

Załącznik do Zarządzenia Nr 120/2024
Prezydenta Miasta Gorzowa Wielkopolskiego
z dnia 8 kwietnia 2024 r.



STRATEGIA

ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH

Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
Gorzowa Wielkopolskiego



Kwiecień 2024 r.

Spis treści

Wykaz skrótów:	3
I. Wprowadzenie do Strategii ZIT MOF GW	4
1. Wstęp.....	4
2. Podstawa prawna opracowania Strategii ZIT MOF GW	5
2.1. Uwarunkowania prawne europejskie, krajowe i regionalne	5
3. Podmioty realizujące Strategię ZIT.....	5
II. Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT MOF GW	8
1. Analiza problemów, potrzeb i potencjałów w obszarze ZIT w sferach społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej, w tym analiza wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych	8
2. Analiza SWOT	40
3. Podsumowanie diagnozy - wnioski odnoszące się do sfer społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej	44
III. Koncepcja interwencji Strategii ZIT MOF GW	51
1. Cele strategiczne, priorytety i działania Strategii ZIT MOF GW	51
IV. Zgodność zapisów Strategii ZIT MOF GW ze Strategią rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030	75
V. Zgodność zapisów Strategii ZIT MOF GW z Planem Zrównoważonej Mobilności Miejskiej	77
VI. Tryb wyboru projektów obowiązujący w realizacji Strategii ZIT oraz lista projektów wyróżnionych w trybie niekonkurencyjnym.....	78
1. Procedura wyboru projektów niekonkurencyjnych.	78
2. Lista projektów strategicznych realizowanych w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla MOF GW.....	81
3. Projekty komplementarne do ZIT MOF GW	152
VII. Plan finansowy ZIT	153
VIII. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	160
1. Komunikacja z partnerami społecznymi	160
2. Współpraca z partnerami przy realizacji Strategii	160
IX. Monitoring i ewaluacja Strategii ZIT	164
1. Monitoring i ewaluacja Strategii.	164
X. Opis procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.....	173
XI. Spis tabel, schematów, map.....	176
Spis tabel.	176
Spis schematów.....	176
Spis map.	176

Wykaz skrótów:

ZIT MOF GW	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego
Strategia ZIT MOF GW 2021-2027	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2021-2027
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
SUMP	Plan Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS +	Europejski Fundusz Społeczny
FEWL 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027
FEiKS 2021-2027	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027
Umowa Partnerstwa	Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce
Ustawa Wdrożeniowa	Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. 2022 r. poz. 1079)
SOOŚ	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko
GUS	Główny Urząd Statystyczny
Wydział ZIP	Wydział Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Programowania Strategicznego Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego
SZOP	Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

I. Wprowadzenie do Strategii ZIT MOF GW

1. Wstęp

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego (Strategia ZIT MOF GW), jest strategią terytorialną w rozumieniu art. 29 rozporządzenia ogólnego oraz zapisów Umowy Partnerstwa na lata 2021-2030. Swoim zasięgiem obejmuje 10 gmin: Miasto Gorzów Wielkopolski oraz Gminy: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawę, Lubiszyn, Santok, Skwierzynę, Strzelce Krajeńskie, Witnicę oraz Kostrzyn nad Odrą w roli członka wspierającego¹. W przygotowanie Strategii ZIT MOF GW zaangażowane były wszystkie JST oraz partnerzy społeczno-gospodarczy. Zarządzanie rozwojem obszaru funkcjonalnego składającego się z wielu jednostek samorządowych, w tak wielu aspektach funkcjonowania obszaru jak aspekty gospodarcze, społeczne, infrastrukturalne i środowiskowe, jest procesem bardzo złożonym i wymagającym kompleksowego planowania długookresowego. Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego został wskazany w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego jako Obszar Strategicznej Interwencji.

Jednocześnie Strategia ZIT MOF GW swoim zakresem jest rozszerzona o kwestie zrównoważonej mobilności miejskiej oraz bezemisyjnej i niskoemisyjnej komunikacji miejskiej, gdyż jest ona powiązana z przewidzianymi dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych źródłami finansowania. Dokument stanowi narzędzie zarządzania rozwojem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego poprzez wykorzystanie planowanych do uruchomienia źródeł finansowania w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (dalej: FEWL 21-27). Strategia ZIT MOF GW stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych dla Partnerów Porozumienia.

Punktem wyjścia do opracowania Strategii ZIT MOF GW była wspólna diagnoza oraz opracowanie Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030. Prace na tym dokumentem rozpoczęły się w lipcu 2021 r. W ramach prac nad dokumentem sporządzona została diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej MOF GW, na podstawie której określona została wizja, misja, cele strategiczne oraz kierunki działań. Odbyły się także warsztaty diagnostyczne z przedstawicielami samorządów oraz warsztaty strategiczne z przedstawicielami wielu środowisk, m.in.: nauki, biznesu, samorządu, czy kultury. Strategia poddana została konsultacjom społecznym w każdej z gmin MOF GW, a także przekazana do opinii ościennym gminom MOF GW oraz właściwemu dyrektorowi regionalnego zarządu gospodarki wodnej. Przekazana została do opinii Zarządowi Województwa Lubuskiego i przesłała procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

¹ Kostrzyn w ramach ZIT MOF GW występuje w roli członka wspierającego ZIT MOF GW, pełni funkcję opiniodawczo-doradczą. Nie będzie korzystał z alokacji ZIT MOF GW w ramach FEWL 2021-2027

2. Podstawa prawna opracowania Strategii ZIT MOF GW

2.1. Uwarunkowania prawne europejskie, krajowe i regionalne

W pracach nad dokumentem Strategii ZIT MOF GW wykorzystywane były zapisy:

- Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce (Umowa Partnerstwa),
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (Rozporządzenie ogólne)
- Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Ustawa wdrożeniowa),
- Zasad Realizacji Instrumentów Terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 przygotowane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, Wymiar terytorialny - zasady opiniowania strategii terytorialnych, Zielona Góra, lipiec 2023 r.

3. Podmioty realizujące Strategię ZIT.

Związek ZIT MOF GW działa na podstawie zawartego w dniu 12 października 2023 r. **Porozumienia dotyczącego wspólnej realizacji ZIT MOF GW**. W skład Partnerstwa wchodzi : Miasto Gorzów Wielkopolski oraz Gminy Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok, Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie, Witnica oraz Kostrzyn nad Odrą. Rola Kostrzyna nad Odrą została w Porozumieniu określona jako członek wspierającego ZIT MOF GW, pełniącego funkcję opiniodawczo-doradczą i nie korzystającego z alokacji ZIT MOF GW.

Realizację Porozumienia zapewniają:

- Lider Porozumienia:

Miasto Gorzów Wielkopolski pełni funkcję Lidera ZIT MOF GW w ramach wdrażania instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne z programu FEWL2021 – 2027.

Lider ZIT MOF GW jest uprawniony do reprezentowania wszystkich jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład MOF GW we wszystkich postępowaniach administracyjnych dotyczących wydania decyzji, uzgodnień, opinii i innych aktów związanych z realizacją zadań w ramach ZIT MOF GW, przed organami administracyjnymi wszystkich instancji oraz w procesie negocjacji, ustanawiania i realizacji ZIT MOF GW wobec Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, IZ FEWL oraz innych podmiotów, w tym przedkładania Strategii ZIT MOF GW do ustawowego zaopiniowania przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej i IZ FEWL oraz uzgadniania projektów komplementarnych do ZIT MOF GW.

Lider ZIT MOF GW, w imieniu wszystkich członków MOF GW podejmować będzie decyzje w zakresie realizacji Strategii ZIT MOF GW.

Lider ZIT MOF GW po uzyskaniu opinii Forum ds. Strategii ZIT MOF GW oraz pozytywnej opinii Komitetu Sterującego ZIT akceptuje Strategię ZIT MOF GW.

- **Komitet Sterujący ZIT MOF GW:**

W skład Komitetu wchodzi jeden wyznaczony przedstawiciel z każdego samorządu lub jego zastępca. Przewodniczącym Komitetu Sterującego ZIT MOF GW jest Prezydent Miasta Gorzowa Wielkopolskiego lub upoważniony przez niego Zastępca Prezydenta Miasta. Komitet Sterujący ZIT MOF GW pełni rolę ciała opiniodawczego i może w formie uchwały opiniować:

- Strategię ZIT MOF GW oraz jej aktualizację,
- Porozumienie z IZ FEWL dotyczące realizacji ZIT MOF GW,
- Zatwierdzanie regulaminu określającego szczegółowe kompetencje, skład oraz zasady organizacji i funkcjonowania Forum ds. Strategii ZIT MOF GW.
- Inne dokumenty wymagane przez Instytucję Zarządzającą FEWL, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej lub wynikających z obowiązujących przepisów prawa w zakresie dotyczącym realizacji ZIT oraz funkcjonowania MOF GW,
- Zatwierdzanie sprawozdań z realizacji Strategii ZIT MOF GW (monitoring).

Członkowie Komitetu Sterującego ZIT MOF GW biorą udział w sporządzeniu, aktualizowaniu oraz monitorowaniu Strategii ZIT MOF GW.

Przewodniczącym Komitetu Sterującego ZIT MOF GW jest Prezydent Miasta Gorzowa Wielkopolskiego lub upoważniony przez niego Zastępca Prezydenta Miasta.

Uchwały Komitetu Sterującego ZIT MOF GW zapadają w drodze konsensusu.

W przypadku braku konsensusu wymagana jest bezwzględna większość głosów obecnych członków Komitetu Sterującego ZIT MOF GW, z zastrzeżeniem, że wśród głosów „za” musi znaleźć się głos Przewodniczącego Komitetu Sterującego ZIT MOF GW.

Uchwały Komitetu Sterującego ZIT MOF GW mogą być podejmowane w trybie obiegowym.

- **Forum ds. Strategii ZIT MOF GW**

Forum ds. Strategii ZIT MOF GW jest ciałem doradczym. Do zadań Forum ds. Strategii ZIT MOF GW należy opiniowanie działań związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT MOF GW, w tym monitorowaniem i ewaluacją ww. dokumentu. Opinia Forum jest niewiążąca.

Częstotliwość spotkań Forum ds. Strategii ZIT MOF GW ustala Wydział ZIP według potrzeb, jednak nie rzadziej niż na pół roku.

Skład Forum ds. Strategii ZIT MOF GW powinien uwzględniać partnerów społeczno-gospodarczych, kluczowych dla obszaru realizacji Strategii ZIT MOF GW.

Szczegółowe kompetencje, skład oraz zasady organizacji i funkcjonowania Forum ds. Strategii ZIT MOF GW określa jego regulamin uchwalony przez Komitet Sterujący ZIT MOF GW.

Reprezentacja Forum ds. Strategii ZIT MOF GW uwzględnia partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw

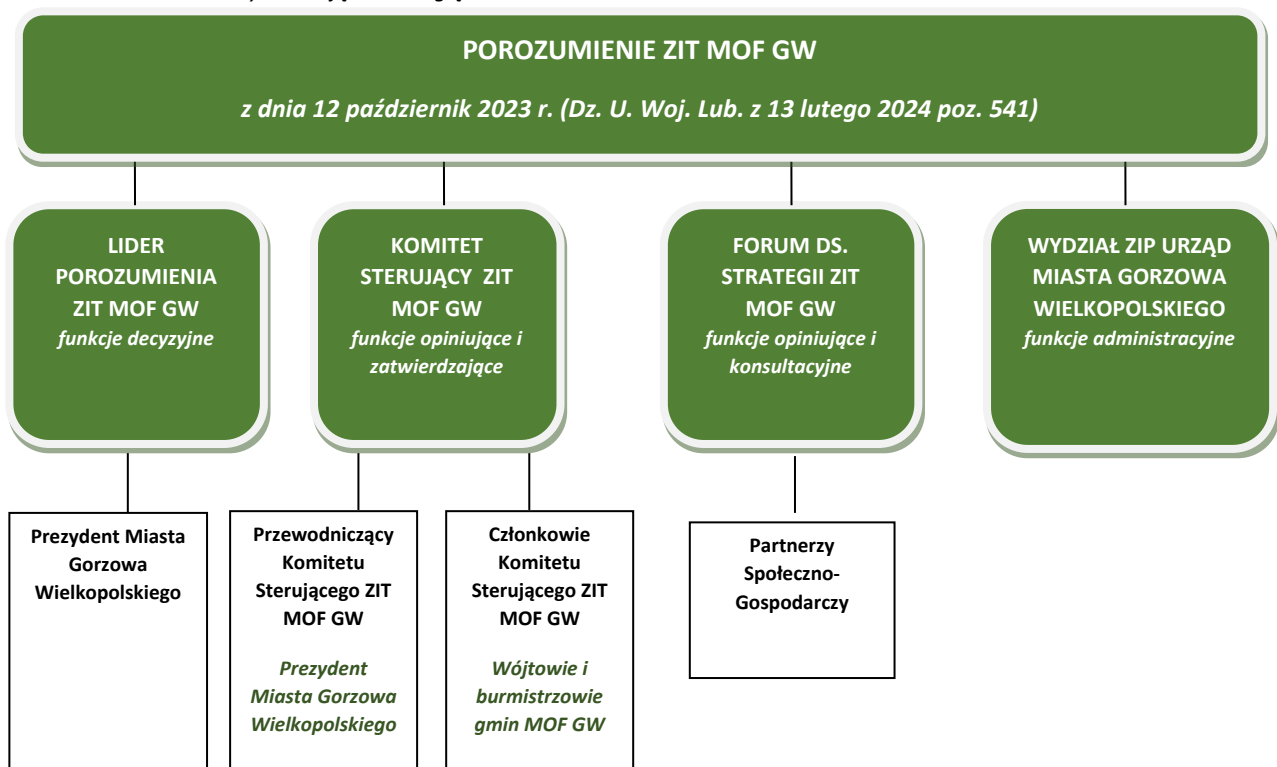
podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji, prowadzących działalność na terenie gmin MOF GW. W skład Forum wchodzi między innymi przedstawiciele takich instytucji jak: Akademia im. Jakuba z Paradyża; Centrum Edukacji Zawodowej i Biznesu; Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych Krąg; Gorzowski Ośrodek Technologiczny; Lubuski Klaster Metalowy; Uniwersytet Trzeciego Wieku; Zachodnia Izba Przemysłowo - Handlowa; Nadleśnictwo Kłodawa; Rowerowy Gorzów.

- **Wydział Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Programowania Strategicznego Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego (Wydział ZIP)**

Wydział ZIP bierze udział w formułowaniu porozumienia/listu intencyjnego realizującego ZIT MOF GW z Instytucją Zarządzającą FEWL, w aktualizowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu Strategii ZIT MOF, organizacji posiedzeń i obsłudze administracyjnej Komitetu Sterującego ZIT MOF GW, Forum ds. Strategii ZIT MOF GW, prowadzeniu działań informacyjnych i promocyjnych ZIT MOF GW; współpracy z gminami MOF GW, współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi urzędu w procesie naboru i realizacji projektów finansowanych ze środków ZIT.

Poniżej znajduje się schemat dotyczący podmiotów realizujących Strategię ZIT MOF GW.

Schemat 1. Podmioty realizujące Strategię ZIT MOF GW.



II. Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT MOF GW

1. Analiza problemów, potrzeb i potencjałów w obszarze ZIT w sferach społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej, w tym analiza wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych

Sfera społeczna

Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego (MOF GW) położony jest w zachodniej części Polski, w województwie lubuskim i zajmuje powierzchnię 1 904 km². MOF GW został wyznaczony w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, przyjętej 15 lutego 2021 r. przez Sejmik Województwa Lubuskiego uchwałą nr XXVIII/397/21. W skład MOF GW wchodzi 10 samorządów: miasto Gorzów Wielkopolski, gmina miejska Kostrzyn nad Odrą, trzy gminy miejsko-wiejskie: Witnica, Strzelce Krajeńskie, Skwierzyna, pięć gmin wiejskich: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok. Miasto Kostrzyn nad Odrą jest przy tym członkiem wspierającym porozumienia odnoszące się do Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, co oznacza, iż nie będzie korzystał z alokacji finansowych dedykowanych w polityce rozwoju regionalnego zintegrowanym inwestycjom terytorialnym w MOF GW.

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego MOF GW kształtuje dominująca pozycja demograficzna oraz usługowa Gorzowa Wielkopolskiego. Wg GUS liczba ludności miasta wynosiła 116 436 mieszkańców, przy 217 815 mieszkańcach MOF GW. Odległość od miasta rdzeniowego wpływa na kształtowanie się procesów osadniczych. Ważną rolę w strukturze osadniczej MOF GW pełnią małe miasta: Witnica, Strzelce Krajeńskie, Kostrzyn nad Odrą, Skwierzyna oraz wybrane ośrodki wiejskie, skupiające funkcje usługowe.

W okresie od 2012 do 2022 roku układ osadniczy MOF GW charakteryzował się dużą dynamiką przemieszczeń ludności. Widoczne było to w zmianie liczby ludności w gminach bezpośrednio sąsiadujących z Gorzowem Wielkopolskim. W okresie od 2012 do 2022 roku w gminie Deszczno liczba mieszkańców zwiększyła się o 20,2%, w gminie Santok o 17,5%, a w gminie Kłodawa 16,9%. Przyrost ludności w tym czasie odnotowano również w gminie Lubiszyn (3,0%) oraz Bogdaniec (0,4%). Gorzów Wielkopolski charakteryzował się spadkiem liczby ludności (-6,6%). Na pozostałej części obszaru MOF GW nastąpił ubytek ludności. Znaczny spadek liczby mieszkańców dotyczył obszaru gminy Skwierzyna (-7,6%), Strzelce Krajeńskie (-7,1%) oraz Witnica (-6,7%). W Kostrzynie nad Odrą liczba mieszkańców zmniejszyła się o 2,3%. Ogółem pomiędzy 2012 a 2022 rokiem liczba ludności MOF GW zmniejszyła się o 3,1%, co stanowiło 6900 mieszkańców.

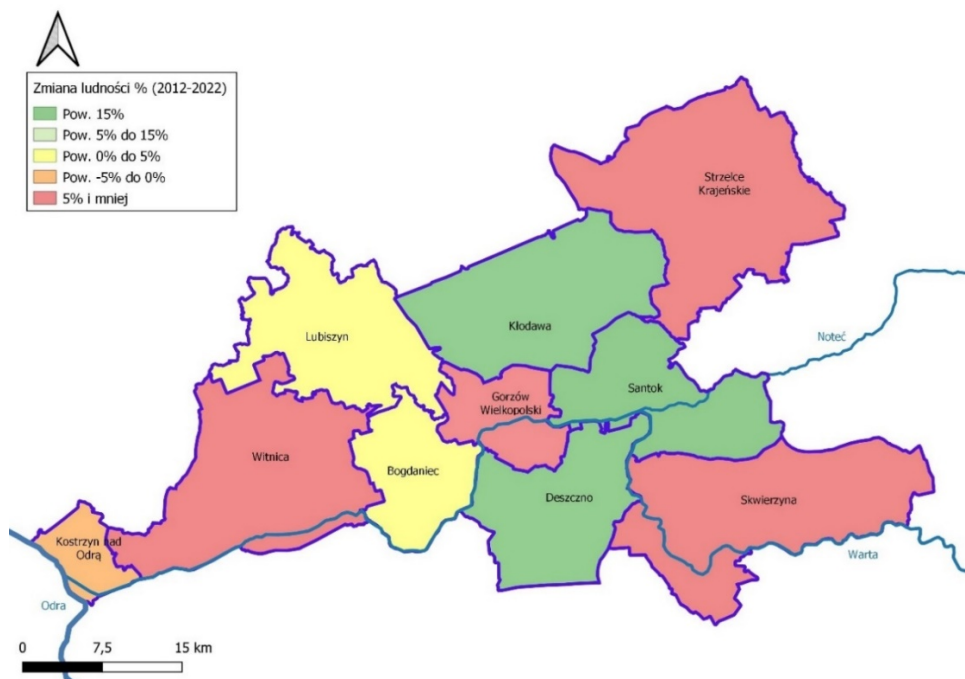
W okresie od 2012 do 2022 nastąpił znaczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Ogółem w tym okresie w MOF GW przybyło około 14 tys. osób w tym wieku. Tym samym pomniejszyła się pula osób aktywnych na rynku pracy i jednocześnie wzrósł popyt na usługi społeczne dedykowane osobom starszym. W 2022 roku udział ludności w wieku poprodukcyjnym w MOF GW wynosił 23,5%. W 2012 roku ludność z tej kategorii wieku ekonomicznego stanowiła 16,5% ludności ogółem. Najwyższy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie MOF GW w 2022 roku odnotowano w Gorzowie Wielkopolskim (26,1%). Najwyższą dynamikę wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym charakteryzowały się jednak gminy Kłodawa (85,4%) i Deszczno (64,1%). Ogółem w całym MOF GW liczba osób w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 37,6% względem 2012 roku.

Opisując najważniejsze prognozowane zmiany demograficzne na obszarze MOF GW należy zauważyć, iż do 2030 roku i dalej do 2050 roku zwiększać się będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast maleć liczba osób w wieku produkcyjnym, jak również przedprodukcyjnym. Należy prognozować, iż w perspektywie 2030 roku zwiększy się liczba osób w wieku senioralnym 80+ o około 60% w stosunku do liczby osób w tym wieku w 2022 roku.

Oprócz wysokiego odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym należy zwrócić uwagę na malejącą liczbę osób w wieku produkcyjnym. Oznacza to, że na obszarze MOF GW wystąpią deficyty kadr na rynku pracy oraz w usługach publicznych. Prognozy w tym zakresie nie są optymistyczne. Rozwiązania sprzyjające zwiększaniu dzietności przyniosą rezultaty w perspektywie kilkunastu lat. W okresie od 2012 do 2022 w MOF GW notowano bardzo niskie i malejące wskaźniki urodzeń. Nie przekraczały one w żadnej z gmin średniej wieloletniej dla kraju (9,6 na 1000 ludności z okresu 2012-2022). Najwyższą średnią wieloletnią urodzeń na 1000 ludności odnotowano w Kostrzynie nad Odrą (9,6) a najniższą w gminie Kłodawa (7,6). W Gorzowie Wielkopolskim wskaźnik osiągnął wartość 9,0.

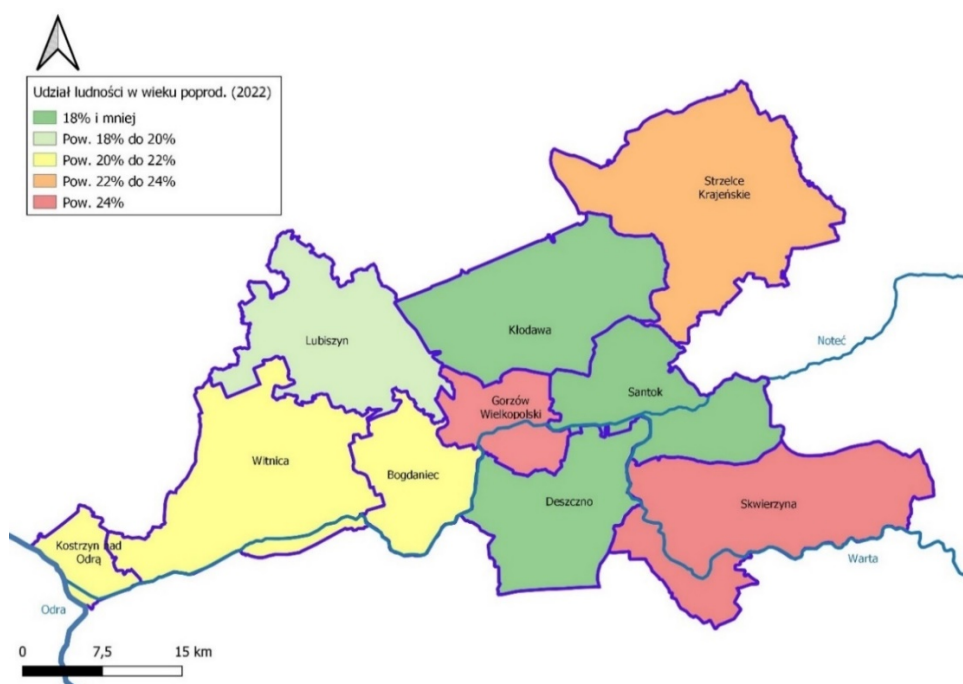
Mając na uwadze zdecydowanie mniej liczną grupę osób młodych w stosunku do osób urodzonych w okresie wyzów demograficznych, zwiększenie dzietności tylko częściowo zrekompensuje ubytek ludności na rynku pracy. Należy przewidzieć, iż rynek pracy jeszcze w większym stopniu otworzy się na migrantów spoza Polski. W okresie od 2012 do 2022 liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w MOF GW spadła ze 154,3 tys. do 134,7 tys. osób.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności MOF OW GW (2012/2022)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 2. Ludność w wieku poprodukcyjnym w MOF GW w 2022 roku



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotne znaczenie w kreowaniu zrównoważonej polityki społecznej na obszarze MOF GW ma kultura i sport. Kwestia rozwoju kultury staje się coraz ważniejszym elementem lokalnych polityk rozwoju w MOF GW.

MOF GW charakteryzuje się stosunkowo dobrą dostępnością do oferty kulturalnej. Jest ona wspierana przez działania modernizacyjne obiektów kultury. Istotny zasób dla rozwijania kultury stanowią doświadczone i uznane instytucje kultury, które zlokalizowane są w każdej z gmin. Największy instytucjonalny potencjał kultury posiada Gorzów Wielkopolski. Zauważalny jest przy tym niski poziom współpracy przy tworzeniu wspólnej oferty kulturalnej na obszarze MOF GW. Kwestia rozwoju kultury staje się coraz ważniejszym elementem lokalnych polityk rozwoju. W Gorzowie Wielkopolskim zagadnienia rozwoju kultury ujęte zostały jako jeden z kluczowych priorytetów nowej strategii rozwoju miasta do 2030 roku. Wynika to z diagnozy potrzeb, która wskazała, że mieszkańcy oczekują, że miasto będzie im oferować atrakcyjne możliwości spędzania wolnego czasu. Podkreślono, że atutami Gorzowa Wielkopolskiego jest przestrzeń, tereny zielone, oferta kultury, oferta rekreacji i sportu. Te atuty wymagają jednak wspierania i rozwijania. W zakresie kultury konieczne jest wsparcie zarówno instytucjonalne, jak też infrastrukturalne oraz dobra promocja. Faktycznie oznacza to potrzebę rozwijania powszechnej edukacji kulturalnej wśród mieszkańców, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, bazującej na podejściu systemowym.

Działalność kulturalna na terenie MOF GW poza Gorzowem Wielkopolskim jest realizowana przez instytucje i placówki kulturalne w każdej z gmin. Są one utrzymywane i prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i służą zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz odwiedzających. Dostęp do oferty kultury na terenie MOF GW jest przy tym zróżnicowany. Niepokojące są przy tym niektóre dane świadczące o spadku aktywności kulturalnej mieszkańców. Przykładowo, pomiędzy 2012 a 2022 rokiem liczby czytelników bibliotek w relacji do liczby mieszkańców zmniejszyła się w większości gmin, oprócz gmin Strzelce Krajeńskie oraz Kłodawa. Najniższą wartość wskaźnika czytelników w 2022 roku w relacji

do liczby mieszkańców odnotowano w gminach Bogdaniec (24), Santok (34) Deszczno (37) oraz Witnica (55). W przypadku tych gmin wskaźniki były wyraźnie niższe od średniej dla województwa lubuskiego (112). Na terenie MOF GW widoczny był trend spadkowy liczby aktywnych grup artystycznych. Dane GUS wskazują na brak grup artystycznych w gminach: Bogdaniec, Deszczno, Lubiszyn. Pomiędzy 2012 a 2022 rokiem odnotowano spadek liczby grup artystycznych w MOF GW z 73 do 44.

Gminy MOF charakteryzują się zróżnicowanym potencjałem w zakresie dziedzictwa kulturowego. Liczba zabytków najwyższa jest w Gorzowie Wielkopolskim, wyraźnie mniejsza na obszarach wiejskich. W pozostałych gminach liczba obiektów zabytkowych kształtowała się na poziomie kilkudziesięciu (Strzelce Krajeńskie) do kilkunastu (gminy wiejskie). Warto przy tym wskazać, że wybrany potencjał dziedzictwa kulturowego MOF GW stanowi istotny zasób i potencjał do rozwoju społecznego i gospodarczego. Część z obiektów z obszaru MOF GW włączona jest do systemu szlaków turystycznych o znaczeniu kulturowym dla województwa lubuskiego.

Znaczne zróżnicowanie widoczne jest również w kontekście oferty sportu i rekreacji. Już samo rozmieszczenie obiektów infrastruktury sportowej na terenie MOF GW jest zróżnicowane. Obszary wiejskie posiadają ograniczoną możliwość do uprawiania sportu, gdyż na terenie gmin wiejskich znajdują się głównie przyszkolne boiska sportowe. Miasto oferuje zdecydowanie większą bazę obiektów.

Gorzów Wielkopolski, jako największy ośrodek MOF GW, posiada bogate tradycje w obszarze sportu. Warto jednak dodać, iż praktycznie w każdej większej miejscowości MOF GW znajdują się aktywne kluby sportowe. W poszczególnych gminach MOF GW działa po kilka/kilkanaście organizacji sportowych. Każda z gmin wspierała je m. in. w ramach otwartych konkursów na realizację zadań publicznych.

Dane statystyczne dotyczące liczby osób ćwiczących w klubach sportowych wskazują na korzystną sytuację na obszarze MOF GW. W 2022 roku w 109 klubach ćwiczyło 8961 osób. Oznacza to, że po okresie spadku liczby ćwiczących w 2020 roku, który spowodowany był pandemią COVID-19, nastąpił wzrost aktywności fizycznej mieszkańców. W 2020 roku wg danych GUS w klubach na terenie MOF GW ćwiczyło 6401 osób. W relacji do liczby mieszkańców na terenie MOF GW ćwiczyło wyraźnie więcej osób w klubach sportowych (36,7 ćwiczących na 1000 mieszkańców) niż średnio w kraju (29,3).

W ciągu ostatnich lat samorzady inwestowały w rozwój infrastruktury sportu i rekreacji, choć warto podkreślić, iż proces ten nie został zakończony. Deficyty w dostępie do infrastruktury występują praktycznie w każdej z gmin MOF GW. Rozmieszczenie obiektów infrastruktury sportowej na terenie MOF GW jest ponadto zróżnicowane. Obszary wiejskie posiadają ograniczoną zdolność do kształtowania oferty sportu, gdyż na terenie gmin wiejskich znajdują się mniejsze zasoby infrastruktury oraz mniejsza różnorodność klubów i sekcji sportowych oraz zasobów kadrowych. W 2022 roku w MOF GW aktywnych było łącznie 263 trenerów sportowych, z czego 174 funkcjonowało przy klubach sportowych z Gorzowa Wielkopolskiego.

Istotną rolę w krzewieniu aktywności fizycznej mieszkańców MOF GW pełnią lokalne kluby sportowe. Według danych GUS w 2022 roku na terenie MOF GW działało łącznie 109 klubów sportowych, w tym 48 na terenie Gorzowa Wielkopolskiego. Działające kluby sportowe zwiększyły zasięg swoich działań, co jest widoczne zarówno w liczbie osób ćwiczących oraz kadr trenerskich. Przyczynił się do tego rozwój infrastruktury sportu, jak też zwiększenie świadomości społecznej i wzrost zainteresowania aktywnym i zdrowym spędzaniem czasu.

Na kontekst dostępu do oferty kultury i sportu warto spojrzeć przez pryzmat powiązań ponadlokalnych oraz potrzeb lokalnych. Gorzów Wielkopolski jako miejsce koncentracji bardzo bogatej i zróżnicowanej oferty kultury i sportu, kreuje i rozwija ją także na potrzeby społeczności gmin z MOF GW. Jednocześnie istnieje potrzeba wzmocnienia oferty kultury i sportu we wszystkich gminach MOF GW, między innymi ze względu na lokalne potencjały, potrzeby lokalnej społeczności, np. dzieci i osób starszych. Wspierać to będzie zrównoważony rozwój społeczny MOF GW. Kluczowe wydaje się przy tym wzmocnienie infrastruktury i oferty małych miast, stanowiących ważne miejsca koncentracji usług czasu wolnego. Należy przy tym dążyć do kompensowania rozwoju infrastruktury społecznej (kultury, sportu, rekreacji) w miejscach charakteryzujących się znaczną urbanizacją lub posiadających istotne znaczenie dla oferty ponadlokalnej.

Warto również podkreślić, iż korzystna sytuacja gospodarcza wpływała na bogacenie się mieszkańców MOF GW. Rosły przy tym potrzeby związane z ofertą czasu wolnego, w szczególności w zakresie sportu i rekreacji. Rozwój infrastruktury w tym zakresie był wolniejszy.

Aktywności fizycznej na obszarze MOF GW sprzyjają uwarunkowania przyrodnicze. Jednocześnie ten potencjał jest umiarkowanie wykorzystany, co związane jest z deficytami w rozwoju infrastruktury, np. niewystarczającej spójności dróg i ścieżek rowerowych.

Kwestie edukacji na terenie MOF GW są ściśle powiązane z całym ekosystemem kształcenia na terenie MOF i kształtują przyszłość rynku pracy. Edukacja na terenie MOF GW realizowana jest od poziomu przedszkolnego do uczelni wyższych. Wyzwaniem dla MOF GW jest podniesienie atrakcyjności pełnego cyklu kształcenia, który docelowo wspierać będzie zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy. Oznacza to konieczność inwestowania w poprawę jakości kształcenia ogólnego i ponadpodstawowego, w tym zawodowego. Istotne będzie dostosowanie kształcenia do potrzeb rozwoju gospodarczego na terenie MOF GW.

W MOF GW zdecydowanie najwięcej uczniów szkół ponadpodstawowych uczyło się w Gorzowie Wielkopolskim. Wg danych GUS w 2021 roku w 18 liceach na terenie MOF GW (z tego 13 na terenie Gorzowa Wielkopolskiego) uczyło się 4034 uczniów. Do 15 techników (z tego 10 na terenie Gorzowa Wielkopolskiego) w tym czasie uczęszczało 4219 uczniów. W ostatnich latach odnotowano znaczący wzrost liczby uczniów techników. W 2018 roku do techników z MOF GW uczęszczało 2898 uczniów. Wzrost odnotowano również w przypadku liceów, co związane było z reformą szkolnictwa i likwidacją gimnazjów. Niemniej dynamika wzrostu liczby uczniów w przypadku techników była zauważalnie wyższa. Od 2018 roku możliwość kształcenia zawodowego oferują szkoły branżowe I stopnia, które zastąpiły zasadnicze szkoły zawodowe. W 2021 roku do 10 tego typu szkół na terenie MOF GW uczęszczało 1034 uczniów.

Gorzów Wielkopolski jest głównym ośrodkiem miejskim północnej części województwa lubuskiego i częściowo południowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego, a przez to jest także miejscem kontynuacji nauki na poziomie szkolnictwa ponadpodstawowego wybieranym przez młodzież zamieszkującą gminy w odległości nawet kilkudziesięciu kilometrów od miasta.

Inwestycją strategiczną, zarówno w wymiarze funkcjonalnym, jak też regionalnym, była budowa Centrum Edukacji Zawodowej i Biznesu (CEZiB). Przedsięwzięcie to polegało na utworzeniu nowoczesnego zespołu średnich szkół zawodowych (Zespołu Szkół Budowlanych i Samochodowych im. Mikołaja Kopernika, Zespołu Szkół Mechanicznych im. Zesłańców Sybiru oraz Centrum Kształcenia Zawodowego), opartego na synergii szkół z pracodawcami (dualny system kształcenia) i nastawionego

na nauczanie nie tylko zawodów poszukiwanych przez obecny rynek pracy, ale także na proaktywne wybieranie kierunków kształcenia przydatnych w przyszłości.

Na obszarze MOF GW kształcenie ponadpodstawowe odbywa się także w Kostrzynie nad Odrą, Strzelcach Krajeńskich oraz Skwierzynie. Kształcenie dla młodzieży o specjalnych potrzebach odbywa się w Lipkach Wielkich w gminie Santok.

Należy podkreślić bardzo silną dominację Gorzowa Wielkopolskiego w zakresie liczby uczniów szkół ponadpodstawowych oraz podkreślić znaczenie Centrum Edukacji Zawodowej i Biznesu. Tak silna koncentracja szkolnictwa oraz jego modernizacja może być przyczyną systematycznego spadku zainteresowania kształceniem w pozostałych miastach obszaru. W gminach MOF GW powinna być tworzona atrakcyjna oferta edukacyjna, uzupełniająca w stosunku do oferty CEZiB, aby umiejętnie moderować proces kształcenia.

Gorzów Wielkopolski jest rozwijającym się ośrodkiem szkolnictwa wyższego. Największą uczelnią w mieście jest Akademia im. Jakuba z Paradyża (AJP), która od roku akademickiego 2016/2017 zmieniła status (wcześniej Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa). Działają tu także: Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu, Wyższa Szkoła Biznesu w Gorzowie Wielkopolskim (WSB) oraz Wyższa Szkoła Zawodowa, kształcąca na kierunku ratownictwo medyczne.

Wg danych GUS w 2021 roku w Gorzowie Wielkopolskim studiowało 2768 studentów. Porównanie jest to mocno niekorzystne między innymi z Zieloną Górą, gdzie w tym samym czasie było 8876 osób studiujących. Liczba studentów publicznych szkół wyższych w ciągu dekady spadła w Gorzowie Wielkopolskim o 70%. Zdecydowana większość studentów dwóch największych uczelni w mieście pochodziła z terenów województwa lubuskiego, z tego około połowy z Gorzowa Wielkopolskiego i terenu powiatu gorzowskiego. Miasto posiada ograniczony potencjał konkurencyjności o studentów z większymi ośrodkami akademickimi w kraju.

Kształcenie ogólne w szkole ponadpodstawowej tworzy programowo spójną całość i stanowi fundament wykształcenia, umożliwiając zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych, a następnie ich doskonalenie lub modyfikowanie, otwierając proces uczenia się przez całe życie. W MOF GW w systemie kształcenia ogólnego uczestniczą wszystkie gminy. Warto jednak dodać, iż wyniki egzaminów 8-klasisty wskazują na zróżnicowany poziom kształcenia. Najniższe wyniki egzaminu uzyskały szkoły podstawowe z gmin Witnica, Skwierzyna oraz Strzelce Krajeńskie. Najwyższe wyniki z matematyki osiągnęły szkoły z Kostrzyna nad Odrą, z języka polskiego z Santoka, z języków obcych z Gorzowa Wielkopolskiego. Przekładać się to może na przyszłe szanse uczniów w życiu osobistym i zawodowym. Kluczowe jest zatem wspieranie rozwoju umiejętności kluczowych. Ważny jest przy tym rozwój edukacji włączającej.

System kształcenia ogólnego, jak też wychowania przedszkolnego na terenie MOF GW poddany jest przy tym presji związanej z postępującą urbanizacją oraz deficytami w rozwoju infrastruktury przedszkolnej i żłobkowej. Warto zwrócić uwagę między innymi na znaczący wzrost liczby ludności gmin podmiejskich względem Gorzowa Wielkopolskiego, co wymusza odpowiednie dostosowanie infrastruktury. Z kolei dostęp do przedszkoli i żłobków jest istotnym aspektem budowy atrakcyjności osiedleńczej, w tym może być impulsem do przeciwstawiania się wyludniania obszarów wiejskich i małych miast.

Gorzów Wielkopolski i Kostrzyn nad Odrą pełnią funkcję usługową dla mieszkańców okolicznych miejscowości w zakresie wychowania przedszkolnego. Świadczą o tym wskaźniki liczby dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat,

wynosząco odpowiednio w 2021 roku wg GUS 1071 i 1050. Te wartości korespondują między innymi z niskimi wartościami notowanymi dla gmin sąsiadujących z tymi miastami, Deszczno (491), Kłodawa (614), Santok (626), Witnica (695). Zjawisko umieszczania dzieci w placówkach przedszkolnych poza miejscem zamieszkania koresponduje z danymi dot. lokalizacji miejsc pracy na terenie MOF GW (Kostrzyn nad Odrą, Gorzów Wielkopolski). Kluczowe jest podtrzymanie pozytywnego trendu poprawy dostępności do wychowania przedszkolnego.

Zagadnienia polityki pomocy społecznej na obszarze MOF GW w istotny sposób koncentrować się będą na kwestiach związanych z demografią. W przypadku MOF GW warto podkreślić przy tym negatywny wpływ na spójność społeczną migracji zarobkowych mieszkańców. Coraz większy wpływ na poziom ubóstwa może mieć inflacja, która wpływać będzie na spadek wartości dochodów, w szczególności bardziej odczuwalna w przypadku regionów i grup społecznych o niższych wynagrodzeniach.

Na rozwój społeczny MOF GW należy spojrzeć w kontekście spójności społeczno-przestrzennej. Rozwój ten nie był przy tym równomierny. Po stronie zmian o charakterze negatywnym, które miały miejsce w ostatniej dekadzie, należy podkreślić takie zjawiska jak: starzenie się społeczeństwa, migracje zarobkowe mieszkańców, utrudniony lub brak dostępu do instytucji kultury dla mieszkańców mniejszych miast oraz obszarów wiejskich, ubożenie środowisk senioralnych oraz trudność w dostępie do mieszkań dla ludzi młodych. Zaobserwować można, że z jednej strony dochodzi do odpływu młodych ludzi z Gorzowa Wielkopolskiego i okolic, a z drugiej strony rdzeń MOF GW ściąga młodych ludzi z pozostałych gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego.

Powyższe zjawiska mają wpływ na sposób funkcjonowania lokalnych społeczności, także ich aktywności społecznej. Migrantom z reguły trudniej odnaleźć się w nowej lokalizacji. Odpływ młodych wpływa na ubożenie poszczególnych społeczności lokalnych o zasoby ludzkie. Starzenie się społeczeństwa dotyka również organizacji społecznych, klubów sportowych, z których część, działalność opiera na pojedynczych, starszych osobach. Trwałość istniejących struktur społecznych może być istotnie zagrożona przez zjawiska demograficzne.

Występujące różnice w uwarunkowaniach rozwoju społecznego przyczyniają się do tego, że obszar MOF GW nie jest obszarem charakteryzującym się dużą spójnością rozwoju społecznego. Wpływ na brak tej spójności ma wielkość Gorzowa Wielkopolskiego i jego przyciąganie: kulturalne, zawodowe, naukowe oraz istniejące ograniczenia transportowe, które utrudniają dostęp do infrastruktury i oferty społecznej.

Zagadnienia polityki pomocy społecznej na obszarze MOF GW w istotny sposób koncentrować się będą na kwestiach związanych z demografią. W przypadku MOF GW warto podkreślić przy tym negatywny wpływ na spójność społeczną migracji zarobkowych mieszkańców. Coraz większy wpływ na poziom ubóstwa może mieć inflacja, która wpływać będzie na spadek wartości dochodów, w szczególności bardziej odczuwalna w przypadku regionów i grup społecznych o niższych wynagrodzeniach.

Na sytuację społeczną w poszczególnych gminach MOF GW wpływ mają również migracje wewnętrzne, w tym widoczna depopulacja części obszarów wiejskich oraz małych miast. Oznacza to, że przestrzeń MOF GW nie rozwija się równomiernie pod względem społecznym. Wpływ na to ma również dostęp do usług publicznych, kształtowany w znacznej mierze przez dostęp do oferty zlokalizowanej w Gorzowie Wielkopolskim, np. w zakresie edukacji, kultury, sportu czy też opieki zdrowotnej. Przykładem znacznego zróżnicowania MOF GW pod względem aktywności społecznej jest liczba organizacji pozarządowych. Ogółem pomiędzy 2012 a 2022 w Polsce, województwie lubuskim i w poszczególnych gminach MOF GW odnotowano wzrost liczby organizacji pozarządowych. Średnio w kraju na 10 tys. ludności przypadało w 2022 roku 43 organizacje, przy 30 w 2012 roku. Podobną skalę zmian obserwowano w przestrzeni

MOF GW. Największy wzrost był udziałem gminy Lubiszyn (wzrost o 80%). W tej gminie na terenie MOF GW odnotowano w 2022 roku najwyższą wartość liczby organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców (63 organizacje). Wskaźniki przekraczające średnią krajową odnotowano w gminie Strzelce Krajeńskie (49), w Gorzowie Wielkopolskim (45) oraz gminach Skwierzyna (44) i Bogdaniec (43). Najniższe były udziałem gminy Deszczno (23).

W ramach przyszłego modelu polityki społecznej powinien zostać położony nacisk na wsparcie aktywności dzieci na obszarach wiejskich (świetlice środowiskowe), edukację ustawiczną i reintegrację osób zmarginalizowanych (np. poprzez szkolenia czy wsparcie doradcze). Dodatkowo model polityki społecznej powinien uwzględnić podejmowanie działań mających na celu budowanie silnych organizacji pozarządowych, rozszerzanie oferty kulturalnej kierowanej do różnych grup wiekowych, a także koordynowanie ofert społecznych w celu zwiększania różnorodności oraz integrowania usług realizowanych przez OPS/PCPR² w poszczególnych gminach.

Warto podkreślić, iż w zakresie polityki pomocy społecznej partnerzy MOF GW posiadają rozbudowany i spójny system placówek pomocy społecznej, które posiadają duże doświadczenie w realizacji działań na rzecz społeczności lokalnych. Potencjał ten może zostać wzmocniony poprzez współpracę. Zrównoważony rozwój społeczny MOF GW oznacza między innymi potrzebę wyrównywania dostępu do usług publicznych, w tym poprzez poprawę jakości i funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej.

Dla obszarów wiejskich MOF GW identyfikuje się problemy przestrzenne i związane z zanikającą funkcją gospodarczą i społeczną, w szczególności na terenach po byłych PGR-ach. Przestrzeń gmin Skwierzyna oraz Strzelce Krajeńskie doświadcza depopulacji. W przestrzeniach miejskich z kolei koncentruje się zjawisko starzenia się społeczeństwa. Istotnym problemem obszaru MOF jest również dostępność do usług publicznych, w szczególności na obszarach wiejskich. Obszary wiejskie położone w sąsiedztwie Gorzowa Wielkopolskiego charakteryzują się dynamicznymi przemianami przestrzennymi i jednocześnie wolniejszym tempem rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej.

MOF GW charakteryzował się zróżnicowaniem wewnętrznym dotyczącym występowania problemów społecznych. Widoczne jest to we wskaźnikach zasięgu pomocy społecznej. Najwyższy zasięg pomocy społecznej na terenie MOF GW dotyczył gminy Lubiszyn, gdzie w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców z pomocy społecznej korzystało 638 osób (wg danych GUS za 2022 rok). W tym czasie średnia dla kraju wynosiła 344, a dla województwa lubuskiego 385 osoby. W gminie Deszczno odnotowano z kolei najniższą wartość wskaźnika zasięgu pomocy społecznej, gdzie z takiej pomocy korzystało tylko 192 osoby w relacji do 10 tys. mieszkańców. Niskie wartości wskaźnika notowano w Gorzowie Wielkopolskim (227) i gminie Santok (314). W pięciu gminach MOF GW wartości przekraczały średnią dla województwa lubuskiego (Kłodawa, Witnica, Skwierzyna, Lubiszyn, Strzelce Krajeńskie).

W przestrzeniach miejskich i wiejskich MOF GW koncentrują się problemy społeczne oraz przestrzenno-funkcjonalne i środowiskowe. Są one wynikiem wielu dekad niekorzystnych przemian przestrzennych oraz deficytów w zakresie rewitalizacji. 9 z 10 gmin MOF GW (z wyjątkiem Gminy Witnica) prowadziło działania rewitalizacyjne w oparciu o lokalne lub gminne programy rewitalizacji. Ogółem powierzchnia obszarów rewitalizacji wg danych GUS w 2021 roku w MOF GW wynosiła 9132 ha.

Na obszarach rewitalizacji występują, oprócz problemów społecznych także problemy gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne oraz techniczne. Szczególnym wyzwaniem rewitalizacji jest

² Wyjaśnienie: OPS – ośrodek pomocy społecznej, PCPR – powiatowe centrum pomocy rodzinie

przeźren śródmiejska Gorzowa Wielkopolskiego, gdzie widoczna jest potrzeba zdefiniowania na nowo centrum, wzorem innych miast, które przeszły podobną negatywną przemianę tkanki miejskiej po 1945 roku. Również Kostrzyn nad Odrą cechuje niski ład przestrzenny i brak przestrzeni o funkcjach centrotwórczych, co wynika z uwarunkowań historycznych i odbudowy miasta po zniszczeniach wojennych. W Witnicy struktura przestrzenna centrum miasta zdominowana jest przez zdegradowane obiekty poprzemysłowe. Ogólnie w miastach MOF GW diagnozuje się potrzebę rozwoju terenów zielonych i parków. Dla obszarów wiejskich MOF GW identyfikuje się problemy przestrzenne i związane z zanikającą funkcją gospodarczą i społeczną, w szczególności na terenach po byłych PGR-ach. Przestrzeń gmin Skwierzyna oraz Strzelce Krajeńskie doświadcza depopulacji. W przestrzeniach miejskich z kolei koncentruje się zjawisko starzenia się społeczeństwa. Istotnym problemem obszaru MOF jest również dostępność do usług publicznych, w szczególności na obszarach wiejskich. Obszary wiejskie położone w sąsiedztwie Gorzowa Wielkopolskiego charakteryzują się dynamicznymi przemianami przestrzennym i jednocześnie wolniejszym tempem rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej. Powyższe kwestie będą w istotny sposób determinować sposób prowadzenia rewitalizacji na obszarze MOF GW.

Wiele obszarów miejskich oraz miejscowości wiejskich cechuje niski ład przestrzenny i brak przestrzeni o funkcjach centrotwórczych. Ogólnie w miastach MOF GW diagnozuje się potrzebę rozwoju terenów zielonych i parków. Poprawa jakości terenów zieleni na obszarze MOF GW wpisuje się zarówno w kontekst potrzeb społecznych, jak też środowiskowych. Tereny zielone w obrębie Gorzowa Wielkopolskiego stanowią element zielonej infrastruktury, obejmującej lasy, parki, skwery, ogrody działkowe i aleje wraz z drobnymi zbiornikami wodnymi i ciekami powierzchniowymi. Na terenie miasta istnieje 10 parków o łącznej powierzchni 138,3 ha (w tym Słowiański, Siemiradzkiego, Kopernika, Wiosny Ludów, 750-lecia, Zacisze) oraz 141 zieleńców zajmujących łącznie powierzchnię około 120,5 ha okalających tereny wokół placów, budynków i narożniki ulic. Wszystkie parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej zajmują łącznie powierzchnię 342,7 ha. Część zielonej infrastruktury służy nie tylko mieszkańcom miasta, ale też osobom przyjeźdnym oraz mieszkańcom gmin sąsiednich. Przykładem może być Park Czechówek, zlokalizowany przy granicy z gminą Santok. Potrzeba rozwoju i wzmocnienia funkcji społecznych oraz ekologicznych zieleni w MOF GW dotyczą również innych miejscowości. Przykładem może być Park Drogowskazów i Słupów Milowych w Witnicy. Jest to miejsce ważne zarówno dla społeczności lokalnej, jak też osób odwiedzających jedną z atrakcji turystycznych MOF GW. Problematyka rozwoju zieleni na obszarach zurbanizowanych dotyczy również obszarów wiejskich, w których prognozuje się degradację funkcjonalno-przestrzenną oraz przyrodniczą takich obszarów, np. parków podworskich, centrów miejscowości, w tym charakteryzujących się dużą dynamiką procesów urbanizacyjnych. Poprawa dostępu do zieleni wzmocniac będzie ofertę mieszkaniową MOF GW.

Istotnym partnerem sektora publicznego w realizacji założeń polityki społecznej są organizacje pozarządowe. Na obszarze MOF GW odnotowano wzrost aktywności społecznej oraz potencjału aktywnych organizacji społecznych i pozarządowych, które są coraz ważniejszym partnerem animowania rozwoju lokalnego. Wraz ze wzrostem aktywności społecznej mieszkańców, widoczny był rozwój oferty kulturalnej, podniesienie jakości kształcenia. Rozbudowana została sieć wsparcia dla osób zależnych oraz podniesiono nakłady finansowe na realizację programów społecznych. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat nastąpiło zwiększenie dostępu osób w wieku senioralnym do infrastruktury senioralnej, zwiększenie dostępu dzieci do przedszkoli (zarówno publicznych, jak i prywatnych) oraz zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej. Dodatkowo na terenie MOF widoczny był rozwój szkolnictwa wyższego, powstanie nowych szkół, nowej infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej (np. hale

sportowe, filharmonia, kina). Powyższe rozwiązania i interwencje realizowane z różnych poziomów wsparcia przyczyniły się do stworzenia warunków do większej aktywności społecznej, w tym również wspierały działalność organizacji pozarządowych. Powyższe rozwiązania i interwencje realizowane z różnych poziomów wsparcia przyczyniły się do stworzenia warunków do większej aktywności społecznej, w tym również wspierały działalność organizacji pozarządowych. Kluczowe jest podtrzymanie i dalsze wzmocnienie potencjału sektora pozarządowego.

Warto zauważyć, iż część obszaru MOF GW, tj. przestrzeń powiatu gorzowskiego charakteryzuje się względnie wysokim poziomem bezpieczeństwa publicznego. W 2022 roku wg GUS na terenie powiatu gorzowskiego notowano 15,75 przestępstw stwierdzonych przez Policję ogółem na 1000 mieszkańców, co było wartością wyraźnie niższą od średniej krajowej (22,81) i wojewódzkiej (25,09). Z kolei w Gorzowie Wielkopolskim notowano wskaźniki wyraźnie wyższe od średniej krajowej (15,75), czyli dwukrotnie wyższe do sąsiedniego powiatu gorzowskiego i zarazem wyższe od wartości notowanych dla Zielonej Góry (28,39). Wskaźniki przestępczości dla powiatów międzyrzeckiego (23,31) i strzelecko-drezdeneckiego (22,43) kształtowały się na poziomie średniej krajowej. Warto przy tym odnotować, iż wskaźniki przestępczości wyraźnie spadły. Dane GUS wskazują, iż w 2013 roku w Gorzowie Wielkopolskim notowano 59,35 a na terenie powiatu gorzowskiego 28,59 przestępstw stwierdzonych przez Policję ogółem na 1000 mieszkańców.

Po stronie zmian o charakterze negatywnym, które miały miejsce w ostatniej dekadzie, należy podkreślić takie zjawiska jak starzenie się społeczeństwa, migracje zarobkowe mieszkańców, utrudniony lub brak dostępu do instytucji kultury dla mieszkańców mniejszych miast oraz obszarów wiejskich, zubożenie środowisk senioralnych oraz trudność w dostępie do mieszkań dla ludzi młodych. Zwraca uwagę fakt, że z jednej strony doszło i nadal dochodzi do odpływu młodych ludzi z Gorzowa Wielkopolskiego i okolic, a z drugiej strony rdzeń MOF GW wysysa młodych ludzi z pozostałych gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego.

Powyższe zjawiska mają wpływ na sposób funkcjonowania lokalnych społeczności, także ich aktywności społecznej. Migrantom z reguły trudniej odnaleźć się w nowej lokalizacji. Odpływ młodych wpływa na ubożenie poszczególnych społeczności lokalnych o zasoby ludzkie. Starzenie się społeczeństwa dotyka również organizacji społecznych, klubów sportowych, z których, część działalność opiera na pojedynczych, starszych osobach. Trwałość istniejących struktur społecznych może być istotnie zagrożona przez zjawiska demograficzne.

Coraz większą rolę w realizacji usług publicznych ma dostęp do szeroko pasmowego. Dostęp do szeroko pasmowego internetu jest również jednym z kluczowych elementów atrakcyjności osiedleńczej oraz stanowi podstawę do rozwijania nowoczesnych form gospodarki oraz usług. Wg danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej (UKE) za rok 2023 dostęp do szerokopasmowego Internetu na obszarze MOF GW był zróżnicowany. Najwyższy odsetek punktów adresowych z dostępem do internetu dużych prędkości powyżej 100 MB/s zlokalizowany był w Gorzowie Wielkopolskim (95%) oraz w gminie Skwierzyna (94%). Niską dostępnością do szybkiego internetu charakteryzowały się gminy Witnica (43%), Lubiszyn (43%), Bogdaniec (45%), Kłodawa (51%), Santok (53%). Lepszy dostęp do szerokopasmowego Internetu był na terenie gmin Deszczno (68%), Strzelce Krajeńskie (77%) i w Kostrzynie nad Odrą (79%).

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 podkreśla, iż dostęp do infrastruktury teleinformatycznej i jej stan oraz znajomość technologii cyfrowych i umiejętności w tym zakresie mają

kluczowe znaczenie w budowaniu silnej gospodarki cyfrowej i społeczeństwa informacyjnego. Ciągłe przy tym niewiele osób korzysta z technologii informatycznych i komunikacyjnych w celu kontaktowania się z organami administracji publicznej. Elektroniczne usługi administracji publicznej stopniowo są wdrażane, jednakże na niewystarczającym poziomie, aby zaistniały korzystne zmiany społeczne i gospodarcze.

Warto dodać, iż dostęp do technologii informatycznych i komunikacyjnych, jak też dostęp do szerokopasmowego internetu jest jednym z kluczowych elementów atrakcyjności osiedleńczej oraz stanowi podstawę do rozwijania nowoczesnych form gospodarki oraz usług. W tym kontekście warto podkreślić istotne zróżnicowanie rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej na terenie wybranych gmin MOF GW oraz ciągle zbyt niski poziom rozwoju i korzystania z usług cyfrowych w administracji. Warto zauważyć, iż rozwój usług cyfrowych wspierać będzie zrównoważony rozwój całego obszaru MOF GW, wspierając przy tym rozwój gospodarczy, turystyczny, rozwój funkcji społecznych i edukacyjnych. Poprawa dostępu do usług publicznych świadczonych przez internet wnosić będzie również wkład w ochronę środowiska, gdyż umożliwi mieszkańcom załatwianie spraw na odległość, bez konieczności dojazdów do urzędów. Część mieszkańców MOF GW mieszka między innymi poza granicami miejsc zameldowania. Ponadto urzędy administracji w coraz większym stopniu umożliwiają korzystanie z usług poza miejscem zamieszkania i zameldowania.

Sfera gospodarcza

Korzystne uwarunkowania lokalizacyjne względem sąsiedztwa w Niemciami oraz względem przebiegu ważnych tras komunikacyjnych kraju i Europy, w tym dróg, linii kolejowych oraz międzynarodowych dróg wodnych, są istotnym czynnikiem kształtującym konkurencyjność gospodarki. Atutami MOF GW jest korzystne położenie geograficzne względem układu dróg szybkiego ruchu. Przez obszar przebiega droga ekspresowa S3 (węzły Gorzów Wielkopolski Północ, Zachód i Południe, Skwierzyna Zachód i Południe), a blisko znajduje się korytarz autostrady A2 (węzeł Jordanowo 62 km od centrum Gorzowa Wielkopolskiego). Obszar MOF charakteryzuje się bliskością do międzynarodowych lotnisk: Poznań-Ławica (POZ) – (przez S3 i A2 163 km/1h 30min) oraz do lotnisk w Berlinie.

Przez obszar MOF GW przebiegają linie kolejowe: LK 203 Tczew-Chojnice-Piła-Krzyż Wielkopolski-Gorzów Wielkopolski-Kostrzyn nad Odrą, LK 273 Szczecin-Kostrzyn nad Odrą-Zielona Góra-Wrocław, LK 363 Rokietnica-Skwierzyna, LK 367 Zbąszynek-Gorzów Wielkopolski oraz krótki odcinek linii nr 426 Strzelce Krajeńskie Wschód – Strzelce Krajeńskie.

Szczególnie ważną rolę w wewnętrznym układzie komunikacyjnym MOF GW odgrywają droga ekspresowa S3, droga krajowa nr 22 oraz linia kolejowa nr 203. Należy zauważyć rosnący potencjał gospodarczy przy DK22, która z racji budowy portu w Elblągu staje się strategicznym kanałem tranzytowym wschód – zachód.

Potencjał dla wzmocnienia dostępności transportu publicznego ma modernizacja linii kolejowych, w tym elektryfikacja linii kolejowej nr 203 (kluczowej dla połączeń na linii Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wielkopolski – Krzyż, przynależącej do europejskiej sieci kompleksowej TEN-T), modernizacja linii kolejowej nr 363 (ważnej w połączeniach Gorzowa Wielkopolskiego z Poznaniem przez Skwierzynę) oraz odtworzenie linii kolejowej nr 426, łączącej stację Strzelce Krajeńskie Wschód ze stacją Strzelce Krajeńskie (zwiększenie dostępności do linii kolejowej nr 203 i tym samym połączeń z Gorzowem

Wielkopolskim). Działania te wzmocnią dostęp do rynku pracy na obszarze MOF GW, co ma wymiar strategiczny w kontekście prognozowanych deficytów kadr na rynku pracy.

Ważną inwestycją dla wzmocnienia powiązań komunikacyjnych MOF GW będą prace prowadzone na linii kolejowej 273. Kluczowym elementem będzie przebudowa układu torowego na stacji Kostrzyn nad Odrą, umożliwiając bezpośrednie połączenie dolnego tarasu stacji z górnym, czyli linii 273 i 203. Dzięki temu możliwe stanie się uruchomienie pociągów międzywojewódzkich Szczecin – Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wlkp. – Skwierzyna - Międzychód – Poznań – (kraj). W ruchu regionalnym możliwe będą połączenia na linii Gorzów Wlkp. – Kostrzyn nad Odrą – Rzepin – Zielona Góra oraz Szczecin – Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wielkopolski.

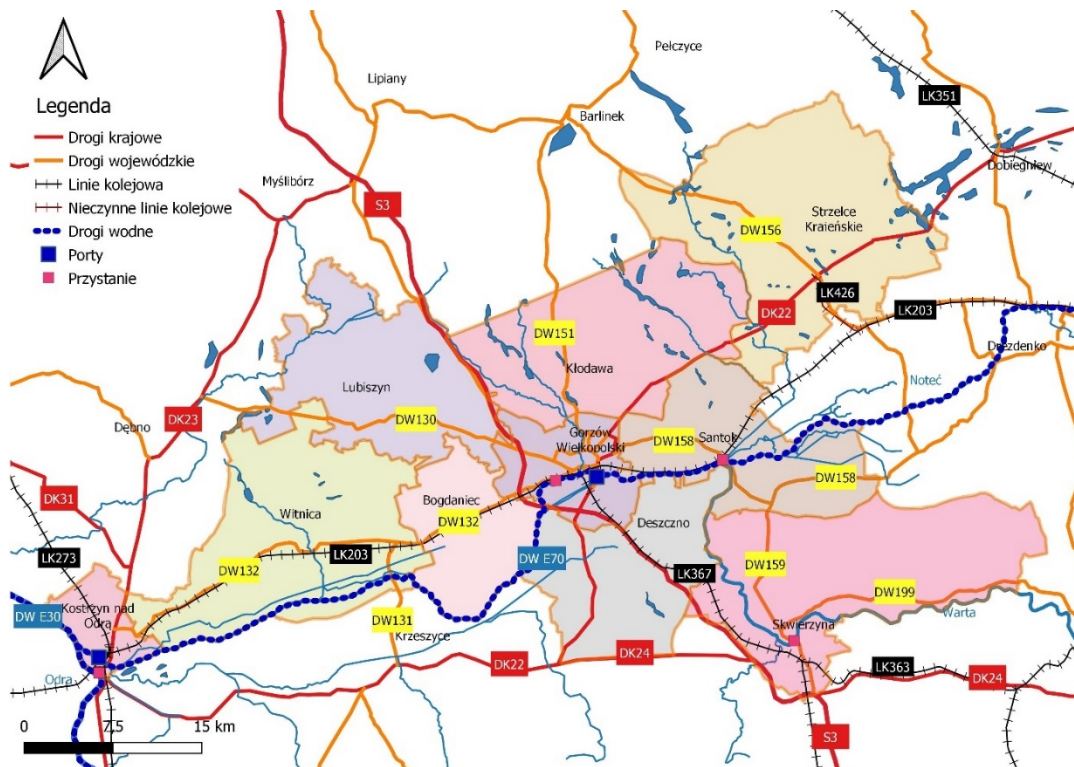
Istotne znaczenie dla wewnętrznego układu komunikacyjnego MOF GW będzie mieć odbudowa linii kolejowej nr 415 na odcinku Gorzów Wielkopolski – Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna. Wydłużenie relacji pociągów do węzła przesiadkowego Gorzów Wielkopolski Strefa Ekonomiczna pozwoli zaproponować nową siatkę połączeń do ważnego miejskiego generatora ruchu obsługiwanego miejską i regionalną komunikacją autobusową. Pozwoli także rozpocząć prace w zakresie budowy kolei aglomeracyjnej w ramach MOF GW.

MOF GW położony jest w korytarzu dwóch międzynarodowych dróg wodnych, tj. E-30 oraz E-70. Porty rzeczne zlokalizowane są w Kostrzynie nad Odrą oraz w Gorzowie Wielkopolskim, przystanie żeglarskie w Kostrzynie nad Odrą, Gorzowie Wielkopolskim, Santoku oraz Skwierzynie. Możliwe jest również wykorzystywanie tej drogi do transportu towarów masowych i ruchu pasażersko-turystycznego. Niezbędna jest poprawa żeglowności rzeki Warty bezwzględnie do parametrów III klasy technicznej dróg wodnych, a docelowo IV klasy z zagwarantowaniem przez minimum 240 dni w roku bezpiecznej, całodobowej żeglugi. Miasto zabiega również o budowę multimodalnego centrum logistycznego. Drogi wodne są również istotnym potencjałem w rozwoju turystyki wodnej, zwłaszcza w kontekście ich powiązań z systemem jezior (Lubuskie Mazury) oraz poprzez Wielką Pętlę Wielkopolski.

Oczekuje się, iż rozwój powiązań komunikacyjnych w układzie krajowym i regionalnym wzmocni atrakcyjność obszaru MOF GW jako przestrzeni do inwestowania, prowadzenia działalności gospodarczych, zamieszkania oraz jako destynacji turystycznej.

Rozwój komunikacji w układzie wewnętrznym MOF GW wzmocni przede wszystkim dostępność do rynku pracy, dostęp do usług publicznych oraz wspierać będzie rozwój usług, m. in. czasu wolnego. Dane odnoszące się do liczby osób pracujących w relacji do liczby mieszkańców wskazują, że szczególnym kierunkiem codziennych przemieszczeń mieszkańców MOF GW jest Gorzów Wielkopolski oraz Kostrzyn nad Odrą.

Mapa 3. Układ komunikacyjny MOF GW



Źródło: opracowanie własne

MOF GW cechuje się zróżnicowaniem funkcji gospodarczych. Głównym ośrodkiem koncentracji funkcji gospodarczych jest miasto Górzów Wielkopolski skupiające na swoim obszarze liczne przedsiębiorstwa produkcyjne i usługowe o znaczeniu międzynarodowym. Bliskość granicy z Niemcami oraz przygraniczne połączenia kształtują w znacznym stopniu atrakcyjność inwestycyjną rozumianą jako rynek zbytu i usług, co ma również szczególne znaczenie dla MOF GW, w tym miast – Kostrzyna nad Odrą, Witnicy oraz Górzowa Wielkopolskiego. MOF GW to obecnie obszar o wysokiej aktywności gospodarczej, choć tempo rozwoju nowych podmiotów gospodarczych było niższe od średniej krajowej.

Mając na względzie dynamikę przemian gospodarczych, dane dot. liczby podmiotów ujętych w REGON oraz analizę danych dotyczących zmian w strukturze gospodarczej (podmioty wg PKD), zmiany aktywności gospodarczej na terenie MOF GW można charakteryzować w następujący sposób:

- Gminy wiejskie otaczające Górzów Wielkopolski cechowały się wysokim przyrostem liczby podmiotów gospodarczych w niemal wszystkich sekcjach PKD, a spadek dotyczył tylko sekcji A (rolnictwo), co świadczy o zaawansowanych przekształceniach suburbanizacyjnych w otoczeniu Górzowa Wielkopolskiego,
- Małe miasta, tj. Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie, Witnica, odnotowały spadek liczebności podmiotów gospodarczych. Przyczyną były postępujące procesy urbanizacyjne w bliskim sąsiedztwie. Zagrożeniem dla potencjału gospodarczego małych miast MOF GW może być proces „wymywania z kadr” w wyniku bliskiego sąsiedztwa Górzowa Wielkopolskiego, Kostrzyna nad Odrą oraz granicy z Niemcami, jak też innych przestrzeni, np. stref gospodarczych na terenie gminy Międzyrzecz,
- Miasto Górzów Wielkopolski cechowało się bardzo znaczącym spadkiem liczby podmiotów gospodarczych w wybranych sekcjach, co było wynikiem m. in. odpływu migracyjnego na

sąsiednie obszary wiejskie oraz osłabianiem potencjału małych i mikro firm handlowych i usługowych.

Wg danych GUS w MOF GW w 2022 roku było 31 218 podmiotów wpisanych do rejestru REGON, więcej o 11,4% w porównaniu do 2012 roku. W tym czasie dynamika wzrostu liczby podmiotów w REGON w kraju (25,7%) i województwie lubuskim (18,4%) była zauważalnie wyższa. Najniższą dynamiką charakteryzowała się przestrzeń Gorzowa Wielkopolskiego (3,1%), najwyższą zaś przestrzeń gmin: Deszczno (51,%), Kłodawa (49,1%), Santok (58,3%), czyli gmin, które charakteryzowały się w MOF GW największym przyrostem liczby mieszkańców. O znacznej dynamice wzrostu liczby podmiotów w REGON można mówić w przypadku gmin: Lubiszyn (33,9%), Witnica (38,7%) oraz Bogdaniec (24,4%). Zdecydowanie słabiej na tym tle wypadła gmina Skwierzyna (5,5%), miasto Kostrzyn nad Odrą (9,0%) oraz gmina Strzelce Krajeńskie (13,3%).

Pomimo najniższej dynamiki wzrostu liczby podmiotów w REGON Gorzów Wielkopolski odznaczał się wyraźną koncentracją potencjału gospodarczego w skali całego MOF GW. Na terenie miasta zarejestrowanych było 60% wszystkich podmiotów z MOF GW ujętych w REGON. Gorzów Wielkopolski charakteryzował się również wysokim nasyceniem podmiotów w REGON w relacji do liczby mieszkańców. W 2022 roku na 10 tys. mieszkańców w Gorzowie Wielkopolskim przypadało 1589 podmiotów, przy średniej krajowej wynoszącej 1323 podmiotów a wojewódzkiej 1301 podmiotów. Wskaźnik ten dla całego MOF GW również był wyższy od wspomnianych średnich i wynosił 1433 podmiotów. Najniższym nasyceniem podmiotami w REGON charakteryzowała się gmina Lubiszyn (950). Poza tą gminą pozostałe jednostki terytorialne charakteryzowały się zbliżoną wartością tego wskaźnika, tj. w przedziale od 1140 do 1373, poza gminą Kłodawa, gdzie wskaźnik ten wyniósł 1691 podmiotów. Dane te wskazują na to, że potencjał rozwoju gospodarczego zlokalizowany jest względnie w sposób zrównoważony w przestrzeni MOF GW, uwzględniając przy tym potencjał przestrzenny i demograficzny poszczególnych gmin, poza wyjątkami, którymi są wiejska gmina Lubiszyn oraz podmiejska gmina Kłodawa.

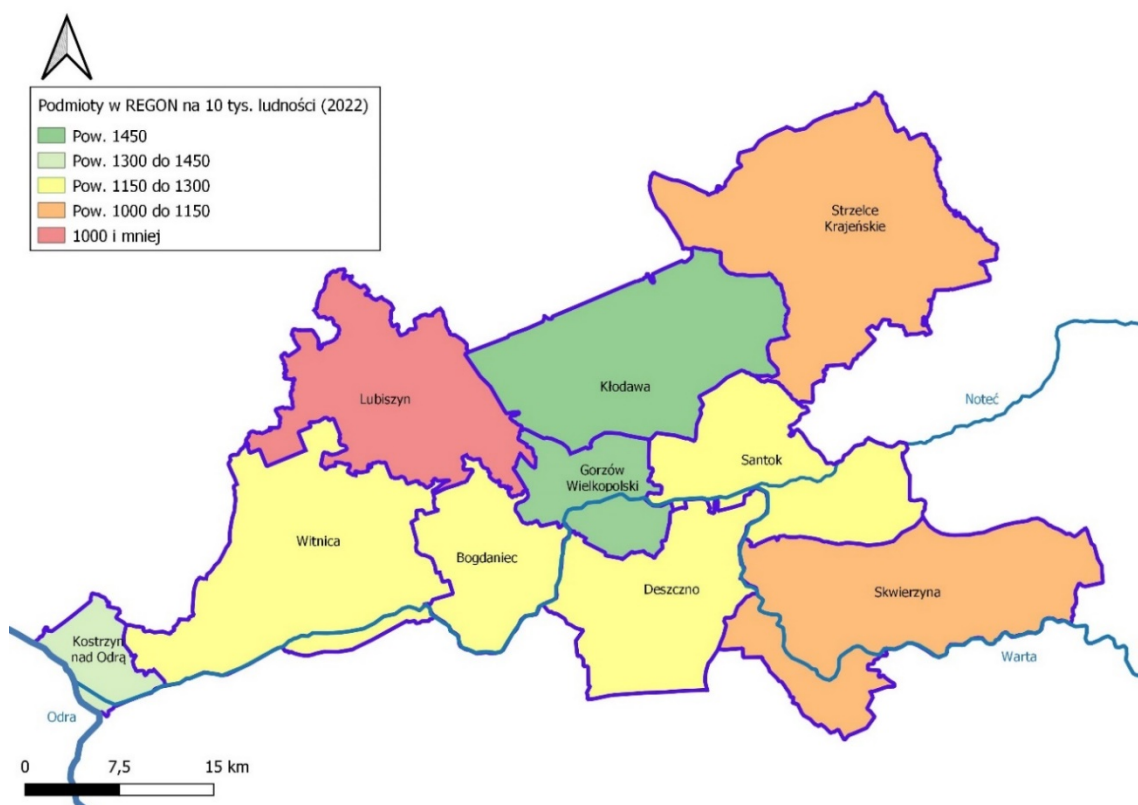
Liczba podmiotów w REGON nie do końca precyzyjnie opisuje potencjał danej przestrzeni pod względem konkurencyjności gospodarki. Istotnym czynnikiem jest bowiem liczba osób pracujących, która zależna jest od wielkości podmiotów. W MOF GW Gorzów Wielkopolski jest miejscem lokalizacji największej liczby podmiotów z kategorii dużych i średnich przedsiębiorstw. Wg danych GUS na terenie Gorzowa Wielkopolskiego były 2 podmioty zatrudniające powyżej 1000 osób (100% względem MOF GW), 18 z 22 podmiotów (81,8%) na terenie MOF GW zatrudniających od 250 do 999 osób oraz 134 ze 195 podmiotów (68,7%) zatrudniających od 50 do 249 osób. Kolejną ważną lokalizacją dla rynku pracy na terenie MOF GW jest Kostrzyn nad Odrą, na terenie którego zlokalizowane były pozostałe 4 podmioty z wielkością zatrudnienia od 250 do 999 osób.

Powyzszą specyfikę funkcjonowania rynku pracy potwierdzają wskaźniki liczby osób pracujących na terenie danej gminy w relacji do liczby mieszkańców. W 2021 roku w MOF GW najwyższą wartość wskaźnika osób pracujących na 1000 mieszkańców charakteryzował się Kostrzyn nad Odrą (386). Wysoką wartość odnotowano w Gorzowie Wielkopolskim (330). Były to wartości wyraźnie wyższe od średniej krajowej (259) oraz wojewódzkiej (239). Pozostałe gminy MOF GW charakteryzowały się zdecydowanie niższymi wartościami tego wskaźnika, niemniej jednak widoczne było również zróżnicowanie ich wartości. W gminach Deszczno, Kłodawa, Bogdaniec wskaźniki te osiągały wartości około 100 osób pracujących na 1000 mieszkańców. Oznacza to, że mieszkańcy tych gmin w zdecydowanej większości dojeżdżają do pracy poza miejscem zamieszkania. Nieduże miasta MOF GW,

w tym gminy miejsko-wiejskie Witnica, Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie oferują większą liczbę miejsc pracy niż wymienione wcześniej gminy, choć należy podkreślić, iż wartości wskaźnika pracujących na 1000 mieszkańców dla tych gmin były wyraźni niższe od średnich w województwie lubuskim.

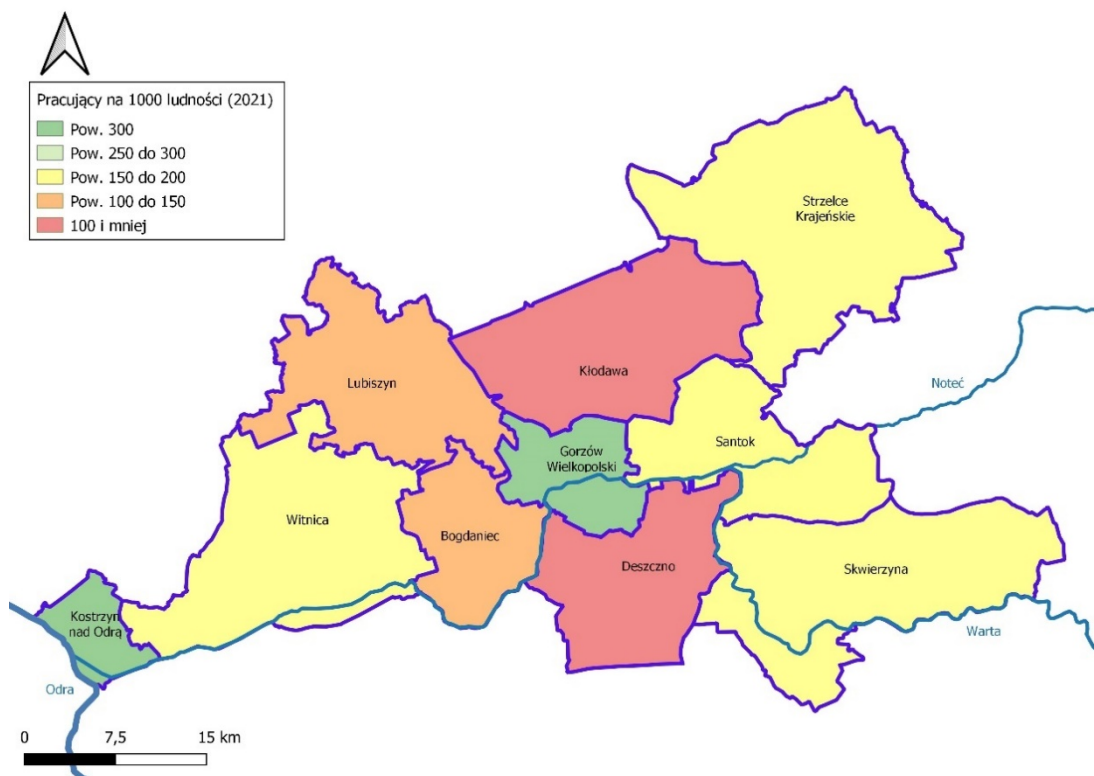
Gorzów Wielkopolski i Kostrzyn to miejsce szczególnie ważne dla rynku pracy w MOF GW. W tych gminach lokują się największe podmioty gospodarcze. Gminy podmiejskie względem Gorzowa Wielkopolskiego przyciągają głównie mniejsze, często jednoosobowe działalności gospodarcze. Na tym tle wyróżnia się gmina Kłodawa. Małe miasta takie jak Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie oraz Witnica również kształtują ofertę rynku pracy, w tym oferują swoim mieszkańcom pracę bez konieczności codziennych dojazdów.

Mapa 4. Liczba podmiotów REGON na 10 tys. mieszkańców w MOF GW w 2022 roku



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 5. Osoby pracujące na 1000 mieszkańców w MOF GW w 2021 roku



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Potencjał rozwoju aktywności gospodarczej w MOF GW tkwi w możliwościach rozwoju innowacyjnych przedsiębiorców. Na terenie MOF GW działają już innowacyjne i prężnie rozwijające się firmy, choć ten potencjał jest stosunkowo słabo rozpoznany. Posiadane atuty do kreowania innowacyjnej gospodarki to, oprócz przedsiębiorców, także uczelnie wyższe i instytucje otoczenia biznesu. Na obszarze MOF GW działalność wspierającą biznes prowadzi m.in. Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo Przemysłowy Sp. z o.o. Ważnymi instytucjami wsparcia biznesu na obszarze MOF GW są także Stowarzyszenie Lubuski Klaster Metalowy, Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa w Gorzowie Wielkopolskim, Lubuska Organizacja Pracodawców, Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (Kostrzyn nad Odrą/ Gorzów Wielkopolski), Lubuska Fundacja Zachodnie Centrum Gospodarcze (prowadząca inkubator przedsiębiorczości). Ważną rolę we wspieraniu biznesu pełnią także gorzowskie uczelnie wyższe, Wydział Obsługi Inwestora i Biznesu Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego oraz Lubuskie Centrum Przedsiębiorczości jako zintegrowany ośrodek wsparcia rozwoju przedsiębiorczości.

Atrakcyjność inwestycyjna MOF GW związana jest nie tylko z jego lokalizacją, ale również z potencjałem demograficznym, dostępnością terenów inwestycyjnych, działalnością Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) oraz opiera się na rozwiniętej już funkcji przemysłowej. W Gorzowie Wielkopolskim zainwestowane tereny Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej znajdują się w północno-zachodniej części miasta – podstrefie Gorzów Wielkopolski, która jest najszybciej rozwijającą się polską specjalną strefą ekonomiczną, zarówno pod względem finansowym, jak i terytorialnym. Ponadto w granicach miasta Gorzowa Wielkopolskiego zlokalizowana jest strefa produkcyjno – magazynowa o powierzchni około 650 ha, z czego większość powierzchni jest ciągle niezainwestowana. Natomiast po wschodniej stronie miasta znajdują się tereny po byłych zakładach ZWCH Stilon, w ramach których obecnie funkcjonuje wiele zakładów z branży chemicznej. Teren ten posiada pełną infrastrukturę techniczną oraz własną bocznice kolejową. Barię w przyciąganiu nowych inwestycji może być brak uzbrojenia terenów

inwestycyjnych, w szczególności w małych miastach MOF GW. Warto przy tym wspomnieć o konieczności moderowania rozwoju gospodarczego w ujęciu całego MOF GW. W tym kontekście ważne będą doświadczenia partnerów MOF GW, które zdobyli już w ramach wspólnej promocji gospodarczej.

Powyższe kwestie są kluczowe dla zrównoważonego i trwałego rozwoju MOF GW. Rozwój gospodarczy przyczyniać się będzie do zachowania potencjału gospodarczego i spójności społecznej, w tym zatrzymania młodych osób. Szczególną rolę przy tym odgrywać będzie potencjał edukacyjny MOF GW, które w większym stopniu powinien uwzględniać potrzeby i specjalizacje gospodarki regionu. Partnerzy MOF GW powinni być, jeszcze w większym stopniu niż do tej pory, otwarci na migrantów.

Dla zrównoważonego rozwoju MOF GW istotne będzie wsparcie małych miast i obszarów wiejskich. W obrębie MOF GW gospodarka rolna nadal stanowi jedną z głównych funkcji rozwojowych gmin wiejskich. Obszary zabudowy zagrodowej oraz towarzyszącej jej rolniczej przestrzeni produkcyjnej poddawane są intensywnym przekształceniom. W granicach obszaru funkcjonalnego koncentracja terenów wiejskich następuje w południowym pasie, na obszarze gmin Bogdaniec, Deszczno oraz Santok, a także w gminie Strzelce Krajeńskie oraz Witnica. We wszystkich gminach wiejskich MOF GW występują dobre warunki do rozwoju rolnictwa.

Potencjał do rozwijania funkcji turystycznej, bazuje na walorach przyrodniczych (np. Park Narodowy Ujście Warty, „Lubuskie Mazury”) i kulturowych (np. Twierdza Kostrzyn, Gród w Santoku, oferta kulturalna Gorzowa Wielkopolskiego) oraz przygranicznym położeniu i prognozowanej poprawie dostępności komunikacyjnej (turyści krajowi i zagraniczni).

MOF GW to atrakcyjna przestrzeń pod względem uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych, co sprzyja zwiększaniu jej znaczenia turystycznego, wzrostowi gospodarczemu bazującemu na turystyce, jak również rozwojowi jej funkcji rekreacyjnych. Występują tu liczne obszary chronione, w tym Park Narodowy Ujście Warty, obszary sieci Natura 2000, rezerваты przyrody, użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody zlokalizowane na terenie każdej z gmin. Szczególną wartość przyrodniczą stanowią rzeki Warta i Noteć oraz pozostałe ciek wodne, a także, głównie w północnej części obszaru (Lubiszyn, Kłodawa, Santok, Strzelce Krajeńskie), licznie występujące jeziora. W związku z istniejącymi walorami przyrodniczymi, w ramach infrastruktury turystycznej, gminy oferują turystom szlaki piesze oraz rowerowe, z których korzystają głównie mieszkańcy MOF GW.

W przypadku gmin MOF GW odnotowujących wzrost turystyczny i rozwój funkcji rekreacyjnych problemami są: niepełne przygotowanie do obsługi ruchu, tj. obiekty potencjalnie cenne pod względem turystycznym nie są zawsze w odpowiedni sposób wyeksponowane, a także niewystarczająca jest liczba obiektów niezbędnych do obsługi ruchu turystycznego, takich jak obiekty gastronomii, obiekty noclegowe, miejsca postoju, parkingi, zorganizowane miejsca wypoczynku. Gminy MOF GW poczyniły już znaczące inwestycje w zakresie rozwoju infrastruktury rowerowej, jednak wciąż brak jest pełnej spójności tworzonej sieci dróg i ścieżek rowerowych.

W powyższym układzie Gorzów Wielkopolski może pełnić ważną rolę integratora ruchu turystycznego, choć rozwojowi usług nie sprzyja „potencjalnie” niska atrakcyjność turystyczna samego miasta. Warto w tym miejscu zauważyć, iż Gorzów Wielkopolski skupia w swojej przestrzeni potencjał związany z dziedzictwem kulturowym, licznymi i uznanymi instytucjami kultury i imprezami. Jednocześnie

potencjał usługowy miasta w zakresie obsługi ruchu turystycznego jest umiarkowany i powinien być rozwijany. Brakuje w nim m.in. atrakcyjnych miejsc, które będą przyciągać turystów, w tym rodziny z dziećmi. Dużym zainteresowaniem cieszą się imprezy organizowane na terenie MOF GW, np. Święto Chleba, organizowane w gminie Bogdaniec, Święto Pieczonego Kurczaka w Deszcznie, czy też Dobry Wieczór Gorzów. W gminie Kłodawa rozwija się turystyka letniskowa, gmina Lubiszyn posiada plażę nad jeziorem Marwicko, gmina Deszczno plażę w Gliniku. Na terenie obszarów wiejskich uprawiana jest głównie turystyka weekendowa, natomiast w Gorzowie Wielkopolskim turystyka biznesowa, zakupowa oraz sentymentalna. Turystyka nawiązująca do dziedzictwa kulturowego ma szczególny wymiar w Kostrzynie nad Odrą, istotny potencjał tkwi w Gorzowie Wielkopolskim oraz Strzelcach Krajeńskich, a także w gminach Santok i Bogdaniec.

Dane dotyczące liczby udzielanych noclegów wskazują na umiarkowany poziom wykorzystania potencjału turystycznego MOF GW, zarówno na tle województwa lubuskiego i szczególnie na tle kraju. Wg GUS w 2022 roku średnio w kraju udzielono 2378 noclegów na 1000 mieszkańców. W województwie lubuskim wskaźnik ten wynosił 1429 noclegów. Od 2012 roku wskaźnik ten w kraju wzrósł o 48% a województwie lubuskim tylko o 12%, podobnie w Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze. W sąsiednich powiatach względem Gorzowa Wielkopolskiego wskaźnik udzielonych noclegów charakteryzował się spadkiem, w powiecie gorzowskim o 7%, powiecie strzelecko-drezdeneckim o 32%. Wzrost o 7% był udziałem powiatu międzyrzeckiego. Za tle regionu powiat strzelecko-drezdenecki i międzyrzecki charakteryzowały się wyższą wartością wskaźnika udzielonych noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, odpowiednio wartościami 1606 i 1963. W Gorzowie Wielkopolskim wskaźnik osiągnął wartość 977 i był podobny jak w Zielonej Górze (981), w powiecie gorzowskim natomiast wartość 763.

Rosnący poziom udzielanych noclegów w skali kraju świadczy o rosnącym popycie na ofertę czasu wolnego. Obszar MOF GW i jego atrakcje turystyczne „wciąż czekają” na odkrycie. Oznacza to konieczność nie tylko rozwijania infrastruktury turystycznej oraz usług, ale również konieczność wspólnej promocji turystycznej i jej zintegrowanie z promocją turystyczną województwa lubuskiego.

Rozwój oferty czasu wolnego może być istotnym impulsem do rozwoju powiązanych z nim sektorów gospodarki, w tym opierających się na wartościach produktów lokalnych, regionalnych, ekologicznych. Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze i środowiskowe jest to szczególna szansa dla znacznej części obszaru MOF GW, w szczególności obszarów wiejskich.

W Witnicy rozwój turystyki związany jest m.in. z Parkiem Krajobrazowym Ujście Warty. Funkcjonuje tutaj zaplecze turystyczne, na które składają się m.in. miejsca noclegowe, głównie agroturystyka, nieliczne hotele. Atutem gminy są liczne ścieżki tematyczne i rowerowe oraz dostęp do jezior (jezioro Wielkie, jezioro Długie).

W oparciu o dostęp do rzeki Warty, doliny Warty, jak i liczne lasy potencjał rekreacyjny budują gminy wiejskie Bogdaniec i Santok. Ważną rolę w rozwijaniu oferty turystycznej w gminie Bogdaniec pełnić może Muzeum Zagroda Młyńska w Bogdańcu – filia Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim. W miejscowości Santok najważniejszymi atrakcjami turystycznymi są: Marina Santok, udostępnione dla turystów wczesnopiastowskie grodzisko oraz Muzeum Grodu Santok, prezentujące zbiory pochodzące z wykopalisk prowadzonych w Santoku.

Gminy Deszczno, Lubiszyn nie posiadają wiodących atrakcji turystycznych w ujęciu regionalnym, ale z uwagi na unikatowe walory przyrodnicze i krajobrazowe, mogą rozwijać się w kierunku pełnienia

funkcji rekreacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem w tym zakresie potrzeb mieszkańców powiatu gorzowskiego i miasta Gorzowa Wielkopolskiego. W tym kierunku rozwija się również gmina Kłodawa, która pełni funkcje „zielonego zaplecza” dla miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Atutem gminy jest wysoka lesistość oraz występowanie około 20 jezior. Gmina Santok posiada istotne zasoby dziedzictwa kulturowego, historycznego, połączone z unikalnymi walorami przyrodniczymi rzek i dolin rzecznych Warty i Noteci. Walory przyrodnicze posiada również gmina Lubiszyn (lasy, jezioro Marwicko).

Gmina Strzelce Krajeńskie jest nazywana „lubuskimi Mazurami” z uwagi na zagęszczenie jezior, wśród których jest najczystsze jezioro w Polsce – jezioro Lipie wg oceny sporządzonej przez Europejską Agencję Środowiska (EEA) we współpracy z Komisją Europejską. Jezioro Lipie posiada najdłuższą plażę w województwie lubuskim. Jeziora położone w gminie Strzelce Krajeńskie połączone są kanałami, którymi można dopłynąć do Santoka i dalej do Gorzowa Wielkopolskiego. Gmina posiada dostępne grunty pod inwestycje dla branży turystycznej. Strzelce Krajeńskie to dodatkowo najlepiej w Polsce zachowane średniowieczne fortyfikacje, udostępnione turystom w ramach szlaków historycznych.

Na podobny aspekt rozwojowy w zakresie rekreacyjnym i turystycznym wskazuje potencjał gminy Skwierzyna, gdyż jednym z jej potencjałów jest rozwój turystyki wodnej i zagospodarowanie nabrzeży Obry i Warty. Ponadto dla gminy Skwierzyna istotny potencjał w obszarze turystycznym stanowią zasoby Puszczy Noteckiej. W Skwierzynie swój bieg kończy rzeka Obra. Obra jest popularnym szlakiem kajakowym. Sieć kanałów obrzańskich umożliwia przepłynięcie z Warty do Odry. Najpopularniejszy fragment dla spływów kajakowych stanowi odcinek z Trzciela przez Międzyrzecz do Skwierzyny. Potencjał turystyczny gminy Skwierzyna tworzą również obiekty militarne, wchodzące w skład tzw. Grupy Warownej Ludendorff, tj. niemieckich umocnień Łuku Odry-Warty.

W przypadku gmin MOF GW odnotowujących wzrost turystyczny i rozwój funkcji rekreacyjnych problemami są: niepełne przygotowanie do obsługi ruchu, tj. obiekty potencjalnie cenne pod względem turystycznym nie są zawsze w odpowiedni sposób wyeksponowane, a także niewystarczająca jest liczba obiektów niezbędnych do obsługi ruchu turystycznego takich, jak obiekty gastronomii, obiekty noclegowe, miejsca postoju, parkingi, zorganizowane miejsca wypoczynku. Gminy MOF GW poczyniły już znaczące inwestycje w zakresie rozwoju infrastruktury rowerowej, jednak wciąż brak jest pełnej spójności tworzonej sieci dróg i ścieżek rowerowych.

Powyżej opisane uwarunkowania rozwoju gospodarczego MOF GW wskazują na potrzebę inwestowania w innowacyjność gospodarki, mając na uwadze między innymi istniejący potencjał firm oraz instytucji otoczenia biznesu. Wspieranie innowacyjności gospodarki wpisuje się w szerszy kontekst rozwoju MOF GW, tj. związany również z wymiarem demograficznym. MOF GW dzięki rozwojowi innowacyjnych działalności gospodarczych wzmacniać będzie atrakcyjność rynku pracy.

Znaczącym potencjałem rozwoju aktywności gospodarczej są walory przyrodniczo-kulturowe. Są one zlokalizowane praktycznie w każdej z gmin MOF GW. Atrakcyjność przyrodnicza stanowi podstawę do rozwoju oferty czasu wolnego, w tym turystyki aktywnej.

MOF GW posiada przy tym atuty dla rozwijania niskoemisyjnej i zielonej gospodarki. Przestrzeń MOF to obszar o stosunkowo niskiej presji na środowisko, z bogatymi zasobami przyrody. Ważne będzie eksponowanie tych atutów i wspieranie działań, które budować będą społeczną akceptację dla ekologicznych rozwiązań, również w wymiarze gospodarczym. Przykładem takich rozwiązań będzie rozwój niskoemisyjnego transportu, np. poprzez rozwijanie infrastruktury szybkiego ładowania pojazdów elektrycznych, czy też rozwój zielonej energetyki.

Rozwój gospodarczy sprzyjać będzie podnoszeniu dochodów własnych samorządów MOF GW. Dlatego konieczne jest moderowanie i wspieranie zrównoważonego przestrzennie rozwoju, tak aby korzyści odnosili wszyscy partnerzy MOF GW.

Sfera środowiskowa

Obszar MOF GW charakteryzuje się zmiennymi uwarunkowaniami rozwoju, które kształtuje nie tylko bliskość Gorzowa Wielkopolskiego, ale też położenie względem głównych ciągów komunikacyjnych, do których należy zaliczyć drogę ekspresową S3 oraz drogę krajową nr 22. Ważną rolę w układzie komunikacyjnym MOF GW pełni droga wojewódzka nr 132 (Gorzów Wielkopolski-Bogdaniec-Witnica-Kostrzyn nad Odrą) oraz linia kolejowa nr 203 (Krzyż Wielkopolski-Gorzów Wielkopolski-Kostrzyn nad Odrą).

Planowanie przestrzenne na obszarze MOF GW jest realizowane poprzez opracowywanie i uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Wg danych GUS z 2021 roku najwyższym współczynnikiem tzw. pokrycia planistycznego cechuje się Gorzów Wielkopolski (55,2 %). W ciągu ostatnich 10 lat bardzo duży postęp w tym zakresie odnotowany został w gminie Kłodawa, gdzie współczynnik pokrycia planistycznego wzrósł do 37,9%. W większości gmin wiejskich i miejsko-wiejskich MOF GW powierzchnia objęta MPZP wynosi od 0,8% do 13,1%. Trzy gminy osiągnęły pokrycie planistyczne na poziomie 1% powierzchni gminy, tj. 0,8% w gminie Witnica i 1,2% w gminie Bogdaniec.

Szczególnym problemem w zakresie planowania przestrzennego jest kwestia współpracy ponadlokalnej i uzgadniania planów zagospodarowania przestrzennego na stykach granic administracyjnych gmin. Kolejną istotną kwestią dla samorządów lokalnych jest zwiększenie udziału mieszkańców w procesach planowania przestrzennego. Warto dodać, iż przestrzeń MOF GW charakteryzuje się znaczną dynamiką procesów urbanizacyjnych. Jednocześnie znaczna część obszaru MOF to tereny o dużych walorach przyrodniczych oraz o znacznych ograniczeniach dla zabudowy, w tym tereny zagrożone powodzią.

Istotne znaczenie w kreowaniu rozwoju przestrzennego MOF odgrywają obszary chronione i układy przyrodnicze, których najważniejsze komponenty kształtują duże kompleksy leśne oraz duże rzeki: Odra, Warta i Noteć i ich doliny.

W granicach MOF GW można wyróżnić strefy o odmiennym ukształtowaniu – na północy jest to obszar Równiny Gorzowskiej, będącej częścią Pojezierza Południowopomorskiego. Południową część obszaru MOF GW zajmuje Kotlina Gorzowska. Zachodni kraniec położony jest w Kotlinie Freiwaldzkiej, zaś wschodnia część MOF GW na obszarze Pojezierza Dobiegniewskiego.

Obszar MOF GW został w całości ukształtowany w trakcie ostatniego zlodowacenia północnopolskiego, charakteryzuje się wyraźną rzeźbą glacialną – pagórkowatymi wysoczyznami morenowymi, sandrami oraz rozcinającymi je jeziorami i szerokimi pradolinami. Ogólnie cały region charakteryzuje się równoleżnikowym, pasowym ukształtowaniem terenu, powstałym w wyniku naprzemiennych faz postępu i topnienia lądolodu.

MOF GW w całości położony jest w dorzeczu Odry. Sieć hydrograficzna jest dobrze rozwinięta, główną rzeką jest Warta. Inne ważne rzeki to Odra i Noteć. W rejonie Santoka rzeka Warta zmienia swój bieg z południowego na równoleżnikowy i płynie na zachód. W Santoku do Warty wpada Noteć – jej największy dopływ. Obie rzeki płyną uregulowanymi korytami, otoczone są systemem wałów przeciwpowodziowych i są rzekami żeglownymi. Pozostałe większe cieki MOF GW to Otok, Pełcz, Santoczna, Kłodawka, Myśla, Witna. W dolinie rzeki Warty i Noteci występują liczne starorzecza,

rozlewiska, tereny podmokłe i bagna. Obszar ten jest odwadniany przez gęstą sieć cieków naturalnych i rowów melioracyjnych, spływ wód powierzchniowych odbywa się do głównych osi drenażu, którymi są rzeki Warta i Odra oraz Noteć.

W obszarze MOF GW występuje dużo jezior pochodzenia lodowcowego – na wysoczyźnie w północnej części obszaru (gminy Lubiszyn i Kłodawa) oraz w północno-wschodniej części, na pojezierzu Dobiegniewskim (gmina Strzelce Krajeńskie).

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują wzdłuż największych rzek, tj. Odry, Warty i Noteci. Warto jednak dodać, iż problemy związane z podtopieniami i wylewami dotyczą także innych obszarów i rzek, czego przykładem jest m. in. rzeka Kłodawka, płynąca przez gęsto zaludnione dzielnice Gorzowa Wielkopolskiego. Szczególny wymiar zmian klimatycznych przejawia się w zagrożeniu powodziowym oraz zagrożeniu podtopień, wywołanych przez nawalne deszcze.

System ochrony przeciwpowodziowej tworzą przede wszystkim wały przeciwpowodziowe, które obejmują większość odcinków Warty i Noteci. Stan techniczny tych obiektów jest zróżnicowany. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują wzdłuż największych rzek, tj. Odry, Warty i Noteci. Warto jednak dodać, iż problemy związane z podtopieniami i wylewami dotyczą także innych obszarów i rzek, czego przykładem jest m. in. rzeka Kłodawka, płynąca przez gęsto zaludnione dzielnice Gorzowa Wielkopolskiego.

Dla MOF GW ważną będzie realizacja działań odnoszących się do konieczności zachowania naturalnej zdolności retencyjnej gruntów - czynnika szczególnie istotnego w kontekście kształtowania stanu zasobów wodnych, przeciwdziałania występowaniu zjawisk ekstremalnych oraz adaptacji do zmian klimatu. Ważny przy tym będzie rozwój tzw. niebieskiej i zielonej infrastruktury w kontekście adaptacji do zmian klimatu oraz działania dot. promowania/wsparcia rozwiązań w zakresie zwiększania retencji, w tym zagospodarowania wód opadowych i roztopowych na terenie prywatnych posesji przy budynkach mieszkalnych i na terenach prywatnych przedsiębiorstw.

Wg danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (wg publikacji danych za okres 2014-2019) stan wód powierzchniowych w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych był zły. Celem ochrony wód jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych, a także poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. W odniesieniu do wód powierzchniowych cele te są następujące:

- niepogarszanie stanu wód, osiągnięcie lub utrzymanie dobrego stanu wód,
- stopniowe redukcje zanieczyszczenia substancjami priorytetowymi oraz substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego,
- zaprzestanie, stopniowe eliminowanie lub ograniczanie emisji substancji priorytetowych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,
- spełnienie wymagań szczególnych w odniesieniu do obszarów chronionych (np. obszary chronione przyrody, kąpieliska), tj. jest osiągnięcia norm i celów ustanowionych dla obszarów chronionych.

Jednym z czynników wpływających na stan wód powierzchniowych jest stopień rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnych. Przestrzenie miejskie MOF GW charakteryzowały się zasadniczo dobrym rozwojem w zakresie dostępu do kanalizacji. W trudniejszej sytuacji wydają się być przestrzenie wiejskie

oraz małych miast, m. in. ze względu na znaczny koszt realizacji inwestycji kanalizacyjnych i rozproszony system osadniczy. Wg danych GUS za 2021 rok najniższy odsetek ludności korzystającej z kanalizacji na terenie MOF GW był w gminie Lubiszyn (49%). Zasadniczo tylko w przypadku Gorzowa Wielkopolskiego można mówić o pełnym dostępie do sieci kanalizacyjnej (99,9%). W Kostrzynie nad Odrą wskaźnik ten wynosił 93,1%, a w pozostałych gminach kształtował się na poziomie od około 60% do 75%. Należy podkreślić, iż od 2012 do 2021 roku znacząco wzrosła dostępność sieci kanalizacyjnych w gminach Deszczno (z poziomu 8,3% do 62,1%), Bogdaniec (z 13,9% do 70,7%) i Santok (z 30,7% do 75%).

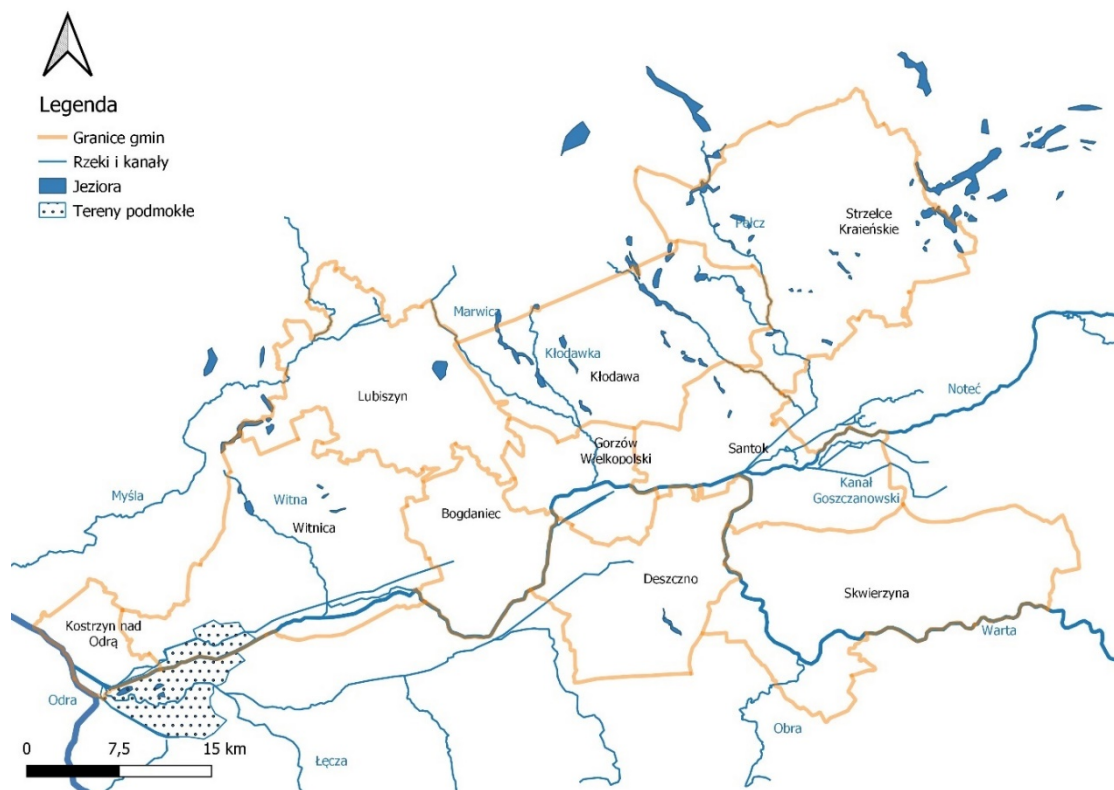
Wg danych Planu przeciwdziałania skutkom suszy, MOF GW należy do obszarów ekstremalnie zagrożonych suszą na terach rolnych i leśnych, do obszaru umiarkowanie zagrożonych suszą hydrologiczną oraz słabo zagrożonych suszą hydrologiczną w przypadku wód podziemnych. Łączna ocena zagrożenia suszą MOF GW wskazuje na silne zagrożenie.

Prawidłowe zagospodarowanie i użytkowanie zlewni rzecznej jest ważnym elementem ochrony zasobów wodnych. Idea konieczności zwiększania zasobów dyspozycyjnych przez powiększenie, w tym przywracanie zdolności retencyjnych poszczególnych zlewni, zarówno jest wpisana w cele planowania w gospodarowaniu wodami, jak i jest stałym elementem zarządzania ryzykiem powodziowym. Stanowi także instrument planowania przestrzennego oraz ochrony ekosystemów wodnych i od wód zależnych. Rozwiązania służące zwiększeniu zasobów wodnych na drodze retencji opierają się na odbudowie utraconych zdolności retencyjnych dorzecza oraz na zachowaniu istniejących jeszcze, naturalnych możliwości zatrzymywania wody na danym obszarze. Na retencję powierzchniową składają się: retencja jeziorna, zbiornikowa, koryt i dolin rzecznych, śnieżna oraz retencja lasu, glebowo-gruntowa i krajobrazowa.³

W granicach MOF GW wydzielono pięć Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Zlokalizowane są one w przestrzeniach, które charakteryzują się stosunkowo niską presją urbanizacyjną i gospodarczą, na obszarach leśnych, w części chronionych. Wpływa to pozytywnie na stan wód podziemnych oraz ich dostępność i wielkość zasobów.

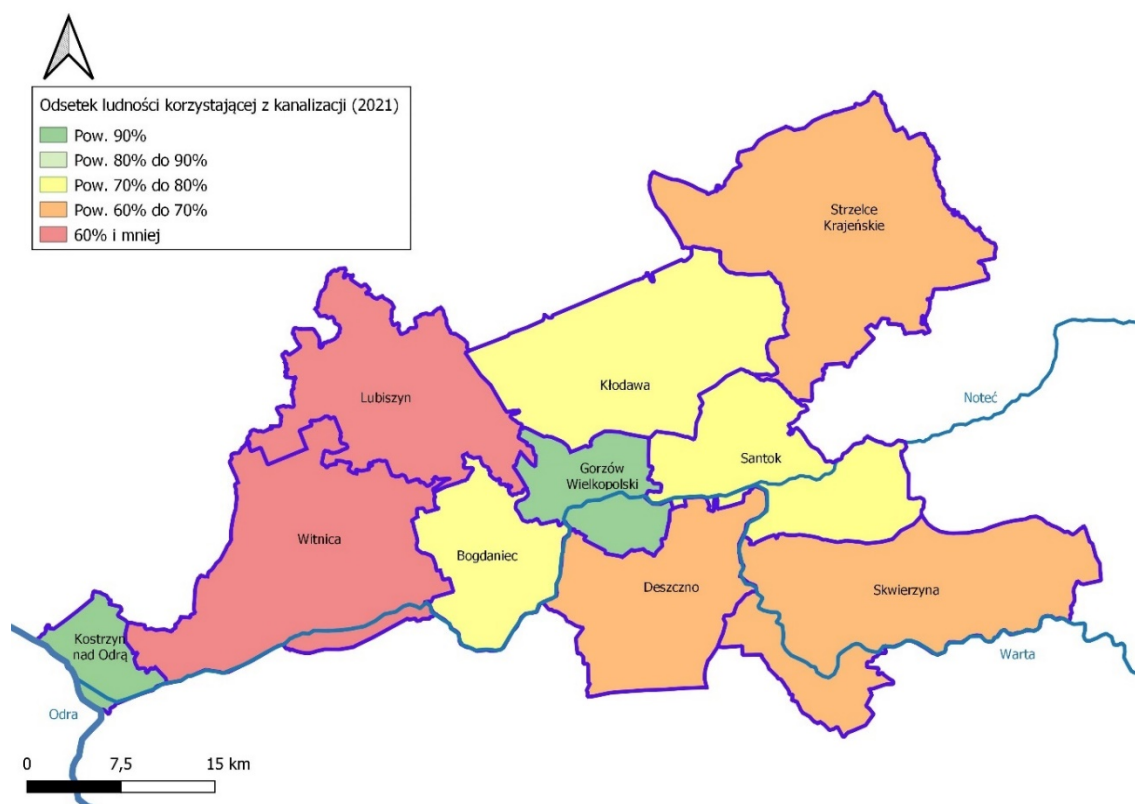
Mapa 6. Wody powierzchniowe na terenie MOF GW

³ Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy, Dz.U. Poz. 1615



Źródło: opracowanie własne

Mapa 7. Odsetek mieszkańców korzystających z kanalizacji w MOF GW w 2021 roku



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

MOF GW charakteryzuje się wysokim udziałem kompleksów leśnych (około 50%), podobnie jak całe województwo lubuskie (49,3%). Najcenniejsze przyrodniczo obszary MOF GW, a więc kompleksy leśne oraz doliny rzeczne wraz z towarzyszącymi im zbiorowiskami łąkowymi, zostały objęte różnymi formami ochrony przyrody. MOF GW charakteryzuje się wysokim udziałem powierzchni objętych ochroną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (bez obszarów Natura 2000), wynoszącym 46% jego powierzchni, co jest wartością zauważalnie wyższą od średniej dla kraju (32,6%) oraz województwa lubuskiego (38,8%). Największym udziałem obszarów objętych ochroną odznaczają się gminy Bogdaniec (84,6%) oraz Kłodawa (81,4%).

Na obszarze MOF GW występują obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, w tym szczególnie cenny obszar Ujście Warty PLC080001 — jeden z najcenniejszych w kraju obszarów wodno-błotnych, mających znaczenie międzynarodowe jako środowisko życiowe ptactwa wodnego. Poza wymienionym obszarem, większe ostoje ptasie na terenie MOF GW to Dolina Dolnej Noteci PLB080002, Puszcza Notecka PLB300015, Puszcza Barlinecka PLB080001. Ważna ostoja ptasia położona jest na północny wschód od granicy MOF GW Lasy Puszczy nad Drawą PLB320016109.

W granicach MOF GW wyznaczono obszary węzłowe i korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Są to obszary łączące podobne siedliska, będące drogą wybieraną przez zwierzęta do przemieszczania się między nimi. Zlokalizowane są na terenie wszystkich gmin MOF GW. Są to:

- obszary węzłowe o znaczeniu międzynarodowym (główne):
 - Puszcza Gorzowska (GKPn-27⁴),
 - fragment Puszczy Noteckiej (GKPnC⁵-18),
- korytarze ekologiczne o znaczeniu międzynarodowym (główne):
 - Dolina Dolnej Warty (GKPnC-22C),
 - Bagna Ujścia Warty (GKPn-22),
 - Dolina Noteci (GKPnC-17),
 - Lasy Skwierzyńskie (GKPnC-19B).
- korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym:
 - Puszcza Gorzowska – Puszcza Bukowa (KPn⁶-29A).

Sieć powiązań ekologicznych na terenie MOF GW obejmuje przede wszystkim występujące obszarowe formy ochrony przyrody, chroniące najcenniejsze kompleksy leśne, jeziora oraz doliny rzeczne. Lasy Puszczy Gorzowskiej oraz Puszczy Noteckiej stanowią również główne szlaki migracji dużych ssaków, w tym wilka. Duże lubuskie rzeki stanowią bardzo ważne trasy tranzytowe dla minogów i ryb wędrownych, są także korytarzami ekologicznymi dla wielu innych grup organizmów.

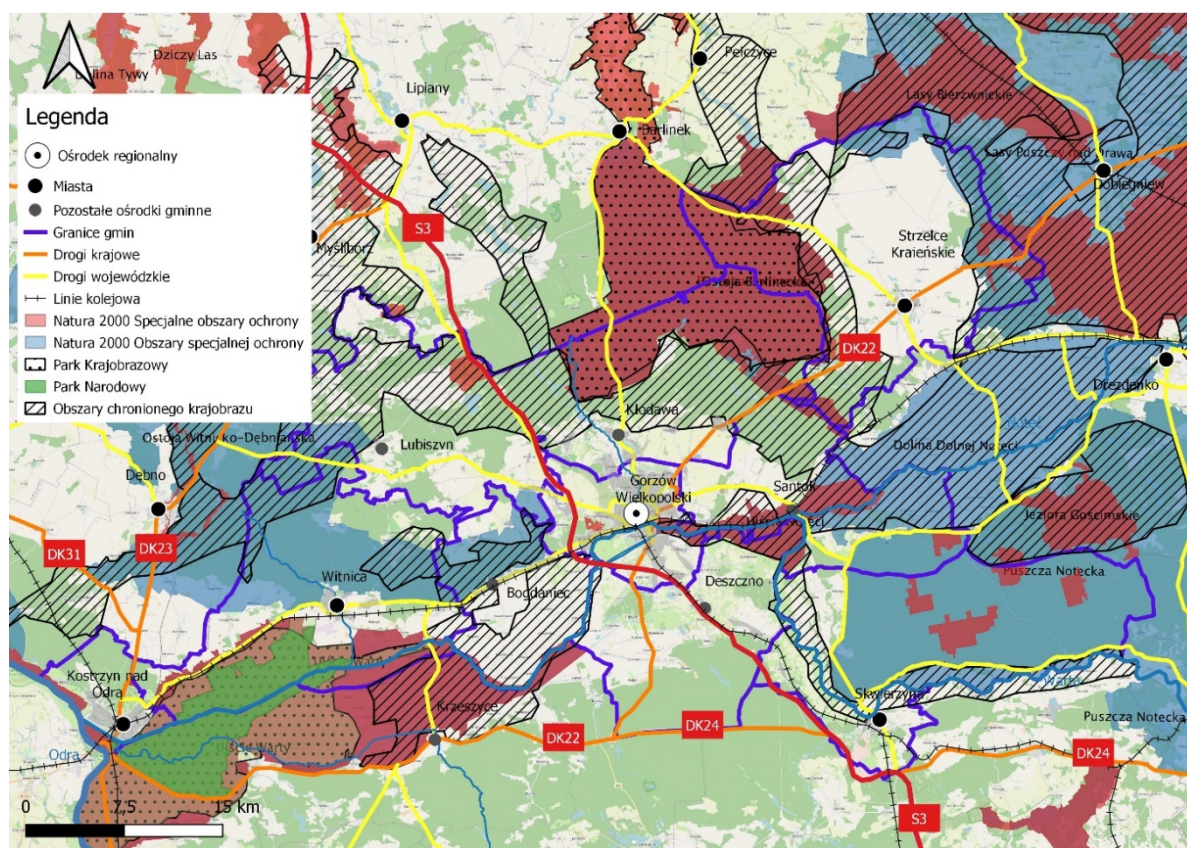
Ważną kwestią dla zachowania przyrody na obszarze MOF GW jest ciągłość i spójności obszarów chronionych. Szczególnie ważne jest to na styku obszarów chronionych oraz w odniesieniu do miejsc, które mogą być poddane znacznej presji urbanizacyjnej. Ciągłość i spójność systemów przyrodniczych na terenach zurbanizowanych zapewniają przy tym tereny zieloni. W tym miejscu warto dodać, iż systemy przyrodnicze na terenie MOF GW poddane są presji urbanizacyjnej, jak też muszą się mierzyć ze skutkami negatywnych zmian klimatu.

⁴ GKPn – główny korytarz północny

⁵ GKPnC – główny korytarz północno-centralny

⁶ KPn- korytarz północny

Mapa 8. Obszary chronione na terenie MOF GW



Źródło: opracowanie własne

Tabela 1. Lista obszarów chronionych MOF GW

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Rezerваты		
Bagno Chłopiny	Lubiszyn	Rezerwat o powierzchni 110,97 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zróżnicowanego kompleksu ekosystemów torfowiskowych i lasów bagiennych, z leżącym w części centralnej torfowiskiem przejściowym oraz charakterystyczną roślinnością i fauną.
Wilanów	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 66 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego pochodzenia naturalnego z udziałem buka na krańcowym stanowisku gromadnego zasięgu z charakterystycznym bogatym runem.
Bogdanieckie Grądy	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 39,9 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu o charakterze grądu środkowoeuropejskiego w stanie zbliżonym do naturalnego.
Buki Zdroiskie im. Prof. Lucjana	Strzelce Krajeńskie, Santok	Rezerwat o powierzchni 78,4 ha, położony na terenie gmin: Zwierzyn, Strzelce Krajeńskie, Santok. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe lasów liściastych o

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Agapowa		cechach naturalnych wraz z charakterystycznymi gatunkami roślin i zwierząt, a także utrzymanie ciągłości spontanicznie zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych na obszarze rezerwatu.
Dębina	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 12,2 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe kompleksu ekosystemów leśnych o cechach naturalnych wraz z charakterystycznymi gatunkami roślin i zwierząt, a także utrzymanie ciągłości spontanicznie zachodzących naturalnych procesów przyrodniczych na obszarze rezerwatu.
Rzeka Przyłęczek	Kłodawa	Rezerwat o powierzchni 35 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu rzeki Przyłęczek, nadbrzeżnych skarp i otaczających rzekę drzewostanów, będący siedliskiem dla występujących w rzece ryb łososiowatych.
Santockie Zakole	Deszczno, Santok	Rezerwat o powierzchni 445,84 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych pozostałości lasów łągowych i innych cennych siedlisk przyrodniczych, oraz ochrona miejsc łągowych ptaków wodno - błotnych.
Bogdanieckie Cisy	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 10,5 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe stanowiska cisa pospolitego <i>Taxus baccata</i> na granicy wschodniego zasięgu geograficznego występowania gatunku.
Dębowa Góra	Bogdaniec	Rezerwat o powierzchni 10,3 ha. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względu na szczególne wartości przyrodnicze i naukowe fragmentu ekosystemu leśnego o charakterze grądu środkowoeuropejskiego w stanie zbliżonym do naturalnego.
Morenowy Las	Witnica	Rezerwat o powierzchni 21 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu o charakterze grądu środkowoeuropejskiego, w stanie zbliżonym do naturalnego.
Bagno Leszczyny	Skwierzyna	Rezerwat o powierzchni 4 ha. Celem ochrony jest zachowanie zbiorowisk roślinności torfowiskowej - zespołu torfowiska wysokiego z charakterystyczną fizjonomią i budową kępkowo-dolinkową wraz z całym zróżnicowanym bogactwem roślinności runa.
Mszar Rosiczkowy koło Rokitna	Strzelce Krajeńskie	Rezerwat o powierzchni 3,4 ha. Celem ochrony jest zachowanie zbiorowisk roślinności bagiennej i torfowiskowej, szczególnie mszaru przygiętkowego z charakterystycznymi gatunkami zespołu - przygiętki białej i lokalnie, bardzo rzadkiej w Polsce przygiętki brunatnej oraz mszaru wysokołorowiskowego zróżnicowanego na dwa podzespoły: mszar wełniankowy z dominacją wełnianki pochwowatej oraz mszar sosnowy, na którym w luźnym zwarciu rośnie sosna zwyczajna.
Parki narodowe		
Park Narodowy Ujście Warty	Kostrzyn nad Odrą, Witnica	Park o powierzchni 8074 ha obejmuje rozlewiska u ujścia rzeki Warty do Odry, wytwarzane w dużej mierze przez rzekę Postomię. Siedziba dyrekcji parku znajduje się w Chyrzynie koło Kostrzyna nad Odrą. Park znajduje się na terenie trzech gmin: Kostrzyn nad Odrą, Słońsk i Witnica. Otulina Parku, oprócz wymienionych gmin, leży też na terenie gminy Górzycy.

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		Park został założony dla ochrony unikatowych terenów podmokłych, rozległych łąk i pastwisk, które są jedną z najważniejszych w Polsce ostoją ptaków wodnych i błotnych. W pobliżu Kostrzyna, przy drodze krajowej nr 22 mieszczą się punkty widokowe dla obserwatorów.
Obszary Chronionego Krajobrazu		
Gorzowsko-Krzeszycka Dolina Warty	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Witnica, Bogdaniec, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 15 086 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Witnica, Bogdaniec, Słońsk, Krzeszyce, Lubiszyn.
Dolina Warty i Dolnej Noteci	Deszczno, Santok, Skwierzyna, Gorzów Wielkopolski	Obszar o powierzchni 31 776 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno i gminy Santok w powiecie gorzowskim, gminy Drezdenko, gminy Stare Kurowo i gminy Zwierzyn w powiecie strzelecko-drezdeneckim, gminy Przytoczna i gminy Skwierzyna w powiecie międzyrzeckim oraz na terenie miasta Gorzów Wielkopolski.
Lasy Witnicko-Dębieńskie	Witnica, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 7 655 ha.
Lasy Witnicko-Dzieduszyckie	Witnica, Bogdaniec	Obszar o powierzchni 2 060 ha.
Puszcza Barlinecka	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa, Lubiszyn	Obszar o powierzchni 25 779 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa, Lubiszyn.
Dolina Obry	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 9 259,4 ha. Obszar położony na terenie gmin Międzyrzecz, Pszczew, Skwierzyna, Bledzew.
Puszcza Drawska	Strzelce Krajeńskie	Obszar o powierzchni 46 256,8 ha. Obszar chronionego krajobrazu położony w obrębie powiatu strzelecko-drezdeneckiego (na terenie gmin: Dobiegniew, Drezdenko, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Zwierzyn). Celem ustanowienia jest czynna ochrona ekosystemów obszaru, realizowana w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej, polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych kompleksów leśnych Równiny Drawskiej.
Parki Krajobrazowe		
Ujście Warty	Kostrzyn nad Odrą, Witnica	W woj. zachodniopomorskim położony w gminie: Boleszkowice - 1798,49 ha. W woj. lubuskim: w gminach: Kostrzyn nad Odrą (863,98 ha), Witnica (4087,79 ha) w powiecie gorzowskim, Górzycy (7171,67) w powiecie słubickim, Słońsk (5574,45 ha) w powiecie sulęcińskim.

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Gorzowski Park Krajobrazowy	Strzelce Krajeńskie, Kłodawa	Obszar o powierzchni 12 261,8 ha. Celem ochrony Parku jest zachowanie i popularyzacja jego wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych w warunkach zrównoważonego rozwoju.
Obszary Ptasie Natura 2000		
Ostoja Witnicko-Dębniańska	Witnica, Gorzów Wielkopolski	Obszar o powierzchni 46 993 ha. Obszar położony na terenie gmin Dębno, Boleszkowice, Gorzów Wielkopolski, Trzcińsko-Zdrój, Myślibórz, Witnica, Chojna. Obszar obejmuje kompleks lasów położonych w strefie krawędziowej doliny Warty (na północ od doliny) oraz kompleks leśny ciągnący się po Dębno i dolinę Myśli i jej dopływu Kosy. Zasadniczą część kompleksu stanowią lasy gospodarcze, z licznymi torfowiskami mszarnymi. Zachodnią część obszaru rozcinają rzeki o silnie meandrujących korytach, z niewielkimi starorzeczami w różnym stadium ładowienia i procesów torfotwórczych, a także rozległe zbiorowiska wodno-bagiennie i szuwarowe. Na całym obszarze występują różnej wielkości jeziora - zarówno dystroficzne, jak i eutroficzne.
Puszcza Barłinea	Strzelce Krajeńskie, Santok, Kłodawa	Obszar o powierzchni 26 505 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn, Barlinek, Nowogródek Pomorski, Strzelce Krajeńskie, Santok, Pelczyce, Kłodawa. Obszar obejmuje fragment Puszczy Gorzowskiej na rozległej, sandrowej Równinie Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci: Polka i Santoczna oraz dopływ Warty - Kłodawka. Znajduje się tu również kilkadziesiąt różnych typów jezior, w większości położonych wśród lasów. Występuje tu co najmniej 20 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).
Dolina Dolnej Odry	Kostrzyn nad Odrą	Obszar o powierzchni 61 648 ha. Obszar położony na terenie gmin Cedynia, Szczecin, Widuchowa, Boleszkowice, Gryfino, Kołbaskowo, Chojna, Mieszkowice, Moryń, Kostrzyn nad Odrą, Goleniów. Dolina Odry (dwa główne kanały: Wschodnia Odra i Zachodnia Odra), to przeplatające się wzajemnie: tereny podmokłe z torfowiskami i łąkami zalewanymi wiosną, lasy olszowe i łąkowe, starorzeczka, liczne odnogi rzeki oraz wysepki. Duży udział w obszarze stanowią naturalne tereny zalewowe. Obszar ten obejmuje także odcinki strefy krawędziowej Doliny Odry z miejscami porośniętymi roślinnością sucholubną (łącznie z murawami kserotermicznymi oraz lasami). Tereny otaczające ostoję są użytkowane rolniczo. Na niewielkiej części prowadzona jest gospodarka łąkowa, jak również wypas bydła. W otoczeniu można spotkać także liczne zakłady przemysłowe. Mimo tego znajduje się tu 14 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG dobrze zachowanych, rzadkie i zagrożone gatunki zwierząt, w tym 17 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.
Dolina Dolnej Noteci	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Santok	Obszar o powierzchni 24 943 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Zwierzyn, Gorzów Wielkopolski, Stare Kurowo, Drezdenko, Santok. Obszar obejmuje fragment doliny Dolnej Noteci bezpośrednio przed jej ujściem do Warty położony w Kotlinie Gorzowskiej, stanowiącej fragment

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
		Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Dolina Noteci w tym miejscu to szeroka dolina rzeczna, poprzecinana licznymi kanałami z pozostałościami starorzeczy i kompleksami torfianek. Na większości obszaru jest prowadzona średnio intensywna i ekstensywna gospodarka łąkowo-pastwiskowa. Występuje tu co najmniej 16 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 3 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).
Puszcza Notecka	Skwierzyna, Santok	Obszar o powierzchni 178 255,7 ha. Obszar położony na terenie województwa lubuskiego i wielkopolskiego. Obszar stanowi zwarty, jednolity kompleks leśny w międzyrzeczu Noteci i Warty, części pradoliny Eberswaldsko-Toruńskiej. Jest to równina akumulacyjna w znacznym stopniu przekształcona przez wiatry, który usypały tu, największy w Polsce, zespół wydm śródlądowych, o wysokości 20-30 m, a maksymalnie dochodzący do 98 m npm. Ogromny obszar leśny (jeden z największych w centralnej i północnej Polsce); ostoja rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, ptaków i ssaków, w tym prawnie chronionych w Polsce. Jest to jedyna w ostatnich latach, stała ostoja wilka w zachodniej Polsce. Występuje tu 9 gatunków storczyków.
Lasy Puszczy nad Drawą	Strzelce Krajeńskie	Obszar o powierzchni 190 279 ha. Obszar położony na terenie powiatów wałecki, czarnkowsko-trzcieński, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, drawski. Obszar obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują bory sosnowe z domieszką brzozy, dębu i topoli. Zostały one znacznie przekształcone w wyniku prowadzenia gospodarki leśnej na tym terenie przez kilkadziesiąt lat.
Obszary Siedliskowe Natura 2000		
Jeziro Kozie	Lubiszyn	Obszar o powierzchni 179 ha. Obszar położony na terenie gmin Nowogródek Pomorski, Myślibórz, Lubiszyn. Obejmuje pojedynczy eutroficzny zbiornik wodny, przybrzeżne zespoły roślinne oraz płyty torfowisk. Jezioro Kozie należy do rzadkich w Polsce typów akwenów typu karasiowego. Tereny nad wodą cechuje różnorodność gatunkowa – do najcenniejszych należą zarośla chronionej w Polsce brzozy niskiej i szuwar z rzadką kłocią wiechowatą.
Torfowisko Chłopiny	Lubiszyn	Obszar o powierzchni 498,5 ha. Obejmuje kompleks zbiorowisk bagiennych i torfowiskowych porastających rozległą misę pojeziorną. W centrum ostoi znajduje się torfowisko przejściowe z cenną roślinnością glacialną np. turzycą bagienną, rosiczką długolistną i okrągłolistną.
Ujście Noteci	Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Santok	Obszar o powierzchni 3994,5 ha. Obszar obejmuje ujście Noteci i Warty z dużymi obszarami zalewowymi, ekstensywnie zagospodarowanymi. Na lewym brzegu Warty zachował się cenny fragment lasów łęgowych, a powyżej zabudowy wsi Santok, na stromym zboczu doliny Warty – interesujące płyty muraw kserotermicznych. Ważny obszar występowania wilgotnych ekosystemów, typowych dla dolin dużych rzek z dobrze zachowanymi lasami łęgowymi.
Ostoja	Strzelce	Obszar o powierzchni 25 596 ha. Obszar położony na terenie gmin Zwierzyn,

Obszar chroniony	Lokalizacja na terenie MOF GW	Opis
Barlinecka	Krajeńskie, Santok, Kłodawa	Barlinek, Nowogródek Pomorski, Strzelce Krajeńskie, Santok, Pęczyce, Kłodawa. Obszar obejmuje fragment rozległej sandrowej Równiny Gorzowskiej, porośniętej lasami Puszczy Gorzowskiej. Teren ma bogatą sieć hydrograficzną; przecinają go dopływy Noteci Polka i Santoczna oraz dopływ Warty Kłodawka. Na terenie obszaru znajduje się kilkadziesiąt jezior różnych typów, w większości położonych wśród lasów.
Bory Chrobotkowe Puszczy Noteckiej	Skwierzyna, Santok	Obszar o powierzchni 2309 ha. Obszar położony na terenie gmin Drezdenko, Skwierzyna, Santok. Na terenie ostoi występuje jeden gatunek ssaka - wilk szary - z II załącznika Dyrektywy Siedliskowej.
Ujście Warty	Deszczno, Witnica, Bogdaniec, Kostrzyn nad Odrą	Obszar o powierzchni 33 297 ha. Obszar położony na terenie gmin Deszczno, Górzycza, Witnica, Bogdaniec, Słońsk, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce. Ostoja obejmuje tereny zalewowe Warty w rejonie jej ujścia do Odry, niewielki odcinek doliny Odry i zalew w rejonie Kostrzyna nad Odrą. Leży na wysokości 11-55 m n.p.m. Występują tu licznie naturalne odnogi rzeki oraz kanały i sztucznie stworzone zbiorniki wody. Roczne wahania poziomu wody na jej obszarze osiągają nawet 3,5 m, przy czym najwyższe stany obserwowane są na przedwiośniu i wczesną wiosną. W obszarze znajduje się wiele łąk corocznie zalewanych. Na niewielkiej przestrzeni spotyka się również zarośla wierzbowe i lasy łęgowe. W rejonie miejscowości Owczary i Pamięcin wykształciły się murawy kserotermiczne. Tuż przy południowo-zachodniej granicy obszaru, w dawnych umocnieniach obronnych, znajduje się duże zimowisko nietoperzy. Wchodzący w skład ostoi rezerwat Słońsk, uznawany jest za jedną z najważniejszych ostoi ptaków w środkowej Europie i podlega zapisom Konwencji Ramsar. Ujście Warty ma rangę ptasiej ostoi o znaczeniu europejskim.
Skwierzyna	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 0,25 ha. Na strychu i na wieży kościoła w Skwierzynie żyje jedna z większych kolonii nocka dużego w Polsce północnej.
Uroczyska Puszczy Drawskiej	Strzelce Krajeńskie	Obszar o powierzchni 74 416,3 ha. Obszar położony na terenie powiatów wałecki, czarnkowsko-trzcieński, choszczeński, strzelecko-drezdenecki, drawski. Ostoja obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego, położonego na równinie sandrowej, w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórza osiągają wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego.
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe		
Jezioro Wielkie	Witnica	Obszar o powierzchni 3,76 ha. Celem ochrony jest zachowanie w stanie naturalnym krajobrazu jeziora Wielkiego, jak również przylegających jezior oraz otaczających jeziora lasów wraz z florą i fauną dla potrzeb dydaktycznych, turystycznych, naukowych i wypoczynkowych w estetycznie utrzymanym krajobrazie.
Kijewickie Kierki	Skwierzyna	Obszar o powierzchni 29 ha. Celem ochrony jest zachowanie walorów widokowych i estetycznych fragmentu doliny rzecznej.

Źródło: opracowano na podstawie danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody oraz informacji pochodzących ze strony <http://ine.eko.org.pl/> (Instytut na rzecz Ekorozwoju)

Na obszarze MOF GW widoczny był brak pełnego rozwiązania wybranych problemów z zakresu gospodarki odpadami, w tym m. in. problemu zaśmiecenia, dzikich składowisk odpadów, odpadów azbestowych, przy jednoczesnej konieczności dostosowania systemu do gospodarki o obiegu zamkniętym. W poszczególnych gminach MOF GW notowano bardzo różnorodny udział odpadów zbieranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów, jak też znaczne zróżnicowanie pod względem masy wytwarzanych odpadów komunalnych. Ogółem w kraju i na województwie lubuskim widoczny był trend wzrostu masy wytwarzanych odpadów komunalnych. W 2015 roku na mieszkańca kraju przypadało 283 kg odpadów komunalnych. W 2022 roku było to już 355 kg. W województwie lubuskim przeciętny mieszkaniec wytwarzaj więcej odpadów komunalnych. W 2022 roku była to wartość 398 kg przypadająca na mieszkańca lubuskiego. W MOF GW w poszczególnych gminach mieszkańcy wytwarzali jeszcze więcej odpadów. Największą masę odpadów komunalnych w 2022 roku w przeliczeniu na osobę wytworzyli mieszkańcy gminy Witnica (516 kg) a następnie Kostrzyna nad Odrą (493 kg). Najmniejszą masą produkowanych odpadów komunalnych mogli się poszczycić mieszkańcy gminy Lubiszyn (381 kg) a następnie Gorzowa Wielkopolskiego (383 kg). Były to jednak wartości wyższe od średniej krajowej.

W MOF GW wg GUS w 2022 roku największy odsetek odpadów zbieranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów dotyczył gminy Kłodawa (48,7%). Ogółem średni poziom dla kraju (39,9%) przekroczony został w kilku gminach MOF GW, w tym w Witnicy (42,4%), Skwierzynie (43,8), Deszcznie (45,0%), Santoku (45,2%) i Lubiszynie (45,2%). Na tym tle wyraźnie słabiej wypadły Kostrzyn nad Odrą (26,5%), Strzelce Krajeńskie (32,7%) oraz Gorzów Wielkopolski (34,9%). W gminie Bogdaniec (39,2%) odsetek odpadów zbieranych selektywnie zbliżony był do średniej krajowej.

Należy założyć, iż system gospodarki odpadami nadal będzie przechodził proces przemian, których efektem będzie reedukacja składowania odpadów komunalnych oraz zwiększenie recyklingu. Cele długoterminowe Planu gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026 określają następujące wyzwania z tym związane. Do 2030 r. recyklingowi powinno być poddawane 65% odpadów komunalnych a redukcja składowania odpadów komunalnych powinna być na poziomie 10%.

W ostatnich latach do istotnych problemów środowiskowych w MOF GW zaliczono jakość powietrza. Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie lubuskim, jak też na obszarze MOF GW jest emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności ludzi. Największym źródłem emisji pyłu zawieszonego PM₁₀ w województwie lubuskim jest emisja powierzchniowa (źródła komunalno-bytowe). Wg danych w 2022 roku przekroczenie norm jakości powietrza dotyczyło strefy: miasto Gorzów Wielkopolski oraz strefa lubuska w odniesieniu do benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀. Strefy obejmujące swoim zasięgiem cały MOF GW uzyskały negatywną w ocenie rocznej negatywną klasę C. Ponadto nie uzyskano normy dla paramentów poziomu celu długoterminowego ozonu, którego termin osiągnięcia wyznaczono na rok 2020. Zgodnie z art. 91 ustawy Prawo ochrony środowiska, dla wszystkich stref, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych (strefy w klasie C), należy opracować programy ochrony powietrza mające na celu osiągnięcie ww. poziomów substancji w powietrzu.

Warto dodać, iż perspektywie 2029 roku przewidziana jest realizacja programu priorytetowego „Czyste powietrze”. Program ten ma na celu poprawę efektywności energetycznej zmniejszenie/uniknięcie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z jednorodzinnych budynków mieszkalnych, należących do osób fizycznych.

Coraz większą presję na środowisko na obszarze MOF GW wywołuje rosnąca liczba samochodów osobowych. Wg danych GUS w 2021 roku na terenie powiatu gorzowskiego było 55 566 a na terenie Gorzowa Wielkopolskiego 82 340 samochodów osobowych. Ich liczba od 2015 roku wzrosła o około 30%. Deficyty powiązań komunikacyjnych wewnątrz MOF GW, w tym wąskie gardła komunikacyjne, koncentrują się m. in. w Gorzowie Wielkopolskim, w Kostrzynie nad Odrą. Szans na poprawę stanu środowiska należy upatrywać w rozwoju połączeń komunikacją publiczną, częściowo także w rozwoju komunikacji rowerowej. Wg GUS w 2021 roku na terenie MOF GW było 163,1 km dróg rowerowych, wobec 128,4 km w 2012 roku. Najdłuższą siecią dróg rowerowych w MOF GW posiadał Gorzów Wielkopolski (67,2 km). Znaczącą długością charakteryzował się nieduży pod względem powierzchni Kostrzyn nad Odrą (22,4 km), a także gminy Witnica (22,7 km) oraz Kłodawa (17,7 km).

Kluczowym miejscem dla układu komunikacji publicznej w MOF GW jest Gorzów Wielkopolski, który jest miejscem docelowym przemieszczeń codziennych dla mieszkańców okolicznych gmin. Nadrzędnym celem w zakresie komunikacji w mieście jest utrzymanie, usprawnianie i uzupełnianie zintegrowanej sieci połączeń zarówno lokalnych, jak i ponadlokalnych, pozwalającej na swobodny i zrównoważony rozwój obszaru. Transport zbiorowy na terenie Gorzowa Wielkopolskiego i ościennych gmin: Deszczna, Santoka, Lubiszyna, części Bogdańca i części Kłodawy obsługuje Miejski Zakład Komunikacji w Gorzowie Wielkopolskim Sp. z o.o. (MZK). Nie cały obszar gmin obsługiwany jest jednak przez MZK co może stanowić utrudnienie w kontekście budowania wspólnej komunikacji publicznej w ramach MOF GW. Transport zbiorowy powinien być oparty o system transportu niskoemisyjnego: autobusowego i tramwajowego.

Na terenie MOF GW coraz ważniejszą rolę w komunikacji zaczyna mieć system sieci dróg i ścieżek rowerowych. Poszczególne samorządy inwestują systematycznie w rozwój połączeń rowerowych, dążąc do uzyskania efektu sieciowego i synergii. Jest to jednocześnie proces, który wymaga jeszcze kontynuacji. Należy jednak zaznaczyć, iż brak jest ciągle jednolitego i spójnego systemu dróg i ścieżek rowerowych w MOF GW. Poszczególne odcinki dróg nie łączą się ze sobą. Ograniczone jest przy tym bezpieczeństwo korzystających z rowerów.

Problemy dotyczące ochrony środowiska na obszarze MOF GW są zasadniczo przekrojowe i charakterystyczne dla jego całej przestrzeni, część jest również kształtowana specyfiką wybranych składowych obszaru. Do kwestii problemowych, które dotyczą całej przestrzeni MOF GW należy zaliczyć kwestie jakości powietrza atmosferycznego, determinowaną głównie niską emisją. Problemem przekrojowym jest oczywiście kwestia dostosowania się do zmian klimatycznych, z tą różnicą, że poszczególne obszary MOF wymagają specyficznego podejścia do tematu kryzysu klimatycznego.

Dostosowanie się do zmian klimatu, a szerzej wnoszenie wkładu w realizację globalnych zobowiązań z zakresu ochrony środowiska, związane jest między innymi z poprawą efektywności energetycznej obiektów i budynków oraz rozwojem odnawialnych źródeł energii. W MOF GW realizowano już takie działania, wymagają one przy tym kontynuacji, np. z wykorzystaniem nowych rozwiązań, takich jak magazyny energii. Jest to również ważne w kontekście generowania oszczędności w zużyciu energii. W przypadku instytucji publicznych oznacza to obniżenie kosztów ich funkcjonowania. Dla samorządów, w tym np. gmin notujących duże zmiany urbanizacyjne, ograniczenie kosztów zużycia energii ma szczególny wymiar i pozwoli docelowo poprawić funkcjonalność i dostępność obiektów użyteczności publicznej. Podjęcie działań na rzecz ochrony klimatu przynosić będzie efekt zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, przy tym wnosić będzie wkład w poprawę jakości powietrza.

2. Analiza SWOT

Analiza SWOT w sferze społecznej

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Gorzów Wielkopolski – ośrodek regionalny, skupiający potencjał gospodarczy, usługowy, kulturalny, oświatowy i akademicki. 2. Zdolność MOF GW, w tym rdzenia i jego najbliższego otoczenia do przyciągania kapitału ludzkiego, kształtowana między innymi przez ofertę rynku pracy, dostępu do zasobów mieszkaniowych i relacje kosztów życia do dochodów. 3. Stosunkowa dobra dostępność do oferty kulturalnej, wspieranej przez działania modernizacyjne obiektów kultury, realizowanej przez doświadczone i uznane instytucje kultury na obszarze MOF GW. 4. Dobra dostępność do oferty sportu i rekreacji, widoczna we wskaźnikach uczestnictwa w klubach sportowych, rozwijającej się infrastrukturze sportu i rekreacji. 5. Dostępność do specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz prognozowana poprawa jakości świadczeń zdrowotnych na obszarze MOF GW, przy jednoczesnym zauważeniu problemów dostępności kadr medycznych. 6. Powstawanie nowych kierunków medycznych na gorzowskich uczelniach (pielęgniarstwo, ratownictwo medyczne) oraz ich rozwój. 7. Potencjał kształcenia zawodowego oraz wyższego, który jest rozwijany przez inwestycje samorządów oraz pogłębianie współpracy na linii przedsiębiorcy – samorządy – edukacja, w tym m. in. poprzez inwestycję związaną z powstaniem CEZiB. 8. Dobra dostępność do systemu i placówek pomocy społecznej, w tym duże doświadczenie instytucjonalne służb 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Depopulacja części obszaru MOF GW, w szczególności obszarów wiejskich i miast położonych w większej odległości od rdzenia MOF GW. 2. Duża dynamika procesów demograficznych, w tym starzenia się społeczeństwa oraz ubytku ludności w wieku produkcyjnym, pogłębiająca deficyt kadr na rynku pracy oraz wymagająca rozwoju polityki senioralnej, w tym inwestowania w rozwój odpowiedniej infrastruktury, usług i rozwiązań. 3. Niski poziom współpracy przy tworzeniu wspólnej oferty kulturalnej na obszarze MOF GW. 4. Umiarkowane wykorzystanie potencjału przyrodniczego do rozwijania oferty czasu wolnego, m. in. brak wystarczającej spójności dróg i ścieżek rowerowych, ograniczona dostępność do terenów atrakcyjnych przyrodniczo. 5. Duże potrzeby z zakresu rewitalizacji społecznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej, widoczne zarówno w przestrzeniach miejskich, jak też na obszarach wiejskich, w tym występujący deficyt i niska jakość terenów zieleni. 6. Luka kadrowa, która dotyczy w szczególności opiekę zdrowotną oraz wymiar edukacji. 7. Niska świadomość społeczeństwa oraz pracodawców dotycząca profilaktyki badań zdrowotnych. 8. Deficyty w zakresie dostępu do szeroko pasmowego internetu, który może być barierą w rozwoju m. in. e-usług oraz powodować wykluczenie cyfrowe oraz niski poziom wykorzystania e-usług.

<p>pomocy społecznej.</p> <p>9. Względnie wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego, na części obszaru MOF GW (poza Gorzowem Wielkopolskim), widoczny we wskaźnikach przestępczości.</p> <p>10. Wzrost aktywności społecznej oraz potencjału aktywnych organizacji społecznych i pozarządowych, które są coraz ważniejszym partnerem animowania rozwoju lokalnego.</p>	<p>9. Brak wystarczającej infrastruktury (szczególnie w zakresie edukacji na poziomie podstawowym oraz żłobków) na części obszarów charakteryzujących się intensywnym wzrostem liczby ludności.</p> <p>10. Umiarkowany potencjał konkurencyjności Gorzowa Wielkopolskiego jako ośrodka akademickiego.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>1. Oczekiwana zmiana priorytetów polityki społecznej kraju, ukierunkowana na politykę senioralną oraz zwiększanie dzietności, skutkująca poprawą efektywności realizacji lokalnych polityk społecznych.</p> <p>2. Wspieranie rozwoju rozwiązań związanych z cyfryzacją w instytucjach publicznych.</p> <p>3. Modernizacja systemu opieki zdrowotnej i zwiększenie nakładów na opiekę zdrowotną w budżecie kraju, co przyczyni się do poprawy dostępności i jakości usług medycznych.</p> <p>4. Dostęp do środków na dalszy rozwój i modernizację kraju oraz regionu w ramach funduszy europejskich na lata 2021-2027.</p> <p>5. Zintensyfikowanie współpracy z gminami wokół Gorzowa Wielkopolskiego.</p> <p>6. Dalszy rozwój szkolnictwa wyższego, a w szczególności AJP z perspektywą utworzenia Uniwersytetu Gorzowskiego.</p>	<p>1. Drenaż zasobów ludzkich przez większe lub bardziej konkurencyjne ośrodki i regiony, wpływający na odpływ migracyjny, w szczególności osób młodych, podążających za edukacją, pracą, ofertą mieszkaniową, wyższymi zarobkami.</p> <p>2. Problemy finansowe systemu opieki zdrowotnej oraz niekorzystne wskaźniki dostępności kadr medycznych w skali całego kraju.</p> <p>3. Inflacja, która wpływać będzie na spadek wartości dochodów, w szczególności bardziej odczuwalna w przypadku regionów i grup społecznych o niższych wynagrodzeniach.</p>

Analiza SWOT w sferze gospodarczej

Mocne strony	Słabe strony
---------------------	---------------------

<ol style="list-style-type: none"> 1. Względnie korzystna sytuacja gospodarcza na terenie MOF GW oraz posiadanie atutów do dalszego rozwoju innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki, w tym posiadane zasoby terenów inwestycyjnych, potencjał IOB oraz kształcenia zawodowego i wyższego. 2. Potencjał do rozwijania funkcji turystycznej, bazującej na walorach przyrodniczych (np. Park Narodowy Ujście Warty, „Lubuskie Mazury”) i kulturowych Gród w Santoku, oferta kulturalna Gorzowa Wielkopolskiego) oraz przygranicznym położeniu i prognozowanej poprawie dostępności komunikacyjnej (turyści krajowi i zagraniczni). 3. Duży potencjał rolny i leśny, dający możliwość budowania nowego segmentu rynku w oparciu o produkty ekologiczne i regionalne (np. piwo, miody, dziczyzna, eko targowiska, ryby, wino). 4. Korzystne uwarunkowania lokalizacyjne względem sąsiedztwa w Niemcami oraz względem przebiegu ważnych tras komunikacyjnych kraju i Europy, w tym dróg, linii kolejowych oraz międzynarodowych dróg wodnych. 5. Doświadczenie samorządów MOF GW w kwestii współpracy w ramach wspólnej promocji gospodarczej MOF GW. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konieczność zorganizowania procesu moderowania rozwoju gospodarczego w ujęciu całego, powiększonego MOF GW, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych partnerów, dostępności komunikacyjnej, systemów komunikacji publicznej. 2. Deficyty z zakresu rozwoju infrastruktury turystycznej, w tym deficyty w zakresie powiązań sieciowych, które nie pozwalają na pełne wykorzystanie atutów przyrodniczych i kulturowych MOF GW. 3. Niewystarczająca wspólna promocja turystyczna obszaru MOF GW i jej zintegrowanie z promocją turystyczną województwa lubuskiego. 4. Niepełne wykorzystanie atutów lokalizacyjnych oraz potencjałów wewnętrznych MOF GW ze względu na deficyt połączeń kolejowych w układzie międzynarodowym, krajowym oraz lokalnym.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnący poziom konkurencyjności gospodarki, w tym wynagrodzeń w skali kraju, kształtujący potencjał nabywcy mieszkańców i wpływający na wzrost dochodów samorządów. 2. Napływ migrantów do Polski, w tym obywateli państw trzecich, który wspierać będzie konkurencyjność rynku pracy. 3. Wzrost popytu na usługi i produkty czasu wolnego, rozwój turystyki, który sprzyjać będzie konkurencyjności gospodarki na terenie MOF GW. 4. Dalszy rozwój i wzrost innowacyjności 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oczekiwania odnośnie wzrostu wynagrodzeń, które kształtować będzie decyzje dot. zatrudnienia, aktywności zawodowej, w szczególności osób młodych. 2. Istniejące bariery formalne i prawne w zakresie współpracy pomiędzy edukacją a przedsiębiorcami, brak stosownej moderacji tego procesu.

i wsparcie dla przedsiębiorców w tym zakresie, pozwalające zachować i wzmocnić konkurencyjność gospodarki kraju.	
--	--

Analiza SWOT w sferze przestrzenno-środowiskowej

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dobra dostępność i stan zasobów naturalnych, w szczególności wód podziemnych oraz niski poziom ich wykorzystania na obszarze całego MOF GW. 2. Cenne przyrodniczo obszary MOF GW, w tym kompleksy leśne oraz doliny rzeczne, a także znaczny udział powierzchni objętej ochroną przyrody. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża dynamika przemian urbanizacyjnych, w szczególności na terenach podmiejskich Gorzowa Wielkopolskiego, zagrażająca spójności przestrzennej oraz środowiskowej. 2. Deficyty w zakresie planowania przestrzennego, widoczne w szczególności w odsetku powierzchni gmin objętych planami przestrzennymi oraz braku koordynacji procesów planowania w wymiarze ponadlokalnym. 3. Deficyty powiązań komunikacyjnych wewnątrz MOF GW, w tym wąskie gardła komunikacyjne, które koncentrują się m. in. w Gorzowie Wielkopolskim, w Kostrzynie nad Odrą oraz deficyty z zakresie dostępności do komunikacji publicznej. 4. Wykluczenie komunikacyjne MOF GW na tle kraju. 5. Problemy środowiskowe, związane przede wszystkim z jakością powietrza, wód powierzchniowych, w tym deficyty w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej w mniejszych miejscowościach i na obszarach wiejskich, niekorzystny bilans wodny. 6. Zagrożenie powodziowe występujące m. in. wzdłuż rzek Odra, Warta, Noteć oraz ryzyko występowania podtopień, będących skutkami zmian klimatu. 7. Brak pełnego rozwiązania wybranych problemów z zakresu gospodarki odpadami, w tym m. in. problemu zaśmiecenia, dzikich składowisk odpadów, odpadów azbestowych, przy jednoczesnej konieczności dostosowania systemu do

	gospodarki o obiegu zamkniętym.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wdrażanie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym, które wpłynąć będzie na obniżenie ilości wytwarzanych odpadów. 2. Wsparcie z zakresu działań ekologicznych i środowiskowych, w szczególności dla rolnictwa, w ramach Europejskiego Zielonego Ładu. 3. Wsparcie i rozwój odnawialnych źródeł energii oraz dla działań na rzecz jakości powietrza atmosferycznego, których skutkiem będzie poprawa jakości powietrza na terenie MOF GW. 4. Postępująca integracja przestrzenna kraju, regionu, związana z realizowanymi inwestycjami drogowymi (sieć dróg szybkiego ruchu, rozbudowa DK 22 wraz z obwodnicami Kostrzyna nad Odrą, Gorzowa Wielkopolskiego i Strzelec Krajeńskich) oraz rozwojem kolei, wykorzystanie potencjału rzeki do transportu multimodalnego. 5. Integracja funkcjonalno-przestrzenna realizowana z poziomu regionalnego przy realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, w tym wsparcie na rzecz obszarów strategicznej interwencji. 6. Transformacja energetyczna kraju, której przejawem będą m. in. inwestycje w odnawialne źródła energii. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niekorzystny bilans wody, pogłębiany przez zanieczyszczenie wód powierzchniowych oraz niekorzystne prognozy klimatyczne i hydrologiczne dla kraju. 2. Wzrost zapotrzebowania na lokalne zasoby środowiska, w tym zasoby mineralne i wodę, co związane jest z intensywnym rozwojem inwestycyjnym kraju.

3. Podsumowanie diagnozy - wnioski odnoszące się do sfer społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej

Sfera społeczna

Na terenie MOF GW w ciągu ostatniej dekady widoczne były znaczne zmiany w zakresie rozwoju społecznego. Partnerzy samorządowi inwestowali w rozwój infrastruktury społecznej oraz usług publicznych. Przestrzeń MOF GW nie rozwijała się przy tym w sposób równomierny. Do szczególnych wyzwań przyszłości należy zaliczyć kwestie związane z demografią, w szczególności związanych ze zmianą struktury wiekowej lokalnych społeczności. Zmiany społeczne o charakterze pozytywnym, jakie zaszły w ostatniej dekadzie na terenie MOF GW, to przede wszystkim wzrost aktywności społecznej mieszkańców, rozwój oferty kulturalnej, podniesienie jakości kształcenia, rozbudowa sieci wsparcia dla

osób zależnych oraz podniesienie nakładów finansowych na realizację programów społecznych. Powyższe aspekty w największym zakresie kształtować będą politykę społeczną MOF GW.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat nastąpiła poprawa dostępu osób w wieku senioralnym do infrastruktury senioralnej, zwiększenie dostępu dzieci do przedszkoli (zarówno publicznych, jak i prywatnych) oraz zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej. Na terenie MOF GW widoczny był rozwój szkolnictwa wyższego (pomimo słabej pozycji konkurencyjnej w skali kraju), rozwój szkolnictwa zawodowego, nowej infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej (np. hale sportowe, filharmonia, kina). Istotnym problemem jest brak wystarczającej infrastruktury (szczególnie edukacyjnej w zakresie szkół podstawowych i żłobkach) na terenach, gdzie doszło do istotnego wzrostu liczby ludności.

Po stronie zmian o charakterze negatywnym, które miały miejsce w ostatniej dekadzie, należy wymienić takie zjawiska jak starzenie się społeczeństwa, migracje zarobkowe mieszkańców, utrudniony lub brak dostępu do instytucji kultury dla mieszkańców mniejszych miast oraz obszarów wiejskich, zubożenie środowisk senioralnych oraz trudność w dostępie do mieszkań dla ludzi młodych. Z jednej strony doszło i nadal dochodzi do odpływu młodych ludzi z Gorzowa Wielkopolskiego i okolic, a z drugiej strony rdzeń MOF-u wysysa młodych ludzi z pozostałych gmin, wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego.

Na terenie MOF GW występują różnice w uwarunkowaniach rozwoju społecznego. Zwraca uwagę fakt, że lepsze warunki do rozwoju społecznego posiada rdzeń MOF-u oraz te miejscowości, które są położone w jego sąsiedztwie. Mieszkańcy tych terenów mogą korzystać z bogatszej i lepszej jakościowo oferty świadczeń medycznych, mają łatwiejszy dostęp do instytucji kultury (filharmonia, teatr) czy lekarzy specjalistów, przede wszystkim ze względu na dostępność komunikacyjną oraz fizyczną bliskość usług. Pożądanym wydaje się podjęcie działań na rzecz bardziej równomiernego podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych na terenie całego obszaru funkcjonalnego.

Przyszły rozwój społeczny na terenie MOF GW będzie determinowany przez efektywną współpracę między gminami, wykorzystanie potencjału aktywności obywatelskiej oraz równy dostęp do kultury, opieki medycznej, rekreacji i komunikacji publicznej. Istotną kwestią w kontekście kształtowania zrównoważonego rozwoju MOF GW jest rozwój spójnej i wzajemnie się uzupełniającej oferty usług publicznych.

Elementem przyszłego rozwoju gmin tworzących MOF GW będzie dostosowanie się do zachodzących procesów demograficznych poprzez inwestowanie w rozwój tzw. srebrnej gospodarki. Tego rodzaju procesy wymagają podejmowania szeregu działań mających na celu chociażby podtrzymanie udziału w życiu społecznym tej grupy wiekowej, jak również zapewnienie im dostępu do odpowiednio sprofilowanych usług społecznych. Duża grupa mieszkańców w wieku emerytalnym może także stabilizować finanse publiczne i wpływać pozytywnie na gospodarkę lokalną z uwagi na stałość i pewność transferów publicznych, jakie do niej płyną.

Poniżej przedstawiono listę wspólnych problemów rozwojowych MOF GW w sferze społecznej.

Tabela 2. Wspólne problemy rozwojowe MOF GW w sferze społecznej

Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem rozwojowy MOF GW
Dostęp do usług	P1. Niski poziom e-usług na terenie MOF GW.

Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem rozwojowy MOF GW
publicznych	P2. Niedostosowanie dostępu do usług publicznych do zmian urbanizacyjnych MOF GW.
	P3. Nierównomierny dostęp do infrastruktury szeroko pasmowego internetu na terenie MOF GW..
Równy dostęp do edukacji i wychowania	P4. Niedostosowanie infrastruktury przedszkolnej i żłobkowej do zmian urbanizacyjnych w MOF GW..
	P5. Nierównomierny poziom kształcenia ogólnego w MOF GW.
Jakość kształcenia zawodowego	P6. Niedostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb gospodarki w MOF GW.
	P7. Deficyt kadr gospodarki i usług publicznych w MOF GW.
Zrównoważony rozwój społeczny i włączenie społeczne	P8. Nierównomierny rozwój społeczny na terenie MOF GW.
	P9. Niedostosowanie polityki społecznej do potrzeb starzejącego się społeczeństwa w MOF GW.
	P10 Niska aktywność i bierność na rynku pracy w MOF GW.
	P11. Spadek aktywności społecznej związany ze starzeniem się społeczeństwa w MOF GW.
Dostęp do terenów zieleni	P12. Deficyt terenów zieleni i degradacja walorów przyrodniczych w MOF GW.
	P13. Dynamiczna urbanizacja otoczenia Gorzowa Wielkopolskiego.
Dostęp do kultury, sportu i rekreacji	P14. Spadek aktywności kulturalnej mieszkańców MOF GW.
	P15. Rosnący popyt na zasoby infrastruktury sportowej i rekreacyjnej w MOF GW.
	P16. Nierówny dostęp do oferty kultury i sportu w MOF GW.

Sfera gospodarcza

MOF GW to obszar rozwinięty pod względem aktywności gospodarczej, z dobrymi perspektywami dla rozwoju innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki, jak również możliwościami rozwoju poszczególnych gmin przy wykorzystaniu lokalnych potencjałów. Obszar ten posiada istotne zasoby wewnętrzne do moderowania wzrostu gospodarczego, w tym potencjał lokalizacyjny, jak również potencjał do rozwoju turystyki i zielonej gospodarki. Należy oczekiwać, iż te wewnętrzne potencjały wzmocnione zostaną poprzez inwestycje drogowe i kolejowe skutkujące poprawą wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej. Nie bez znaczenia jest znaczny zasób wolnych terenów inwestycyjnych, aktywne i rozwijające się instytucje otoczenia biznesu oraz szkolnictwa, jak też znaczny potencjał demograficzny.

Potencjał do rozwoju gospodarczego posiadają wszystkie gminy tworzące MOF GW, przy czym potencjał ten jest zróżnicowany. Większe podmioty gospodarcze lokują się przede wszystkim w Gorzowie Wielkopolskim lub w przestrzeni miast, m. in. Kostrzyna nad Odrą oraz Strzelec Krajeńskich. Poszczególne rejony MOF GW charakteryzują się zróżnicowaną dostępnością komunikacyjną. Dla części samorządów priorytetem rozwoju gospodarczego opierać się będzie na funkcji usługowej, rekreacyjnej i turystycznej, czy też związanej z rolnictwem, co wynika z walorów przyrodniczych.

Gorzów Wielkopolski, jako większy ośrodek miejski, posiada jednocześnie znaczny zasób wolnych terenów inwestycyjnych, charakteryzuje się dużym pokryciem terenu planami miejscowymi, posiada zatem naturalną zdolność do przyciągania potencjalnych pracodawców i pracowników. Warto zauważyć, iż dostępność terenów inwestycyjnych, jak też dostęp do dróg ekspresowych, krajowych, zjazdów i obwodnic generuje większe szanse na rozwój aktywności gospodarczej dla kilku samorządów z MOF GW. Oznacza to jednak konieczność moderowania zrównoważonych procesów rozwojowych,

w tym również w zakresie rozwoju lokalnych specjalizacji gospodarczych i mniejszych działalności, np. usług w gminach o niższej atrakcyjności inwestycyjnej.

Na terenie MOF GW niezbędne jest podjęcie działań poprzez zastosowanie odpowiednich instrumentów, mających na celu pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i poprawy sytuacji szczególnie na rynku pracy, którego stan opisany został w potencjale demograficznym i społecznym

Projekt dot. zbrojenia terenów inwestycyjnych zakłada kompleksowe uzbrojenie terenów przeznaczonych pod inwestycje (z wyłączeniem terenów pod inwestycje mieszkaniowe) w Gorzowie Wielkopolskim, polegające w szczególności na dostarczeniu do granic poszczególnych działek inwestycyjnych podstawowych mediów. W ramach projektu udostępnione zostaną tereny inwestycyjne gotowe na przyjęcie inwestora z sektora MŚP. Głównym celem projektu jest stworzenie lepszych warunków dla rozwoju i wzmocnienie konkurencyjności MŚP oraz ułatwienie dostępu inwestorów do nowych atrakcyjnych terenów inwestycyjnych na terenie Gorzowa Wielkopolskiego poprzez przygotowanie atrakcyjnych terenów pod nowe inwestycje. Wsparcie tworzenia terenów inwestycyjnych ułatwi dalszy rozwój istniejących MŚP oraz przyciąganie nowych inwestorów, co w znacznym stopniu przyczyni się do rozwoju MOF GW.

Należy również założyć, iż inwestycje w edukację wszystkich poziomów, realizowane przez partnerów MOF GW wspierać będą docelowo konkurencyjność gospodarki oraz zwiększać będą szanse na start młodym osobom, zwiększając przy tym zdolność MOF GW do ich zatrzymania.

Potencjał rozwoju MOF GW związany jest z funkcją turystyczną. Rozwój usług oraz kształtowanie wymiaru przemysłów czasu wolnego pobudzane może być przez rozwój i poprawę infrastruktury turystycznej, np. szlaki turystyczne, bazę noclegową, pomosty, mariny, wiaty, ścieżki rowerowe.

Ważną kwestią dotyczącą kształtowania dostępu do rynku pracy będzie rozwój komunikacji. Brak jest m. in. obwodnicy północnej Gorzowa Wielkopolskie, co znacznie utrudnia dojazd do stref ekonomicznych od strony DK 22. Zachodnia część obszaru MOF Gorzowa Wielkopolskiego jest lepiej skomunikowana. Słabą stroną jest brak komunikacji miejskiej i podmiejskiej w miastach MOF GW w tym Skwierzynie, Witnicy, Kostrzynie nad Odrą oraz Strzelce Krajeńskich. Niewykorzystany jest zasadniczo potencjał położenia na Odrzańskiej Drodze Wodnej (Kostrzyn nad Odrą) oraz Międzynarodowej Drodze Wodnej E-70 (Gorzów Wielkopolski). Nie można zapominać, iż duże znaczenie dla rozwoju gospodarczego MOF GW w wielu aspektach ma położenie w sąsiedztwie granicy z Niemcami. Dotyczy to między innymi bliskości rynku zbytu, możliwości kształtowania powiązań sieciowych, konkurencyjności usług sprzedawanych przez przedsiębiorców z MOF GW po stronie niemieckiej, czy wreszcie szeroko rozumianej współpracy transgranicznej, np. związanej z rozwojem turystyki, kultury, relacji społecznych. Istotne znaczenie ma również kwestia zrównoważonej mobilności miejskiej, opierająca się przede wszystkim na zbiorowym transporcie publicznym oraz rozwiązaniach nisko i zeroemisyjnych, w tym komunikacji rowerowej.

Poniżej przedstawiono listę wspólnych problemów rozwojowych MOF GW w sferze gospodarczej.

Tabela 3. Wspólne problemy rozwojowe MOF GW w sferze gospodarczej

Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem rozwojowy MOF GW
Potencjał rozwoju	P17. Słabe rozpoznanie i wykorzystanie potencjału innowacyjności

gospodarczego	w MOF GW.
	P18. Niezorganizowany w ujęciu MOF GW proces moderowania rozwoju gospodarczego
Potencjał do rozwoju usług opartych na ofercie czasu wolnego	P19. Deficyty rozwoju infrastruktury turystycznej w ujęciu sieciowych powiązań w MOF GW.
	P20. Niewystarczająca wspólna promocja turystyczna obszaru MOF GW.
	P21. Umiarkowane wykorzystanie potencjału przyrodniczego do rozwijania oferty czasu wolnego MOF GW.

Sfera środowiskowo-przestrzenna

Potencjał rozwoju MOF GW kształtować będzie w dużej mierze funkcja, znaczenie oraz koncentracja usług w stolicy regionu, jak również sprawne wykorzystanie potencjałów rozwojowych właściwych dla pozostałych gmin tworzących układ funkcjonalno-przestrzenny.

Gorzów Wielkopolski pełni ważną rolę w strukturze przestrzennej kraju. Zaliczany jest do grupy miast regionalnych, pełniących funkcje metropolitarne, koncentracji działalności gospodarczej, usług społecznych, w tym kultury i nauki. Pozostałe gminy wchodzące w skład MOF GW powinny stanowić względem Gorzowa Wielkopolskiego funkcję komplementarną właściwą dla posiadanych przez nie potencjałów rozwojowych i rozwijając się zgodnie z założeniami przyjętymi w opracowanych na swoje potrzeby strategiach rozwoju lokalnego. W perspektywie 2030 roku należy oczekiwać wzmocnienia roli miasta w kreowaniu procesów rozwojowych w ujęciu regionalnym i lokalnym. Związane to będzie m.in. z rozwojem powiązań komunikacyjnych, w tym na bazie rozwiniętej sieci kolejowej. Obecnie potencjał lokalizacyjny Gorzowa Wielkopolskiego w układzie regionalnym i międzynarodowym nie jest w pełni wykorzystany.

Obszar MOF GW ma szansę stać się regionem inteligentnej i zielonej gospodarki pod pewnymi warunkami. Sprzyjać temu będą rozwój turystyki zgodnej z ochroną przyrody: budowa ścieżek turystycznych, rowerowych, poprawa jakości dróg, zwiększenie obszarów zielonych na terenach miejskich. Znaczenie mieć będzie prowadzenie gospodarki w sposób uwzględniający ochronę posiadanych zasobów przyrodniczych (zasady zrównoważonego rozwoju).

W wymiarze środowiskowym oczekiwana jest dalsza ewolucja w kierunku rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, przystosowanej do zmian i kryzysu klimatycznego.

Jakość środowiska może stanowić atut rozwojowy MOF GW. Niemniej Jednocześnie widoczny jest brak przygotowania na zmiany klimatyczne (susze, nawalne deszcze). Zagrożenie powodziowe w obrębie MOF GW występujące na terenach zalewowych zlokalizowanych wzdłuż Warty, Noteci i Odry. Problem ten dotyczy wybranych gmin znajdujących się w zasięgu strefy oddziaływania rzeki. Problem jest przy tym dostęp do zasobów wodnych, co związane jest z hydrologiczną suszą. Rzeki latem mają bardzo obniżony poziom. Wody gruntowe obniżają się, co ma wpływ na tereny zieleni. Występują choroby drzew niszczące lasy przede wszystkim iglaste, co skutkuje ich wycinką.

Na obszarze MOF GW wciąż występują problemy związane z ochroną środowiska. Zaliczyć do nich należy: kwestie jakości powietrza, pomimo poprawy części jego parametrów, gospodarkę odpadami, hałas, gospodarkę wodno-kanalizacyjną. Dla części gmin problemem nadal jest niski poziom

skanalizowania, który występuje między innymi na obszarach wiejskich, charakteryzujących się przy tym rozproszeniem osadniczym.

Na terenie MOF GW notuje się niski odsetek powierzchni objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Brak takich planów powoduje, że często dochodzi do konfliktów społecznych, np. dot. przeznaczenia nieruchomości rolnych pod zabudowę mieszkaniową. Występują konflikty związane z określeniem przeznaczenia terenów na stykach gmin (konflikt funkcji terenów np. sąsiedztwo terenów przemysłowych z mieszkaniowymi, zabudowa na terenach zalewowych).

Poniżej przedstawiono listę wspólnych problemów rozwojowych MOF GW w sferze środowiskowo-przestrzennej.

Tabela 4. Wspólne problemy rozwojowe MOF GW w sferze środowiskowo-przestrzennej

Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem rozwojowy MOF GW
Polityka klimatyczna	P22. Konieczność dostosowania się do zmian klimatu obszaru MOF GW.
	P23. Wysokie i rosnące koszty zużycie energii przez instytucje publiczne MOF GW.
	P24. Zły stan wód powierzchniowych w całym MOF GW.
	P25. Zagrożenie powodziowe na terenie MOF GW.
	P26. Niekorzystny bilans wody na terenie MOF GW.
	P27. Zagrożenie suszą na terenie MOF GW.
	P28. Zagrożenia dla spójności przestrzennej i jakości środowiska w MOF GW.
Bioróżnorodność	P29. Zagrożenia dla spójności ekologicznej oraz bioróżnorodności związanej z MOF GW.
	P30. Fragmentaryzacja i degradacja terenów zielonych na obszarach miejskich i wiejskich MOF GW.
Zrównoważona mobilność	P31. Deficyty powiązań komunikacyjnych wewnątrz MOF GW.
	P32. Wzrost liczby samochodów na obszarze MOF GW.
	P33. Niska atrakcyjność transportu publicznego w MOF GW.
	P34. Wzrost liczby mieszkańców gmin podmiejskich MOF korzystających z samochodów.
	P35. Niepełna i niespójna sieć dróg i ścieżek rowerowych w MOF GW, które nie tworzą odpowiedniej alternatywy dla transportu samochodowego.

Mając na względzie diagnozę oraz konsultacje z przedstawicielami samorządów lokalnych oraz biznesu, nauki, kultury, organizacji społecznych z MOF GW zdefiniowano kluczowe wyzwania rozwojowe. Zostały one wypracowane w sposób partycypacyjny, przy udziale liderów i aktorów rozwoju lokalnego i regionalnego podczas prac nad Strategią rozwoju ponadlokalnego MOF GW.

Tabela 5. Wyzwania rozwojowe MOF GW

Sfera	Wyzwania rozwojowe MOF GW
Społeczna	1. Dążenie do spójności i zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, poprzez m.in. zapewnienie pełnego i równego dostępu do usług publicznych dla wszystkich mieszkańców.
	2. Rozwijanie infrastruktury oraz usług publicznych i usług czasu wolnego, kształtowanych z myślą o podnoszeniu jakości życia mieszkańców, spójności społecznej oraz rozwoju turystycznym, wykorzystujące potencjał instytucji kultury, rekreacji, sportu oraz uwarunkowania przyrodnicze.
	3. Zapewnienie infrastruktury sportowej dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Gospodarcza	3. Rozwój konkurencyjnej gospodarki w kierunku inteligentnej i zielonej, bazującej na potencjałach poszczególnych gmin MOF GW, oddziałujący pozytywnie na sytuację ekonomiczną mieszkańców (wzrost dochodów ludności, nowe miejsca pracy) i samorządów (wzrost dochodów budżetowych) oraz kształtujący zdolność do zatrzymania młodych osób.
	4. Rozwój funkcji turystycznej z wyróżniającymi się na tle kraju i regionu produktami turystycznymi, w szczególności bazującymi na potencjale przyrodniczym (zielone płuca Polski) i kulturowym oraz dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej.
	5. Kształtowanie nowoczesnej edukacji opartej na synergii między edukacją na każdym poziomie, od podstawowego do wyższego, a lokalnym rynkiem pracy, ukierunkowane na zwiększanie szans rozwoju osobistego oraz aktywności zawodowej mieszkańców.
Środowiskowo-przestrzenna	6. Rozwijanie spójności obszaru MOF GW poprzez kształtowanie wspólnej polityki przestrzennej uwzględniającej uwarunkowania społeczne, gospodarcze i środowiskowe.
	7. Poprawa jakości środowiska, przeciwdziałanie ingerencji w środowisko przyrodnicze, umiejętne wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych oraz aktywna adaptacja do zmian klimatu.
	8. Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej kształtowanej przez dobrze rozwinięty i funkcjonujący niskoemisyjny system komunikacji zbiorowej, wpływający na spójność społeczną, dostęp do usług publicznych oraz rynku pracy.
	9. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej MOF GW w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej obszaru oraz uwolnienia potencjału turystycznego.
	10. Zacieśnianie współpracy w ramach MOF GW w celu osiągnięcia efektu synergii oraz optymalnego wykorzystania zewnętrznych i wewnętrznych narzędzi wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego.
11. Intensyfikacja współpracy MOF GW na poziomie krajowym i międzynarodowym, w tym transgranicznym, dla zrównoważonego rozwoju obszaru, realizowana przy udziale partnerów publicznych, społecznych oraz gospodarczych.	

III. Koncepcja interwencji Strategii ZIT MOF GW

Koordinacja działań pomiędzy różnymi sektorami, takimi jak edukacja, gospodarka, środowisko czy zdrowie, jest niezbędna dla osiągnięcia spójności funkcjonalnej w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzenno-środowiskowym. Dlatego wszystkie cele Strategii ZIT MOF GW odpowiadają na wyzwania przedstawione w części diagnostycznej. Wpisują się również w obszary wsparcia zapisane w Funduszach Europejskich dla Lubuskiego 2021-2021.

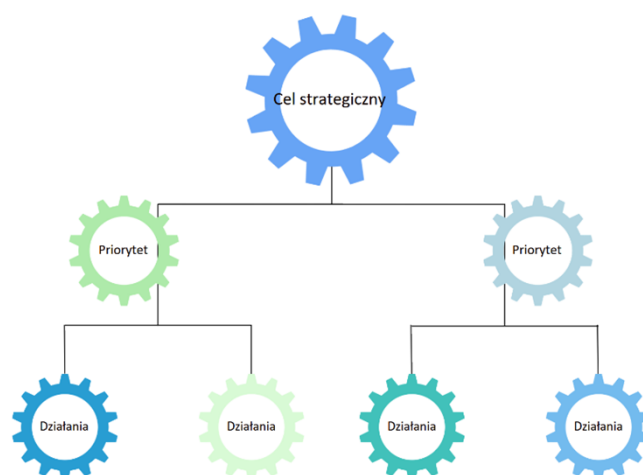
Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego jest spójna z założeniami Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030. Spójność ta wyraża się między innymi celem nadrzędnym, tj. misją:

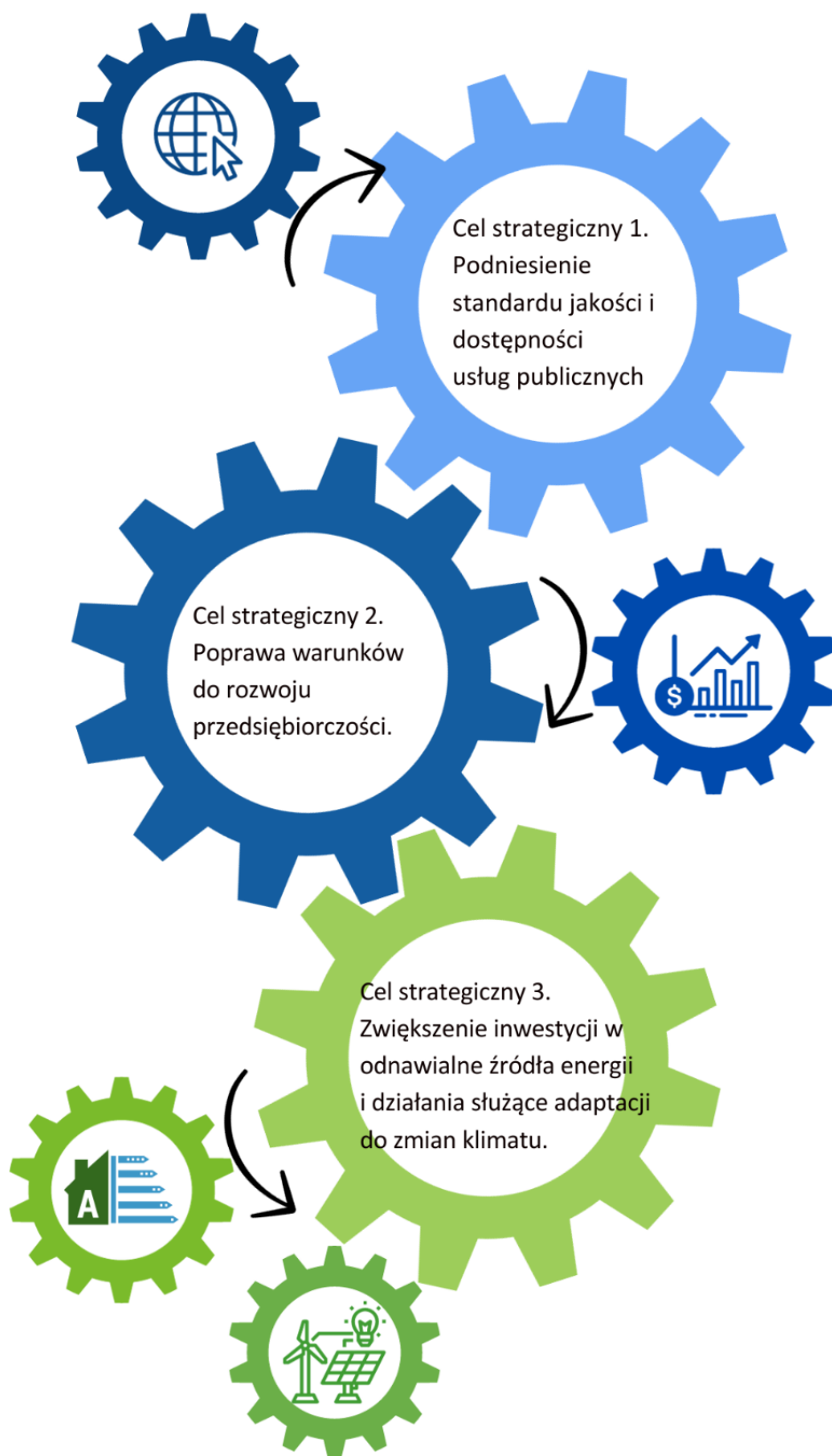
Misją Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego jest zrównoważony i spójny społecznie oraz przestrzenie rozwój, który bazuje na współpracy i partnerstwie.

1. Cele strategiczne, priorytety i działania Strategii ZIT MOF GW

Cele strategiczne, priorytety i działania ułożone są w formie drzewa prezentującego strukturę logiczną Strategii ZIT MOF GW. Cele strategiczne zostały wyprowadzone z celów szczegółowych FEWL 21-27. Dzięki temu uzyskana została jednoznaczna spójność Strategii ZIT MOF GW z dokumentem regionalnym województwa lubuskiego.

Prezentowane poniżej cele strategiczne określają rezultaty o zasadniczym znaczeniu dla rozwoju MOF GW w długiej perspektywie czasu i związane są z decyzjami dotyczącymi utrzymania lub zmiany wykorzystania zasobów i potencjałów tego Obszaru. Ograniczoność dostępnych środków na rozwój Obszaru nie daje możliwości zrealizowania wszystkich potrzebnych mieszkańcom obszaru zamierzeń. Odpowiedzią na to jest określenie priorytetów rozwoju, które pozwolą odpowiedzieć na najważniejsze potrzeby i uzyskać największe efekty z środków wydatkowanych w okresie realizacji Strategii ZIT MOF GW. Ścieżkę logiczną interwencji Strategii w rozwój Obszaru, zamykają jej działania, które stanowią operacjonalizację priorytetowych zamierzeń Strategii ZIT MOF GW.



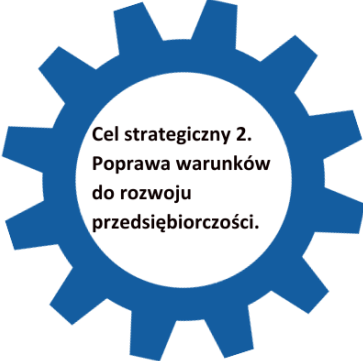

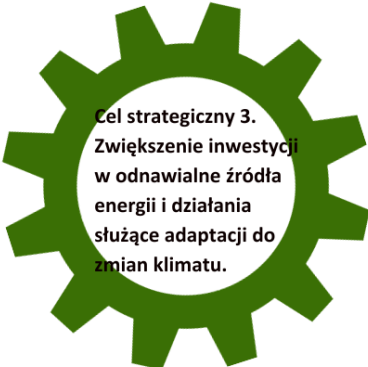




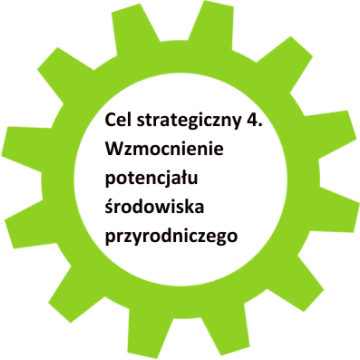

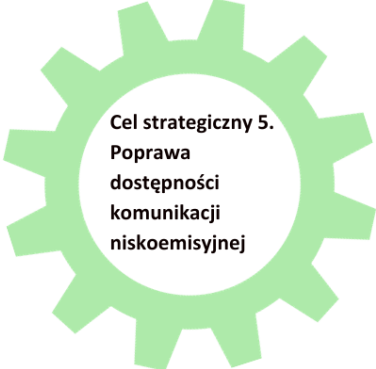

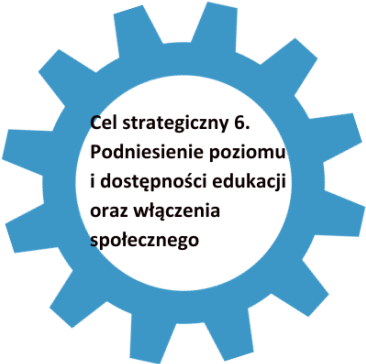




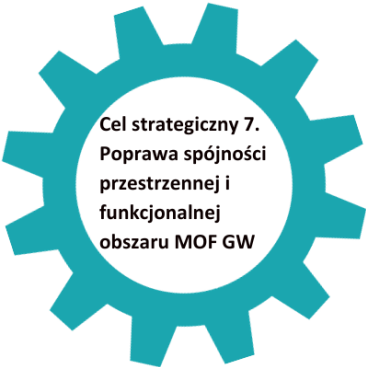

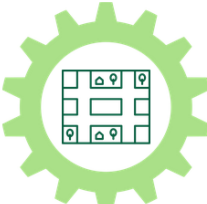



W tabeli poniżej zaprezentowano cele strategiczne, priorytety oraz działania wpisane w cele szczegółowe FEWL 21-27.

Tabela 6. Zestawienie celów strategicznych Strategii ZIT MOF GW z przypisanymi do nich priorytetami i działaniami

Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Cel strategiczny Strategii ZIT	Priorytet Strategii ZIT	Działanie Strategii ZIT
<p>Cel Szczegółowy 1.2. Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p>		<p>P.1.1 Poprawa dostępności cyfrowej w usługach publicznych</p> 	<p>1.1.1. Rozwój usług świadczonych elektronicznie w administracji publicznej</p> <p>1.1.2. Upowszechnienie kanałów dostępu do e-usług publicznych</p>
<p>Cel Szczegółowy 1.3. Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p>		<p>P 2.1. Gospodarka lokalna przyjazna inwestorom</p> 	<p>2.1.1. Rozwój aktywności gospodarczej</p>
<p>Cel Szczegółowy 2.2. Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p>		<p>P 3.1. Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii</p> 	<p>3.1.1. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii</p>
<p>Cel Szczegółowy 2.4. Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>		<p>P 3.2. Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu</p> 	<p>3.2.1. Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu</p> <p>3.2.2. Racjonalizacja gospodarki wodnej i opadowej</p>

<p>Cel Szczegółowy 2.7. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>		<p>P.4.1 Poprawa jakości terenów zieleni i wsparcie działań dotyczących różnorodności biologicznej</p> 	<p>4.1.1. Tworzenie, ochrona i integracja kompleksów zieleni</p>
<p>Cel Szczegółowy 2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>		<p>P 5.1. Rozwijanie infrastruktury komunikacji niskoemisyjnej</p> 	<p>5.1.1. Rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszych oraz infrastruktury towarzyszącej</p>
<p>Cel Szczegółowy 4f. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>		<p>P 6.1. Edukacja na wysokim poziomie</p> 	<p>6.1.1. Wsparcie dostępu do dobrej jakości edukacji przedszkolnej. 6.1.2. Poprawa jakości kształcenia na poziomie edukacji ogólnej 6.1.3. Poprawa jakości kształcenia w ramach rozwoju szkolnictwa zawodowego</p>

<p>Cel Szczegółowy 4h Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>		<p>P 6.2 Poprawa jakości życia mieszkańców i spójności Społecznej</p> 	<p>6.2.1. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia</p> <p>6.2.2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu</p>
<p>Cel Szczegółowy 5.1. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych</p>		<p>P 7.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW</p> 	<p>7.1.1. Rozwijanie sieci współpracy i realizacja wspólnych przedsięwzięć w MOF GW</p>
<p>P 7.2. Poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych</p> 		<p>7.2.1. Zagospodarowanie przestrzeni miejskich i wiejskich</p> <p>7.2.2. Zwiększenie potencjału inwestycyjnego terenów na obszarze MOF GW</p>	
<p>P 7.3. Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjno-turystycznej.</p> 		<p>7.3.1. Wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju oferty kulturalnej i rekreacyjno-turystycznej.</p>	

Źródło: Opracowanie własne

Struktura celów, priorytetów i działań ma charakter rozbudowany i nie ogranicza się jedynie do interwencji możliwych na ten moment w formule zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Szerokie ujęcie pozwoli Partnerom Porozumienia poszukiwać finansowania programów, które być może nie są jeszcze zdefiniowane, ale mogą być realizowane w przyszłości.

Poniżej opisano założenia celów strategicznych, których osiągnięcie pozwoli trwale poprawić potencjał społeczny, gospodarczy, przestrzenny obszaru MOF GW.

Cel strategiczny 1: Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych

Cel strategiczny wpływa na standard życia mieszkańców poprzez wzrost dostępności usług publicznych, zwłaszcza dla tych, którzy wcześniej mogli być w tym zakresie wykluczeni. Działania są niezbędne dla budowania społeczeństwa bardziej sprawiedliwego. Skutecznie działające usługi przyczynią się również do zwiększenia efektywności administracji oraz wzmocnią dostęp do informacji i przepływ wiedzy.

Działania podejmowane w ramach celu pozwolą rozwiązać wspólne problemy obszaru:

P1. Niski poziom e-usług na terenie MOF GW.

P2. Niedostosowanie dostępu do usług publicznych do zmian urbanizacyjnych MOF GW.

P3. Nierównomierny dostęp do infrastruktury szeroko pasmowego internetu na terenie MOF GW.

Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Cel strategiczny służy pobudzaniu przedsiębiorczości i rozwijaniu współpracy gospodarczej na obszarze MOF GW. Kluczowym elementem interwencji strategicznej będzie zapewnianie dogodnych warunków do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, poprawa dostępności i rozwój ośrodków wspierających przedsiębiorczość. Ważnym kierunkiem będzie również dalsze wspieranie instytucjonalne i finansowe przedsiębiorców.

Działania podejmowane w ramach celu pozwolą rozwiązać wspólne problemy obszaru:

P17. Słabe rozpoznanie i wykorzystanie potencjału innowacyjności w MOF GW.

P18. Niezorganizowany w ujęciu MOF GW proces moderowania rozwoju gospodarczego.

Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.

Cel strategiczny odnosi się do konieczności przystosowania obszaru funkcjonalnego do nadchodzących wyzwań środowiskowych oraz skutków zmian klimatu poprzez ograniczenie zużycia zasobów, energii.

Zmiany klimatyczne oraz rosnące zanieczyszczenia powietrza są obecnie jednym z najistotniejszych problemów obszaru. Na obszarze MOF GW istnieje problem z jakością powietrza spowodowany m.in. emisją ze źródeł komunalno-bytowych dlatego działania w tym zakresie powinny być priorytetem dla partnerów MOF GW. Poprawa efektywności energetycznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii jest również jednym z narzędzi oszczędności w budżetach samorządów lokalnych, co przy niepewnych i stale rosnących cenach energii powinno być uwzględniane w projektowaniu rozwoju obszaru.

Samorządy MOF GW będą podejmowały również inicjatywy związane z adaptacją do zmian klimatycznych, oraz takie, które będą przeciwdziałały kryzysowi klimatycznemu. Działania służące adaptacji do zmian klimatu są niezwykle istotne ze względu na rosnące zagrożenia wynikające z globalnego ocieplenia i zmian klimatycznych.

Wspólnym efektem działań podejmowanych w ramach celu będzie efekt środowiskowy (obniżenie emisji, niwelowanie wysp ciepła, zmniejszenie ryzyka występowania niepożądanych zdarzeń klimatycznych jak

susze czy powodzie i ochronę życia oraz zdrowia ludzi.) oraz efekt wizerunkowy (budowanie świadomości ekologicznej).

Działania podejmowane w ramach celu pozwolą rozwiązać wspólne problemy obszaru:

P22. Konieczność dostosowania się do zmian klimatu obszaru MOF GW.

P23. Wysokie i rosnące koszty zużycie energii przez instytucje publiczne MOF GW.

P24. Zły stan wód powierzchniowych w całym MOF GW.

P25. Zagrożenie powodziowe na terenie MOF GW.

P26. Niekorzystny bilans wody na terenie MOF GW.

P27. Zagrożenie suszą na terenie MOF GW.

P28. Zagrożenia dla spójności przestrzennej i jakości środowiska w MOF GW.

Cel strategiczny 4. Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego

Działania w ramach celu pozwolą poprawić jakość środowiska, przeciwdziałać ingerencji w środowisko przyrodnicze, umiejętnie wykorzystać posiadane walory przyrodnicze oraz aktywnie dostosowywać obszar do zmian klimatu

Działania podejmowane w ramach celu pozwolą rozwiązać wspólne problemy obszaru:

P29. Zagrożenia dla spójności ekologicznej oraz bioróżnorodności związanej z MOF GW.

P30. Fragmentaryzacja i degradacja terenów zielonych na obszarach miejskich i wiejskich MOF GW.

Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej.

Działania w ramach celu poprawią wewnętrzną dostępność komunikacyjną kształtowaną przez dobrze rozwinięty i funkcjonujący niskoemisyjny system komunikacji zbiorowej. Wpłynie to na spójność społeczną, dostęp do usług publicznych oraz rynku pracy. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej MOF GW podniesie atrakcyjność inwestycyjną obszaru oraz uwolni potencjał turystyczny.

Działania podejmowane w ramach celu pozwolą rozwiązać wspólne problemy obszaru:

P31. Deficyty powiązań komunikacyjnych wewnątrz MOF GW.

P32. Wzrost liczby samochodów na obszarze MOF GW.

P33. Niska atrakcyjność transportu publicznego w MOF GW.

P34. Wzrost liczby mieszkańców gmin podmiejskich MOF korzystających z samochodów.

P35. Niepełna i niespójna sieć dróg i ścieżek rowerowych w MOF GW, które nie tworzą odpowiedniej alternatywy dla transportu samochodowego.

Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego.

Cel strategiczny pozwoli w wymiarze społecznym wyrównywać szanse edukacyjne na obszarze MOF GW poprzez podniesienie jakości i efektywności kształcenia ogólnego i zawodowego.

W ramach zwiększenia dostępności miejsc wychowania przedszkolnego prowadzone będą działania ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc w przedszkolach lub innych form edukacji przedszkolnej, poprawę jakości już funkcjonujących miejsc. Działania w ramach celu pozwolą upowszechnić opiekę przedszkolną co pozwoli rodzicom powrócić na rynek pracy.

Działania w ramach celu będą także obejmowały inwestycje w infrastrukturę edukacyjną szkół podstawowych i ponadpodstawowych prowadzących kształcenie ogólne poprzez poprawę dostępności szkół/placówek dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wraz z inwestycjami w przyszłolną infrastrukturę.

W obszarze kształcenia zawodowego celem będzie dostosowanie kształcenia zawodowego do wymogów rynku pracy, pogłębienie zintegrowania z rynkiem pracy w szkołach, centrach kształcenia ustawicznego i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe, podnoszenie kompetencji kadry kształcącej, pogłębianie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Szkoły, placówki oświaty prowadzące kształcenie zawodowe lub ustawiczne, będą mogły doposażyć pracownie/warsztaty i stworzyć uczniom i słuchaczom warunki zbliżone do rzeczywistych warunków w zakładach pracy.

Działania w wymiarze włączenia społecznego pozwolą podnosić mieszkańcom kompetencje kluczowe, społeczne, społeczno-emocjonalne, zawodowe. Pozwolą zniwelować występowanie miejsc koncentracji problemów społecznych wraz z innymi problemami, np. funkcjonalno-przestrzennymi, wykluczeniem komunikacyjnym.

Działania podejmowane w ramach celu pozwolą rozwiązać wspólne problemy obszaru:

P4. Niedostosowanie infrastruktury przedszkolnej i żłobkowej do zmian urbanizacyjnych w MOF GW.

P5. Nierównomierny poziom kształcenia ogólnego w MOF GW.

P6. Niedostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb gospodarki w MOF GW.

P7. Deficyt kadr gospodarki i usług publicznych w MOF GW.

P8. Nierównomierny rozwój społeczny na terenie MOF GW.

P9. Niedostosowanie polityki społecznej do potrzeb starzejącego się społeczeństwa w MOF GW.

P10 Niska aktywność i bierność na rynku pracy w MOF GW..

P11. Spadek aktywności społecznej związany ze starzeniem się społeczeństwa w MOF GW.

Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW

W ramach celu przewiduje się działania mające na celu wzmocnienie ochrony krajobrazu oraz walorów kulturowych i estetycznych obszaru. W ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych/ odnowy przestrzeni publicznej wspierane będą działania polegające m.in. na przebudowie, remoncie, adaptacji zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji kulturalnych, społecznych, edukacyjnych i udostępnienia ich mieszkańcom.

Działania podejmowane w ramach celu pozwolą rozwiązać wspólne problemy obszaru:

P8. Nierównomierny rozwój społeczny na terenie MOF GW.

P12. Deficyt terenów zieleni i degradacja walorów przyrodniczych w MOF GW.

P13. Dynamiczna urbanizacja otoczenia Gorzowa Wielkopolskiego..

P14. Spadek aktywności kulturalnej mieszkańców MOF GW.

P15. Rosnący popyt na zasoby infrastruktury sportowej i rekreacyjnej w MOF GW.

P16. Nierówny dostęp do oferty kultury i sportu w MOF GW.

P19. Deficyty rozwoju infrastruktury turystycznej w ujęciu sieciowych powiązań w MOF GW.

P20. Niewystarczająca wspólna promocja turystyczna obszaru MOF GW.

P21. Umiarkowane wykorzystanie potencjału przyrodniczego do rozwijania oferty czasu wolnego MOF GW.

Poniżej przedstawiono zestawienie celów strategicznych, priorytetów i działań Strategii ZIT MOF GW z przypisanymi do nich obszarami wsparcia w ramach celów polityki, celów szczegółowych FEWL 2021-2023, działań z SZOP FELB 21-27, priorytetów FENiKS, oraz celu Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej MOF GW (SUMP). Każdy cel zawiera swoje uzasadnienie, typ przedsięwzięć możliwych do zrealizowania w jego ramach, beneficjentów działań, wskaźniki produktu i rezultatu, które posłużą do monitoringu oraz przypisane konkretne projekty i podmioty je realizujące.

Projekty przypisane do celów strategicznych, priorytetów i działań mają poprawiać jakość usług publicznych oraz życie mieszkańców, wspierać rozwój gospodarczy, poprawiać dostępność komunikacyjną obszaru, niwelować negatywne skutki zmian klimatycznych, wzmacniać atrakcyjność turystyczną i kulturową obszaru w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-środowiskowym.

<i>Cel strategiczny 1: Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych</i>	
EFRR Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1.2	Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych.
Działanie FELB.01.04	Cyfrowe lubuskie
Uzasadnienie:	<p>W ramach celu będą podejmowane działania dążące do zapewnienia łatwiejszego dostępu do różnych usług świadczonych przez sektor publiczny, zwiększenia zadowolenia obywateli, poprawy efektywności administracji oraz budowania bardziej sprawiedliwego społeczeństwa.</p> <p>Poprawa jakości usług może skutkować efektywniejszym wykorzystaniem zasobów publicznych. Skutecznie działające usługi przyczynią się do zwiększenia efektywności administracji. Wzrost dostępności usług publicznych, zwłaszcza dla tych, którzy wcześniej mieli utrudniony dostęp, jest kluczowy dla budowania społeczeństwa bardziej sprawiedliwego.</p> <p>Celem projektów realizowanych w ramach zaprojektowanych działań jest zwiększenie dla mieszkańców dostępności wysokiej jakości usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną.</p> <p>Cel uznaje się również za zasadny do realizacji ze względu na zdiagnozowane potrzeby/potencjały/wyzwania zawarte w wynikach diagnozy i analizy SWOT.</p>
Typy projektów:	<ul style="list-style-type: none">• Rozwój elektronicznej administracji w samorządach,• Tworzenie, standaryzacja i aktualizacja cyfrowych e-usług i referencyjnych

	<p>zasobów cyfrowych w tym wsparcie infrastruktury do ich realizacji,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aplikacje w oparciu o dostępne cyfrowo ISP w administracji samorządowej i jednostkach jej podległych, • Udostępnienie zasobów naukowych, kulturowych i administracji podlegających JST, • Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego istotnych dla sprawnego funkcjonowania współczesnej administracji samorządowej możliwe jest do realizacji jako komponent powyższych projektów, • Projekty wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym i lokalnym, • Rozwój infrastruktury danych przestrzennych. 	
Beneficjenci	Jednostki Samorządy Terytorialnego/ Mieszkańcy MOF GW	
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	<i>P.1.1 Poprawa dostępności cyfrowej w usługach publicznych</i>	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>Działanie 1.1.1. Rozwój usług świadczonych elektronicznie w administracji publicznej</i>	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>Działanie 1.1.2. Upowszechnienie kanałów dostępu do e-usług publicznych</i>	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych (szt.). 2. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego (osoby). 3. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego (szt.). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych (użytkownicy/rok).
Projekty Strategii ZIT MOF GW wpisujące się w cel, priorytet i działania Strategii ZIT MOF GW	Gmina realizująca projekt	
Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III	Miasto Gorzów Wielkopolski	
E-usługi w Gminie Bogdaniec	Gmina Bogdaniec	
E-usługi w Gminie Deszczno	Gmina Deszczno	
Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym	Gmina Lubiszyn	
Strzelecki e-urząd	Gmina Strzelne Krajeńskie	
Zapewnienie wyższej jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych	Gmina Kłodawa	

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

<p>EFRR. Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1.3.</p>	<p>Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.</p>
<p>Działanie FELB.01.07</p>	<p>Rozwój przedsiębiorczości</p>
<p>EFRR Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1</p>	<p>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.</p>
<p>Działanie FELB 08.02</p>	<p>Wsparcie terytorialne obszarów miejskich</p>
<p>Uzasadnienie:</p>	<p>Działania podejmowane w ramach celu strategicznego będą tworzyły warunki dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze MOF GW i pozwolą wykorzystać potencjał gospodarczy obszaru. Przedsiębiorczość jest kluczowym źródłem tworzenia miejsc pracy. Wspierając przedsiębiorców w zakładaniu i rozwijaniu firm, samorząd pomaga w generowaniu nowych możliwości zatrudnienia, redukując bezrobocie i poprawiając sytuację na rynku pracy. Poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorczości zachęca do innowacyjności poprzez dostarczanie dostępu do zasobów, wsparcia badawczego oraz zachęt finansowych, a to z kolei przyczynia się do postępu technologicznego i rozwoju lokalnej gospodarki. Rozwijanie przedsiębiorczości stwarza szanse dla osób chcących poszerzać swoje umiejętności i kompetencje. Proces zakładania i prowadzenia firmy wymaga zdobycia różnorodnych umiejętności, co przekłada się na rozwój osobisty i zawodowy.</p> <p>Cel uznaje się również za zasadny do realizacji ze względu na zdiagnozowane potrzeby/potencjały/wyzwania zawarte w wynikach diagnozy i analizy SWOT.</p>
<p>Typy projektów:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju aktywności eksportowej przedsiębiorstw poprzez rozwój kompetencji w zakresie internacjonalizacji oraz dostosowanie oferty firmy do wymagań rynków zagranicznych, • Wsparcie procesów uzyskania międzynarodowych certyfikatów, patentów, uprawnień i pozwoleń, • Wsparcie udziału MŚP, grup branżowych i międzybranżowych, IOB w międzynarodowych wydarzeniach gospodarczych, targach, misjach gospodarczych (wydarzenia gospodarcze inne niż realizowane na poziomie krajowym oraz inne niż polskie mosty technologiczne) oraz w nawiązywaniu relacji, z zagranicą, w tym w celu nawiązania współpracy międzynarodowej • Wsparcie IOB organizujących wydarzenia gospodarcze dla MŚP oraz inicjujących działania w obszarze współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw, • Badania i analizy rynków eksportowych w celu wyłonienia kluczowych rynków i oferowanych na nich produktach i usługach na rzecz działalności eksportowej MŚP oraz wyłonienie kluczowych kierunków, branż oraz produktów i usług mających istotne znaczenie dla rozwoju poszczególnych obszarów województwa, • Wsparcie inwestorów napływających do regionu, • Działania na rzecz zwiększenia nowoczesnych przestrzeni dla MŚP na potrzeby badań i innowacji.

Beneficjenci	Jednostki Samorządu Terytorialnego/Przedsiębiorstwa z sektora MŚP	
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	<i>P 2.1. Gospodarka lokalna przyjazna inwestorom</i>	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>2.1.1. Rozwój aktywności gospodarczej</i>	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże). 2. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 3. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. MŚP korzystające z usług inkubatora przedsiębiorczości po jego utworzeniu.
Projekty Strategii ZIT MOF GW	Gmina realizująca projekt	
Centrum Wsparcia Biznesu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego	Miasto Gorzów Wielkopolski jako lider projektu oraz Gminy MOF GW	
Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap	Miasto Gorzów Wielkopolski	

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.

EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 2	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.
Działanie FELB.02.05	Odnawialne źródła energii
EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 4	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.
Działanie FELB.02.7	Adaptacja do zmian klimatu
Uzasadnienie:	<p>Działania w ramach tego celu wynikają z potrzeby inwestowania w rozwiązania ekologiczne, sprzyjające ochronie klimatu, budowie wizerunku gmin ekologicznych, czystych. Nie bez znaczenia jest także zdolność do generowania oszczędności dla budżetu samorządów.</p> <p>Partnerzy z MOF GW realizować będą działania związane z rozwojem OZE w odniesieniu do obiektów publicznych, Wspólnym efektem będzie efekt środowiskowy (obniżenie emisji) w zakresie poprawy jakości powietrza oraz efekt wizerunkowy (budowanie świadomości ekologicznej). Realizacja działań przyczyni się do poprawy skuteczności zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego poprzez wygenerowane oszczędności w kosztach bieżących, jak też zmniejszy uzależnienie od energii bazującej na węglu.</p> <p>Działania służące adaptacji do zmian klimatu są niezwykle istotne ze względu na rosnące zagrożenia wynikające z globalnego ocieplenia i zmian klimatycznych.</p>

	<p>Zmiany klimatu mogą prowadzić do ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak wzmożone burze, powodzie, susze i fale upałów. Działania adaptacyjne będą miały na celu zmniejszenie ryzyka występowania niepożądanych zdarzeń i ochronę życia oraz zdrowia ludzi. Obszary miast i gmin zostaną przystosowane do zmian klimatu m.in. poprzez lokalne obniżenie temperatury, poprawę jakości powietrza oraz wykorzystanie wód opadowych</p> <p>Cel uznaje się również za zasadny do realizacji ze względu na zdiagnozowane potrzeby/potencjały/wyzwania zawarte w wynikach diagnozy i analizy SWOT.</p>	
Typy projektów:	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania energii elektrycznej, • Budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania energii cieplnej, • Budowa magazynów energii wytworzonej z OZE, • Zazielenienia zbiorników wodnych lub ich renaturyzacji w lokalnych zlewniach, • Budowa, rozbudowa lub remont zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, • Likwidacja zasklepienia lub uszczelnienia gruntu poprzez stosowanie wzmocnień przepuszczalnych dla wody, • Tworzenie ogrodów deszczowych, stawów, niecek, • Projekty dotyczące gospodarowania i zarządzania wodą przeznaczoną do spożycia, • Budowa lub zakup urządzeń wodnych uzupełniających sieć kanalizacyjną pozwalających na zatrzymanie wody w miejscu opadu, • Ochrona lub zwiększanie retencji zlewniowej na gruntach leśnych, wodno-błotnych, zadrzewionych i zakrzewionych, na użytkach rolnych oraz na gruntach zabudowanych i zurbanizowanych, • Ochrona lub przywrócenie retencji dolin rzecznych, • Zachowanie i rozbudowa (poprawa) funkcjonalności systemu zabezpieczenia obszarów depresyjnych, • Odbudowa zniszczonej przez powodzie infrastruktury przeciwpowodziowej. Projekty o charakterze regionalnym i lokalnych wynikające z potrzeb jst, • Zwiększanie retencji na gruntach leśnych zadrzewionych i zakrzewionych, wodno-błotnych, na użytkach rolnych oraz na gruntach zabudowanych i zurbanizowanych, • Zwiększenie retencji dolin rzecznych, • Budowę mobilnych systemów ochrony przed powodzią, • Budowa, przebudowa lub odbudowa zbiorników małej retencji i zbiorników suchych, • Budowa, modernizacja kanalizacji deszczowej, • Zakup urządzeń podczyszczających wody opadowe i roztopowe. 	
Beneficjenci	Jednostki Samorządu Terytorialnego	
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	<i>P 3.1. Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii</i>	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>3.1.1. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii</i>	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej). 2. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 3. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna). 2. Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii.
Projekty Strategii ZIT MOF GW		Gmina realizująca projekt
Rozwój OZE wraz z budową magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim		Miasto Gorzów wielkopolski
Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Deszczno		Gmina Deszczno
Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa		Gmina Kłodawa
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	<i>P 3.2. Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu</i>	
<i>Działanie Strategii ZIT MOF GW</i>	<i>3.2.1. Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu</i>	
<i>Działanie Strategii ZIT MOF GW</i>	<i>3.2.2. Racjonalizacja gospodarki wodnej i opadowej</i>	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 2. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 3. Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu. 4. Powierzchnia objęta środkami ochrony przed niekontrolowanymi pożarami. 5. Pojemność obiektów małej retencji. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej.
Projekty Strategii ZIT MOF GW		Gmina realizująca projekt
Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim		Miasto Gorzów Wielkopolski
Mała retencja-więcej wody dla przyrody		Gmina Bogdaniec
Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi w Wawrowie		Gmina Santok
Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz		Gmina Skwierzyna

z konserwacją rowów melioracyjnych	
Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce	Gmina Strzelce Krajeńskie
Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn	Gmina Lubiszyn

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 4. Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	
EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 7	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.
Działanie FELB 02.11	Ochrona przyrody
Uzasadnienie:	<p>Działania w ramach celu będą wspierały zrównoważony rozwój społeczności, przyczynią się do lepszej jakości życia mieszkańców oraz zachowania różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów, ochrony i przywrócenia naturalnych siedlisk oraz krajobrazów w obszarach miejskich i wiejskich.</p> <p>W obszarach miejskich tworzenie terenów zielonych, ogrodów publicznych i dziedzińców zwiększa estetykę przestrzeni miejskiej, poprawia jakość powietrza, reguluje temperaturę i przyczynia się do zmniejszenia efektu wysp ciepła.</p> <p>Cel uznaje się również za zasadny do realizacji ze względu na zdiagnozowane potrzeby/potencjały/wyzwania zawarte w wynikach diagnozy i analizy SWOT.</p>
Typy projektów:	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie obszarów zielonych w miastach, rozszczelnienie gruntów, wykorzystanie niebieskiej i zielononiebieskiej infrastruktury w celu zwiększenia/przywrócenia różnorodności biologicznej na obszarach miejskich, • Realizacja inwestycji w zakresie tworzenia centów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach chronionego krajobrazu, jak i również na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime tj. Banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, • Projekty z zakresu ochrony czynnej gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz siedlisk przyrodniczych w oparciu o zatwierdzone dokumenty planistyczne, • Projekty z zakresu wsparcia gatunków i siedliska przyrodniczego, które wymagają działań ochronnych do utrzymania właściwego stanu ochrony lub stabilnego trendu stanu ochrony lub liczebności populacji, • Wprowadzenie elementów edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, • Projekty dotyczące remediacji, dekontaminacji i rekultywacji terenów zanieczyszczonych i zdegradowanych.
Beneficjenci	Jednostki Samorządu Terytorialnego
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	<i>P.4.1 Poprawa jakości terenów zieleni i wsparcie działań dotyczących różnorodności biologicznej</i>
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>4.1.1. Tworzenie, ochrona i integracja kompleksów zieleni</i>

Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 2. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 3. Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu.
Projekty Strategii ZIT MOF GW		Gmina realizująca projekt
Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa Wielkopolskiego		Miasto Gorzów Wielkopolski
Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec		Gmina Bogdaniec
Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa		Gmina Kłodawa
Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach w miejscowościach Gminy Lubiszyn		Gmina Lubiszyn
Ekologiczny skwer nad Jeziorem Klasztornym Dolnym		Gmina Strzelce Krajeńskie

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej.

EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 8	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.
Działanie FELB.03.02	Mobilność miejska
FENIKS Priorytet III	Transport miejski
FENIKS Cel szczegółowy 2.8	Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.
SUMP Cel 4.1.	Efektywny i powszechny system transportu publicznego
Uzasadnienie:	<p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej i zeroemisyjnej jest kluczowa dla budowy zrównoważonej mobilności, czyli takiej, która spełnia potrzeby transportowe społeczeństwa, minimalizując jednocześnie negatywne skutki dla środowiska i zdrowia.</p> <p>Efektywny system transportu publicznego i zeroemisyjnego, łączący różne obszary MOF GW, może przyczynić się do lepszej spójności funkcjonalnej. Ułatwi to mieszkańcom dostęp do pracy, edukacji i usług oraz pomoże zmniejszyć natężenie ruchu samochodowego.</p> <p>Działania rozwijające infrastrukturę komunikacji niskoemisyjnej obejmą także budowę dróg i pasów dla rowerów oraz ścieżek dla pieszych, co zachęci do korzystania z bardziej ekologicznych środków transportu. Transport rowerowy,</p>

	<p>łącznie z ruchem pieszym, powinny tworzyć podstawę przemieszczania się w zrównoważonym, ekologicznym i przyjaznym dla mieszkańca obszarze funkcjonalnym. Aby jednak taka forma transportu była przyjazna i konkurencyjna względem innych środków przewozu, konieczne jest utworzenie na terenie MOF GW zintegrowanej, dostępnej i dobrej jakościowo infrastruktury.</p> <p>Podstawowym celem interwencji będzie dążenie do stworzenia warunków dla zrównoważonej mobilności dzięki zapewnieniu sprawnego, efektywnego, inteligentnego i bezpiecznego nisko oraz zeroemisyjnego systemu transportu publicznego w miastach, który będzie dostępny dla wszystkich użytkowników, w tym również dla osób ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>Cel uznaje się również za zasadny do realizacji ze względu na zdiagnozowane potrzeby/potencjały/wyzwania zawarte w wynikach diagnozy i analizy SWOT.</p>	
Typy projektów:	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa systemu węzłów przesiadkowych, • Budowa parkingów typu park&ride, przy czym lokalizacja obiektów objętych wsparciem musi zapewniać integrację z publicznym transportem zbiorowym, • Budowa infrastruktury ładowania i tankowania pojazdów zeroemisyjnych, • Budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury na potrzeby transportu miejskiego i komplementarnych form mobilności, • Cyfryzacja transportu miejskiego, • Zakup taboru kołowego nisko i zeroemisyjnego spełniającego wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy 2019/1161/we zmieniającej dyrektywę 2009/33/we, • Inwestycje preferujące ruch pieszy i rowerowy, w tym w szczególności: stojaki, wiaty rowerowe, stacje samoobsługowej naprawy rowerów; ciągi rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe, przejścia dla pieszych, chodniki, sygnalizacja świetlna, azyle dla pieszych, dedykowane pasy ruchu dla komunikacji zbiorowej, • Budowa parkingów typu bike&ride, • Wdrażanie/rozwój roweru miejskiego, w tym w szczególności: zakup rowerów, stacji dokowania, systemu informatycznego, na który składa się m.in. moduł geo-lokalizacji, wypożyczeń, rezerwacji, moduł serwisowy i integrujący system rowerowy z informacją pasażerską. <p>Zapisy Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS) zakładają inwestycje w infrastrukturę szynową (tramwajowa, metro), węzły przesiadkowe (w tym: parkingi P&R poza centrami miast), miejskie systemy inteli, rozwiązania IT czy systemy sprzedaży biletów i informacji pasażerskiej. Projekty mogą również dotyczyć inwestycji w tabor szynowy, autobusowy i trolejbusy.</p>	
Beneficjenci	Jednostki Samorządu Terytorialnego/ Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej miejskiej infrastruktury transportowej i środków publicznego transportu zbiorowego.	
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	P 5.1. Rozwijanie infrastruktury komunikacji niskoemisyjnej	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	5.1.1. Rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszych oraz infrastruktury towarzyszącej	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 2. Wspierana infrastruktura rowerowa. 3. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 	1. Szacowana emisja gazów cieplarnianych.
Projekty Strategii ZIT MOF GW		Gmina realizująca projekt
Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV		Miasto Gorzów Wielkopolski
Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II		Miasto Gorzów Wielkopolski
Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim		Miasto Gorzów Wielkopolski
Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec.		Gmina Bogdaniec
Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa – etap I		Gmina Kłodawa
Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce		Gmina Kłodawa
Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn		Gmina Lubiszyn
Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I		Gmina Santok
Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I		Gmina Skwierzyna
Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie		Gmina Strzelce Krajeńskie
Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn		Gmina Witnica
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	P 5.2. Wspieranie transportu publicznego	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	5.2.1. Rozwijanie infrastruktury publicznej komunikacji niskoemisyjnej przyjaznej środowisku	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego. 2. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 3. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 4. Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej. 	1. Szacowana emisja gazów cieplarnianych.

Projekty Strategii ZIT MOF GW Projekt FENiKS	Gmina realizująca projekt
System zrównoważonego transportu miejskiego w Gorzowie Wlkp. – etap II	Miasto Gorzów Wielkopolski
System zrównoważonego transportu miejskiego w Gorzowie Wlkp. – tabor tramwajowy i infrastruktura techniczna – etap II	Miasto Gorzów Wielkopolski

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego.

<p>EFS+</p> <p>Cel Polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p> <p>Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.</p>	<p>EFS+</p> <p>Cel Polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4h</p> <p>Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.</p>
<p>Działanie FELB.06.07</p> <p>Edukacja</p>	<p>Działanie FELB.06.11</p> <p>Aktywna integracja społeczno-zawodowa</p>
<p>EFRR Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.</p>	
<p>Działanie FELB 08.02</p>	<p>Wsparcie terytorialne obszarów miejskich</p>
<p>Uzasadnienie:</p>	<p>W ramach interwencji przewiduje się realizację przedsięwzięć z zakresu rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności niezbędnych na rynku pracy uczniów szkół prowadzących kształcenie ogólne i zawodowe. Dostęp do edukacji wysokiej jakości jest kluczowy dla rozwijania potencjału jednostek i przyczynia się do lepszego przygotowania społeczeństwa do wyzwań współczesnego świata.</p> <p>Działania w ramach tego celu będą miały istotne konsekwencje dla rozwoju społeczno-gospodarczego, obniżenia ubóstwa, zwiększenia mobilności społecznej oraz budowania bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego społeczeństwa.</p> <p>Cel odnosi się również do dążeń mających na celu zapewnienie uczestnictwa i integracji różnych grup społecznych, w tym tych mniej uprzywilejowanych, w życie społeczne, gospodarcze i kulturalne obszaru MOF GW.</p> <p>Cel uznaje się również za zasadny do realizacji ze względu na zdiagnozowane potrzeby/potencjały/wyzwania zawarte w wynikach diagnozy i analizy SWOT.</p>

<p>Typy projektów:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnienie wychowania przedszkolnego, • Utworzenie nowych miejsc, w tym również nowych i alternatywnych form wychowania, • Realizacja dodatkowych zajęć oraz zajęć zwiększających kompetencje kluczowe; działania wspierające umiejętności językowe dzieci z obszarów wiejskich, • Opieka psychologiczna (w tym dla dzieci z doświadczeniem uchodźstwa – na podstawie innych przesłanek niż status migranta), • Szkolenia, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli, w szczególności na rzecz zindywidualizowanego podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, • Wzrost dostępności i jakości kształcenia ogólnego, • Rozwój kompetencji kluczowych i kompetencji przyszłości, • Wsparcie psychologiczne i wyrównywanie deficytów powstałych w wyniku pandemii covid-19, • Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniów z doświadczeniem migracji i uchodźstwa – na podstawie innych przesłanek niż status migranta), • Opieka psychologiczna i pedagogiczna, • Poradnictwo i doradztwo edukacyjno-zawodowe, • Rozwój kompetencji cyfrowych, • Działania społeczno-wychowawczych, • Wsparcie rozwijania zainteresowań poza edukacją formalną, • Wprowadzanie nowych metod nauczania, • Działania wspierające umiejętności językowe dzieci z obszarów wiejskich, • Efektywny system formalnego kształcenia zawodowego, • Dostosowanie oferty edukacyjnej kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, • Podniesienie prestiżu szkolnictwa branżowego, • Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji (m.in. edukacyjnych, społecznych, zawodowych, zdrowotnych, mieszkaniowych i rekreacyjno-kulturalnych) ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową, • Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami oraz osób biernych zawodowo realizowane przez podmioty reintegracyjne oraz tworzenie nowych podmiotów, w ramach których prowadzona będzie m.in. aktywizacja społeczna, zawodowa, edukacyjna, zdrowotna.
<p>Beneficjenci</p>	<p>Administracja publiczna, Instytucje nauki i edukacji, Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, Przedsiębiorstwa, Służby publiczne, Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT).</p>
<p><i>Priorytet Strategii ZIT MOF GW</i></p>	<p><i>P 6.1. Edukacja na wysokim poziomie</i></p>
<p><i>Działanie Strategii ZIT MOF GW</i></p>	<p><i>6.1.1. Wsparcie dostępu do dobrej jakości edukacji przedszkolnej.</i></p> <p><i>6.1.2. Poprawa jakości kształcenia na poziomie edukacji ogólnej</i></p> <p><i>6.1.3. Poprawa jakości kształcenia w ramach rozwoju szkolnictwa</i></p>

	zawodowego	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem. 2. Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego. 3. Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem.
Projekty Strategii ZIT MOF GW		Gmina realizująca projekt
Zawodowcy w Gorzowie 3.0		Miasto Gorzów Wielkopolski
„Kompetencje przyszłości.”		Miasto Gorzów Wielkopolski
Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie		Miasto Gorzów Wielkopolski
Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec		Gmina Bogdaniec
Kompetentny i odkrywca uczeń		Gmina Santok
Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans		Gmina Skwierzyna
Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start		Gmina Skwierzyna
Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans		Gmina Skwierzyna
Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II		Gmina Skwierzyna
Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans		Gmina Skwierzyna
Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans		Gmina Skwierzyna
Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie		Gmina Strzelce Krajeńskie
Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie		Gmina Strzelce Krajeńskie
Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego		Gmina Witnica
Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn		Gmina Lubiszyn
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	P 6.2 Poprawa jakości życia mieszkańców i spójności społecznej	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	6.2.1. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia	
	6.2.2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie. 2. Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu. 2. Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu. 3. Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu.

Projekty Strategii ZIT MOF GW	Gmina realizująca projekt
Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego	Miasto Gorzów Wielkopolski
Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem	Gmina Bogdaniec
„Uwierz w siebie – działaj z nami”	Gmina Skwierzyna
Przebudowa i rozbudowa świetlicy wiejskiej w Łośnie	Gmina Kłodawa

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW		
EFRR Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.	
Działanie FELB 08.02	Wsparcie terytorialne obszarów miejskich	
Uzasadnienie:	<p>Realizacja zintegrowanych projektów i wzmocnienie współpracy pozwoli na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych, dotyczących całego Obszaru MOF GW. Miejskie obszary funkcjonalne muszą realizować działania odpowiadające potrzebom mieszkańców, głównie w zakresie wsparcia infrastruktury podstawowej, gospodarczej, kulturowej, zagospodarowania przestrzeni publicznej. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW to kompleksowe wyzwanie, które wymaga zintegrowanego planowania, współpracy różnych instytucji i uwzględnienia różnorodnych aspektów rozwoju obszaru. Efektywna organizacja przestrzenna oraz funkcjonalna koordynacja wpłyną na jakość życia mieszkańców, rozwój gospodarczy oraz środowisko naturalne. Działania poprawią jakości życia mieszkańców, doprowadzą do lepszego skomunikowania obszaru i jakości przestrzeni publicznych.</p> <p>Inwestowanie w obszary zielone, parki i tereny rekreacyjne, wpłynie na jakość życia mieszkańców oraz spójność przestrzenną i estetykę obszaru MOF GW. Atrakcyjne przestrzenie sprzyjają integracji mieszkańców.</p> <p>Cel uznaje się również za zasadny do realizacji ze względu na zdiagnozowane potrzeby/potencjały/wyzwania zawarte w wynikach diagnozy i analizy SWOT.</p>	
Typy projektów:	<ul style="list-style-type: none"> • Inwestycje w zakresie wsparcia kultury i dziedzictwa kulturowego, • Inwestycje w zakresie rozwoju turystyki poprzez rozwój różnych form turystyki, zróżnicowanie oferty turystycznej, • Przygotowanie i wdrażanie strategii terytorialnych. 	
Beneficjenci		
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	<i>P 7.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW</i>	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>7.1.1. Rozwijanie sieci współpracy i realizacja wspólnych przedsięwzięć w MOF GW</i>	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 2. Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego.
Projekty Strategii ZIT MOF GW		Gmina realizująca projekt
Przygotowanie i wdrażanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego		Miasto Gorzów Wielkopolski
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	<i>P 7.2. Poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych</i>	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>7.2.1. Zagospodarowanie przestrzeni miejskich i wiejskich</i>	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>7.2.2. Zwiększenie potencjału inwestycyjnego terenów na obszarze MOF GW</i>	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich. 2. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego. 	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem.
Projekty Strategii ZIT MOF GW		Gmina realizująca projekt
Zagospodarowanie terenu parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim		Miasto Gorzów Wielkopolski
Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich w Gorzowie Wielkopolskim przyjaznych mieszkańcom.		Miasto Gorzów Wielkopolski
Nowoczesne i ekologiczne zagospodarowanie skwerów w centrach miejscowości w Gminie Lubiszyn		Gmina Lubiszyn
Zagospodarowanie Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy na potrzeby mieszkańców		Gmina Witnica
Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II		Gmina Santok
Priorytet Strategii ZIT MOF GW	<i>P 7.3. Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjno-turystycznej.</i>	
Działanie Strategii ZIT MOF GW	<i>7.3.1. Wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju oferty kulturalnej i rekreacyjno-turystycznej.</i>	
Wskaźniki:	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem.

	2. Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego.	
Projekty Strategii ZIT MOF GW		Gmina realizująca projekt
Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim		Miasto Gorzów Wielkopolski
Rozwój i promowanie zasobów turystyczno – kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec		Gmina Bogdaniec
Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko		Gmina Lubiszyn
„Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura łączy pokolenia”		Gmina Santok
Zagospodarowanie przestrzeni portu nad rzeką Wartą w Skwierzynie w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu		Gmina Skwierzyna
Utworzenie Centrum Rekreacji i Wypoczynku w Strzelcach Krajeńskich		Gmina Strzelce Krajeńskie
Budowa drogi dla pieszych i rowerów Ulim-Prądociń i drogi rowerowej Prądociń-Płonica		Gmina Deszczno

Źródło: Opracowanie własne

IV. Zgodność zapisów Strategii ZIT MOF GW ze Strategią rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030

Warto dodać, iż Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego jest spójna z założeniami Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030. Niniejszą spójność przedstawiono w rozdziale poniżej.

- W odniesieniu do celu strategicznego Strategii rozwoju ponadlokalnego pod nazwą 1. Wysoka jakość życia mieszkańców oraz spójność społeczna obszaru MOF GW – w Strategii ZIT MOF GW przewidziano realizację działań z zakresu podnoszenia jakości i dostępności edukacji, włączenia społecznego oraz jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych i atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej.
- W odniesieniu do celu strategicznego Strategii rozwoju ponadlokalnego pod nazwą 2. Konkurencyjna, inteligentna i zielona gospodarka. – w Strategii ZIT MOF GW przewidziano realizację działań wspierających gospodarkę, w tym inwestorów, jak również działań z zakresu rozwoju odnawialnych źródeł energii.
- W odniesieniu do celu strategicznego Strategii rozwoju ponadlokalnego pod nazwą 3. Wysoka jakość środowiska i spójność przestrzenna obszaru MOF GW – w Strategii ZIT MOF GW przewidziano realizację działań związanych z zapobieganiem negatywnym skutkom zmian klimatu oraz wzmacniających potencjał przyrodniczy, w tym bioróżnorodność.
- W odniesieniu do celu strategicznego Strategii rozwoju ponadlokalnego pod nazwą 4. Wysoka dostępność komunikacyjna MOF GW – w Strategii ZIT MOF GW przewidziano działania rozwijające niskoemisyjną komunikację.

- W odniesieniu do celu strategicznego Strategii rozwoju ponadlokalnego pod nazwą 5. Efektywna współpraca i zarządzanie na rzecz zrównoważonego rozwoju MOF GW – w Strategii ZIT MOF GW przewidziano działania związane z poprawą dostępności cyfrowej w usługach publicznych oraz z wzmacniającym partnerstwem w MOF GW.

Tabela 7. Spójność Strategii ZIT MOF GW i Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030

Strategia rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030	Powiązania wykazane w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego
<p>Cel 1. Wysoka jakość życia mieszkańców oraz spójność społeczna obszaru MOF GW.</p> <p>1.1. Edukacja przyszłości MOF GW. 1.2. Polityka społeczna przyczyniająca się do polepszenia jakości życia mieszkańców. 1.3. Rozwinięta gospodarka mieszkaniowa 1.4. Rozwinięta oferta czasu wolnego.</p>	<p>Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego. P 6.1. Edukacja na wysokim poziomie. P 6.2 Poprawa jakości życia mieszkańców i spójności społecznej. Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW. P 7.2. Poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych. P 7.3. Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjno-turystycznej.</p>
<p>Cel 2. Konkurencyjna, inteligentna i zielona gospodarka.</p> <p>2.1. Zrównoważony rozwój gospodarczy MOF GW. 2.2. Transformacja gospodarki w kierunku innowacyjnej i zielonej. 2.3. Rozwinięta oferta turystyczna.</p>	<p>Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości. P 2.1. Gospodarka lokalna przyjazna inwestorom. Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu. P 3.1. Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii.</p>
<p>Cel 3. Wysoka jakość środowiska i spójność przestrzenna obszaru MOF GW.</p> <p>3.1. Ochrona środowiska i aktywna adaptacja do zmian klimatycznych. 3.2. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych. 3.3. Skoordynowane planowanie przestrzenne.</p>	<p>Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu. P 3.2. Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu. Cel strategiczny 4. Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego. P.4.1 Poprawa jakości terenów zieleni i wsparcie działań dotyczących różnorodności biologicznej.</p>
<p>Cel 4. Wysoka dostępność komunikacyjna MOF GW.</p>	<p>Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji</p>

Strategia rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030	Powiązania wykazane w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego
4.1. Zwiększona wewnętrzna spójność i dostępność komunikacyjna. 4.2. Zwiększona zewnętrzna dostępność komunikacyjna.	niskoemisyjnej P 5.1. Rozwijanie infrastruktury komunikacji niskoemisyjnej.
Cel 5. Efektywna współpraca i zarządzanie na rzecz zrównoważonego rozwoju MOF GW. 5.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW. 5.2. Zintegrowana obsługa mieszkańców i klientów MOF GW w ramach e-usług oraz rozwój narzędzi SMART.	Cel strategiczny 1. Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych. P.1.1 Poprawa dostępności cyfrowej w usługach publicznych. Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW. P 7.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW.

Źródło: Opracowanie własne

V. Zgodność zapisów Strategii ZIT MOF GW z Planem Zrównoważonej Mobilności Miejskiej

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego (tzw. SUMP/PZMM) jest dokumentem wyznaczającym kierunki zmian w systemie mobilności oraz zagospodarowaniu przestrzennym w celu zaspokojenia potrzeb transportowych ludzi i przedsiębiorstw. W planie mobilności centralną rolę pełnią potrzeby komunikacyjne mieszkańców. W dokumencie SUMP sformułowano 4 cele strategiczne oraz 7 celów operacyjnych. Poniżej zestawiono ze sobą cele strategiczne Strategii ZIT MOF GW z celami strategicznymi przedstawionymi w dokumencie SUMP.

Tabela 8. Spójność celów strategicznych Strategii ZIT MOF GW z celami strategicznymi Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej MOF GW.

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego
I. Wzrost udziału zrównoważonych środków przemieszczania	Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej.
II. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z transportu	Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej
III. Poprawa bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu drogowego	Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej
IV. Wzrost dostępności transportu zbiorowego	Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej

Źródło: Opracowanie własne

Założenia SUMP znajdują swoje odzwierciedlenie w **Celu strategicznym 5**: Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej. W ramach działań zaprojektowanych w Strategii ZIT MOF GW przewidziano wiązkę projektów: **Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa**

dostępności komunikacyjnej. Efektem realizacji projektów wchodzących w skład wiązki będzie poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru MOF GW poprzez rozwinięcie sieci dróg pieszo-rowerowych. Rozbudowa sieci oraz poprawa spójności i standardu szlaków rowerowych i ścieżek pieszo-rowerowych zwiększy dostępności do terenów i przestrzeni publicznych transportem zeroemisyjnym. W ramach tej wiązki przewiduje się m.in. następujące projekty :

1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV,
2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II,
3. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim,
4. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec,
5. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I,
6. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce,
7. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn,
8. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I,
9. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyzna – Murzynowo – Gościno – etap I,
10. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie,
11. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn.

Wskazane powyżej przedsięwzięcia będą komplementarne z założeniami polityki transportowej przedstawionymi w dokumencie SUMP. Pozwolą poprawić funkcjonalność i komunikacyjność Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego.

VI. Tryb wyboru projektów obowiązujący w realizacji Strategii ZIT oraz lista projektów wyłonionych w trybie niekonkurencyjnym.

Zgodnie z art. 44 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 projekty do dofinansowania mogą być wybrane w sposób konkurencyjny lub niekonkurencyjny.

1. Procedura wyboru projektów niekonkurencyjnych.

Niekonkurencyjny tryb wyboru projektów zastosowano dla projektów mających strategiczne znaczenie dla społeczno-gospodarczego rozwoju MOF Gorzowa Wielkopolskiego w obszarach wsparcia przeznaczonych dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Funduszach Europejskich dla Lubuskiego 2021-2027 oraz dla projektów, których podmioty realizujące są określone we wniosku o dofinansowanie. Realizacja wskazanych, kluczowych projektów wpłynie na rozwiązanie wspólnych problemów, zdiagnozowanych w niniejszej Strategii ZIT MOF GW.

Wskazane w Strategii ZIT MOF GW przedsięwzięcia zostały wytypowane w trakcie prac nad Strategią w ramach wewnętrznego procesu konsultacji, doboru, integracji i oceny projektów przeprowadzanego przez wszystkie gminy Porozumienia. Projekty te zostały zgłoszone jako propozycje przedsięwzięć niekonkurencyjnych, a następnie, na etapie opiniowania Strategii ZIT zgodnie w art. 34 ust. 6 pkt 2 Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, poddane procesowi opiniowania przez Instytucję Zarządzającą programem FEWL 2021-2027.

Zgodnie z Ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 w ramach trybu niekonkurencyjnego dla Strategii

ZIT MOF GW została przygotowana lista zintegrowanych projektów strategicznych w formie fiszek projektowych. Lista ta została sporządzona na podstawie wewnętrznej procedury wyboru propozycji projektów zgłoszonych przez 9 samorządów tworzących MOF GW:

Zebranie propozycji i weryfikacja projektów

W ramach pierwszego etapu prac nad doбором projektów i ich integracją wszyscy partnerzy porozumienia ZIT przesłali fiszki projektowe, zawierające informacje niezbędne do późniejszej oceny i integracji projektów. Karty przedsięwzięć projektowych musiały zawierać nazwę projektu, cel projektu, wnioskodawcę, krótki opis projektu, beneficjentów projektu, wskaźniki produktu i rezultatu, szacowaną kwotę projektu oraz przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie i realizacji projektu. Zgłaszane projekty muszą mieć charakter strategiczny dla rozwoju MOF GW i wpisywać się w cele strategiczne, priorytety i działania Strategii ZIT.

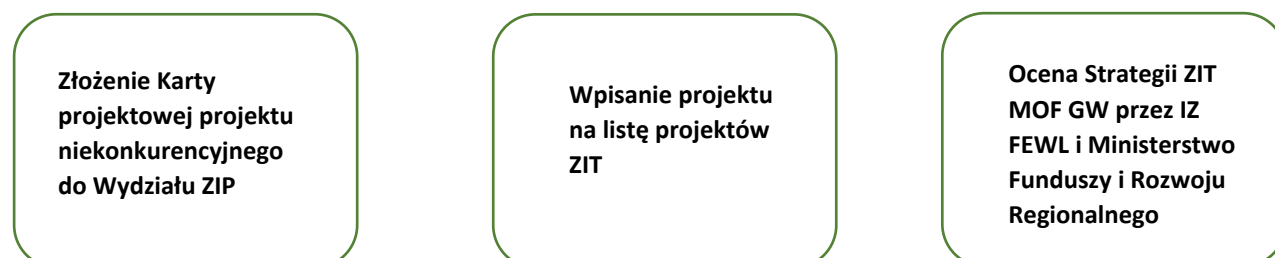
Projekty musiały również wpisywać się w możliwe obszary wsparcia dedykowane instrumentom ZIT, odnosić się do zdiagnozowanych potrzeb i problemów rozwojowych (zawartych w części diagnostycznej Strategii ZIT), określać wskaźniki produktu i rezultatu, a także mieścić się w ramach kwot przeznaczonych na dofinansowanie projektów w ramach ZIT MOF GW.

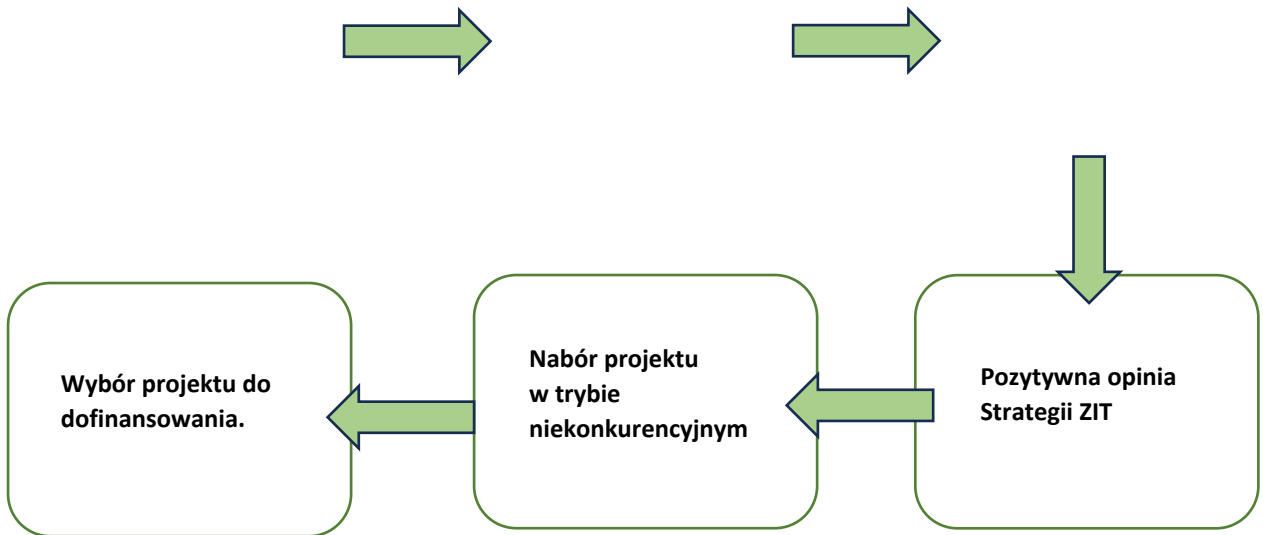
Liderem Porozumienia jest Miasto Gorzów Wielkopolski- Prezydent, który przeprowadził weryfikację przy udziale pracowników Wydziału ZIP, fiszek projektowych zgłoszonych w ramach prac nad Strategią ZIT MOF. Zgłaszane projekty musiały być zgodne z określonymi celami Strategii ZIT MOF GW.

Projekty zintegrowane będą podlegały ocenie według kryteriów formalnych i merytorycznych. Kryteria wyboru projektów oraz ich zmiany będą zatwierdzane przez Komitet Monitorujący programu regionalnego FEWL 2021-2027.

Oceny formalnej i merytorycznej dokonują IZ FEWL/IZ FEnIKS w zależności od rodzaju projektu. Instytucja Zarządzająca FEWL dokonuje oceny merytorycznej zgłoszonych projektów, na podstawie kryteriów wyboru przyjętych przez Komitet Monitorujący FEWL. W przypadku projektów FEnIKS procedurę naboru przeprowadza Centrum Unijnych Projektów Transportowych w Warszawie, a ocena dotyczy spełniania kryteriów horyzontalnych oraz kryteriów dla danego typu projektu i jest dokonywana w oparciu o kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący FEnIKS.

Schemat 2. Procedura wyboru projektów w trybie niekonkurencyjnym.





Źródło: Opracowanie własne

2. Lista projektów strategicznych realizowanych w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla MOF GW.

Istotą wdrażania Strategii ZIT jest realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego Strategią ZIT MOF GW.

Projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju MOF GW, objęte instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten będzie miał wpływ na więcej niż 1 gminę w MOF GW oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej strategii.

Projekt zintegrowany powinien spełniać przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) Jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej.
- 2) Deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów „twardych”, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej 2 gmin MOF GW

Projekty zintegrowane będą wzmacniały ponadlokalne podejście terytorialne przez następujące działania:

- 1) Wsparcie w przygotowaniu dokumentów na poziomie lokalnym i ponadlokalnym niezbędnych do wdrażania instrumentów finansowych.
- 2) Wsparcie tworzenia powiązań sieciowych oraz powiązań funkcjonalnych między Partnerami posiadającymi komplementarne zasoby lub uzupełniającą się wzajemnie strukturę społeczną i gospodarczą.
- 3) Wzmocnienie form współpracy, wymiany doświadczeń i informacji pomiędzy Partnerami Porozumienia w ramach instrumentów terytorialnych.

Tabela 9. Zestawienie projektów niekonkurencyjnym w wiązkach projektów.

Cel szczegółowy FEWL 2021-2027 Działanie FELB	Wiązka projektów	Projekty realizowane w ramach wiązki	Gminy realizujące projekty w ramach wiązki
<p>EFRR Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1.2 Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych Działanie FELB.01.04 Cyfrowe lubuskie</p>	<p>Wiązka 1: Rozwój usług cyfrowych w administracji publicznej na obszarze MOF GW <i>Efektom realizowanych na obszarze ZIT MOF GW projektów będzie zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną dla mieszkańców całego obszaru. Wzrost dostępności usług pozwoli budować na całym obszarze MOF GW społeczeństwo bardziej sprawiedliwe oraz zwiększy potencjał administracyjny całego obszaru.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III 2. E-usługi w Gminie Bogdaniec 3. E-usługi w Gminie Deszczno 4. Strzelecki e-urząd 5. Zapewnienie wyższej jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych 6. Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Bogdaniec 3. Gmina Deszczno 4. Gmina Strzelne Krajeńskie 5. Gmina Kłodawa 6. Gmina Lubiszyn
<p>EFRR. Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1.3. Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne Działanie FELB.01.07 Rozwój przedsiębiorczości EFRR Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich Działanie FELB 08.02</p>	<p>Wiązka 2: Wsparcie rozwoju gospodarczego na obszarze MOF GW <i>Efektom realizacji przedsięwzięć będzie rozwój gospodarczy obszaru MO GW, promocja lokalnej gospodarki na zewnątrz i pozyskanie nowych inwestorów.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Centrum Wsparcia Biznesu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski – projekt partnerski wraz z innymi gminami MOF GW 2. Miasto Gorzów Wielkopolski

Cel szczegółowy FEWL 2021-2027 Działanie FELB	Wiązka projektów	Projekty realizowane w ramach wiązki	Gminy realizujące projekty w ramach wiązki
<p>EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju Działanie FELB.02.05 Odnawialne źródła energii</p>	<p>Wiązka 3: Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii</p> <p><i>Wspólnym efektem realizacji przedsięwzięć będzie efekt środowiskowy (obniżenie emisji) w zakresie poprawy jakości powietrza. Realizacja projektu przyczyni się do poprawy skuteczności zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego poprzez wygenerowane oszczędności w kosztach bieżących, jak też zmniejszy uzależnienie od energii bazującej na węglu. Inwestycje w odnawialne źródła energii poprawią jakość powietrza na obszarze całego MOF GW i wpłyną na jakość życia wszystkich jego mieszkańców i pozwolą dostosować obszar do zmian klimatu.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój OZE wraz z budową magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim 2. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Deszczno 3. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Deszczno 3. Gmina Kłodawa
<p>EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego Działanie FELB.02.7 Adaptacja do zmian klimatu</p>	<p>Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu</p> <p><i>Efektem realizacji przedsięwzięć będzie zmniejszające deficytów wody i zmniejszanie problemów związanych z zachowaniem zasobów wodnych na terenie MOF GW. Realizacja projektów przyniesie znaczny efekt środowiskowy.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim 2. Mała retencja-więcej wody dla przyrody 3. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi 4. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce 5. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Bogdaniec 3. Gmina Santok 4. Gmina Strzelce Krajeńskie 5. Gmina Skwierzyna 6. Gmina Lubiszyn

Cel szczegółowy FEWL 2021-2027 Działanie FELB	Wiązka projektów	Projekty realizowane w ramach wiązki	Gminy realizujące projekty w ramach wiązki
		melioracyjnych 6. Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn	
EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia Działanie FELB 02.11 Ochrona przyrody	Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru. <i>Efektom realizacji przedsięwzięć będzie rozwój terenów zielonych na terenie MOF GW, który poprawi komfort życia mieszkańców poprzez obniżenie temperatury, poprawę jakości powietrza. Realizacja polityki środowiskowej i klimatycznej wymaga planowania, organizowania i kontroli działań na różnych płaszczyznach, jej efekty wpłyną na jakość życia mieszkańców całego Obszaru.</i>	1. Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec 3. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa 4. Ekologiczny skwer nad Jeziołem Klasztornym Dolnym 5. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach w miejscowościach Gminy Lubiszyn.	1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Bogdaniec 3. Gmina Kłodawa 4. Gmina Strzelce Krajeńskie 5. Gmina Lubiszyn
EFRR/FS Cel Polityki 2. Cel szczegółowy 8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej Działanie FELB.03.02 Mobilność miejska	Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej. <i>Efektom realizacji przedsięwzięć będzie poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru MOF GW poprzez rozwinięcie sieci dróg pieszo- rowerowych. Rozbudowa sieci oraz poprawa</i>	1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV 2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II 3. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim, 4. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec. 5. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I 6. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy	1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Miasto Gorzów Wielkopolski 3. Miasto Gorzów Wielkopolski 4. Gmina Bogdaniec 5. Gmina Kłodawa 6. Gmina Kłodawa 7. Gmina Lubiszyn 8. Gmina Santok 9. Gmina Skwierzyna 10. Gmina Strzelce Krajeńskie 11. Gmina Witnica

Cel szczegółowy FEWL 2021-2027 Działanie FELB	Wiązka projektów	Projekty realizowane w ramach wiązki	Gminy realizujące projekty w ramach wiązki
	<i>spójności i standardu szlaków rowerowych i ścieżek pieszo-rowerowych zwiększy dostępności do terenów i przestrzeni publicznych transportem zeroemisyjnym.</i>	Kłodawce 7. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn 8. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I 9. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościnowo – etap I 10. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie.. 11. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn	
EFS+ Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4f Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami Działanie FELB.06.07 Edukacja EFRR Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Wiązka 7: Poprawa jakości kształcenia ogólnego i zawodowego na obszarze MOF GW <i>Efektom realizacji przedsięwzięć będzie poprawa jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacji na obszarze MOF GW.</i> <i>Efektom projektu zintegrowanego będzie dostosowanie kształcenia zawodowego do wymogów rynku pracy, a także pogłębienie zintegrowania z rynkiem pracy w szkołach, centrach kształcenia ustawicznego i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe. Działania wpłyną na cały obszar MOF GW i zwiększą potencjał rynku pracy poprzez lepsze dostosowanie zasobów kadrowych. Działania będą podejmowane również przy udziale partnerów publiczno-prywatnych.</i>	1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0 2. „Kompetencje przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Kompetentny i odkrywcy uczeń 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans 7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 8. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 9. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 10. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 12. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie 13. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie 14. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego 15. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II 16. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie	1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Miasto Gorzów Wielkopolski 3. Miasto Gorzów Wielkopolski 4. Gmina Bogdaniec 5. Gmina Santok 6. Gmina Skwierzyna 7. Gmina Skwierzyna 8. Gmina Skwierzyna 9. Gmina Skwierzyna 10. Gmina Skwierzyna 11. Gmina Strzelce Krajeńskie 12. Gmina Strzelce Krajeńskie 13. Gmina Witnica 14. Gmina Witnica 15. Gmina Santok 16. Gmina Lubiszyn

Cel szczegółowy FEWL 2021-2027 Działanie FELB	Wiązka projektów	Projekty realizowane w ramach wiązki	Gminy realizujące projekty w ramach wiązki
Działanie FELB 08.02 Wsparcie terytorialne obszarów miejskich	<i>Działania poprawią dostępność do wysokiej jakości edukacji na całym obszarze MOF GW. Utworzenie nowych placówek edukacyjnych oraz inwestycje w istniejącą bazę dydaktyczną i kadre kształcącą pozwolą zwiększyć potencjał kapitału intelektualnego młodych mieszkańców MOF GW.</i>	Lubiszyn	
EFS+ Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4h Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji Działanie FELB.06.11 Aktywna integracja społeczno-zawodowa	Wiązka 8: Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru MOF GW poprzez działania włączające społecznie <i>Efektom realizacji przedsięwzięć będzie poprawa jakości życia mieszkańców na terenie MOF GW. Projekty realizowane w ramach partnerstwa pomogą zmniejszyć wykluczenie, zwiększą integrację mieszkańców, pozwolą mieszkańcom MOF GW na zawodowy i społeczny powrót do społeczeństwa.</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego 2. Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem 3. „Uwierz w siebie – działaj z nami” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Bogdaniec 3. Gmina Skwierzyna 4. Gmina Witnica
EFRR Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich Działanie FELB 08.02	Wiązka 9: Rozwijanie współpracy między Partnerami Porozumienia ZIT MOF GW <i>Efektom realizacji przedsięwzięcia będzie wzmocnienie partnerstwa w ramach ZIT MOF GW co przyczyni się do kontynuowania wielu działań wykraczających poza granice administracyjne jednej gminy i</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie i wdrażanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski

Cel szczegółowy FEWL 2021-2027 Działanie FELB	Wiązka projektów	Projekty realizowane w ramach wiązki	Gminy realizujące projekty w ramach wiązki
Wsparcie terytorialne obszarów miejskich	<i>realizowanych na terenie całego obszaru funkcjonalnego.</i>		
	<p>Wiązka 10. Poprawa jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW <i>Wspólnym efekt dotyczyć będzie wzmocnienia potencjału turystycznego miejscowości MOF GW w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze oraz kulturowe. Wskazane w ramach wiązki lokalizacje pełnią funkcji miejsc obsługi ruchu turystycznego.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie terenu parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim 2. Nowoczesne i ekologiczne zagospodarowanie skwerów w centrach miejscowości w Gminie Lubiszyn 3. Zagospodarowanie Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy na potrzeby mieszkańców 4. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich w Gorzowie Wielkopolskim przyjaznych mieszkańcom. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Lubiszyn 3. Gmina Witnica 4. Miasto Gorzów Wielkopolski
	<p>Wiązka 11: Rozwój oferty kulturalnej i sportowo - rekreacyjnej na obszarze MOF GW <i>Projekt zakłada rozwinięcie i sieciowanie istniejącej oferty kulturalnej i sportowo -rekreacyjnej. Projekt pozwoli efektywniej wykorzystać posiadaną infrastrukturę oraz dostosować ofertę do potrzeb w ujęciu ponadlokalnym. Kluczowym aspektem będzie różnorodność oferty i jej profil w zależności od miejsca. Powstała w każdej z gmin infrastruktura służyć będzie docelowo mieszkańcom pozostałych gmin uczestniczących w projekcie.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim 2. „Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włączy pokolenia” 3. Utworzenie Centrum Rekreacji i Wypoczynku w Strzelcach Krajeńskich 4. Przebudowa i rozbudowa świetlicy wiejskiej w Łośnie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miasto Gorzów Wielkopolski 2. Gmina Santok 3. Gmina Strzelce Krajeńskie 4. Gmina Kłodawa
<p>EFRR Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1</p>	<p>Wiązka 12: Rozwój potencjału gospodarczego obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój i promowanie zasobów turystyczno – kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec 2. Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gmina Bogdaniec 2. Gmina Lubiszyn 3. Gmina Skwierzyna

Cel szczegółowy FEWL 2021-2027 Działanie FELB	Wiązka projektów	Projekty realizowane w ramach wiązki	Gminy realizujące projekty w ramach wiązki
<p>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p> <p>Działanie FELB 08.02 Wsparcie terytorialne obszarów miejskich</p>	<p><i>Projekt zakłada wzmocnienie potencjału turystycznego na obszarze MOF GW z wykorzystaniem lokalnych walorów przyrodniczych. Rozwój turystyki pozwoli wzmocnić potencjał lokalnej gospodarki. Projekt wpłynie na rozwój funkcji turystycznej z wyróżniającymi się na tle kraju i regionu produktami turystycznymi, w szczególności bazującymi na potencjale przyrodniczym (zielone płuca Polski) i kulturowym oraz dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej.</i></p>	<p>infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko</p> <p>3. Zagospodarowanie przestrzeni portu nad rzeką Wartą w Skwierzynie w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu</p> <p>4. Budowa drogi dla pieszych i rowerów Ulim-Prądociń i drogi rowerowej Prądociń-Płońca</p>	<p>4. Gmina Deszczno</p>

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono spójność wspólnych problemów rozwojowych MOF GW oraz celów, kierunków i projektów zintegrowanych Strategii ZIT MOF GW.

Tabela 10. Matryca powiązań wspólnych problemów rozwojowych MOF GW oraz celów, kierunków i projektów zintegrowanych Strategii ZIT MOF GW

Sfera	Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem MOF GW	Wyzwania rozwojowe	Wspólne cele	Priorytety	Projekty zintegrowane
Społeczna	Dostęp do usług publicznych	P1. Niski poziom e-usług na terenie MOF GW.	<p>1. Dążenie do spójności i zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, poprzez m.in. zapewnienie pełnego i równego dostępu do usług publicznych dla wszystkich mieszkańców.</p> <p>2. Rozwijanie infrastruktury oraz usług publicznych i usług czasu wolnego, kształtowanych z myślą o podnoszeniu jakości życia mieszkańców, spójności społecznej oraz rozwoju turystycznym, wykorzystujące potencjał instytucji kultury, rekreacji, sportu oraz</p>	Cel strategiczny 1: Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych	P.1.1 Poprawa dostępności cyfrowej w usługach publicznych	Wiązka 1: Rozwój usług cyfrowych w administracji publicznej na obszarze MOF GW
		P2. Niedostosowanie dostępu do usług publicznych do zmian urbanizacyjnych MOF GW.				
		P3. Nierównomierny dostęp do infrastruktury szeroko pasmowego internetu na terenie MOF GW.				

Sfera	Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem MOF GW	Wyzwania rozwojowe	Wspólne cele	Priorytety	Projekty zintegrowane
	Równy dostęp do edukacji i wychowania	P4. Niedostosowanie infrastruktury przedszkolnej i żłobkowej do zmian urbanizacyjnych w MOF GW.	1. Dążenie do spójności i zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, poprzez m.in. zapewnienie pełnego i równego dostępu do usług publicznych dla wszystkich mieszkańców.	Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego.	P 6.1. Edukacja na wysokim poziomie	Wiązka 7: Poprawa jakości kształcenia ogólnego i zawodowego na obszarze MOF GW
		P5. Nierównomierny poziom kształcenia ogólnego w MOF GW.				
	Jakość kształcenia zawodowego	P6. Niedostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb gospodarki w MOF GW.	2. Rozwijanie infrastruktury oraz usług publicznych i usług czasu wolnego, kształtowanych z myślą o podnoszeniu jakości życia mieszkańców, spójności społecznej oraz rozwoju turystycznym, wykorzystujące potencjał instytucji kultury, rekreacji, sportu oraz uwarunkowania przyrodnicze.	Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego.	P 6.1. Edukacja na wysokim poziomie	Wiązka 7: Poprawa jakości kształcenia ogólnego i zawodowego na obszarze MOF GW
		P7. Deficyt kadr gospodarki i usług publicznych w MOF GW.				
	Zrównoważony rozwój społeczny i włączenie społeczne	P8. Nierównomierny rozwój społeczny na terenie MOF GW.	5. Kształtowanie nowoczesnej edukacji opartej na synergii między edukacją na każdym poziomie, od podstawowego do wyższego, a lokalnym rynkiem pracy, ukierunkowane na zwiększanie szans rozwoju osobistego oraz aktywności zawodowej mieszkańców.	Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego.	P 6.2 Poprawa jakości życia mieszkańców i spójności społecznej	Wiązka 8: Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru MOF GW poprzez działania włączające społecznie
		P9. Niedostosowanie polityki społecznej do potrzeb starzejącego się społeczeństwa w MOF GW.				
		P10 Niska aktywność i bierność na rynku pracy w MOF GW.				
		P11. Spadek aktywności społecznej związany ze starzeniem się społeczeństwa w MOF GW.				
	Dostęp do terenów zieleni	P12. Deficyt terenów zieleni i degradacja walorów przyrodniczych w MOF GW.	6. Rozwijanie spójności obszaru MOF GW poprzez kształtowanie wspólnej polityki przestrzennej uwzględniającej uwarunkowania społeczne, gospodarcze i środowiskowe.	Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW	P 7.2. Poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych	Wiązka 10. Poprawa jakości miejskich zieleni na obszarze MOF GW
		P13. Dynamiczna urbanizacja otoczenia Gorzowa Wielkopolskiego.				
	Dostęp do kultury, sportu i rekreacji	P14. Spadek aktywności kulturalnej mieszkańców MOF GW.	2. Rozwijanie infrastruktury oraz usług publicznych i usług czasu wolnego, kształtowanych z myślą o podnoszeniu jakości życia mieszkańców, spójności społecznej oraz rozwoju turystycznym, wykorzystujące potencjał instytucji kultury, rekreacji, sportu oraz	Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW	P 7.3. Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjno-turystycznej.	Wiązka 11: Rozwój oferty kulturalnej i sportowo – rekreacyjnej na obszarze MOF GW
		P15. Rosnący popyt na zasoby infrastruktury sportowej i rekreacyjnej w MOF GW.				
P16. Nierówny dostęp do oferty kultury i sportu w MOF GW.						
			3. Zapewnienie infrastruktury sportowej dostosowanej do potrzeb osób z			

Sfera	Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem MOF GW	Wyzwania rozwojowe	Wspólne cele	Priorytety	Projekty zintegrowane
			<p>niepełnosprawnościami.</p> <p>4. Rozwój funkcji turystycznej z wyróżniającymi się na tle kraju i regionu produktami turystycznymi, w szczególności bazującymi na potencjale przyrodniczym (zielone płuca Polski) i kulturowym oraz dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej. uwarunkowania przyrodnicze.</p> <p>10. Zacieśnianie współpracy w ramach MOF GW w celu osiągnięcia efektu synergii oraz optymalnego wykorzystania zewnętrznych i wewnętrznych narzędzi wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego.</p>			
Sfera gospodarcza	Potencjał rozwoju gospodarczego	<p>P17. Słabe rozpoznanie i wykorzystanie potencjału innowacyjności w MOF GW.</p> <p>P18. Niezorganizowany w ujęciu MOF GW proces moderowania rozwoju gospodarczego.</p>	<p>3. Rozwój konkurencyjnej gospodarki w kierunku inteligentnej i zielonej, bazującej na potencjałach poszczególnych gmin MOF GW, oddziałujący pozytywnie na sytuację ekonomiczną mieszkańców (wzrost dochodów ludności, nowe miejsca pracy) i samorządów (wzrost dochodów budżetowych) oraz kształtujący zdolność do zatrzymania młodych osób.</p> <p>10. Zacieśnianie współpracy w ramach MOF GW w celu osiągnięcia efektu synergii oraz optymalnego wykorzystania zewnętrznych i wewnętrznych narzędzi wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego.</p> <p>11. Intensyfikacja współpracy MOF GW na poziomie krajowym i międzynarodowym, w tym transgranicznym, dla zrównoważonego rozwoju obszaru,</p>	<p>Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości</p> <p>Cel strategiczny 5 Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>P 2.1. Gospodarka lokalna przyjazna inwestorom</p> <p>5.1 Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych</p>	<p>Wiązka 2: Wsparcie rozwoju gospodarczego na obszarze MOF GW</p>

Sfera	Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem MOF GW	Wyzwania rozwojowe	Wspólne cele	Priorytety	Projekty zintegrowane
	Potencjał do rozwoju usług opartych na ofercie czasu wolnego	P19. Deficyty rozwoju infrastruktury turystycznej w ujęciu sieciowych powiązań w MOF GW.	4. Rozwój funkcji turystycznej z wyróżniającymi się na tle kraju i regionu produktami turystycznymi, w szczególności bazującymi na potencjale przyrodniczym (zielone płuca Polski) i kulturowym oraz dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej. 10. Zacieśnianie współpracy w ramach MOF GW w celu osiągnięcia efektu synergii oraz optymalnego wykorzystania zewnętrznych i wewnętrznych narzędzi wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego.	Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW	P 7.2. Poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych	Wiązka 12: Rozwój potencjału obszaru i oferty turystycznej na obszarze MOF GW
		P20. Niewystarczająca wspólna promocja turystyczna obszaru MOF GW.				
		P21. Umiarkowane wykorzystanie potencjału przyrodniczego do rozwijania oferty czasu wolnego MOF GW.				
Sfera środowiskowa	Polityka klimatyczna	P22. Konieczność dostosowania się do zmian klimatu obszaru MOF GW.	7. Poprawa jakości środowiska, przeciwdziałanie ingerencji w środowisko przyrodnicze, umiejętne wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych oraz aktywna adaptacja do zmian klimatu.	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu	P 3.1. Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii	Wiązka 3: Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii oraz magazyny energii
		P23. Wysokie i rosnące koszty zużycie energii przez instytucje publiczne MOF GW.				
		P24. Zły stan wód powierzchniowych w całym MOF GW.	6. Rozwijanie spójności obszaru MOF GW poprzez kształtowanie wspólnej polityki przestrzennej uwzględniającej uwarunkowania społeczne, gospodarcze i środowiskowe	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu	P 3.2. Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu	Wiązka 4: Przystosowanie obszaru MOF GW do zmian klimatu
		P25. Zagrożenie powodziowe na terenie MOF GW.				
		P26. Niekorzystny bilans wody na terenie MOF GW.	7. Poprawa jakości środowiska, przeciwdziałanie ingerencji w środowisko przyrodnicze, umiejętne wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych oraz aktywna adaptacja do zmian klimatu.			
		P27. Zagrożenie suszą na terenie MOF GW.				
	P28. Zagrożenia dla spójności przestrzennej i jakości środowiska w MOF GW.					
	Bioróżnorodność	P29. Zagrożenia dla spójności ekologicznej oraz bioróżnorodności związanej z MOF GW.	7. Poprawa jakości środowiska, przeciwdziałanie ingerencji w środowisko przyrodnicze, umiejętne wykorzystanie	Cel strategiczny 4. Wzmocnienie potencjału środowiska	P.4.1 Poprawa jakości terenów zieleni i wsparcie działań	Wiązka 5: Poprawa jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu

Sfera	Kontekst diagnostyczny	Wspólny problem MOF GW	Wyzwania rozwojowe	Wspólne cele	Priorytety	Projekty zintegrowane
		P30. Fragmentaryzacja i degradacja terenów zielonych na obszarach miejskich i wiejskich MOF GW.	posiadanych walorów przyrodniczych oraz aktywna adaptacja do zmian klimatu.	przyrodniczego	dotyczących różnorodności biologicznej	zachowania bioróżnorodności obszaru
	Zrównoważona mobilność	P31. Deficyty powiązań komunikacyjnych wewnątrz MOF GW.	8. Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej kształtowanej przez dobrze rozwinięty i funkcjonujący niskoemisyjny system komunikacji zbiorowej, wpływający na spójność społeczną, dostęp do usług publicznych oraz rynku pracy.	Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej	P 5.1. Rozwijanie infrastruktury komunikacji niskoemisyjnej	Wiązka 6: Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego na obszarze MOF GW i poprawa dostępności komunikacyjnej
		32. Wzrost liczby samochodów na obszarze MOF GW.	9. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej MOF GW w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej obszaru oraz uwolnienia potencjału turystycznego.			
		P33. Niska atrakcyjność transportu publicznego w MOF GW.				
		P34. Wzrost liczby mieszkańców gmin podmiejskich MOF korzystających z samochodów.				
P35. Niepełna i niespójna sieć dróg i ścieżek rowerowych w MOF GW, które nie tworzą odpowiedniej alternatywy dla transportu samochodowego.	10. Zacieśnianie współpracy w ramach MOF GW w celu osiągnięcia efektu synergii oraz optymalnego wykorzystania zewnętrznych i wewnętrznych narzędzi wsparcia rozwoju regionalnego i lokalnego.					

Horyzontem czasowym rozwiązania kluczowych zidentyfikowanych problemów w ww. tabeli jest 2027 r.

Poniżej przedstawiono listę projektów, które będą realizowane w trybie niekonkurencyjnym wraz z opisem przedsięwzięć, wysokością dofinansowania i przewidywanym terminem realizacji projektu.

Tabela 11. Lista projektów strategicznych.

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN)	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III	<p>Cel strategiczny 1.</p> <p>Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych</p>	<p>Cel polityki 1</p> <p>Cel szczegółowy 1.2.</p>	FELB.01.04	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>Celem projektu jest ułatwienie dostępu obywatelom, w tym uczniom oraz rodzicom, osobom z niepełnosprawnościami, przedsiębiorcom i instytucjom do nowoczesnych zaawansowanych usług elektronicznych świadczonych na szczeblu administracji samorządowej w Mieście Gorzowie Wielkopolskim, umożliwiającą dwustronną interakcję w środowisku cyfrowym.</p> <p>Projekt kontynuuje i integruje działania wdrażane przez Urząd Miasta i jednostki podległe w innych realizowanych projektach.</p> <p>W ramach projektu planowane są m. in. niżej wymienione elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój elektronicznej administracji w Urzędzie Miasta Gorzowa Wielkopolskiego oraz podległych jednostkach oświatowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego zapewni m.in. wspólną obsługę administracyjną, finansową i organizacyjną dla jednostek organizacyjnych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Jednostkami obsługiwanymi będą żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, zespoły szkół, szkoły ponadpodstawowe oraz placówki oświatowo-wychowawcze. - elektroniczna ewidencja dróg; poprzez którą mieszkańcy będą mieli możliwość wystąpić o konkretne informacje związane z utrzymaniem, oznakowaniem dróg, a zarządca dróg w oparciu o zebrane szczegółowe dane, będzie mógł udzielić mieszkańcom zwrotnej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. E-usługi w Gminie Bogdaniec 2. E-usługi w Gminie Deszczno 3. Strzelecki e-urząd 4. Zapewnienie wyższej jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych 5. Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym 	3 049 000,00	II/III kwartał 2024

					<p>odpowiedzi w przedmiotowym module.</p> <p>- opracowanie i wdrożenie cyfrowego rozwiązania służącego wzmocnieniu i dalszemu rozwojowi partycypacji obywatelskiej w procesach zarządzania miastem. Rozwiązania mają służyć przede wszystkim obsłudze konsultacji społecznych, w szczególności budżetu obywatelskiego oraz innych form zasięgania opinii mieszkańców.</p> <p>Ww. katalog usług ma charakter przykładowy, zostanie określony na podstawie diagnozy poprzedzającej przygotowanie projektu w oparciu o ówczesne zaangażowanie Urzędu Miasta i jednostek podległych we wdrożenie e-usług.</p> <p>Wzmocnienie administracji samorządowej pakietami usług, aplikacjami itp., umożliwi mieszkańcom łatwiejszy dostęp do usług elektronicznych świadczonych na szczeblu administracji samorządowej.</p>			
2. E-usługi w Gminie Bogdaniec	<p>Cel strategiczny 1.</p> <p>Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych</p>	<p>Cel polityki 1</p> <p>Cel szczegółowy 1.2</p>	FELB.01.04	Gmina Bogdaniec	<p>Celem projektu jest zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną dla mieszkańców Gminy Bogdaniec oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa i interoperacyjności systemów informatycznych udostępniających informację publiczną. W ramach zadania planuje się udostępnić dla mieszkańców e-usługę, która umożliwi za pomocą profilu zaufanego/węzła krajowego dokonania płatności w związku z opłatami i podatkami obsługiwanymi przez systemy funkcjonujące w urzędzie oraz przeglądanie i składanie wniosków lub deklaracji z tytułu ww. opłat, podatków oraz innych spraw urzędowych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III 2. E-usługi w Gminie Deszczno 3. Strzelecki e-urząd 4. Zapewnienie wyższej jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych 5. Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym 	146 079,55	I kwartał 2025
3. E-usługi w Gminie Deszczno	<p>Cel strategiczny 1.</p> <p>Podniesienie standardu</p>	<p>Cel polityki 1</p> <p>Cel szczegółowy 1.2.</p>	FELB.01.04	Gmina Deszczno	<p><u>Cel projektu:</u></p> <p>Celem projektu jest ułatwienie dostępu obywatelom w tym uczniom oraz rodzicom osobom z niepełnosprawnościami, przedsiębiorcom i instytucjom do nowoczesnych, zaawansowanych usług świadczonych na szczeblu administracji samorządowej w gminie Deszczno umożliwiającą</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III 2. E-usługi w Gminie Bogdaniec 	360 342,82	III kwartał 2026

	jakości i dostępności usług publicznych				<p>dwustronną interakcję w środowisku cyfrowym.</p> <p><u>Opis projektu:</u> Projekt kontynuuje i integruje działania wdrażane w UG i jednostki podległe w realizowanych projektach.</p> <p>Projekt dotyczy przygotowania, sformułowania usług publicznych do świadczenia w formie elektronicznej (opracowanie procedury, dokumentów, obiegu dokumentów, zatwierdzania) i ich wdrożenia w formie cyfrowej Karty Mieszkańca</p> <p>Istotą działania będzie świadczenie usług przez różne jednostki gminy Deszczno oraz MOF GW.</p> <p>Narzędzie będzie zawierało w sobie moduły usługowe świadczone przez urząd i jednostki podległe oraz z terenu MOF GW (np. bilety autobusowe).</p> <p>Planowane są m.in. w zakresie:</p> <p>obsługi procedury i opłat podatków lokalnych</p> <p>obsługi procedury i opłat w zakresie: lokalizacji urzędzeń i zajęcia pasa drogowego</p> <p>obsługi i procedury i opłat w zakresie: wydawania zaświadczeń o wpisie do MPZP, lokalizacji celu publicznego</p> <p>obsługi wykupu miejsc na cmentarzach</p> <p>komunikacji w zakresie wydawania dowodu osobistego</p> <p>płatności w przedszkolach szkołach (wyżywienie, opłata stała)</p> <p>rezerwacji i płatności za wynajem sal wiejskich</p> <p>zakupu biletów miesięcznych w komunikacji publicznej</p> <p>zintegrowanej karty bibliotecznej</p> <p>Ww. katalog usług ma charakter przykładowy, zostanie określony na podstawie diagnozy poprzedzającej przygotowanie projektu w oparciu o ówczesne zaangażowanie UG i jednostek podległych we wdrożenie e-usług.</p> <p>Uzupełniającym elementem projektu będą inwestycje w infrastrukturę informatyczną zgodnie z przygotowaną diagnozą potrzeb.</p> <p>W skutek realizacji projektu nastąpi poprawa warunków funkcjonowania administracji publicznej na terenie Gminy Deszczno.</p>	<p>3. Strzelecki e-urząd</p> <p>4. Zapewnienie wyższej jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych</p> <p>5. Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym</p>		
4. Zapewnienie wyższej	Cel	Cel polityki 1	FELB.01.04	Gmina Kłodawa	Celem głównym projektu jest poprawa warunków	1. Rozwój	179 855,21	I kwartał

jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych	strategiczny 1. Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych	Cel szczegółowy 1.2.			funkcjonowania administracji publicznej na terenie Gminy Kłodawa poprzez wdrożenie e-usług publicznych i zapewnienie ich użytkowania przez szeroką grupę interesariuszy, zwiększony poziom wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w administracji publicznej poprzez zapewnienie petentom Urzędu Gminy Kłodawa oraz podległym jednostek dostępu do szerokiego zakresu wysokiej jakości usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną. Efektem realizacji projektu będzie wyposażenie UM Kłodawa i objętych projektem jednostek w narzędzia i usługi przyczyniające się do efektywniejszych działań – w tym wzmocnienie stopnia cyfryzacji administracji oraz rozwój elektronicznych usług publicznych, integracji systemów oraz zwiększenia stopnia dostępności dla obywateli.	elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III 2. E-usługi w Gminie Bogdaniec 3. E-usługi w Gminie Deszczno 4. Strzelecki e-urząd 5. Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym		2026
5. Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym	Cel strategiczny 1. Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych	Cel polityki 1 Cel szczegółowy 1.2.	FELB.01.04	Gmina Lubiszyn	Celem projektu jest ułatwienie mieszkańcom gminy dostępu do nowoczesnych, zaawansowanych usług elektronicznych, umożliwiających wgląd do najważniejszych informacji bezpośrednio z pozycji smartfona, połączonych w jednej aplikacji. Ważnym elementem wdrażanego rozwiązania, będzie przyspieszenie wymiany informacji pomiędzy mieszkańcem a urzędem, dzięki modułom jakie zawierać będzie aplikacja. Gmina planuje wdrożyć moduły takie jak: Zgłoszenia, Ogłoszenia, Kiedy Odpady, Dostępny Samorząd, Konsultacje Społeczne, Podatki i Opłaty, mTurysta oraz moduł Więcej, który umożliwić będzie podłączenie linków zewnętrznych, które przekierują użytkownika bezpośrednio do wybranej strony. Aplikacja wpłynie na jakość życia mieszkańców Gminy Lubiszyn. Szybki dostęp do ważnych informacji poprzez moduł Ogłoszenia, w którym zamieszczane będą komunikaty o najważniejszych wydarzeniach w Gminie, czy alerty oraz możliwość zamieszczenia informacji o awariach w module Zgłoszenia, spowodują poprawę komunikacji na poziomie mieszkaniec – urząd. Profesjonalne usługi świadczone przez Gminę wpłyną również na jednolitą wymianę informacji w przestrzeni MOF GW. Kolejnym wdrażanym rozwiązaniem ułatwiającym dostęp do informacji mieszkańcom oraz gminom MOF GW jest Wirtualny Spacer, który przedstawiać będzie panoramę nad	1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III 2. E-usługi w Gminie Bogdaniec 3. E-usługi w Gminie Deszczno 4. Strzelecki e-urząd 5. Zapewnienie wyższej jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych	141 857,63	I kwartał 2024

					sołectwami z opisami miejscowości, czy ważniejszych miejsc w gminie, wraz z opisami i ujęciami wideo wybranych miejsc. Gmina Lubiszyn zaplanowała również zakup sprzętu komputerowego wraz z urządzeniami peryferyjnymi, w ramach cyfryzacji jednostek podległych. Zakupione zostanie 10 szt. komputerów przenośnych - laptopów wraz z myszkami, zgodnie z zapotrzebowaniem tych jednostek.			
6. Strzelecki e-urząd	Cel strategiczny 1. Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych	Cel polityki 1 Cel szczegółowy 1.2	FELB.01.04	Gmina Strzelce Krajeńskie	Poszerzenie oferty e-usług w Urzędzie Miejskim w celu ułatwienia obsługi klientów. Wprowadzone usługi mają skrócić kolejki w Urzędzie i usprawnić wydawanie dokumentów mieszkańcom.	1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III 2. E-usługi w Gminie Bogdaniec 3. E-usługi w Gminie Deszczno 4. Zapewnienie wyższej jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych 5. Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym	344 511,34	I kwartał 2025
7. Centrum Wsparcia Biznesu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego	Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości.	Cel polityki 1 Cel szczegółowy 1.3	FELB.01.07	Miasto Gorzów Wielkopolski, Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Santok, Skwierzyna, Miasto i Gmina Strzelce Krajeńskie oraz Miasto i Gmina Witnica	Celem projektu jest wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MMŚP oraz tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości poprzez stworzenie Centrum Wsparcia Biznesu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego (MOF GW). Działania w ramach Centrum Wsparcia Biznesu będą realizowane w ramach funkcjonowania Wydziału Obsługi Inwestora i Biznesu Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, który stanowi grupę osób odpowiedzialnych za relację z lokalnym biznesem, promocję potencjału inwestycyjnego obszaru MOF GW i obsługę lokalnych przedsiębiorstw oraz inwestorów zewnętrznych. Działania będą odbywały się we współpracy z Instytucjami Otoczenia Biznesu. Projekt będzie realizowany w partnerstwie z gminami MOF GW, a liderem projektu będzie Miasto Gorzów	1. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap	3.812.981,75	II/III kwartał 2024

					Wielkopolski.				
8.	Rozwój OZE wraz z budową magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.2	FELB.02.05	Miasto Gorzów Wielkopolski	Celem projektu jest zwiększenie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej oraz poprawa jakości środowiska przyrodniczego poprzez wdrożenie rozwiązań wpływających na zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i łagodzenie skutków zmian klimatu, zmniejszenie kosztów eksploatacji budynków. W ramach projektu zainstalowane zostaną odnawialne źródła energii oraz utworzone zostaną magazyny energii w budynkach użyteczności publicznej.	1. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Deszczno 2. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa	1 643 000,00	I kwartał 2025
9.	Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Deszczno	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.2	FELB.02.05	Gmina Deszczno	<u>Cel projektu:</u> Celem projektu jest wzrost udziału OZE w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Deszczno poprzez budowę magazynów energii. <u>Opis projektu:</u> Przedmiotem projektu będzie wykonanie magazynów energii w zdiagnozowanym lub zdiagnozowanych obiektach użyteczności publicznej w gminie Deszczno. Lokalizacja magazynów energii poprzedzona zostanie badaniami potrzeb w tym zakresie, tak by nastąpił optymalny z punktu widzenia beneficjenta wzrost efektywności wykorzystania OZE w zarządzanych przez niego obiektach. Magazyny będą uzupełnieniem posiadanych lub planowanych do budowy nowych źródeł energii odnawialnej.	1. Rozwój OZE wraz z budową magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim 2. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa	505 713,85	III kwartał 2024
10.	Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.2	FELB.02.05	Gmina Kłodawa	Celem projektu będzie wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w budynku użyteczności publicznej poprzez budowę magazynów energii przy budynku urzędu gminy Kłodawa. Magazyny będą uzupełnieniem posiadanych lub planowanych do budowy nowych źródeł energii odnawialnej. Planowana inwestycja –magazyn energii, to potencjalne rozwiązanie problematyki systemu	1. Rozwój OZE wraz z budową magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim 2. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności	106 221,66	I kwartał 2026

	działania służące adaptacji do zmian klimatu				<p>elektroenergetycznego. Poprzez wdrożenie rozwiązań wpływających na zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i łagodzenie skutków klimatu, zmniejszenie kosztów eksploatacji budynków niewątpliwie wpłynie na poprawę jakości środowiska.</p> <p>Projekt uwzględniając interesy szerszego grona odbiorców, przyczyni się do poprawy warunków życia lokalnej społeczności w tym osób pracujących w budynku jak również osób odwiedzających ten obiekt.</p> <p>Promocja projektu będzie zachęcała do działań proekologicznych, zwłaszcza tych dotyczących walki z tzw. „niską emisją”, co powinno przełożyć się na zwiększoną świadomość w tym aspekcie wszystkich mieszkańców miejscowości jak i osób korzystających z budynku.</p>	publicznej w Gminie Deszczno		
11. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim	<p>Cel strategiczny 3.</p> <p>Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.4</p>	FELB.02.07	<p>Miasto Gorzów Wielkopolski</p>	<p>Zaplanowane działania w projekcie przyczynią się do zatrzymania i opóźnienia odpływu wód opadowych i roztopowych z terenów miejskich oraz ich retencjonowania, zagospodarowania, infiltracji do gruntu, a także wykorzystania w okresie suszy. Rozwiązania będą pełniły istotną rolę w ograniczeniu spływu powierzchniowego wód opadowych i zwiększaniu retencji w mieście. Zminimalizują również występowanie tzw. szybkich powodzi miejskich i ich skutków. Pozwolą na ochronę i zabezpieczenie infrastruktury na terenie miasta przed negatywnymi skutkami ekstremalnych zjawisk. Zadania te stanowią odpowiedź na zachodzące zmiany klimatu.</p> <p>Wykonanie przewidzianego zagospodarowania terenów w ramach projektu zapobiegać będzie w rezultacie podtopieniom i zalaniom poprzez opóźnienie spływu powierzchniowego i zwiększenie odporności obszarów miejskich na zjawiska pogodowe, jednocześnie ograniczając następstwa radykalnych zdarzeń klimatycznych.</p> <p>W ramach projektu planuje się stworzenie elementów błękitno-zielonej infrastruktury w mieście Gorzowie Wielkopolskim, jak na przykład:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odwodnienie i zabezpieczenie skarpy przy ul. Warszawskiej; - pozostałe działania ograniczające wpływ zalewania 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mała retencja-więcej wody dla przyrody 2. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi w Wawrowie 3. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce 4. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych 5. Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn 	2 640 000,00	I kwartał 2025

					w newralgicznych obszarach miasta.			
12. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.4	FELB.02.07	Gmina Strzelce Krajeńskie	Remont zbiornika retencyjnego w miejscowości Lubicz. W celu przeciwdziałania ekstremalnym zjawiskom pogodowym poprzez racjonalne gospodarowanie wodą: gromadzenie jej podczas opadów oraz korzystanie z niej podczas suszy.	1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim 2. Mała retencja-więcej wody dla przyrody 3. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi w Wawrowie 4. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych 5. Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn	492 989,64	IV kwartał 2025
13. Mała retencja-więcej wody dla przyrody.	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.4	FELB.02.07.	Gmina Bogdaniec	Celem projektu jest poprawa stanu technicznego urządzeń małej retencji. Poprawa infrastruktury minimalizującej możliwość wystąpienia ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz likwidacja ich skutków. Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych. Działania będą podejmowane w celu ograniczenia suszy i zmniejszenia zagrożenia powodziowego.	1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim 2. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi w Wawrowie 3. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce 4. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika	295 311,22	IV kwartał 2024

						retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych		
						5. Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn		
14. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi w Wawrowie	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.4	FELB.02.07	Gmina Santok	Projekt dotyczy wymiany opraw oświetleniowych i dowieszenia nowych opraw w miejscach niedoświetlonych terenów sportowych w m. Wawrów. Planowane jest uzyskanie oszczędności w zużyciu energii elektrycznej. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych. Działania przyczynią się w zakresie poprawy jakości powietrza. Modernizacja oświetlenia na terenach sportowych na energooszczędne sprzyja redukowaniu emisji gazów cieplarnianych, umożliwi także znaczne oszczędności energii elektrycznej. Modernizacja oświetlenia będzie sprzyjać ekologicznemu gospodarowaniu energią. Celem głównym projektu jest zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego poprzez zmniejszenie wykorzystania energii elektrycznej na potrzeby oświetlenia stadionu, oświetlenia ulicznego w m. Wawrów.	1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim 2. Mała retencja-więcej wody dla przyrody 3. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce 4. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych 5. Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn	756 919,00	I kwartał 2025 r.
15. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z	Cel strategiczny 3. Zwiększenie	Cel polityki 2	FELB.02.07	Gmina Skwierzyna	Projekt będzie inwestycją jednoetapową i polega na przebudowie zbiornika retencyjnego położonego w Skwierzynie przy ul. Sobieskiego. Inwestycja obejmuje przeprowadzenie niezbędnych prac budowlanych, które koncentrują się na odmuleniu zbiornika oraz	1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim 2. Mała retencja-więcej	1 020 961,12	I kwartał 2025

konserwacją rowów melioracyjnych	ie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.	Cel szczegółowy 2.4			doprowadzenie go do takiego stanu, w którym będzie mógł należycie pełnić swoją funkcję. W ramach zadania zamierza się również przeprowadzić niezbędne roboty melioracyjne na terenie miasta Skwierzyna, które polegać będą na wykoszeniu skarp i korony rowu, odmuleniu Kinety oraz odtworzenie umocnień w rowach. Łączna długość rowów to ok. 1900 mb. Ponadto roboty obejmą: - odmulenie dna oraz uformowanie skarp zbiornika, - rozbiórkę istniejącego mnicza wlotowego i budowę nowego, - zagospodarowanie terenu.	3. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi 4. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce 5. Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn		
16. Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.4	FELB.02.07	Gmina Lubiszyn	Przedmiotem projektu jest modernizacja trzech zbiorników wód opadowych w miejscowościach Lubno i Wysoka w Gminie Lubiszyn wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Celem projektu jest poprawa stanu technicznego zbiorników małej retencji w celu odpowiedniego gospodarowania wodami opadowymi. Zaplanowane prace, jakie zostaną przeprowadzone to: m. in. odmulenie zbiorników, pogłębienie, wzmocnienie brzegów i otoczenia, zapewnienie bezpiecznych dojazdów i funkcjonalnego ogrodzenia, co powinno doprowadzić do stanu technicznego, zgodnego z obowiązującymi przepisami i wymogami w zakresie bezpieczeństwa mieszkańców. Lokalizacja zbiorników: 1. przy przebudowanej w roku 2023 drodze gminnej – ul. Morwowej w Lubnie, 2. przy drodze powiatowej ul. Sportowej w Lubnie oraz 3. przy drodze gminnej w centrum m. Wysoka. Podjęte działania przyczynią się do prawidłowego odprowadzenia wody z tych dróg oraz jej magazynowania, w celu ochrony przed suszą.	1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim 2. Mała retencja- więcej wody dla przyrody 3. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi 4. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce 5. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych.	202 995,76	IV kwartał 2024
17. Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa	Cel strategiczny 4.	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.7	FELB 02.11	Miasto Gorzów Wielkopolski	Celem projektu jest ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Park leśny zlokalizowany jest na działkach należących do Miasta Gorzowa	1. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec	3 409 000,00	II kwartał 2025

Wielkopolskiego	Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego				<p>Wielkopolskiego.</p> <p>Ochrona bioróżnorodności będzie prowadzona w oparciu o gatunki rodzime.</p> <p>Na terenie parku występują gatunki roślin i zwierząt chronionych i cennych przyrodniczo.</p> <p>W ramach projektu zlecona zostanie ekspertyza przyrodnicza, która wskaże kierunki ochrony przyrody, pomoże w działaniach związanych z zachowaniem, zrównoważonym użytkowaniem oraz odnawianiem zasobów, tworów i składników przyrody.</p> <p>Nasadzone zostaną także różnorodne gatunki roślin, umożliwiające stworzenie siedlisk, które zapewnią ochronę dla rodzimych gatunków owadów, ptaków i małych ssaków w mieście, które będą mogły migrować pomiędzy istniejącymi obszarami biologicznie czynnymi w mieście, a także w całym MOF GW.</p> <p>W ramach projektu zaplanowano odbudowę, wzmocnienie i pielęgnację istniejącej zieleni oraz poprawę ekosystemu poprzez nowe nasadzenia.</p> <p>W ramach projektu realizowane będą także działania ograniczające negatywny wpływ człowieka na środowisko przyrodnicze, w tym związane z kanalizowaniem ruchu turystycznego.</p>	<p>2. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa</p> <p>3. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Klasztornym Dolnym</p> <p>4. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach w miejscowościach Gminy Lubiszyn.</p>		
18. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec.	<p>Cel strategiczny 4.</p> <p>Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.7</p>	FELB.02.11	Gmina Bogdaniec	<p>Projekt jest odpowiedzią na zmiany klimatu jak i zanieczyszczenia powietrza na terenie MOF GW, degradacja siedlisk zielonych i gatunków chronionych. Celem projektu jest wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego (cel strategiczny 4), poprawa jakości terenów zieleni i wsparcia działań dotyczących różnorodności biologicznej. Projekt zakłada poprawę jakości terenów zieleni na obszarze MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności. Projekt zakłada zagospodarowanie oraz odbudowę biologiczną zieleni znajdującej się w parku w centrum Bogdańca. Park sąsiaduje z drogą wojewódzką nr 132 przy trasie Gorzów Wlkp. -Kostrzyna nad Odrą, co umożliwia dojazd do miejsca nie tylko mieszkańcom Bogdańca ale wszystkim mieszkańcom obszaru MOF GW. Drzewostan oraz cały ekosystem w parku obecnie jest zdegradowany. W ramach projektu zaplanowano odbudowę, wzmocnienie i pielęgnację istniejącej zieleni oraz poprawę ekosystemu poprzez nowe nasadzenia. Inwentaryzacja zieleni w parku</p>	<p>1. Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa Wielkopolskiego</p> <p>2. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa</p> <p>3. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Klasztornym Dolnym</p> <p>4. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach w miejscowościach Gminy Lubiszyn.</p>	167 665,35	I kwartał 2025

					<p>pozwoili na wyodrębnienie następującego drzewostanu: lipa drobnolistna, buk pospolity, klon, jesion wyniosły, wiąz szypułkowany, żywotnik zachodni, cis pospolity, kasztanowiec pospolity. Wszystkie wymienione drzewa mają liczne suche gałęzie, odrosła na pniu, jemiolę w koronie. Cała roślinność parku wymaga prac pielęgnacyjnych. W założeniu projekt ma być centrum bioróżnorodności całego obszaru MOF GW . Ma być to również miejsce reprezentacyjne oraz zapewniające aktywny wypoczynek i relaks, oraz idealne miejsce dla siedlisk gatunków chronionych ptaków oraz owadów chronionych jak np. szklarnik leśny, zalotka torfowcowa, niepylak mnemozyna, paż żeglarz, szlaczkon tofrowiec, czerwonończyk nieparek, modraszek naustious, modraszek arion. Inwestycja zakłada dostosowanie ciągów pieszych do wcześniej wydeptanych ścieżek i rosnących na tym terenie drzew oraz zaprojektowaniu szaty roślinnej atrakcyjnej o każdej porze roku. Projekt zakłada również wprowadzenie oświetlenia oraz ujęć wody, by możliwe było podlewanie roślin. W ramach projektu zakład się również usytuowanie małej architektury tj. ławek, śmietników, lamp, zaprojektowano również tor wrotkarski, fontannę, szachy terenowe i stoliki do gry w szachy, tor do gry w boule. Szata roślinna którą planuje się obsadzić park w ramach projektu to m.in. zimozielone rododendrony, aksamitki, begonie stale kwitnące, starce popielne, azalie, pigwowce i róże. Zaplanowano również regularne kompozycję z bukszpanu tj. kule, kwadraty i stożki. Pomiędzy ścieżką a torem wrotkarskim zaplanowano jałowce płożące, trawy japońskie oraz derenie które zimą zachwycają czerwonymi pędami. Wewnątrz pętli posadzone zostaną kwitnące jabłonie ozdobne i głogi pośrednie. Zaplanowano również nasadzenia świerków i lilaków, wzdłuż północnej granicy parku będą rosły drzewa – tulipanowce amerykańskie. Wszystkie zaplanowane nasadzenia będą tworzyły jedną spójną całość z już istniejącymi nasadzeniami. Wszystkie rośliny będą kwitły kolejno na przestrzeni całego roku. Projekt jest bardzo kluczowy, ponieważ dzięki niemu poprawi się jakość powietrza na obszarze MOF GW, czego konsekwencją będzie pomoc w zwalczaniu zmian klimatu. Zachowanie bioróżnorodności na terenie MOF GW jest niezmiernie</p>			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

					ważne ze względu na konsekwencje jakie może nieść dla społeczeństwa, gospodarki i zdrowia ludzi.			
19. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa	<p>Cel strategiczny 4.</p> <p>Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.7</p>	FELB 02.11	Gmina Kłodawa	<p>Celem realizacji projektu jest zwiększenie bioróżnorodności na terenie gminy poprzez powiększenie oraz wzbogacenie roślinności, wybierając i sadząc rodzime gatunki roślin, które są przystosowane do naszego ekosystemu. Takie rośliny lepiej zimują i rosną, przez co nie będą wymagać nadmiernej opieki na obszarze terenów zielonych w miejscowości objętej projektem. Podczas projektowania nasadzeń uwzględnione zostaną aspekty wsparcia gatunków rodzimych oraz zapewnienie utrzymania liczebności populacji. Jest to skwer zlokalizowany w centrum wsi. Stanowi on jedno z najczęściej uczęszczanych miejsc przez mieszkańców, czy też przyjezdnych. Jako wyraz kompletnego zagospodarowania skweru, planowane jest wyposażenie tej przestrzeni w elementy małej architektury: koszy na śmieci, ławek, czy stojaków na rowery. Planowana roślinność na rabatach będzie stanowiła bank gatunków rodzimych.</p> <p>Realizacja zadania podniesie znaczenie i atrakcyjność przestrzeni, nadając mu wysokie walory estetyczne, wykorzystując jako miejsce działań kulturalnych oraz ekspozycji zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego .</p> <p>Ułatwi społeczną integrację oraz wytwarzanie kapitału społecznego, pozwoli promować ruch pieszy i aktywne formy wypoczynku, wpłynie na poczucie związku z gminą, będzie miejscem realizacji postaw obywatelskich i aktywistycznych, obszarem wykształcania się idei dobra wspólnego, indywidualnej i zbiorowej tożsamości, może stanowić miejsce kontaktu ze sztuką i przestrzeń działań artystycznych.</p>	<p>1. Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa Wielkopolskiego</p> <p>2. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec</p> <p>3. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Klasztornym Dolnym</p> <p>4. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach w miejscowościach Gminy Lubiszyn.</p>	204 000,00	II kwartał 2025
20. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach w miejscowościach Gminy Lubiszyn	<p>Cel strategiczny 4.</p> <p>Wzmocnienie potencjału</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.7</p>	FELB 02.11	Gmina Lubiszyn	<p>Celem realizacji projektu jest zwiększenie bioróżnorodności na terenie gminy poprzez powiększenie oraz wzbogacenie roślinności, wybierając i sadząc rodzime gatunki roślin, które są przystosowane do naszego ekosystemu. Takie rośliny lepiej zimują i rosną, przez co nie będą wymagać</p>	<p>1. Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa Wielkopolskiego</p> <p>2. Tworzenie centrów</p>	162 819,51	II kwartał 2024

	u środowiska przyrodniczego			<p>nadmiernej opieki na obszarze terenów zielonych w miejscowościach objętych projektem. Podczas projektowania nasadzeń uwzględnione zostaną aspekty wsparcia gatunków rodzimych oraz zapewnienie utrzymania liczebności populacji. Ważnym aspektem w Projekcie jest poprawa warunków bytowania rodzimych gatunków owadów i ptaków, poprzez utworzenie miejsc schronienia i bazy pokarmowej, w szczególności owadów zapylających. Potrzeba realizacji projektu wynika z konieczności podejmowania działań na rzecz ochrony przyrody w celu zachowania jej dla przyszłych pokoleń. Wyzwaniem i potrzebą aktualnej rzeczywistości jest konieczność tworzenia miejsc zacienionych w celu obniżenia temperatury w okresie letnim, a także ochroną zasobów wilgoci. Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na poprawę warunków i jakości życia mieszkańców, zapewniając im miejsce do odpoczynku oraz likwidację wysp ciepła. Projekt, swoim zakresem, będzie obejmował wykonanie nasadzeń drzew i krzewów na istniejących skwerach w miejscowościach Staw i Wysoka w Gminie Lubiszyn, które będą zmodernizowane w wyniku realizacji innego projektu w ramach ZIT. Zaplanowano zaprojektowanie spójnych z miejscowym krajobrazem rabat, wpisujących się w istniejącą i zmodernizowaną wcześniej infrastrukturę. Zakres projektu obejmie również skwery w miejscowościach: Lubiszyn, Marwice (przy nowo wybudowanej sali wiejskiej, w obszarze znajdującego się tam oczka wodnego pełniącego rolę zbiornika retencyjnego), Baczyna (kompleks rekreacyjno – gospodarczy przy ul. Osiedlowej), Lubno (teren wokół remizy przy przebudowanej ul. Morwowej). Są to skwery zlokalizowane głównie w centrach wsi, które stanowią najczęściej uczęszczane przez mieszkańców, czy też przyjezdnych miejsca. Jako wyraz kompletnego zagospodarowania skwerów, planowane jest wyposażenie tej przestrzeni w elementy małej architektury: koszy na śmieci, ławek, czy stojaków na rowery. Planowana roślinność na rabatach będzie stanowiła bank gatunków rodzimych, w tym miododajnych, szczególnie istotnych w realizacji działań w obrębie marki Gminy Lubiszyn przyjaznej pszczołom i działalności pszczelarskiej. Obecnie są to, w większości, słabo zagospodarowane miejsca, często</p>	<p>bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec</p> <p>3. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa</p> <p>4. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Klasztornym Dolnym</p>		
--	-----------------------------	--	--	--	--	--	--

					obsiane jedynie trawą.			
21. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Klasztornym Dolnym	<p>Cel strategiczny 4.</p> <p>Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.7</p>	FELB.02.11	Gmina Strzelce Krajeńskie	<p>Budowa ekoskweru wraz z wiatą edukacyjną i punktami widokowymi nad Jeziorem Klasztornym Dolnym.</p>	<p>1. Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa Wielkopolskiego</p> <p>2. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec</p> <p>3. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa</p> <p>4. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach w miejscowościach Gminy Lubiszyn</p>	598 885,65	I kwartał 2026
22. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV	<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.8.</p>	FELB.03.02	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>Projekt zakłada budowę dróg rowerowych m.in. przy ul. Myśluborskiej (na odcinku od Ronda Szczecińskiego do ul. Sportowej) i Al. Konstytucji 3 Maja (od ul. Sportowej do ul. Żelaznej) oraz na ul. Jagiełły (na odcinku od ul. Chrobrego do Ronda Zgody).</p> <p>Celem głównym projektu jest wzrost i poprawa mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim poprzez rozbudowę ścieżek rowerowych spełniających głównie funkcję komunikacyjną prowadzącą do substytucji innych form transportu. Natomiast postawienie na niskoemisyjny środek transportu – rower, obok dobrze funkcjonującego transportu zbiorowego, który pełnić będzie jednocześnie funkcje dojazdu do pracy oraz formę spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Gorzowa i okolicznych gmin, może być alternatywą dla mieszkańców korzystających z transportu samochodowego.</p>	<p>1. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II</p> <p>2. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec.</p> <p>3. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I</p> <p>4. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce</p> <p>5. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p> <p>6. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w</p>	3.800.000,00	II/III kwartał 2024

						<p>Gminie Santok – etap I</p> <p>7. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościńkowo – etap I</p> <p>8. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn</p> <p>10. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim</p>		
23. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II	<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.8.</p>	FELB 03.02	<p>Miasto Gorzów Wielkopolski</p>	<p>Projekt zakłada budowę ścieżki rowerowej przy rzece Kłodawka w dwóch etapach: na odcinku od ul. Chodkiewicza do Ronda Barlineckiego (etap IIa) oraz od Ronda Barlineckiego do granicy z Gminą Kłodawa (etap II b).</p> <p>Celem głównym projektu jest wzrost i poprawa mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim poprzez rozbudowę ścieżek rowerowych spełniających głównie funkcję komunikacyjną prowadzącą do substytucji innych form transportu. Natomiast postawienie na niskoemisyjny środek transportu – rower, obok dobrze funkcjonującego transportu zbiorowego, który pełnić będzie jednocześnie funkcje dojazdu do pracy oraz formę spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Gorzowa i okolicznych gmin, może być alternatywą dla mieszkańców korzystających z transportu samochodowego.</p>	<p>1 Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV</p> <p>2. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec</p> <p>3. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I</p> <p>4. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce</p> <p>5. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p> <p>6. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w</p>	12 291 000,00	II kwartał 2025

						<p>Gminie Santok – etap I</p> <p>7. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I</p> <p>8. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn</p> <p>10. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim</p>		
24. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim	<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.8</p>	FELB.03.02	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>Przedmiotem projektu będzie:</p> <p>- budowa drogi rowerowej na odcinku od ul. Ks. A. Czartoryskiego (od przejścia dla pieszych przy Castoramie do ul. Dekerta), ul. Dekerta (odcinek od ul. Ks. A. Czartoryskiego do ul. Srebrnej;</p> <p>- stworzenie planera podróży w formie aplikacji mobilnej integrującej różne formy podróży, transportu publicznego, jak na przykład tramwaj, autobus, czy rower, w tym inteligentny system parkowania informujący o dostępności wolnych miejsc parkingowych;</p> <p>Narzędzia do planowania podróży, czyli inaczej planery podróży, to systemy, które dostarczają podróżnym potrzebnych informacji dotyczących możliwości ich przemieszczenia się z jednego miejsca w drugie. Są one również nazywane wyszukiwarkami połączeń, gdyż przetwarzają posiadane zasoby informacji o ofercie przewozowej różnych przewoźników tak, aby sformułować propozycję połączeń między miejscem początkowym i docelowym wskazanym przez użytkownika, jednocześnie uwzględniając inne kryteria takie jak: czas trwania podróży, czas dotarcia do celu podróży, liczba przesiadek, rodzaje wykorzystywanych środków transportu, wysokość opłaty.</p>	<p>1. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II</p> <p>2. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV</p> <p>3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec.</p> <p>4. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I,</p> <p>5. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce</p> <p>6. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p>	4 410 000,00	III/IV kwartał 2024

						<p>7. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I</p> <p>8. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I</p> <p>9. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>10. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn</p>		
25. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec.	<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.8</p>	FELB.03.02	Gmina Bogdaniec	<p>W ramach projektu planuje się budowę, przebudowę i remont ciągów pieszo- rowerowych na terenie Gminy Bogdaniec. Projekt ma na celu rozwój transportu publicznego rozwój infrastruktury dla transportu niezmotoryzowanego inwestycje w drogi rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe, parkingi. Projekt ze względów finansowych planuje rozłożyć się na etapy, obecny projekt będzie I etapem w ramach którego będzie możliwość wykonania 2,5 km ciągów pieszo rowerowych (cena za 1 m2 – 450 zł brutto) w partnerstwie z zarządcą dróg przy których lokalizowana będzie inwestycja.</p>	<p>1 Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV</p> <p>2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II</p> <p>3. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I</p> <p>4. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce</p> <p>5. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p> <p>6. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I</p> <p>7. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno</p>	1 193 923,27	II kwartał 2025

						<p>– etap I</p> <p>8. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn</p> <p>10. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim</p>		
26. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I	<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.8</p>	FELB.03.02.	Gmina Kłodawa	<p>Etap obejmuje: od granicy z miastem Gorzów Wlkp. do ul. Szkolnej m. Kłodawa wraz z przejściem dla pieszych z sygnalizacją istniejącą: całość 1,350 km w tym Gminne 1,125km i w Zarządzie Dróg Wojewódzkich : 0,225km</p> <p>Zakres planowanych robót będzie obejmował modernizację drogi pieszo – rowerowej poprzez podniesienie trwałości (wzmocnienie istniejącej podbudowy) i wymianę nawierzchni z nieregularnej fazowanej kostki betonowej polbruk na preferowane rozwiązanie spełniające wymogi dobrej drogi rowerowej np. nawierzchnię bitumiczną komfortową dla podróżujących rowerem jak i do poruszania się osób z niepełnosprawnościami. Na modernizowanym odcinku zostanie umiejscowiony punkt obsługi rowerowej z samoobsługową stacją naprawy rowerów.</p> <p>Wymiana nawierzchni pozwoli na podniesienie standardu i jakości podróży co zachęcać będzie do poruszania się po szlakach pieszo - rowerowych.</p> <p>Infrastruktura rowerowa zostanie dostosowana do osób z niepełnosprawnościami poprzez zniwelowanie bariery architektonicznej min. wykonanie przejazdów i przejść dla pieszych oraz wprowadzenie oznakowania pionowego i poziomego przejazdów rowerowych nadająca priorytet dla ruchu rowerowego i pieszego. Wprowadzenie zmian w organizacji ruchu pozwoli na zwiększenia poziomu</p>	<p>1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV</p> <p>2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II</p> <p>3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec.</p> <p>4. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce</p> <p>5. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p> <p>6. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I</p> <p>7. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I</p> <p>8. Rozbudowa infrastruktury rowerowej</p>	1 138 486,14	Iv kwartał 2024

					<p>bezpieczeństwa w transporcie rowerowym w ciągach dróg wojewódzkich.</p> <p>Celem pr. jest zapewnienie mieszkańcom MOF GW – w tym przede wszystkim Gminy Kłodawa - bezpiecznego i funkcjonalnego korzystania z alternatywnej infrastruktury ekologicznego transportu publicznego - ścieżki rowerowej, oraz wzrost i poprawa mobilności poprzez rozbudowę ścieżek rowerowych spełniających głównie funkcję komunikacyjną prowadzącą do substytucji innych form transportu.</p>	<p>w Gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn</p> <p>10. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim</p>		
27. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce	<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.8</p>	FELB.03.02	Gmina Kłodawa	<p>Budowa ścieżki rowerowej wraz z oświetleniem i towarzyszącą infrastrukturą rowerową (dwukierunkowa droga dla rowerów, po której przemieszczać będą się również piesi) ma na celu połączenie i spięcie szlaku pieszo-rowerowego realizowanego przez miasto Gorzów wzdłuż rzeki Kłodawki, (I etap w ramach rewitalizacji zdegradowanych obszarów miasta Gorzowa Wlkp. Wzdłuż rzeki Kłodawki poprzez budowę ciągu pieszo-rowerowego wraz z zagospodarowaniem wybranych podwórek) oraz istniejącej ścieżki rowerowej i chodnika zlokalizowanych w pasie drogi wojewódzkiej nr 151 (ul. Gorzowska), w Kłodawie. Wybudowanie odcinka ścieżki rowerowej o długości ok. 1,6 km pozwoli na bezpieczne przemieszczanie się tzw. niechronionych uczestników ruchu drogowego (pieszych, rowerzystów, użytkowników hulajnóg) siecią ciągów komunikacyjnych na teren gminy Kłodawa i miasta Gorzów Wlkp. Będzie ona jednocześnie częścią sieci szlaków rowerowych ujętych w opracowaniu Polityka Rowerowa Województwa Lubuskiego 2030.</p>	<p>1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV</p> <p>2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II</p> <p>3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec</p> <p>4. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I</p> <p>5. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p> <p>6. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I</p> <p>7. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I</p> <p>8. Rozbudowa infrastruktury rowerowej</p>	1 138 486,15	II kwartał 2025

						<p>w Gminie Strzelce Krajeńskie.</p> <p>9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn</p> <p>10. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim</p>			
28.	<p>Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p>	<p>Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.8</p>	FELB.03.02	Gmina Lubiszyn	<p>Przedmiotem przedsięwzięcia jest udostępnienie bezpiecznej ścieżki rowerowej, łączącej istniejące szlaki w sąsiednich gminach. Inwestycja polegać będzie na budowie drogi rowerowej o nawierzchni bitumicznej. Zaplanowano budowę ścieżki o długości ok. 7 km. Ścieżka będzie łączyć Gorzów Wlkp. z gminą Lubiszyn, prowadzona będzie w znacznej części po byłym torowisku byłej linii kolejowej nr 415 na odcinku od Baczyzny do Wysokiej, stanowiąc jeden z etapów planowanej w przyszłości realizacji na całej długości przebiegu linii kolejowej 415, fragmentami również wzdłuż dróg powiatowych, łącząc się ze ścieżkami w gminie Kłodawa oraz Bogdaniec. Głównym celem budowy ścieżki jest stworzenie alternatywnej - do dróg powiatowych i wojewódzkich, po których jeździ tysiące pojazdów emitujących substancje szkodliwe do powietrza – rowerowej drogi komunikacyjnej. Dzięki projektowi możliwe będzie obniżenie emisji substancji szkodliwych do powietrza przez obniżenie ruchu pojazdów mechanicznych i zastąpienie ich transportem niezmotoryzowanym. Ważną kwestią w realizacji przedmiotowej inwestycji będzie bezpieczeństwo niechronionych użytkowników dróg. Przeniesienie ruchu rowerowego na wybudowane ścieżki rowerowe w znacznym stopniu poprawi bezpieczeństwo przemieszczania się mieszkańców gmin MOF GW. Realizacja zadania to również wypełnienie misji zapisanej w dokumentach strategicznych w ramach rozbudowy oferty turystycznej naszej gminy.</p> <p>Zakres rzeczowy projektu obejmuje: opracowanie dokumentacji projektowej, realizację przedsięwzięcia, promocję projektu.</p>	<p>1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV</p> <p>2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II</p> <p>3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec.</p> <p>4. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I,</p> <p>5. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce</p> <p>6. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I</p> <p>7. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I</p> <p>8. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie.</p>	1 159 416,78	IV kwartał 2024

						9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn		
29. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I	<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2</p> <p>Cel szczegółowy 2.8</p>	FELB.03.02	Gmina Santok	<p>Realizacja projektu ma wspomóc stworzenie spójnej sieci dróg dla rowerów, która ma umożliwić przemieszczanie się rowerem, w szczególności na trasach codziennej aktywności mieszkańców obszaru, chcących dojeżdżać rowerem do pracy, szkoły itd.</p> <p>Gmina Santok celem realizacji ww. celów planuje realizację następujących inwestycji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizacja drogi rowerowej Gorzów – Czechów – Górki. 2. Budowa drogi rowerowej Górki – Santok. 3. Budowa drogi rowerowej Wawrów – Janczewo. 4. Budowa drogi rowerowej Janczewo – Santok. Jako priorytetową do realizacji przyjmuje się budowę drogi rowerowej na odc. Wawrów – Janczewo, łączącą dwie najbardziej zaludnione miejscowości (ponad 40% mieszkańców gminy), która skomunikowana będzie z istniejącymi drogami rowerowymi z Gorzowem Wlkp., Gminą Kłodawa). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV 2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II 3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec. 4. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I 5. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce 6. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn 7. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I 8. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie. 9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn 10. Budowa ścieżki 	1 483 777,00	I kwartał 2025 r.

						rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim		
30. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I	<p>Cel strategiczny 5.</p> <p>Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel polityki 2.</p> <p>Cel szczegółowy 2.8</p>	FELB.03.02	Gmina Skwierzyna	<p>Celem Inwestycji pn. „Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I” jest wsparcie zrównoważonej mobilności jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. Zakres rzeczowy inwestycji (etap I) obejmuje budowę ścieżki rowerowej, projektowanej po nasypie pozostałym po nieczynnej linii kolejowej Skwierzyna – Stare Bielice.</p> <p>Koszty zadania będą obejmowały w szczególności (m. in.):</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompletną dokumentację projektową, - wykonanie prac, - nadzór inwestorski, - promocję projektu. 	<p>1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV</p> <p>2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II</p> <p>3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec.</p> <p>4. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I</p> <p>5. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce</p> <p>6. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p> <p>7. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I</p> <p>8. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn</p> <p>10. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w</p>	2 892 094,22	I kwartał 2025

31. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie.	Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej	Cel polityki 2 Cel szczegółowy 2.8	FELB.03.02	Gmina Strzelce Krajeńskie	Utworzenie sieci ścieżek rowerowych na terenie gminy w okolicach DK22, a także wydzielenie pasów dla rowerzystów na drogach miejskich.	Gorzowie Wielkopolskim 1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV 2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II 3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec. 4. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I 5. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce 6. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn 7. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I 8. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I 9. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszy do granicy z gminą Lubiszyn 10. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim	2 815 726,51	II kwartał 2025
32. Budowa ścieżek	Cel	Cel polityki 2	FEBL.03.02	Gmina Witnica	Cel: poprawa dostępności komunikacji	1. Ścieżki rowerowe w	2 142 850,70	IV kwartał

<p>rowerowych ze Starych Dzieduszyca do granicy z gminą Lubiszyn</p>	<p>strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej</p>	<p>Cel szczegółowy 2.8.</p>			<p>niskoemisyjnej, dostęp do obiektów kultury i nauki.</p> <p>Opis: Zamierzenie zakłada budowę ścieżek rowerowych wraz z lampami solarnymi i niezbędną infrastrukturą techniczną w sąsiedztwie drogi powiatowej -nr 1410f prowadzącej od granicy gminy Lubiszyn do Starych Dzieduszyca w gminie Witnica. Inwestycja ma stanowić załączek szerszej strategii połączenia komunikacją niskoemisyjną miasta Witnicy i miejscowości Lubno (Lubiszyn). Długość infrastruktury realizowanej w ramach Zintegrowanych Inwestycji terytorialnych szacuje się na około 2,5 km, a jej przebieg będzie wyznaczony tak, aby omijał miejsca wrażliwe przyrodniczo i współgrał z gospodarką leśną.</p> <p>Zamierzenie zakłada budowę ścieżek rowerowych wraz z lampami solarnymi i niezbędną infrastrukturą techniczną w sąsiedztwie drogi powiatowej -nr 1410f prowadzącej od granicy gminy Lubiszyn do Starych Dzieduszyca w gminie Witnica. Inwestycja ma stanowić załączek szerszej strategii połączenia komunikacją niskoemisyjną miasta Witnicy i miejscowości Lubno (Lubiszyn). Długość infrastruktury realizowanej w ramach Zintegrowanych Inwestycji terytorialnych szacuje się na około 2,5 km, a jej przebieg będzie wyznaczony tak, aby omijał miejsca wrażliwe przyrodniczo i współgrał z gospodarką leśną.</p> <p>Cel zamierzenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stworzenie szlaków komunikacji rowerowej między miejscowościami Stare Dzieduszyce (gmina Witnica), a Lubnem (gmina Lubiszyn), - ożywienie kulturalno-turystyczne województwa, - promocja bogatej historii, - promocja turystyki rowerowej, - ochrona miejsc cennych przyrodniczo przed nieskoordynowanym ruchem turystycznym, propagowanie zdrowego, aktywnego trybu życia, - zwiększenie dostępności do oferty turystycznej oraz kulturowej województwa, - poprawa jakości życia mieszkańców poprzez łatwiejszy dostęp do atrakcji turystycznych oraz wzrost turystyki regionu związany ze wzrostem gospodarczym. 	<p>Gorzowie Wielkopolskim – etap IV ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II</p> <p>3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec.</p> <p>4. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I</p> <p>5. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce</p> <p>6. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn</p> <p>7. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I</p> <p>8. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I</p> <p>9. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie.</p> <p>10. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim</p>		<p>2024</p>
--	---	-----------------------------	--	--	---	--	--	-------------

33. Kompetencje przyszłości	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego</p>	<p>Cel polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>Projekt ma na celu wsparcie uczniów w nabywaniu i doskonaleniu kompetencji kluczowych. Dzięki zastosowaniu nowych metod nauczania bazujących na samodzielnym dochodzeniu do wiedzy, pracy w grupie, komunikacji w zespole, samoocenie i ocenie koleżeńskiej, wzrośnie jakość i atrakcyjność kształcenia ogólnego. Natomiast skuteczna edukacja włączająca umożliwi uczestnictwo w życiu szkoły każdego ucznia, zarówno z niepełnosprawnościami, jak i ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wsparcie rozwoju kompetencji przyszłości takich jak umiejętności techniczne i cyfrowe, analiza danych, rozwiązywanie złożonych problemów, kreatywność, mają być pomocne w procesie edukacji, ale też rozwijać zainteresowania uczniów poza edukacją formalną, np. poprzez kursy i szkolenia life coaching, bezpieczeństwo w sieci oraz tzw. NETYKIETY (zbiór zasad dobrego zachowania w Internecie). Projekt ma za zadanie wspierać działania młodych ludzi na rzecz promowania równości szans i aktywnego udziału w życiu społecznym. Uczniowie na każdym etapie edukacji powinni mieć dostęp do opieki psychologicznej i pedagogicznej, jak również mieć możliwość konsultacji i doradztwa edukacyjno-zawodowego. Ważnym zadaniem będą również działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich.</p> <p>Dzięki podniesieniu kompetencji kadry pedagogicznej w obszarze edukacyjno-społecznym, poprzez szkolenia w tym zakresie, projekt będzie odpowiedzią na potrzebę zapewnienia w szkołach wysoko wykwalifikowanej kadry pedagogicznej.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0 2. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 3. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 4. Kompetentny i odkrywcy uczeń 5. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 7. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie 12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce 	6 810 521,18	II/III kwartał 2024
-----------------------------	--	---	------------	----------------------------	---	---	--------------	---------------------

						<p>Krajeńskie</p> <p>13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
34. Zawodowcy w Gorzowie 3.0	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społeczne go</p>	<p>Cel polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>Jak „odczarować” wizerunek szkolnictwa zawodowego i podnieść jego prestiż? Jak zachęcić młodych do pracy w zawodach deficytowych dla województwa lubuskiego? Projekt ma na celu wsparcie uczniów szkół zawodowych na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów na rynku pracy. Według założeń projektu, najważniejszy jest uczeń – przyszły pracownik. Uczniowie otrzymają innowacyjny zakres wsparcia, na który będą składać się atrakcyjne formy edukacyjne, tj. start-up, warsztaty nowych technologii, specjalistyczne kursy, wizyty studyjne. Każdy uczeń dokona wyboru najważniejszej dla siebie formuły przygotowania do jednej z trzech dróg zaistnienia na rynku pracy – jako pracownika na stanowisku robotniczym, pracownika na stanowisku specjalistycznym, czy też otwarcie działalności gospodarczej. W Gorzowie, podobnie jak w całym województwie (na podstawie Barometru zawodów 2024), zawodami deficytowymi są samodzielni księgowi, inżynierowie inżynierii środowiska, specjaliści elektroniki, automatyki i robotyki, zawody związane z gastronomią, branżą budowlaną, fryzjerzy, sprzedawcy, kasjerzy, szeroko pojęta branża usługowa. Odpowiedzią ma być współpraca z pracodawcami przy organizacji m.in staży</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Kompetencje przyszłości.” 2. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 3. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 4. Kompetentny i odkrywca uczeń 5. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 7. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 9. Zespół Szkół Technicznych i 	14 953 351,73	II/III kwartał 2024

					uczniowskich. Ponadto, aby stworzyć warunki edukacji zawodowej odzwierciedlające naturalne warunki pracy, szkoły zostaną doposażone w odpowiedni sprzęt i środki dydaktyczne, zgodne ze standardem lokalnego rynku pracy z uwzględnieniem w szczególności branż specjalizacji województwa lubuskiego.	<p>Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
35. "Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie"	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia</p>	<p>Cel polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>Każde dziecko w wieku 3-6 lat powinno mieć dostęp do edukacji przedszkolnej. Jest to okres, w którym kształtuje się rozwój społeczny, intelektualny i emocjonalny dziecka.</p> <p>Diagnoza pokazuje odmienny od braku miejsc w OWP problem, który jest związany z coraz większą liczbą dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.</p> <p>Celem projektu jest upowszechnienie wychowania przedszkolnego m.in. poprzez utworzenie dwóch</p>	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. „Kompetencje przyszłości.”</p> <p>3. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec</p> <p>4. Kompetentny i odkrywczy uczeń</p> <p>5. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych</p>	1 752 517,80	II/III kwartał 2024

	społeczne go				<p>oddziałów integracyjnych w dwóch przedszkolach ogólnodostępnych dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami, ze szczególnym uwzględnieniem autyzmu oraz wzmocnienie procesu kształtowania kompetencji kluczowych u dzieci, w szczególności w zakresie pracy zespołowej, komunikacji, kreatywności, umiejętności matematyczno-przyrodniczych i komunikacyjno-językowych.</p> <p>W ramach projektu przewiduje się działania związane z modernizacją i dostosowaniem pomieszczeń na rzecz oddziałów integracyjnych, zatrudnienie odpowiedniego personelu, zorganizowanie szkoleń dla nauczycieli wychowania przedszkolnego, szczególną uwagę przykładając do kształcenia na rzecz zindywidualizowanego podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wyposażenie ich w adekwatne do pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach narzędzia, a także organizacja dodatkowych zajęć dla dzieci ukierunkowane na kształtowanie i doskonalenie kompetencji kluczowych.</p> <p>W ramach działań zapewniona będzie opieka psychologiczna, szczególnie mając na uwadze dzieci z doświadczeniem uchodźstwa.</p>	<p>Szans</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 7. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie 12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie 13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego 14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczowie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II 15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w 		
--	-----------------	--	--	--	--	---	--	--

						Gminie Lubiszyn		
36. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec.	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego</p>	<p>Cel polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Gmina Bogdaniec	<p>Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Bogdaniec, dostosowanie i remont pomieszczeń przeznaczonych na oddziały przedszkolne oraz utworzenie placu zabaw. Projekt będzie zakładał wynagrodzenie nauczycieli prowadzących grupy oraz zakup wyposażenia i pomocy dydaktycznych. W ramach projektu zakłada się podniesienie kwalifikacji 2 nauczycieli. Potrzeba złożenia projektu wynika z przeprowadzonej diagnozy na terenie Gminy Bogdaniec, z której wynika potrzeba utworzenia dodatkowych miejsc, dokształcenia zawodowego nauczycieli, doposażenie jednostki w pomoce dydaktyczne oraz utworzenie placu zabaw.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0 2. „Kompetencje przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 4. Kompetentny i odkrywcy uczeń 5. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie-Szkoła Równych Szans 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 7. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie 12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie 13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego 	1 292 122,08	III kwartał 2024

						<p>kształcenia zawodowego</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
37. Kompetentny i odkrywcy uczeń	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego</p>	<p>Cel polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Gmina Santok	<p>Projekt obejmuje wsparciem szkoły podstawowe zlokalizowane na terenie gminy Santok.</p> <p>W ramach realizacji projektu planuje się m.in.: utworzenie nowych miejsc w szkoła podstawowych, a także realizację dodatkowych zajęć rozwijających umiejętności i zainteresowania uczniów, a także wyrównania szans edukacyjnych dzieci.</p> <p>W ramach projektu przewiduje się przeprowadzenie zajęć tematycznych dla uczniów w tym min.: sportowych, informatycznych, językowych, wspierających umiejętności językowe dzieci z obszarów wiejskich oraz zajęć zwiększających kompetencje kluczowe.</p> <p>Dodatkowo wsparciem zostaną objęci nauczyciele szkół podstawowych, którzy dzięki realizacji projektu będą mogli doskonalić swoje umiejętności i kompetencje zawodowe, poprzez kursy uzupełniające i/lub studia podyplomowe.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0 2. „Kompetencje przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 7. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 10. Liceum 	1 700 275,50	III kwartał 2024

						<p>Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
38. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społeczne go</p>	<p>Cel polityki 4.</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Gmina Skwierzyna	<p>Celem projektu będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyrównywanie szans edukacyjnych u uczniów poprzez realizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych i kompetencji przyszłości z przedmiotów matematyczno - przyrodniczych, przedmiotów humanistycznych i języków obcych z wykorzystaniem ICT i przedsiębiorczości; opieka psychologiczna skutkująca podniesieniem umiejętności komunikowania się, radzenia sobie z agresją, stresem i zagrożeniem uzależnieniami i wzrostem motywacji do nauki; wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych, u których trudna sytuacja materialna lub życiowa stanowi barierę w rozwoju; ukierunkowanie uczniów pod kątem wyboru ścieżki edukacyjno -zawodowej w kontekście uwarunkowań 	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. „Kompetencje przyszłości.”</p> <p>3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie</p> <p>4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec</p> <p>5. Kompetentny i odkrywca uczniów</p> <p>6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start</p> <p>7. Szkoła Podstawowa w Murzynowie –</p>	625 082,50	III kwartał 2024

					<p>lokalnego rynku pracy poprzez udział w zajęciach zawodoznawczych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie psychologiczne; • rozwój kompetencji nauczycieli oraz kadry pedagogicznej - administracja i obsługa. 	<p>Szkoła Równych Szans</p> <p>8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II</p> <p>9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
39. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesie</p>	<p>Cel polityki 4.</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Gmina Skwierzyna	<p>Cele projektu:</p> <p>- wyrównywanie szans edukacyjnych u uczniów poprzez realizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych oraz kompetencji przyszłości</p>	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. „Kompetencje przyszłości.”</p> <p>3. Kreatywne</p>	392 909, 00	III kwartał 2024

	nie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społeczne go				<p>z zakresu treści humanistycznych, matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, programowania z wykorzystaniem ICT oraz przedsiębiorczości;</p> <ul style="list-style-type: none"> - opieka psychologiczna i pedagogiczna skutkująca podniesieniem umiejętności komunikowania się, radzenia sobie z agresją, przemocą fizyczną i psychiczną, stresem oraz wzrostem motywacji do nauki; - wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych, u których trudna sytuacja materialna lub życiowa stanowi barierę w rozwoju; - wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniów z doświadczeniem migracji i uchodźstwa); - wsparcie rozwijania zainteresowań poza edukacją formalną; - rozwijanie zainteresowań przedsiębiorczością oraz czynny udział w zajęciach zawodowawczych (orientacja zawodowa); - wdrażanie do umiejętności wykorzystania różnych źródeł informacji w procesie uczenia się; - rozbudzenie ciekawości otaczającym światem; - rozwój kompetencji nauczycieli oraz kadry pedagogicznej. 	<p>przedszkolaki w Gorzowie</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Kompetentny i odkrywcy uczeń 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 7. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie 12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie 13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego 14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczowie celem dostosowania do 		
--	--	--	--	--	--	---	--	--

						<p>potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
40. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego</p>	<p>Cel polityki 4.</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Gmina Skwierzyna	<p>Projekt ma na celu wspieranie przedsięwzięć w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych uczniów i uczennic posługiwania się technikami informacyjno – komunikacyjnymi oraz językiem obcym – j. angielski stanowiący wzbogacenie programów nauczania. Projekt adresowany jest do uczniów kl. I-VIII oraz nauczycieli.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0 2. „Kompetencje przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Kompetentny i odkrywczy uczeń 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans 7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie 12. Zaczarowana Szkoła w gminie 	142 800,00	II kwartał 2024

						<p>13. Strzelce Krajeńskie Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
41. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego</p>	<p>Cel polityki 4.</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Gmina Skwierzyna	<p>Cele projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyrównywanie szans edukacyjnych u uczniów poprzez realizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych oraz kompetencji przyszłości z zakresu treści humanistycznych, matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, programowania z wykorzystaniem ICT oraz przedsiębiorczości; - opieka psychologiczna i pedagogiczna skutkująca podniesieniem umiejętności komunikowania się, radzenia sobie z agresją, przemocą fizyczną i psychiczną, stresem oraz wzrostem motywacji do nauki; - wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych, u których trudna sytuacja materialna lub życiowa stanowi barierę w rozwoju; - wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym uczniów z doświadczeniem migracji i uchodźstwa); - wsparcie rozwijania zainteresowań poza edukacją formalną; - rozwijanie zainteresowań przedsiębiorczością oraz czynny udział w zajęciach zawodoznawczych (orientacja zawodowa); - wdrażanie do umiejętności wykorzystania różnych źródeł informacji w procesie uczenia się; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0 2. „Kompetencje przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Kompetentny i odkrywczy uczeń 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans 7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 8. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących 	487 267,98	III kwartał 2025

					<p>- rozbudzenie ciekawości otaczającym światem; - rozwój kompetencji nauczycieli oraz kadry pedagogicznej.</p>	<p>w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
42. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społeczne</p>	<p>Cel polityki 4.</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Gmina Skwierzyna	<p>Celem głównym projektu typu „Specjalista na rynku pracy” jest wsparcie równego dostępu do dobrej jakości kształcenia, dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy, promowania równości szans i aktywnego udziału w życiu społecznym oraz wyrównanie deficytów powstałych w wyniku pandemii COVID-19. Duży nacisk w projekcie położono również na zajęcia wyrównujące deficyty spowodowane zdalnym nauczaniem, szczególnie przedmiotów ścisłych, języków obcych i edukacji kulturalnej.</p>	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. „Kompetencje przyszłości.”</p> <p>3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie</p> <p>4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec</p> <p>5. Kompetentny i odkrywcy uczeń</p> <p>6. Zespół Edukacyjny</p>	410 768,50	I kwartał 2025

	go					<p>w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans</p> <p>7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start</p> <p>8. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans</p> <p>9. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II</p> <p>10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczowie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
43. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans	Cel strategicz	Cel polityki 4.	FELB.06.07	Gmina Skwierzyna	Celem głównym projektu jest wsparcie równego dostępu do dobrej jakości kształcenia, uzyskanie nowych umiejętności i kwalifikacji w tym	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. „Kompetencje</p>	107 157,00	I kwartał 2025 r.

	ny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego	Cel szczegółowy 4f			językowych, promowania równości szans i aktywnego udziału w życiu społecznym oraz wyrównanie deficytów powstałych w wyniku pandemii COVID-19. Duży nacisk w projekcie położono również na zajęcia wyrównujące deficyty spowodowane zdalnym nauczaniem, szczególnie przedmiotów ścisłych, języków obcych i edukacji kulturalnej.	przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Kompetentny i odkrywczy uczeń 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans 7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 8. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 9. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 10. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie 12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie 13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego 14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczowie celem dostosowania do		
--	---	--------------------	--	--	---	--	--	--

						potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II 15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn		
44. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie	Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego	Cel polityki 4 Cel szczegółowy 4f	FELB.06.07	Gmina Strzelce Krajeńskie	Poszerzenie oferty przedszkolnej przez zwiększenie zajęć dodatkowych i zakup materiałów dydaktycznych.	1. Zawodowcy 3.0 2. „Kompetencje przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Kompetentny i odkrywca uczniów 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Szkoła Równych Szans 7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start 8. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 9. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 10. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 12. Specjalista dla rynku pracy –	850 000,00	I kwartał 2025

						<p>efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p> <p>13. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczowie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>14. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>			
45.	Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie	<p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego</p>	<p>Cel polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FELB.06.07	Gmina Strzelce Krajeńskie	Poszerzenie oferty szkolnej przez zwiększenie zajęć dodatkowych i zakup materiałów dydaktycznych.	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. „Kompetencje przyszłości.”</p> <p>3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie</p> <p>4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec</p> <p>5. Nowoczesna szkoła w Gminie Deszczno</p> <p>6. Kompetentny i odkrywca uczeń</p> <p>7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans</p> <p>8. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans</p> <p>9. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II</p>	2 197 316,30	I kwartał 2025

						<p>10. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>11. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>12. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>13. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>14. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>			
46.	<p>Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p>	<p>Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego</p>	<p>Cel polityki 4 Cel szczegółowy 4f</p>	FEBL.06.07	Gmina Witnica	<p>Cel: Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego w Gminie Witnica” skierowany jest do uczniów Technikum (TE) oraz Branżowej Szkoły I Stopnia (BS) w Zespole Szkół Samorządowych w Witnicy (ZSS) a także do nauczycieli praktycznej nauki zawodu pracujących w w/w Zespole.</p> <p>Opis: wsparcie uczniów oraz nauczycieli Technikum oraz Branżowej Szkoły I stopnia z Zespołu Szkół Samorządowych w Witnicy na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów rynku pracy.</p> <p>Wg Barometru zawodów 2024 w województwie lubuskim (w tym w powiecie gorzowskim i Mieście Gorzów Wlkp.) występuje deficyt pracowników związanych z branżą informatyczną i logistyczną (brakuje m. in. administratorów stron internetowych, programistów, projektantów i administratorów baz</p>	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. „Kompetencje przyszłości.”</p> <p>3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie</p> <p>4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec</p> <p>5. Nowoczesna szkoła w Gminie Deszczno</p> <p>6. Kompetentny i odkrywcy uczeń</p> <p>7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła</p>	1 785 000,00	II kwartał 2024 r.

					<p>danych, logistyków i spedytorów, kierowników ds. logistyki, spawaczy, ślusarzy, elektryków, kucharzy, mechaników pojazdów samochodowych, sprzedawców). Projekt zakłada współpracę z pracodawcami przy organizacji staży i praktyk dla uczniów realizujących kształcenie zawodowe, aktywne doradztwo edukacyjno-zawodowe (prowadzone będą m.in. działania mające na celu przeciwdziałanie wypadaniu uczniów z systemu szkolnego i porzucaniu szkoły). Uczniowie będą bezpłatnie uczestniczyć w kursach, szkoleniach i wizytach studyjnych podnoszących wiedzę i umiejętności praktyczne. Dzięki udziałowi w projekcie także nauczyciele podniosą kwalifikacje stając się wysoce wykwalifikowaną kadrą dydaktyczną, Zakupiony sprzęt do pracowni zawodowych pozwoli nabywać uczniom specjalistyczne umiejętności w warunkach zbliżonych do warunków rzeczywistych w zakładach pracy, zwiększy atrakcyjność i prestiż kształcenia zawodowego. W ramach projektu zaplanowano także remont sali dydaktycznej, zakup mebli oraz wyposażenia nowej pracowni logistycznej.</p>	<p>Równych Szans</p> <p>8. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans</p> <p>9. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II</p> <p>10. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>11. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>12. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>13. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <p>15. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p>		
47.	<p>Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn</p> <p>Cel strategiczny 6.</p> <p>Podniesienie poziomu i dostępności</p>	<p>Cel polityki 4</p> <p>Cel szczegółowy 4f</p>	FEBL.06.07	Gmina Lubiszyn	<p>Celem realizacji projektu jest utworzenie nowych miejsc w Przedszkolu Gminnym -oddział w Baczyńce poprzez adaptację i remont pomieszczeń w budynku aktualnego przedszkola, a dotychczas wykorzystywanych na inne cele. Dzięki adaptacji pomieszczeń możliwe będzie utworzenie dodatkowej grupy przedszkolnej dla 25 dzieci. W ramach projektu</p>	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. „Kompetencje przyszłości.”</p> <p>3. Kreatywne przedszkolaki</p>	1 211 501,52	II kwartał 2024 r.

	ści edukacji oraz włączenia społecznego				<p>zaplanowano również zakup pełnego wyposażenia pomieszczeń wraz z pomocami dydaktycznymi oraz tablicą interaktywną i komputerem, jak również realizację zajęć dodatkowych dla całego przedszkola gminnego w Lubiszynie oraz oddziału w Baczynie. W ramach zajęć dodatkowych zaplanowano m.in. zajęcia zwiększające kompetencje kluczowe, językowe, zajęcia specjalistyczne, np. logopedyczne, czy z psychologiem. Wsparciem objęci zostaną również nauczyciele prowadzący zajęcia dodatkowe poprzez doskonalenie swoich umiejętności na kursach, czy szkoleniach lub studiach podyplomowych.</p>	<p>w Gorzowie</p> <p>4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec</p> <p>5. Nowoczesna szkoła w Gminie Deszczno</p> <p>6. Kompetentny i odkrywcy uczeń</p> <p>7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans</p> <p>8. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans</p> <p>9. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II</p> <p>10. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>11. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>12. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>13. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>14. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych –</p>	
--	---	--	--	--	--	---	--

						Etap II 15. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego		
48. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego	Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego	Cel polityki 4 Cel szczegółowy 4h	FELB.06.11	Miasto Gorzów Wielkopolski	Projekt będzie realizowany w partnerstwie. Działania kierowane będą do uczestników Centrum Integracji Społecznej – łącznie 150 osób bezrobotnych oraz 250 osób z otoczenia. Wsparcie w ramach projektu opierać się będzie na dostarczaniu narzędzi oraz instrumentów aktywnej integracji, powiązanych ze świadczeniem usług na poziomie lokalnym, które będą jednocześnie wykorzystywać lokalny kapitał ludzki oraz wzmacniać jego potencjał.	1. Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem 2. „Uwierz w siebie – działaj z nami” 3. Przebudowa i rozbudowa świetlicy wiejskiej w Łośnie	10.509.025,87	II/III kwartał 2024
49. Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem	Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego	Cel polityki 4 Cel szczegółowy 4h	FELB.06.11	Gmina Bogdaniec	Projekt zakłada aktywizację społeczno-zawodową osób i rodzin oraz osób z niepełnosprawnościami zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem. W realizację projektu zaangażowane będą instytucje z terenu Gminy Bogdaniec m.in. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bogdańcu. W ramach projektu planuje wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami (typ II projektu). Uczestnikami projektu będą osoby uczęszczające do COM w Raławiu oraz ŚDS w Krzyszczynie a także osoby objęte wsparciem przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bogdańcu. Uczestnicy COM i ŚDS to najczęściej osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności, które ze względu na swoje ograniczenia są biernie zawodowo, są zagrożone wykluczeniem społecznym. Projekt zakłada aktywizację społeczno-zawodową tych osób.	1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców MOF Gorzowa Wielkopolskiego realizowana w CIS 2. „Uwierz w siebie – działaj z nami” 3. Przebudowa i rozbudowa świetlicy wiejskiej w Łośnie	608 505,25	IV kwartał 2025
50. „Uwierz w siebie – działaj z nami”	Cel strategiczny 6. Podniesienie	Cel polityki 4. Cel szczegółowy 4h	FELB.06.11	Gmina Skwierzyna / Ośrodek Pomocy Społecznej w	Projekt zakłada objęcie wsparciem osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami, osób biernych zawodowo na terenie Gminy Skwierzyna poprzez udział w kompleksowych i zindywidualizowanych formach aktywizacji: zawodowej, edukacyjnej i społecznej.	1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców MOF Gorzowa Wielkopolskiego	1 020 037,67	II kwartał 2024

	poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społeczne go			Skwierzynie	<p>Planowane działania i ich wdrażanie:</p> <p>1. Indywidualna ścieżka reintegracji/kontrakty socjalne – każdy z uczestników będzie wraz z pracownikiem socjalnym uczestniczył w opracowaniu indywidualnej ścieżki/kontraktu z uwzględnieniem diagnozy sytuacji, zasobów, potencjału, predyspozycji i potrzeb; zostanie zaplanowane kompleksowe wsparcie; będzie prowadzony monitoring i bieżące wsparcie pracowników socjalnych;</p> <p>2. Aktywizacja społeczna – działania w celu nabycia, przywrócenia lub wzmocnienia kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej ukierunkowanej na wzrost zatrudnienia; wsparcie terapeutów; działania ukierunkowane na podniesienie kompetencji rodzicielskich; działania wzmacniające relacje wewnątrzrodzinne i inne.</p> <p>3. Aktywizacja zawodowa – wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc w utrzymaniu zatrudnienia; doradztwo zawodowe; teoretyczne i praktyczne warsztaty/ szkolenia dla poszczególnych osób w oparciu o preferencje i predyspozycje uczestników, po których osoby uzyskają kwalifikacje zawodowe z uwzględnieniem lokalnych możliwości zatrudnieniowych.</p> <p>Zostanie powołany zespół projektowy posiadający doświadczenie w zakresie realizacji projektów, który będzie odpowiadał za wdrażanie rozliczanie, monitoring i koordynację projektu.</p>	<p>realizowana w CIS</p> <p>2. Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem</p> <p>3. Przebudowa i rozbudowa świetlicy wiejskiej w Łośnie</p>		
51. Przebudowa i rozbudowa świetlicy wiejskiej w Łośnie	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB.08.02	Gmina Kłodawa	<p>Projekt polegać będzie na przebudowie oraz rozbudowie budynku świetlicy wiejskiej wraz z infrastrukturą techniczną i zagospodarowaniem terenu we wsi Łośno przy ul. Lipowej na działce nr 34/2. Celem projektu jest poprawa jakości życia poprzez lepszą organizację przestrzeni publicznej na cele społeczne, kulturalne i rekreacyjne. Dzięki ww. inwestycji przywrócone jej funkcje społeczne, kulturowe i edukacyjne. Po realizacji świetlica wiejska będzie dostępna dla każdego mieszkańca gminy Kłodawa, w tym zwłaszcza mieszkańców miejscowości Łośna i sąsiednich wsi. Zaproponowany przez Gminę program działalności świetlicy, realizowany przy pomocy podległych gminie jednostek organizacyjnych oraz służb, istniejących stowarzyszeń i kół stworzy</p>	<p>1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców MOF Gorzowa Wielkopolskiego realizowana w CIS</p> <p>2. Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem</p> <p>3. „Uwierz w siebie – działaj z nami”</p>	1 667 777,62	II kwartał 2025

					mieszkańcom miejsce spotkań lokalnych wspólnot, do rozwijania działalności społecznej, rozrywki kulturalnej, sportowej i edukacyjnej.			
52. Zagospodarowanie terenu parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB 08.02	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>W ramach zamierzenia zagospodarowania parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim planuje się m.in. punktową naprawę odcinków ścieżek gruntowych nadając im formę naturalną, budowę wiaty rekreacyjno-edukacyjnej na polanie parkowej, plac zabaw z siłownią, plac do gry w bule, oświetlenie wiat, renowację i aranżację zieleni. Na terenie parku wykonane zostanie oznaczenie przebiegu szlaku spacerowego oraz mała architektura. Przestrzeń parkowej zieleni miejskiej z założenia stanowi przestrzeń rekreacji i odpoczynku od zgiełku miasta dla jego mieszkańców. Obecnie zaniedbany Park Czechówek nie zachęca do korzystania z jego walorów przyrodniczych i rekreacyjnych. Sytuacja ta wpływa na niską jakość życia mieszkańców oraz ogólne niezadowolenie powodujące brak aktywności społecznej. By walory rekreacyjne mogły zostać wykorzystane, niezbędne jest zaopiecznienie infrastruktury, która umożliwi bezpieczne i komfortowe korzystanie z danej przestrzeni publicznej. W ramach projektu zaplanowane są zarówno zadania z zakresu poprawy warunków przestrzenno-funkcjonalnych parku (np. remont ścieżek spacerowych) oraz montaż obiektów małej infrastruktury, a także obiektów służących do rekreacji i edukacji, co umożliwi pełne i kompleksowe wykorzystanie przestrzeni parku, jako obiektu rekreacyjnego. Rezultatem realizacji projektu będzie podniesienie jakości obszaru parku, co przełoży się na wzrost jego walorów estetycznych i funkcjonalnych, a także umożliwi pełne wykorzystanie jego potencjału poprzez właściwe zagospodarowanie przestrzeni do celów rekreacyjnych, turystycznych, kulturalnych, edukacyjnych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nowoczesne i ekologiczne zagospodarowanie skwerów w centrach miejscowości w Gminie Lubiszyn 2. Zagospodarowanie Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy na potrzeby mieszkańców 3. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich w Gorzowie Wielkopolskim przyjaznych mieszkańcom. 	1.105.000,00	II/III kwartał 2024
53. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich w Gorzowie Wielkopolskim przyjaznych mieszkańcom.	<p>Cel strategiczny 7.</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB 08.02	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>Projekt zakłada zagospodarowanie minimum 5 przestrzeni miejskich na potrzeby mieszkańców. Zaaranżowane zostaną tereny służące wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego, a</p>	1. Zagospodarowanie terenu parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim"	3.409.000,00	IV kwartał 2024

	Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW				<p>także całego MOF GW. Obecnie są to zaniedbane lub niezagospodarowane miejsca w Gorzowie Wielkopolskim z przeznaczeniem na zieleni miejską. Inwestycja będzie obejmowała m.in.: wykonanie ciągów pieszych, lokalizację elementów małej architektury (np. ławki, kosze, pergole), nasadzenie roślinności (drzewa, krzewy, byliny), ewentualny montaż oświetlenia.</p> <p>Niniejszy projekt dotyczy rozwoju, zagospodarowania i zarządzania przestrzenią na potrzeby mieszkańców (w tym m.in. w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu).</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców, poprzez wzrost dostępności do wysokiej jakości bezpiecznej przestrzeni miejskiej.</p>	<p>2. Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim”</p> <p>3. Nowoczesne i ekologiczne zagospodarowanie skwerów w centrach miejscowości w Gminie Lubiszyn”</p> <p>4. Zagospodarowanie przestrzeni portu nad rzeką Wartą w Skwierzynie w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu”</p>		
54.	Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB 08.02	<p>Miasto Gorzów Wielkopolski</p> <p>W ramach projektu planuje się budowę i rozbudowę miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim, jak na przykład:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowę przestrzeni miejsc rekreacji, aktywnego wypoczynku, np. nad rzeką Kłodawką (etap III), - utworzenie ścieżki spacerowo-biegowej (etap II) w centrum miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Planowana ścieżka będzie prowadzić przez Zawarcie w Gorzowie Wielkopolskim. Ścieżka będzie oświetlona i towarzyszyć jej będzie mała architektura; - budowę przestrzeni miejsc sportowych (etap I), m.in. rozbudowa skateparku, które mają na celu stworzenie wielofunkcyjnych miejsc do bezpiecznego rozwoju ruchowego. Będą to miejsca, gdzie dzieci i młodzież mogą się spotykać i rozwijać swoje pasje, integrować się i aktywnie spędzać wolny czas; - budowę wodnych placów zabaw na świeżym powietrzu (etap IV). Obiekty byłyby podzielone na strefy dla młodszych i starszych dzieci. Będzie wyposażony w małą architekturę. <p>Całość dopełniać będzie starannie zaprojektowana zieleni, zamontowane zostanie m.in. oświetlenie.</p> <p>Projekt będzie realizowany etapowo.</p> <p>Niniejszy projekt dotyczy rozwoju, zagospodarowania</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie dostępu kultury poprzez zakup wyposażenia dla Miejskiego Centrum Kultury w Gorzowie Wlkp. 2. „Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włączy pokolenia” 3. Utworzenie Centrum Rekreacji i Wypoczynku w Strzelcach Krajeńskich 	14 000 000,00	<p>II/III kwartał 2024 – I etap</p> <p>I kwartał 2025 – II etap</p> <p>II kwartał 2025 – III etap</p> <p>III kwartał 2025 – IV etap</p>

					i zarządzania przestrzenią na potrzeby mieszkańców (w tym m.in. w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu), na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego oraz w celu realizacji usług publicznych. Realizacja projektu przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców, poprzez wzrost dostępności wysokiej jakości przestrzeni miejskiej z infrastrukturą sportową i rekreacyjno-wypoczynkową.			
55. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap	Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości.	Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1	FELB 08.02	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>W związku z potrzebą przygotowania terenów inwestycyjnych dla MŚP w Gorzowie Wielkopolskim, kontynuowane będą działania z poprzedniej perspektywy finansowej UE. Projekt zakłada kompleksowe uzbrojenie terenów przeznaczonych pod inwestycje (z wyłączeniem terenów pod inwestycje mieszkaniowe) w Gorzowie Wielkopolskim, polegające w szczególności na dostarczeniu do granic poszczególnych działek inwestycyjnych podstawowych mediów. W ramach projektu udostępnione zostaną tereny inwestycyjne gotowe na przyjęcie inwestorów.</p> <p>Głównym celem projektu jest stworzenie lepszych warunków dla rozwoju i wzmocnienie konkurencyjności MŚP oraz ułatwienie dostępu inwestorów do nowych atrakcyjnych terenów inwestycyjnych na terenie Gorzowa Wielkopolskiego poprzez przygotowanie atrakcyjnych terenów pod nowe inwestycje. Wsparcie tworzenia terenów inwestycyjnych ułatwi dalszy rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz przyciąganie nowych inwestorów, co w znacznym stopniu przyczyni się do rozwoju gospodarczego MOF GW.</p>	1. Centrum Wsparcia Biznesu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego- projekt partnerki z gminami MOF GW	16 089 000,00 PLN	II kwartał 2025
56. Przygotowanie i wdrażanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego	Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru	Cel polityki 5 Cel szczegółowy 5.1	FELB 08.02	Miasto Gorzów Wielkopolski	<p>Ideą Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, a tym samym celem przedmiotowego projektu, jest współpraca samorządów na rzecz zrównoważonego rozwoju w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Gorzowa Wielkopolskiego.</p> <p>Partnerzy współpracować będą w ramach prac nad wspólnym dokumentem: Strategią ZIT MOF GW, z którego wynikać będą zintegrowane działania dotyczące rozwoju MOF GW, odpowiadające na wyzwania obszaru, a także uwzględniające deficyty i definiujące narzędzia będące odpowiedzią na ich</p>	ZIT MOF GW	85 000,00	II/III kwartał 2024

	MOF GW				<p>niwelowanie.</p> <p>Opracowanie niniejszego planu działań jest niezbędne do ubiegania się o środki w ramach ZIT MOF GW, ulokowane w FEWL 2021-2027 i wynika z zapisów Ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027. Dokument sporządzony będzie zgodnie z wytycznymi zawartymi w ww. ustawie.</p> <p>Dodatkowo współpraca między partnerami MOF GW zacieśniana będzie podczas wspólnych posiedzeń Komitetu Sterującego ZIT MOF GW, składającego się z władarzy gmin, na których wymieniane będą doświadczenia związane z wdrażaniem środków UE, omawiane problemy i plany każdej z gmin MOF GW oraz podsumowywane działania w ramach ZIT MOF GW.</p> <p>W ramach projektu planuje się szkolenia dla pracowników merytorycznych, zajmujących się ZIT MOF GW.</p> <p>Projekt będzie realizowany w partnerstwie. Liderem projektu będzie Miasto Gorzów Wielkopolski, a partnerami gminy MOF GW.</p> <p>Realizacja projektu sprawi, że działania związane z wdrażaniem środków ZIT MOF GW będą przebiegać w sposób skoordynowany i mieć charakter zintegrowany, opierać się będą o przemyślaną i uzgodnią przez interesariuszy Strategię ZIT MOF GW.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do usprawnienia wdrażania środków w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021 – 2027, poprzez wspieranie jednostek samorządu terytorialnego ZIT MOF GW.</p>			
57. Rozwój i promowanie zasobów turystyczno - kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1 ,</p>	FELB.08.02	Gmina Bogdaniec	<p>Projekt zakłada przebudowę i rozbudowę obiektu w Roszkowicach na centrum edukacyjno-historyczne wraz z infrastrukturą techniczną i zagospodarowaniem terenu. Miejscowość Roszkowice to jedna z najmniejszych miejscowości w Gminie Bogdaniec położona na terenach nadwarciańskich o dużym potencjale turystycznym. W w/w miejscu mogą być organizowane różne formy turystyki, m.in. wędkarstwo, malarstwo, kolarstwo,</p>	<p>1. Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko</p> <p>2. Zagospodarowanie przestrzeni portu nad rzeką Wartą w Skwierzynie w zakresie wypoczynku i</p>	2 010 028,59	IV kwartał 2025

	obszaru MOF GW				<p>nordic walking dla mieszkańców całego obszaru MOF GW. Powstał projekt trasy turystyczno-rowerowej która zakłada jako jeden z punktów turystycznych również miejsce w którym ma powstać centrum. Trasa rowerowo- turystyczna która ma tam powstać ma szansę ze względu na swoje walory przyrodnicze i historyczne stać się jedną z najpopularniejszych w naszym regionie. Obok obiektu planuje się również zlokalizować wieżyczkę widokową, w której będzie można podziwiać piękną panoramę doliny Warty. Projekt zakłada stworzenie centrum historycznego, w którym będą odbywały się dodatkowe lekcje historii dla uczniów z terenu MOF GW, prowadzone przez historyków z terenu Gminy Bogdaniec i MOF GW. Planowana inwestycja jest działaniem o szerokim zakresie skoncentrowanym głównie na edukacji międzypokoleniowej. W ramach projektu centrum będzie można odwiedzać, aby poznać historię ziemi Bogdanieckiej, prace malarskie wykonane przez sekcję malarską z terenu Gminy Bogdaniec , rękodzieła wykonywane przez sołectwa. Teren wokół obiektu jest idealny do stworzenia ścieżki edukacyjnej, gdzie będzie można poznać gatunki ptaków i ryb występujących na tym terenie. Będzie utworzona gra terenowa (podchody) z zakresu wiedzy historycznej i przyrodniczej dot. ziemi bogdanieckiej. Podczas wakacji będą organizowane tzw. zielone szkoły, dla uczniów z terenu MOF GW. Projekt będzie promował zasoby turystyczne i kulturalne gminy Bogdaniec oraz całego MOF GW. W ramach projektu zaplanowana jest współpraca między ośrodkami kultury z terenu MOF GW dot. zajęć dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych z rękodzieła, malarstwa, historii, przyrody.</p> <p>Projekt w ramach typu II.</p>	<p>spędzania wolnego czasu</p> <p>3. Budowa drogi dla pieszych i rowerów Ulim-Prądociń i drogi rowerowej Prądociń-Płonica</p> <p>4. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap</p>		
58 .Budowa drogi dla pieszych i rowerów Ulim-Prądociń i drogi rowerowej Prądociń-Płonica	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonal</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB.08.02	Gmina Deszczno	<p><u>Cel projektu</u> Wsparcie rozwoju lokalnego, i potencjału turystycznego MOF Gorzowa Wielkopolskiego poprzez budowę infrastruktury dla pieszych i rowerów oraz rekreacji w Gminie Deszczno.</p> <p><u>Opis projektu</u> Przedmiotem projektu jest budowa ok 3,5 km drogi dla rowerów od Ulimia do Płonicy w gminie Deszczno.</p>	<p>1.Rozwój i promowanie zasobów turystyczno – kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec</p> <p>2.Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad</p>	4 555 908,37	II kwartał 2025

	nej obszaru MOF GW				<p>W efekcie projektu przewiduje się wykonanie drogi dla rowerów o nawierzchni bitumicznej, odnowienie obiektów inżynierskich wykonanie infrastruktury towarzyszącej tj. m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - miejsc obsługi rowerzystów - infrastruktury rekreacji dla dzieci i młodzieży (Prądocin) <p>Zagospodarowanie dawnej linii kolejowej, nieużytkowanej od ponad trzydziestu lat wpisuje się w działania gminy Deszczno służące promocji transportu niskoemisyjnego (dojazd do pracy, obiektów użyteczności publicznej) oraz rozwoju turystycznego. Planowany projekt ma służyć rozwojowi nowych usług związanych z obsługą ruchu turystycznego w tym promocją zabytków kultury tj. kościołów w Ulimiu i Bolesławie remontowanych z udziałem Unii Europejskiej w perspektywie 2014-2020 (projekt Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej „Dziedzictwo sakralne Dolnej Warty”; MKiDN oraz Rządowego Funduszu Odbudowy Zabytków – planowane zakończenie projektów VI 2025). Projekt „Dziedzictwo Sakralne Dolnej Warty” na celu przybliżyć historyczną spuściznę architektoniczną w Gorzowie i jego sąsiedztwie – łączy 6 gmin i blisko 20 obiektów.</p> <p>Projekt wspiera skomunikowanie rowerowe z Powiatem Sulęcińskim jak również poprawia nieinwazyjną dostępność do obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej tj: obszaru chronionego krajobrazu „Gorzowsko-Krzeszycka Dolina Warty oraz obszaru ptasiego Natura 2000 Ujście Warty, a w dalszej kolejności drogami o niskim natężeniu ruchu z Parkiem Narodowym Ujście Warty. Projekt służył będzie również i integracji przestrzennej zachodniej tj. biedniejszej i słabiej zaludnionej części gminy (ok. 3500 mieszkańców).</p>	jeziorem Marwicko		
59. Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej</p>	<p>Cel polityki 5.</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB.08.02	Gmina Lubiszyn	<p>Przedmiotem przedsięwzięcia jest rozbudowa infrastruktury turystycznej nad jeziorem Marwicko, która zwiększy potencjał rekreacyjny i turystyczny tego miejsca i jednocześnie gminy Lubiszyn. Gmina od kilku lat inwestuje w teren nad jeziorem, tworząc infrastrukturę przyjazną dla odwiedzających to miejsce. Gmina podjęła również szereg działań, w celu wyeksponowania atutów jeziora i stworzenia komfortowych warunków do obcowania z piękną</p>	<p>1. Rozwój i promowanie zasobów turystycznych – kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec</p> <p>2. Zagospodarowanie przestrzeni portu</p>	949 935,25	III kwartał 2024

	nej obszaru MOF GW				<p>naturą, w tym obszarem chronionym. Nad jeziorem funkcjonuje tzw. strefa ciszy, zapewniając pełny komfort odwiedzającym, z poszanowaniem i ochroną otaczającej przyrody. Widzimy szanse na zwiększenie atrakcyjności miejsca, poszerzając ofertę możliwości korzystania</p> <p>z uroków naszego głównego, pod względem atrakcyjności turystycznej, miejsca. Uzupełnieniem infrastruktury obecnej będzie stworzenie warunków do aktywnego wodowania łodzi (z wyłączeniem łodzi z napędem spalinowym), które w aktualnym stanie prawnym nie może mieć miejsca. Planowana budowa slipu oraz niewielkiej przystani dla małych łodzi jest niezbędnym warunkiem do poszerzenia i zróżnicowania dotychczasowej oferty turystycznej. Planowana infrastruktura jest odpowiedzią na jednoznacznie zdiagnozowane zapotrzebowanie odwiedzających jezioro. Wyposażenie plaży w nową infrastrukturę przyciągnie znacznie więcej turystów. Aktualnie, na bazie obecnej infrastruktury, nie zapewniamy wystarczająco dobrych warunków higienicznych i sanitarnych dla zwiększonego zainteresowania jeziorem. W ramach projektu zaplanowano więc również budowę dodatkowego obiektu wyposażonego w pomieszczenia sanitarne, dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami: toalety, szatnie, umywalnie. Kolejnym elementem projektu będzie przebudowa i zagospodarowanie niewielkiej promenady, prowadzącej wzdłuż całej plaży, która obecnie jest wyłożona betonowymi płytami, a które z upływem lat uległy zniszczeniu, stwarzając niebezpieczeństwo poruszającym się osobom. Atrakcyjność jeziora jest też czynnikiem zachęcającym do organizacji wydarzeń integracyjnych dla mieszkańców gmin MOF GW, które odbywając się już od kilku lat istotnie wpływają na zróżnicowanie oferty turystycznej gminy Lubiszyn. Koniecznym jest więc rozbudowanie infrastruktury jeziora oraz uzupełnienie i zróżnicowanie oferty rekreacyjnej dla korzystających z jego walorów turystów (przede wszystkim z gmin zrzeszonych w MOF GW) i mieszkańców gminy spędzających tam wolny czas.</p>	<p>nad rzeką Wartą w Skwierzynie w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu</p> <p>3. Budowa drogi dla pieszych i rowerów Ulim-Prądocin i drogi rowerowej Prądocin-Płonica</p>		
60. Nowoczesne i ekologiczne zagospodarowanie	Cel strategicz	Cel polityki 5.	FELB.08.02	Gmina Lubiszyn	Celem realizacji projektu jest działanie odpowiadające potrzebom mieszkańców, głównie w zakresie	1. Zagospodarowanie terenu parku Czechówek	1 002 000,00	II kwartał

<p>skwerów w centrach miejscowości w Gminie Lubiszyn</p>	<p>ny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel szczegółowy 5.1.</p>			<p>wsparcia infrastruktury podstawowej i zagospodarowania przestrzeni publicznej w dwóch miejscowościach Gminy Lubiszyn: Staw i Wysoka - w oparciu o zastosowane nowoczesne, zrównoważone zasady projektowania uwzględniające zastane wartości (np. sąsiedztwo zabytku w Stawie), w tym widok, piękno natury, komponowanie układów roślinnych. Działanie zaplanowane jest na skwerach usytuowanych w centrach obu miejscowości, pełniących kluczową rolę dla mieszkańców z uwagi na bliskie sąsiedztwo obiektów użyteczności publicznej. W szczególności planuje się przebudowę często uczęszczanych skwerów poprzez utworzenie nowych ścieżek spacerowych i modernizację istniejących, które wykonane zostaną w technologii umożliwiającej zachowanie powierzchni przepuszczalnych. Poprawiona zostanie komunikacja pieszka lub rowerowa, w taki sposób, by zapewnić pieszym bezpieczeństwo oraz atrakcyjność zmodernizowanych miejsc. Dzięki montażowi oświetlenia parkowego, poprawi się bezpieczeństwo poruszania po zmroku. Uzupelnieniem oraz uatrakcyjnieniem skwerów będzie ustawienie małej infrastruktury, w tym dla dzieci, poprzez montaż gier zewnętrznych – parkowych.</p> <p>Realizacja celu przyczyni się w znaczny sposób do poprawy jakości życia mieszkańców, jak również zwiększenia potencjału turystycznego miejscowości Staw i Wysoka. W związku z położeniem skwerów w centrach miejscowości, integralną ich częścią mogą być miejsca obsługi podróżnych i turystów, które tworzyć będą spójną całość modernizowanej infrastruktury.</p> <p>Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez uporządkowanie i wzbogacenie przestrzeni publicznej, wpłynie pozytywnie na wspieranie budowania tożsamości lokalnej ale jednocześnie stanie się otwarta i bardziej przyjazna dla znacznie większej liczby użytkowników, w tym osób z niepełnosprawnościami, a także mieszkańców okolicznych gmin.</p> <p>Inwestycja będzie uzupełniona innym projektem w ramach ZIT, którego zakres obejmuje wykonanie</p>	<p>w Gorzowie Wielkopolskim</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Zagospodarowanie Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy na potrzeby mieszkańców 3. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich w Gorzowie Wielkopolskim przyjaznych mieszkańcom. 		<p>2024</p>
--	---	-----------------------------	--	--	--	---	--	-------------

					nasadzeń na zmodernizowanych skwerach, w celu ochrony bioróżnorodności. W całym cyklu projektowym zostaną zachowane standardy ochrony zieleni, a głównym założeniem projektu jest rozwój terenów zielonych.			
61. „Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włączy pokolenia”	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB.08.02	Gmina Santok	<p>Projekt będzie realizowany w ramach wsparcia zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu, rozwojowi społecznemu, gospodarstwu i środowiskowemu, na poziomie lokalnym w zakresie kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.</p> <p>Obecnie siedziba CKiR mieści się w budynku przy ul. Gorzowskiej w Santoku. W budynku tym swoje siedziby mają również liczne stowarzyszenia i organizacje.</p> <p>Przedmiotem projektu jest rewitalizacja polegająca na przebudowie wraz z rozbudową budynku Centrum Kultury i Rekreacji w Santoku.</p> <p>W efekcie czego powstanie nowoczesna i przestronna sala widowiskowa mieszcząca około 150 osób. Przewidziano także odpowiednie zaplecze w postaci garderób, rekwizytorni i magazynów oraz salę wielofunkcyjną z niezbędnym wyposażeniem.</p>	<p>1. Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim</p> <p>2. Utworzenie Centrum Rekreacji i Wypoczynku w Strzelcach Krajeńskich</p>	1 495 012,39	IV kwartał 2024
62. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB.08.02	Gmina Santok	<p>Wdrożenie projektu przyczyni się do osiągnięcia następujących celów: zwiększenie dostępu do obiektu, w tym zwłaszcza dzieci z niepełnosprawnościami, wzrost liczby wspartych obiektów infrastruktury szkolnej poprzez likwidację barier architektonicznych, budowę ścieżek edukacyjnych, przyrodniczych oraz budowę ciągów komunikacyjnych. Głównym celem jest zapewnienie bazy edukacyjnej dostosowanej do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dla gwałtownie wzrastającej liczby mieszkańców Janczewa. Powstała w wyniku realizacji projektu infrastruktura edukacyjna dostosowana do potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami i specyficznymi trudnościami w uczeniu się będzie dostępna również dla uczniów z terenów miejskich MOF Gorzów Wielkopolski.</p>	<p>1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0</p> <p>2. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie</p> <p>3. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec</p> <p>4. Kompetentny i odkrywczy uczeń</p> <p>5. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie- Szkoła Równych Szans</p> <p>6. Szkoła</p>	1 003 000,00 PLN	IV kwartał 2024

						<p>Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans</p> <p>7. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II</p> <p>8. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>9. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans</p> <p>10. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>11. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie</p> <p>12. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego</p>		
63. Zagospodarowanie przestrzeni portu nad rzeką Wartą w Skwierzynie w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel polityki 5.</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB.08.02	Gmina Skwierzyna	<p>Celem Inwestycji pn. „Zagospodarowanie przestrzeni portu nad rzeką Wartą w Skwierzynie w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu” jest wsparcie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju zrównoważonej turystyki na obszarze miejskim. Zakres rzeczowy inwestycji obejmuje zagospodarowanie terenów przy porcie rzeczonym Warty w Skwierzynie.</p> <p>Zakres rzeczowy inwestycji obejmuje zagospodarowanie terenów przy porcie rzeczonym Warty w Skwierzynie (m. in.):</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykonanie nawierzchni drogi i ścieżek, - wykonanie oświetlenia portu, 	<p>1. Rozwój i promowanie zasobów turystyczno – kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec</p> <p>2. Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko</p> <p>3. Budowa drogi dla pieszych i rowerów Ulim-Prądociń i drogi rowerowej</p>	2 478 692,05	I kwartał 2026

					<ul style="list-style-type: none"> - wykonanie robót melioracyjnych tj. odmulenie dna portu, skarpowanie brzegu, - wykonanie pomostów cumujących dla jednostek pływających, - wykonanie slipu, - budowa obiektu sanitarnego wraz z budową przyłączy wod-kan., - budowa wiat rekreacyjnych. <p>Koszty zadania będą obejmowały w szczególności (m. in.):</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompletną dokumentację projektową, - wykonanie prac, - nadzór inwestorski, - promocję projektu. 	Prądocin-Płonica		
64. Utworzenie Centrum Rekreacji i Wypoczynku w Strzelcach Krajeńskich	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1</p>	FELB.08.02	Gmina Strzelce Krajeńskie	<p>Utworzenie Centrum Rekreacji i Wypoczynku w Strzelcach Krajeńskich w miejscu istniejącego stadionu miejskiego w Strzelcach Krajeńskich poprzez przebudowę/budowę wielofunkcyjnego budynku z zapleczem sanitarnym i magazynowym, modernizację istniejącego boiska piłkarskiego, montaż oświetlenia, wykonanie bieżni sportowej, instalacja trybun, budowę placu zabaw/toru przeszkód, organizacja miejsca do spędzania wolnego czasu: strefa ogniska, grilla, morsowania w celu poprawy spójności funkcjonalnej obszaru MOF GW w zakresie rekreacji i efektywniejszego wykorzystania przestrzeni publicznej dla integracji mieszkańców</p>	<p>1. Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim</p> <p>2. „Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włączy pokolenia”</p>	4 740 414,20	I kwartał 2025
65. Zagospodarowanie Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji w Witnicy na potrzeby mieszkańców	<p>Cel strategiczny 7.</p> <p>Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW</p>	<p>Cel polityki 5</p> <p>Cel szczegółowy 5.1.</p>	FEBL.08.02	Gmina Witnica	<p>Cel: wspieranie rozwoju turystyki poprzez rozwój różnych form turystyki takich jak turystyka poznawcza i wypoczynkowa.</p> <p>Opis: Zadanie ma na celu zagospodarowanie Parku Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji, na potrzeby rozwoju obszarów i społeczności lokalnych. Zamierzenie obejmuje łagodzenie negatywnych skutków rozwoju cywilizacyjnego. W ramach projektu przewiduje się zagospodarowanie parku poprzez budowę ogrodów deszczowych w sąsiedztwie terenów utwardzonych gromadzących wodę z nieprzepuszczalnych powierzchni, celem niwelacji negatywnego wpływu deficytu wody opadowej na szatę roślinną. Elementami dopełniającymi rozwój zielonej infrastruktury będą także ogrody wertykalne. Zamierzenie przewiduje także dokonanie</p>	<p>1. Zagospodarowanie terenu parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim</p> <p>2. Nowoczesne i ekologiczne zagospodarowanie skwerów w centrach miejscowości w Gminie Lubiszyn</p> <p>3. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich w Gorzowie Wielkopolskim przyjaznych mieszkańcom.</p>	3 607 594,63	IV kwartał 2024

					<p>dodatkowych nasadzeń drzew i krzewów</p> <p>Gmina planuje także rozwój innych form turystyki, które mają z Witnicy uczynić docelowe miejsce wypoczynku ludności powiatu, natomiast rzeczony projekt stanowi pierwszy krok ku temu celowi.</p> <p>W ramach inicjatywy przewiduje się zagospodarowanie terenu poprzez budowę obiektów budowlanych i urządzeń związanych z szerokokorozumianą turystyką wypoczynkową takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - skateparku, - linaria, - placu zabaw, - urządzeń do kalisteniki i street workout, - niezbędnej infrastruktury technicznej: instalacja lamp parkowych, - torów przeszkód, - małej architektury (ławek, koszy na śmieci, tablic informacyjnych itp.), - kort tenisowy, - boisko. 			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

Wyżej wymienione projekty nie wyczerpują całości potrzeb Gmin MOF GW oraz alokacji ZIT, w związku z powyższym w trakcie wdrażania możliwa będzie aktualizacja listy projektów.

Opis procesu wyłaniania projektów do realizacji w ramach Strategii ZIT MOF GW znajduje się w rozdziale VI. Tryb wyboru projektów obowiązujący w realizacji Strategii ZIT oraz lista projektów wyłonionych w trybie niekonkurencyjnym (str. 78).

3. Projekty komplementarne do ZIT MOF GW

Priorytet III Transport Miejski - FENIKS

Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

1. System zrównoważonego transportu miejskiego w Gorzowie Wlkp. – tabor tramwajowy i infrastruktura techniczna – etap II

Projekt pn.: „System zrównoważonego transportu miejskiego w Gorzowie Wlkp. – tabor tramwajowy i infrastruktura techniczna – etap II”, planuje się m.in.:

- 1) Zakup 10 sztuk tramwajów niskopodłogowych, dwukierunkowych,
- 2) Zakup specjalistycznego wyposażenia obsługowego, pakietu eksploatacyjno-naprawczego, pojazdu holowniczego, wózków do zapiaszczania oraz zakup suwnicy bramowej i tokarki podtorowej (wraz z montażem i pracami budowlanymi),
- 3) Modernizację torów łukowych na placu manewrowym zajezdni wraz z wymianą m.in. rozjazdów, zwrotnic torowych (napęd, montaż odwodnienia napędów zwrotnic),
- 4) Wymianę wyłączników zespołów prostownikowych,
- 5) Opracowanie Programów Funkcjonalno-Użytkowych oraz niezbędnej dokumentacji projektowej / technicznej,
- 6) Opracowanie studium wykonalności i analizy kosztów i korzyści,
- 7) Powołanie Inżyniera kontraktu, który pełnić będzie również Nadzór Inwestorski,
- 8) Promocja projektu i zarządzanie projektem.

Przewidywana wysokość dofinansowania: ok. 100 mln zł

Beneficjent: Miejski Zakład Komunikacji w Gorzowie Wielkopolskim spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Gorzowie Wielkopolskim

2. System zrównoważonego transportu miejskiego w Gorzowie Wlkp. — etap II

Projekt pn.: „System zrównoważonego transportu miejskiego w Gorzowie Wlkp. – etap II”, planuje się m.in.:

- 1) Budowę oraz przebudowę tras tramwajowych (torowisk, sieci trakcyjnej, okablowania, infrastruktury z przystankami) wraz z przebudową dróg,

- 2) Przebudowę podstacji,
- 3) Zakup i wdrożenie systemu informacji pasażerskiej i monitoringu (SDIP),
- 4) Przygotowanie projektu - opracowanie dokumentacji technicznej (techniczna dokumentacja oraz do złożenia wniosku aplikacyjnego),
- 5) Powołanie Inżyniera kontraktu, który pełnić będzie również Nadzór Inwestorski,
- 6) Promocję projektu,
- 7) Zarządzanie projektem.

Przewidywana szacowana wysokość dofinansowania: ok. 80 mln zł

Beneficjent: Miasto Gorzów Wielkopolski

Celem powyższych projektów jest obniżenie negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne w Gorzowie Wielkopolskim oraz obszarze funkcjonalnym poprzez zakup nowego niskopodłogowego taboru przyjaznego dla środowiska, a także modernizację, budowę oraz przebudowę tras tramwajowych (m.in. torowisk, sieci trakcyjnej, okablowania, infrastruktury z przystankami). Projekty wpływają pozytywnie na zrównoważony rozwój układu urbanistycznego, a tym samym na lepsze wykorzystanie przestrzeni miasta. Zmniejszą zatłoczenie motoryzacyjne w mieście oraz zwiększają jakość oraz atrakcyjność transportu publicznego poprzez większą elastyczność i integrację istniejących środków transportu. Projekty mają również na celu stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej. Realizacja projektów wpływa także na poprawę bezpieczeństwa użytkowników ruchu.

Wskazana przez Ministerstwo Funduszy i Rozwoju Regionalnego alokacja w ramach FENIKS Priorytet III Transport Miejski, wynosi 180 mln zł.

VII. Plan finansowy ZIT

Projekty wynikające ze Strategii ZIT mogą być finansowane ze środków regionalnego programu zarówno z EFRR, jak i EFS+ w ramach wydzielonych działań. Dodatkowym źródłem wsparcia Strategii ZIT mogą być środki krajowych programów. Finansowanie projektów będzie możliwe po pozytywnej opinii Instytucji Zarządzającej. W przypadku, gdy projekty lub przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT mają być współfinansowane również ze środków krajowego programu, wymagana będzie dodatkowo opinia ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego pod kątem zgodności Strategii ZIT z Umową Partnerstwa oraz w zakresie możliwości finansowania projektów ze środków programu krajowego.

W niniejszym rozdziale przedstawiono plan finansowy ZIT MOF GW wskazujący wartość przedsięwzięć wpisujących się we wskazany priorytet oraz cel szczegółowy FEWL 2021-2027 oraz FEnIKS 2021-2027.

Tabela 12. Alokacja ZIT MOF GW z Programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027.

Cel strategiczny Strategii ZIT	Priorytet Strategii ZIT	Działanie Strategii ZIT	Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Działanie SZOOP FELB	Alokacja w Euro	Alokacja w PLN (4,4536)	Projekty w obszarze wsparcia
Cel strategiczny 1. Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych	P.1.1 Poprawa dostępności cyfrowej w usługach publicznych	1.1.1. Rozwój usług świadczonych elektronicznie w administracji publicznej 1.1.2. Upowszechnienie kanałów dostępu do e-usług publicznych	Cel Szczegółowy 1.2. Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Działanie FELB.01.04 Cyfrowe lubuskie	947 986,52	4 221 952,77	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez Miasto Gorzów Wielkopolski – etap III 2. E-usługi w Gminie Bogdaniec 3. E-usługi w Gminie Deszczno 4. Strzelecki e-urząd 5. Zapewnienie wyższej jakości oraz rozszerzenie zakresu e-usług publicznych 6. Gmina Lubiszyn bliżej mieszkańca dzięki technologiom cyfrowym
Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości.	P 2.1. Gospodarka lokalna przyjazna inwestorom	2.1.1. Rozwój aktywności gospodarczej	Cel Szczegółowy 1.3. Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Działanie FELB.01.07 Rozwój przedsiębiorczości	856 157,21	3 812 981,75	<ol style="list-style-type: none"> 1. Centrum Wsparcia Biznesu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego - projekt partnerski
Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.	P 3.1. Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii	3.1.1. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii	Cel Szczegółowy 2.2. Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Działanie FELB.02.05 Odnawialne źródła energii	559 876,47	2 493 465,85	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój OZE wraz z budową magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim 2. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Deszczno 3. Budowa magazynów energii na potrzeby użyteczności publicznej w Gminie Kłodawa

Cel strategiczny Strategii ZIT	Priorytet Strategii ZIT	Działanie Strategii ZIT	Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Działanie SZOOP FELB	Alokacja w Euro	Alokacja w PLN (4,4536)	Projekty w obszarze wsparcia
	P 3.2. Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu	3.2.1. Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu 3.2.2. Racjonalizacja gospodarki wodnej i opadowej	Cel Szczegółowy 2.4. Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Działanie FELB.02.7 Adaptacja do zmian klimatu	1 402 132,16	6 244 535,80	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury w Gorzowie Wielkopolskim 2. Mała retencja-więcej wody dla przyrody 3. Rozbudowa systemu gospodarowania wodami opadowymi w Wawrowie 4. Poprawa retencji i zagospodarowanie wód opadowych na terenie gminy Strzelce 5. Wsparcie małej retencji poprzez przebudowę zbiornika retencyjnego w rejonie ul. Sobieskiego w Skwierzynie wraz z konserwacją rowów melioracyjnych 6. Modernizacja zbiorników wód opadowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą w miejscowościach Gminy Lubiszyn
Cel strategiczny 4. Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego	P.4.1 Poprawa jakości terenów zieleni i wsparcie działań dotyczących różnorodności biologicznej	4.1.1. Tworzenie, ochrona i integracja kompleksów zieleni	Cel Szczegółowy 2.7. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Działanie FELB 02.11 Ochrona przyrody	1 088 067,84	4 845 818,94	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym w północnej części Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2. Tworzenie centrów bioróżnorodności w Gminie Bogdaniec 3. Zagospodarowanie przestrzeni skweru przy urzędzie Gminy Kłodawa 4. Ekologiczny skwer nad Jeziorem Klasztornym Dolnym 5. Zwiększenie bioróżnorodności na skwerach w miejscowościach Gminy Lubiszyn.

Cel strategiczny Strategii ZIT	Priorytet Strategii ZIT	Działanie Strategii ZIT	Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Działanie SZOOP FELB	Alokacja w Euro	Alokacja w PLN (4,4536)	Projekty w obszarze wsparcia
Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej	P 5.1. Rozwijanie infrastruktury komunikacji niskoemisyjnej	5.1.1. Rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszych oraz infrastruktury towarzyszącej	Cel Szczegółowy 2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Działanie FELB.03.02 Mobilność miejska	7 747 990,92	34 506 452,37	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ścieżki rowerowe w Gorzowie Wielkopolskim – etap IV 2. Budowa ścieżki wzdłuż rzeki Kłodawki – etap II 3. Rozwój infrastruktury transportu niskoemisyjnego w Gminie Bogdaniec. 4. Modernizacja istniejącej infrastruktury rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 151 ul. Gorzowska w m. Kłodawa- etap I, 5. Budowa ścieżki rowerowej w m. Kłodawa przy Kłodawce 6. Budowa ścieżek rowerowych dla celów komunikacyjnych w Gminie Lubiszyn 7. Budowa systemu dróg rowerowych MOF GW w Gminie Santok – etap I 8. Budowa ścieżki rowerowej Skwierzyna – Murzynowo – Gościno – etap I 9. Rozbudowa infrastruktury rowerowej w Gminie Strzelce Krajeńskie. 10. Budowa ścieżek rowerowych ze Starych Dzieduszy do granicy z gminą Lubiszyn 11. Budowa ścieżki rowerowej i integracja mobilności miejskiej w Gorzowie Wielkopolskim,

Cel strategiczny Strategii ZIT	Priorytet Strategii ZIT	Działanie Strategii ZIT	Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Działanie SZOOP FELB	Alokacja w Euro	Alokacja w PLN (4,4536)	Projekty w obszarze wsparcia
Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego	P 6.1. Edukacja na wysokim poziomie	6.1.1. Wsparcie dostępu do dobrej jakości edukacji przedszkolnej. 6.1.2. Poprawa jakości kształcenia na poziomie edukacji ogólnej 6.1.3. Poprawa jakości kształcenia w ramach rozwoju szkolnictwa zawodowego	Cel Szczegółowy 4f. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	Działanie FELB.06.07 Edukacja	8 657 281,72	38 556 069,90	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zawodowcy w Gorzowie 3.0 2. „Kompetencje przyszłości.” 3. Kreatywne przedszkolaki w Gorzowie 4. Nowe miejsca w przedszkolu w Gminie Bogdaniec 5. Kompetentny i odkrywca uczeń 6. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie-Szkoła Równych Szans 7. Szkoła Podstawowa w Murzynowie – Szkoła Równych Szans 8. Zespół Edukacyjny w Skwierzynie - Równy start II 9. Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 10. Liceum Ogólnokształcące w Skwierzynie – Szkoła Równych Szans 11. Superprzedszkolaki w gminie Strzelce Krajeńskie 12. Zaczarowana Szkoła w gminie Strzelce Krajeńskie 13. Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego. 14. Utworzenie nowych miejsc w przedszkolu w Gminie Lubiszyn

Cel strategiczny Strategii ZIT	Priorytet Strategii ZIT	Działanie Strategii ZIT	Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Działanie SZOOP FELB	Alokacja w Euro	Alokacja w PLN (4,4536)	Projekty w obszarze wsparcia
	P 6.2 Poprawa jakości życia mieszkańców i spójności społecznej	<p>6.2.1. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia</p> <p>6.2.2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu</p>	Cel Szczegółowy 4h Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	Działanie FELB.06.11 Aktywna integracja społeczno-zawodowa	3 948 907,96	17 586 856,50	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Gorzowa Wielkopolskiego 2. Aktywizacja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem 3. „Uwierz w siebie – działaj z nami”
Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW	P 7.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW	7.1.1. Rozwijanie sieci współpracy i realizacja wspólnych przedsięwzięć w MOF GW	Cel Szczegółowy 5.1. Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych	Działanie FELB 08.02 Wsparcie terytorialne obszarów miejskich	13 044 124,17	58 093 311,40	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie i wdrażanie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego 2. Zagospodarowanie terenu parku Czechówek w Gorzowie Wielkopolskim 3. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich w Gorzowie Wielkopolskim przyjaznych mieszkańcom. 4. Nowoczesne i ekologiczne zagospodarowanie skwerów w centrach miejscowości w Gminie Lubiszyn 5. Zagospodarowanie Parku Drogowskazów i Słupów Miłowych Cywilizacji w Witnicy na potrzeby mieszkańców 6. Zagospodarowanie terenu Szkoły Podstawowej w Janczewie celem
	P 7.2. Poprawa jakości i funkcjonalność i przestrzeni publicznych	7.2.1. Zagospodarowanie przestrzeni miejskich i wiejskich					
		7.2.2. Zwiększenie potencjału inwestycyjnego terenów na obszarze MOF GW					

Cel strategiczny Strategii ZIT	Priorytet Strategii ZIT	Działanie Strategii ZIT	Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Działanie SZOOP FELB	Alokacja w Euro	Alokacja w PLN (4,4536)	Projekty w obszarze wsparcia
	P 7.3. Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjno-turystycznej.	7.3.1. Wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju oferty kulturalnej i rekreacyjno-turystycznej.					<p>dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych – Etap II</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Rewitalizacja świetlicy wiejskiej w Łośnie 8. Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji w Gorzowie Wielkopolskim 9. Rozwój i promowanie zasobów turystyczno – kulturalnych na terenie Gminy Bogdaniec 10. Wspieranie rozwoju turystyki lokalnej: rozwój infrastruktury wodnej nad jeziorem Marwicko 11. „Rozbudowa i przebudowa Centrum Rekreacji i Kultury w Santoku – Kultura włączy pokolenia” 12. Zagospodarowanie przestrzeni portu nad rzeką Wartą w Skwierzynie w zakresie wypoczynku i spędzania wolnego czasu 13. Utworzenie Centrum Rekreacji i Wypoczynku w Strzelcach Krajeńskich 14. Budowa drogi dla pieszych i rowerów Ulim-Prądocin i drogi rowerowej Prądocin-Płonica 15. Zbrojenie terenów inwestycyjnych w Gorzowie Wielkopolskim – II etap

VIII. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zgodnie z podejściem partycypacyjnym zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych w proces tworzenia dokumentów strategicznych wzmacnia demokrację, relacje mieszkańców z władzami samorządowymi i pozwala przybliżyć mieszkańcom obszaru plany i działania jakie zamierza podejmować samorząd.

1. Komunikacja z partnerami społecznymi

Na poziomie społecznym należy uwzględnić potrzebę upowszechniania informacji na temat Strategii ZIT MOF GW oraz aktualnego poziomu jej realizacji. Aby skutecznie przeprowadzić proces upowszechniania Strategii, dokument Strategii oraz raporty monitoringu i ewaluacji będą udostępnione na stronach wszystkich Partnerów Porozumienia. Upowszechnianie Strategii oraz rezultatów jej wdrażania będzie odbywało się także m. in. poprzez wykorzystanie mediów lokalnych.

Planowanie i wdrażanie Strategii w dialogu z interesariuszami pozwala na skuteczne wpływanie na długookresowe procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze i przestrzenne.

2. Współpraca z partnerami przy realizacji Strategii

Poza partnerami porozumienia, we wdrażanie, a także aktualizację Strategii ZIT zostaną zaangażowane bezpośrednio i pośrednio różne grupy interesariuszy, a w tym:

- jednostki organizacyjne samorządów, w tym jednostki budżetowe, spółki komunalne,
- samorządowe instytucje kultury;
- partnerzy społeczno-gospodarczy;
- podmioty działające na rzecz ochrony środowiska;
- podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw
- osoby z niepełnosprawnościami;
- pozostałe podmioty pożytku publicznego nie wymienione powyżej;
- instytucje okołobiznesowe;
- inne podmioty, które włączą się w realizację projektów zintegrowanych Strategii ZIT jako partnerzy współuczestniczący.

We włączaniu interesariuszy w proces tworzenia i realizacji Strategii ZIT, w zależności od form i technik komunikacji i ich udziału, ważna jest dbałość o zachowanie zasady równości płci, niedyskryminacji oraz zapewnienie możliwości udziału osób o specjalnych potrzebach.

Kluczowa dla sukcesu we wdrożeniu zapisów Strategii jest efektywna komunikacja pomiędzy Partnerami Porozumienia oraz pozostałymi partnerami społeczno-gospodarczymi oraz czytelne zasady współpracy wskazane poniżej:

- pomocniczości,
- suwerenności stron,
- uczciwej konkurencji,
- efektywności,
- jawności,
- partnerstwa,
- respektowania odmiennych opinii na wspólne sprawy,
- prawa do krytyki.

Celami współpracy z Partnerami są:

1. Skuteczna realizacja Strategii ZIT MOF GW.
2. Włączenie społeczności MOF, w szczególności podmiotów z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego w działania na rzecz realizacji Strategii ZIT MOF GW.
3. Wzmacnianie sieci współpracy pomiędzy Partnerami Porozumienia.
4. Zwiększenie poczucia tożsamości mieszkańców MOF.

Wsparciem uspołecznionego procesu opracowania, a następnie realizacji Strategii ZIT jest powołany przez Prezydenta Miasta Gorzowa Wielkopolskiego (jako lidera Porozumienia) **Forum ds. Strategii ZIT MOF GW**, partnerzy społeczno-gospodarczy, stanowiący ciało doradcze. Do zadań Forum należy konsultowanie i opiniowanie decyzji Lidera, związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT MOF GW.

Do składu ciała doradczego powołanych zostało 9 osób, które pochodzą ze wszystkich obszarów tworzących Związek ZIT, w ramach zawartego porozumienia międzygminnego. Członkowie reprezentują środowiska gospodarcze, instytucje okołobiznesowe, samorządowe, grono organizacji pozarządowych oraz podmioty działające na rzecz ochrony środowiska.

Oprócz doświadczenia i kompetencji merytorycznych osób w składzie ciała doradczego, uwzględniony został również aspekt reprezentowania przez nich potrzeb i oczekiwań społeczeństwa obywatelskiego, przyjęcia odpowiedzialności za promowanie włączenia społecznego, dbałość o poszanowanie praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami oraz zachowanie zasad równości płci i niedyskryminacji. Będzie to również niezwykle ważne w okresie realizacji Strategii ZIT.

Dla zespołu opracowującego Strategię ZIT bardzo ważny jest również stały kontakt i możliwość konsultacji z ciałem doradczym w trakcie organizowanych spotkań oraz w kontaktach indywidualnych. W trakcie spotkań prezentowany jest postęp w pracach nad kluczowymi rozwiązaniami i ustaleniami Strategii ZIT. W prezentacjach omówione są obszary wsparcia i propozycje projektów zintegrowanych do Strategii ZIT MOF GW, potrzeby i możliwości rozwiązań związanych z ochroną przyrody i planowane działania zmierzające do poprawy warunków naturalnych oraz uwzględnienie niezbędnych powiązań między projektami. Omawiane są również zasady dofinansowania w formie instrumentów finansowych.

Następnie ma miejsce wymiana opinii i formułowane są wnioski, które zespół opracowujący Strategię ZIT uwzględni w kolejnych wersjach dokumentu.

Pierwsze spotkanie z Forum ds. Strategii ZIT MOF GW odbyło się 12 października 2023 r. w siedzibie Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Podczas spotkania omówiono obszary wsparcia w ramach ZIT, założenia projektu Strategii ZIT MOF GW, które wcześniej członkom Forum rozesłano w formie elektronicznej, przedstawiono także projekt regulaminu Forum ds. Strategii ZIT. Następnie przesłano członkom Forum projekt dokumentu, który był konsultowany społecznie.

Forum, jako ciało doradcze, opiniowało projekt Strategii ZIT wraz z listą projektów. Będzie także czynnie uczestniczyło we wdrażaniu zapisów dokumentu, jak i jego monitoringu. Sprawozdanie z realizacji Strategii ZIT będzie wysyłane do Forum celem uzyskania opinii.

Dla umożliwienia szerokiego uspołecznienia prowadzone były konsultacje społeczne, które trwały od 16 października do 8 listopada 2023 r.

Informacje o konsultacjach zostały przekazane Radzie Miasta Gorzowa Wielkopolskiego i Młodzieżowej Radzie Miasta, a także Forum ds. Strategii ZIT MOF GW oraz opublikowane:

- w oficjalnym serwisie internetowym Miasta: www.um.gorzow.pl, w tym w zakładce „Dialog społeczny”,
- w mediach społecznościowych (fanpage "Przystań na konsultacje"),
- w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego,
- w oficjalnych serwisach internetowych gmin wchodzących w skład MOF GW,
- na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego.

Ponadto konsultowany dokument został przekazany gminom wchodzącym w skład ZIT MOF GW.

W ramach konsultacji społecznych przewidziano:

- 1. Zbieranie wniosków, uwag i opinii od mieszkańców:**
 - drogą elektroniczną za pomocą formularza uwag (na adres email: zip@um.gorzow.pl),
 - drogą tradycyjną – przekazanie pocztą papierowego formularza uwag,
- osobiście na wydrukowanym formularzu uwag,
 - podczas telefonicznych dyżurów konsultacyjnych.
- 2. Spotkanie konsultacyjne:**
 - 26 października 2023 r. odbyło się spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami Miasta Gorzowa Wielkopolskiego oraz Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego. Na spotkanie zaproszono także członków Forum ds. Strategii ZIT.

Podczas konsultacji społecznych, w formie papierowej i elektronicznej, złożono **49 uwag**.

Zgłoszone uwagi dotyczy zarówno kwestii odnoszących się do diagnozy, jak też do części nawiązującej do projektów. Uwagi zostały zgłoszone zarówno przez osoby fizyczne, liderów lokalnych, organizacje społeczne i przedstawicieli instytucji publicznych.

W odniesieniu do diagnozy zwrócono uwagę m.in. na aspekty starzejącego się społeczeństwa, potrzebę wzmocnienia potencjału akademickiego Gorzowa Wielkopolskiego, konieczność wzmocnienia narzędzi moderowania rozwoju gospodarczego, w tym przy współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, potrzebę dostosowania infrastruktury edukacyjnej do potrzeb w poszczególnych gminach, potrzebę rozwoju mobilności miejskiej z uwzględnieniem powiązań pomiędzy gminami. Uwagi odnoszące się do części diagnostycznej zostały w większości w całości uzupełnione w dokumencie Strategii.

W odniesieniu do projektów zwrócono uwagę na możliwość poszerzenia partnerstwa przy realizacji projektów o podmioty niepubliczne lub prywatne. Uwagi te zostały uwzględnione lub wyjaśniono, iż udział taki jest możliwy pod warunkiem odpowiednich dopuszczeń na etapie składania wniosków.

Część uwag dotyczyła konieczności ujęcia bardziej szczegółowych opisów projektów. Uwagi te z reguły nie były możliwe do uwzględnienia. Szczegółowe zapisy dotyczące projektów będą znajdowały się we wnioskach o dofinansowanie składanych w ramach naborów w ramach ZIT.

Raport z konsultacji społecznych, znajduje się pod adresem: <https://um.gorzow.pl/strategia-zit-mof-gw-perspektywa-2021-2027.html>

Warto dodać, iż Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego jest spójna z założeniami Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030, wynika z jej zapisów i jest z nią ściśle powiązana. Jest jej dokumentem wykonawczym, planem działań. Proces tworzenia Strategii rozwoju MOF GW był uspołeczniony. Prace nad tym dokumentem rozpoczęły się w lipcu 2021 r. W ramach prac nad dokumentem sporządzona została diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej MOF GW, na podstawie której określona została wizja, misja, cele strategiczne oraz kierunki działań. Odbyły się przy tym warsztaty diagnostyczne z przedstawicielami samorządów oraz warsztaty strategiczne z przedstawicielami wielu środowisk, m.in.: nauki, biznesu, samorządu, czy kultury. Strategia rozwoju

MOF GW poddana została konsultacjom społecznym w każdej z gmin MOF GW, a także przekazana została do opinii ościennym gminom MOF GW oraz właściwemu dyrektorowi regionalnego zarządu gospodarki wodnej. Przekazana została także do opinii Zarządowi Województwa Lubuskiego i przeszła procedurę strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

IX. Monitoring i ewaluacja Strategii ZIT

1. Monitoring i ewaluacja Strategii.

Monitoring realizacji Strategii ZIT MOF GW ma na celu zapewnienie prawidłowego i efektywnego wdrażania zaplanowanej interwencji. Umożliwia dokonanie modyfikacji zakresu działań czy zmian podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację.

Przedmiotem monitoringu będą wynikające ze Strategii ZIT MOF GW działania określone w ramach priorytetów i celów strategicznych i ich efekty mierzone wskaźnikami, zaś ewaluacja obejmie dodatkowo również kontekst społeczno-gospodarczy w ocenie tych efektów. Monitoring realizacji poszczególnych działań Strategii ZIT MOF GW odbywać się będzie w oparciu o przypisane do nich mierzalne wskaźniki. Monitoring będzie obejmował: zbieranie i selekcjonowanie informacji, wskazanie jednostek odpowiedzialnych za pozyskiwanie, gromadzenie, przechowywanie i przetwarzanie informacji niezbędnych do wyliczania wskaźników monitoringu.

Monitoring będzie polegał na prowadzeniu w sposób ciągły obserwacji procesu realizacji Strategii ZIT MOF GW, w tym rezultatów jakie ona przynosi i będzie ważnym elementem zarządzania rozwojem MOF.

Raporty z monitoringu będą sporządzane corocznie i będą mierzyły osiągnięcie przyjętych wskaźników oraz poziom wdrażanej alokacji. Raporty będą przygotowywane przez Wydział ZIP, następnie opiniowane przez Forum ds. Strategii ZIT, później opiniowane przez Komitet Sterujący ZIT, a następnie przyjmowane przez Lidera ZIT – Prezydenta Miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Wszystkie raporty zostaną upublicznione na stronach Lidera oraz partnerów ZIT MOF GW, aby mieszkańcy mogli zapoznać się z ich treścią.

Poniżej przedstawiono wskaźniki monitoringu Strategii ZIT MOF GW.

Tabela 13. Wskaźniki monitoringu Strategii ZIT MOF GW.

Obszar wsparcia	Cel, Priorytet, Działanie	Nazwa wskaźnika (P – produktu, R – rezultatu)	Szacowana wartość docelowa	
Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Cel Szczegółowy 1.2. Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych			
Cel strategiczny Strategii ZIT	Cel strategiczny 1. Podniesienie standardu jakości i dostępności usług publicznych			
Priorytet Strategii ZIT	P.1.1 Poprawa dostępności cyfrowej w usługach publicznych			
Działanie Strategii ZIT	1.1.1. Rozwój usług świadczonych elektronicznie w administracji publicznej	(P) Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	6 szt.	
		(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	165527 osób	
		1.1.2. Upowszechnienie kanałów dostępu do e-usług publicznych	(P) Wspierane strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1 szt.
		(R) Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	4170 Użytkowników/rok	
Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Cel Szczegółowy 1.3. Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne			
Cel strategiczny Strategii ZIT	Cel strategiczny 2. Poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości.			
Priorytet Strategii ZIT	P 2.1. Gospodarka lokalna przyjazna inwestorom			

Działanie Strategii ZIT	2.1.1. Rozwój aktywności gospodarczej	(P) Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	215 przedsiębiorstw
		(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	105.486,00 osób
		(R) Liczba obsłużonych inwestorów	50 przedsiębiorców
Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Cel Szczegółowy 2.2. Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju Cel Szczegółowy 2.4. Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego		
Cel strategiczny Strategii ZIT	Cel strategiczny 3. Zwiększenie inwestycji w odnawialne źródła energii i działania służące adaptacji do zmian klimatu.		
Priorytet Strategii ZIT	P 3.1. Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii		
Działanie Strategii ZIT	3.1.1. Racjonalizacja produkcji i wykorzystania energii	(P) Liczba powstałych magazynów energii elektrycznej	3 szt.
		(P) Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym energii elektrycznej, energii cieplnej)	0,1 MW
		(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	141729 osób
		(P) Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1 szt.
		(R) Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna)	90 MWh/rok
		(R) Ilość zmagazynowanej energii w magazynie energii (ilość energii dostarczona do magazynu) elektrycznej	0,112 MW
Priorytet Strategii ZIT	P 3.2. Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatu		

Działanie Strategii ZIT	3.2.1 Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu	(P) Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	1151,59 ha	
		3.2.2. Racjonalizacja gospodarki wodnej i opadowej	(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	154518 osób
			(P) Wspierane strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1 szt.
			(R) Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	138380 osób
Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Cel Szczegółowy 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia			
Cel strategiczny Strategii ZIT	Cel strategiczny 4. Wzmocnienie potencjału środowiska przyrodniczego			
Priorytet Strategii ZIT	P.4.1 Poprawa jakości terenów zieleni i wsparcie działań dotyczących różnorodności biologicznej			
Działanie Strategii ZIT	4.1.1. Tworzenie, ochrona i integracja kompleksów zieleni	(P) Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	112,44 ha	
		(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	155618 osób	
		(P) Wspierane strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1 szt.	
		(R) Ludność mająca dostęp do nowej lub zmodernizowanej zielonej infrastruktury	145589 osób	
Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Cel Szczegółowy 2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej			
Cel strategiczny Strategii ZIT	Cel strategiczny 5. Poprawa dostępności komunikacji niskoemisyjnej.			
Priorytet Strategii ZIT	P 5.1. Rozwijanie infrastruktury komunikacji niskoemisyjnej			

Działanie Strategii ZIT	5.1.1. Rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszych oraz infrastruktury towarzyszącej	(P) Wspierana infrastruktura rowerowa	29,5 km
		(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	180298 osób
		(P) Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1 szt.
		(R) Szacowana emisja gazów cieplarnianych	61,96 Tony równoważnika CO2/rok
Priorytet Strategii ZIT	P 5.2. Wspieranie transportu publicznego		
Działanie Strategii ZIT	5.2.1. Rozwijanie infrastruktury publicznej komunikacji niskoemisyjnej przyjaznej środowisku	(P) Liczba zakupionych jednostek taboru tramwajowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej	10 szt.
		(P) Długość wybudowanych linii tramwajowych	0,405 km
		(P) Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii tramwajowych	0,747 km
Cel Szczegółowy FEWL 21-27	<p>Cel Szczegółowy 4f. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Cel Szczegółowy 4h. Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>		
Cel strategiczny Strategii ZIT	Cel strategiczny 6. Podniesienie poziomu i dostępności edukacji oraz włączenia społecznego.		
Priorytet Strategii ZIT	P 6.1. Edukacja na wysokim poziomie		
Działanie Strategii ZIT	6.1.1. Wsparcie dostępu do dobrej jakości edukacji przedszkolnej.	(P) Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	115 szt.
	6.1.2. Poprawa jakości kształcenia na poziomie edukacji ogólnej	(P) Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	5282 osób
	6.1.3. Poprawa jakości kształcenia w ramach rozwoju szkolnictwa zawodowego	(P) Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	2385 osób

		(P) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich	619 osób
		(R) Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (kształcenie ogólne)	3479 osób
		(R) Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (kształcenie zawodowe)	948 osób
		(R) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują przez co najmniej 24 miesiące po zakończeniu projektu	115 szt.
Priorytet Strategii ZIT	P 6.2 Poprawa jakości życia mieszkańców i spójności społecznej		
		(P) Liczba osób bezrobotnych w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	230 osób
		(P) Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	310 osób
	6.2.1. Zmniejszanie bezrobocia i zwiększanie zatrudnienia	(R) Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu	80 osób
	6.2.2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu	(R) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	182 osób
		(R) Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	100 osób
Cel Szczegółowy FEWL 21-27	Cel szczegółowy 5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich		
Cel strategiczny Strategii ZIT	Cel strategiczny 7. Poprawa spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru MOF GW		
Priorytet Strategii ZIT	P 7.1. Partnerstwo na rzecz MOF GW		

Działanie Strategii ZIT	7.1.1. Rozwijanie sieci współpracy i realizacja wspólnych przedsięwzięć w MOF GW	(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	205 933 osoby
		(P) Wspierane strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1 szt.
		(P) Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	9 szt.
		(P) Liczba opracowanych strategii terytorialnych	1 szt.
		(R) Liczba uczestników spotkań w zakresie wdrażania środków UE w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych/Partnerstw JST	9 osób
Priorytet Strategii ZIT	P 7.2. Poprawa jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych P 7.3. Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjno-turystycznej.		
Działanie Strategii ZIT	7.2.1. Zagospodarowanie przestrzeni miejskich i wiejskich	(P) Wspierane strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1 szt.
		(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	191638 osób
		(P) Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	9 szt.
	7.3.1. Wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju	(P) Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	4 szt.
		(P) Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	358400 m2
		(R) Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	17700 osób
		(R) Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	141769 osób
	7.2.2. Zwiększenie potencjału inwestycyjnego terenów na obszarze MOF GW	(P) Wspierane strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1 szt.

		(P) Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	122 589 osób
		(P) Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	9 szt.
		(P) Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	10 ha
		(R) Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	2 szt.

Ewaluację definiuje się jako badanie społeczno-ekonomiczne, realizowane w celu oceny jakości i efektów wdrażanej Strategii ZIT. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o wytyczne Komisji Europejskiej, obejmujące następujące kryteria:

- **trafność** - czy cele Strategii odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców, turystów)?
- **efektywność** - czy działania w ramach realizacji Strategii są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiągniętych efektów?
- **skuteczność** - czy wdrażanie działań w ramach Strategii przyczynia się do realizacji założonych celów rozwoju Powiatu?
- **użyteczność** - czy realizacja Strategii przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- **trwałość** (ang.) - czy pozytywne skutki realizacji Strategii mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Badanie ewaluacyjne

Ewaluacja jest jednym z głównych narzędzi wykorzystywanych do realizacji polityki spójności. Jej zadaniem jest ocena jakości i efektywności realizowania zamierzonych celów, priorytetów i działań.

Przewidziane są dwa rodzaje ewaluacji: on going i ex post. Badanie ewaluacyjne on going będzie przeprowadzone w 2025 na podstawie raportów z monitoringu. Badanie ewaluacyjne ex post będzie przeprowadzone po zakończeniu realizacji Strategii w 2027 roku również na podstawie raportów z monitoringu.

Raporty z ewaluacji Strategii

Na podstawie badań ewaluacyjnych, sporządzany będzie raport z ewaluacji Strategii ZIT. Raporty z ewaluacji będą opisywały stan realizacji Strategii w układzie narastającym. W trakcie ewaluacji dokumentu udział będzie brało Forum ds. Strategii ZIT, które pełni funkcję opiniodawczą.

Raporty z ewaluacji będą udostępniane publicznie na stronach internetowych Partnerów.

Aktualizacja Strategii

Na podstawie informacji z monitoringu i ewaluacji, Strategia ZIT może być poddana aktualizacji. Decyzję o przeprowadzeniu aktualizacji Strategii podejmuje Lider Porozumienia po wcześniejszej konsultacji ze wszystkimi Partnerami Porozumienia. W trakcie aktualizacji dokumentu udział będzie brało Forum ds. Strategii ZIT, które pełni funkcję opiniodawczą.

Ponadto Strategia będzie podlegała aktualizacji, jeżeli będzie tego wymagała sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna MOF, albo gdy będzie to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa. Każda aktualizacja dokumentu będzie podlegała konsultacjom społecznym.

X. Opis procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Zgodnie z art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz.U. 2023 poz. 1094 ze zm.), zwanej dalej OOS, w odniesieniu do projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko. W ramach tej procedury opracowano Prognozę oddziaływania na środowisko oraz przeprowadzono stosowne konsultacje i opiniowanie.

Celem prognozy było ustalenie, czy zapisy projektowanego dokumentu nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Prognoza miała również ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją w przyszłości postanowień Strategii oraz określić, czy istnieje prawdopodobieństwo powstawania w przyszłości konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza została opracowana zgodnie z art. 51 ust.2 i art.52 ust.1.i 2 ustawy OOS, przy czym uzgodniono stopień szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolski (pismo z dnia 3 sierpnia 2023 roku nr WZŚ.411.123.2023.DT) oraz Lubuskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Gorzowie Wielkopolskim (pismo z dnia 18 sierpnia 2023 roku (NZ.9022.344.2023.AK).

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko uzyskano wymagane prawem opinie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim (pismo z dnia 8 listopada 2023 roku, znak WZŚ.410.369.2023.DT) oraz Lubuskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gorzowie Wielkopolskim (pismo z dnia 14.11.2023 roku, znak: NZ.9022.545.2023.MZ). Obie opinie były pozytywne.

Zapewniono ponadto możliwość udziału społeczeństwa w postępowaniu. Konsultacje polegały na wyłożeniu dokumentów do publicznego wglądu. Z treścią ww. dokumentów można było zapoznać się w dniach od 25 października 2023 r. do 16 listopada 2023 r. Informacje nt. konsultacji społecznych wraz z dokumentami podlegającymi konsultacjom były publikowane w Biuletynach Informacji Publicznej gmin MOF GW, tablicy ogłoszeń oraz na stronie internetowej miasta Gorzowa.

Dokumenty związane ze strategiczną oceną oddziaływania na środowisko projektu Strategii ZIT MOF GW, w tym Prognoza oddziaływania na środowisko, pozytywne opinie ww. organów, Uzasadnienie zawierające informacje o udziale społeczeństwa w postępowaniu znajdują się pod linkiem: <https://um.gorzow.pl/strategia-zit-mof-gw-perspektywa-2021-2027.html>

Strategia ZIT MOF GW obejmuje zestaw celów strategicznych, podporządkowane im wiązki projektów zintegrowanych. Analizując oddziaływania na środowisko dokonano szczegółowego przeglądu projektów. Należy przy tym podkreślić, że przedmiotowa Strategia co do zasady jest dokumentem ogólnym, gdyż na tym etapie znane są tylko ogólne założenia poszczególnych projektów. Zasadniczo znana jest lokalizacja oraz typ przedsięwzięcia. Umożliwia to wstępną ocenę oddziaływań na środowisko.

W prognozie przedstawiono aktualny stan środowiska oraz oceniono wpływ projektowanych działań na środowisko. Należy zwrócić uwagę przy tym, iż oceniano zarówno oddziaływania negatywne, jak też pozytywne. Stan środowiska na terenie MOF GW jest ogólnie dobry, choć należy zauważyć

występowanie presji i problemów. Dotyczą one między innymi jakości powietrza atmosferycznego, hałasu, jak też zagrożeń wynikających ze zmian klimatu. Rozwój gospodarczy i osadniczy może kolidować ponadto z funkcją przyrodniczą. Zdefiniowanym problemem jest także zła jakość wód powierzchniowych.

W projektowanym dokumencie Strategii ZIT MOF GW szczególny wymiar problemów środowiskowych związany jest z przystosowaniem się do zmian klimatu, transformacją energetyczną, ochroną i zachowaniem przyrody, różnorodności biologicznej, zielonej infrastruktury, przeciwdziałaniem zanieczyszczeniom oraz zrównoważoną mobilnością miejską. Realizacja założeń Strategii ZIT MOF GW w zdecydowanej przewadze sprzyjać będzie poprawie stanu środowiska.

Próbując dokonać analizy oddziaływania negatywnego skutków realizacji dokumentu na środowisko, przeanalizowano jego zapisy w odniesieniu do Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839). Rozporządzenie to wskazuje kategorie przedsięwzięć, które mogą zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Uwarunkowane jest to między innymi typem przedsięwzięcia oraz jego skalą, jak lokalizacją względem obszarów wrażliwych i cennych przyrodniczo, np. obszarów Natura 2000.

Analiza wykazała, iż ujęte w projekcie Strategii ZIT MOF GW przedsięwzięcia charakteryzować się będą różnym rodzajem oddziaływań oraz różną skalą oddziaływań. W Strategii ZIT MOF GW ujęte są zarówno działania, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko oraz takie, których skala oddziaływań jest nieduża i tym samym nie można ich zaliczyć do takich, które są ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. W Strategii ujęte są również liczne działania, których oddziaływanie może mieć charakter pozytywny.

Znaczące oddziaływania na środowisko wiążą się przede wszystkim z procesem inwestycyjnym. Największą skalą działań inwestycyjnych charakteryzować się będzie przygotowanie terenów inwestycyjnych (ich uzbrojenie) na terenie Gorzowa Wielkopolskiego. Drugą kategorię negatywnych oddziaływań stanowić będą procesy związane z budową i modernizacją infrastruktury rowerowej. Zakłada się bowiem tworzenie sieci dróg rowerowych pokrytych nawierzchnią twardą, co może generować wpływ, głównie jednak na etapie inwestycji. Ostatecznie skutkiem tych działań będzie rozwój komunikacji rowerowej, co sprzyjać będzie ochronie środowiska poprzez rozwój niskoemisyjnej komunikacji.

W zakresie negatywnych oddziaływań warto zwrócić uwagę na skutki zrealizowanych działań w wymiarze turystycznym. Zakłada się bowiem aktywizację i rozwój funkcji turystycznej, co może przy niesprzyjających okolicznościach generować wpływ na przyrodę. Ważne jest zatem stosowanie odpowiednich rozwiązań zabezpieczających przyrodę i siedliska zwierząt, roślin i grzybów.

Pozostałe przedsięwzięcia zasadniczo nie będą generować większego negatywnego wpływu na środowisko. Są to bądź przedsięwzięcia miękkie lub o małej skali inwestycji, np. remonty obiektów publicznych.

Realizacja Strategii ZIT MOF GW przyczyni się do ochrony środowiska. W Strategii ZIT MOF GW przewidziano do realizacji działania z zakresu poprawy efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej, działania związane z poprawą jakości terenów zieleni na terenie MOF GW w celu zachowania bioróżnorodności obszaru, czy też inwestycje wpisujące się w koncepcję zrównoważonej mobilności.

Strategia ZIT MOF GW jest mocno powiązana tematycznie z celami polityk nadrzędnymi poziomu regionalnego i unijnego, realizując przy tym ustanowione na tych szczeblach zasady zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Mając na względzie fakt, iż dokument Strategii ZIT MOF GW jest na tym etapie bardzo ogólnym planem, trudno przedstawić jakie działania podjąć, aby ograniczyć negatywny wpływ na środowisko. Te kwestie muszą być zasadniczo rozstrzygnięte na etapie pozwoleń środowiskowych przed realizacją inwestycji. Niemniej może wskazać pewne ogólne sformułowania odnoszące się do zasad projektowania przedsięwzięć, między innymi takich jak: dobór właściwej lokalizacji, wybór metod ograniczania negatywnych wpływów powstałej infrastruktury na różnorodność biologiczną (np. gniazda ptaków, siedliska nietoperzy, etc.), prowadzenie inwentaryzacji przyrodniczych, odpowiednie zabezpieczenie terenów budowy, stosowanie zasad BHP.

Ogólna ocena zakresu działań przewidzianych do realizacji w Strategii ZIT MOF GW jest pozytywna z perspektywy korzyści dla środowiska. Realizacja założeń Strategii ZIT MOF GW oznacza faktycznie wykorzystanie szans na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego, także w odniesieniu do wymiaru środowiskowego. Strategia jest narzędziem koniecznym do tego, aby samorządy MOF GW mogły sięgać po fundusze zewnętrzne, co związane jest m. in. z założeniami polityki rozwoju regionalnego, zdefiniowanymi na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. Brak realizacji założeń Strategii ZIT MOF GW skutkować będzie brakiem możliwości realizacji interwencji na rzecz wzmocnienia potencjału gospodarczego, społecznego oraz środowiskowego.

Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Strategii rozwoju MOF GW na środowisko polegał na analizie i ocenie stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska. Wyniki pomiarów muszą odnosić się do obszaru objętego Strategią. Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień Strategii prowadzony był w cyklu rocznym, podobnie jak to przyjęto przy monitoringu całości Strategii MOF GW.

XI. Spis tabel, schematów, map

Spis tabel.

Tabela 1. Lista obszarów chronionych MOF GW	32
Tabela 2. Wspólne problemy rozwojowe MOF GW w sferze społecznej	46
Tabela 3. Wspólne problemy rozwojowe MOF GW w sferze gospodarczej	48
Tabela 4. Wspólne problemy rozwojowe MOF GW w sferze środowiskowo-przestrzennej.....	49
Tabela 5. Wyzwania rozwojowe MOF GW	50
Tabela 6. Zestawienie celów strategicznych Strategii ZIT MOF GW z przypisanymi do nich priorytetami i działaniami.....	54
Tabela 7. Spójność Strategii ZIT MOF GW i Strategii rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego 2030.....	76
Tabela 8. Spójność celów strategicznych Strategii ZIT MOF GW z celami strategicznymi Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej MOF GW.	77
Tabela 9. Zestawienie projektów niekonkurencyjnym w wiązках projektów.	82
Tabela 10. Matryca powiązań wspólnych problemów rozwojowych MOF GW oraz celów, kierunków i projektów zintegrowanych Strategii ZIT MOF GW	88
Tabela 11. Lista projektów strategicznych.	93
Tabela 12. Alokacja ZIT MOF GW z Programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027.	154
Tabela 13. Wskaźniki monitoringu Strategii ZIT MOF GW.....	165

Spis schematów.

Schemat 1. Podmioty realizujące Strategię ZIT MOF GW.....	7
Schemat 2. Procedura wyboru projektów w trybie niekonkurencyjnym.	80

Spis map.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności MOF OW GW (2012/2022)	9
Mapa 2. Ludność w wieku poprodukcyjnym w MOF GW w 2022 roku	10
Mapa 3. Układ komunikacyjny MOF GW.....	19
Mapa 4. Liczba podmiotów REGON na 10 tys. mieszkańców w MOF GW w 2022 roku.....	22
Mapa 5. Osoby pracujące na 1000 mieszkańców w MOF GW w 2021 roku	22
Mapa 6. Wody powierzchniowe na terenie MOF GW.....	29
Mapa 7. Odsetek mieszkańców korzystających z kanalizacji w MOF GW w 2021 roku	30
Mapa 8. Obszary chronione na terenie MOF GW	32